A ~~X~~ ~~X~~

Tom. 25.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԼԻ ԱՄԱՐԻ

ՈՐԴԻՈՑ ՅՈՒԼԻՍԻ.

Ընթերցո՛ղ, ի մեծ ֆրանչէսաքօ ֆէնելօնէ՝ Ընկեր Էպիկէ Սա
լինելաքի. որ էր դատախազ ի Նեմսիական Թագաւորն Ֆրան-
սայու, որ և եղև յետոյ՝ Ընկեր Էպիկ և Պուաքս Գամպրէթ,
և Աեպուհ Սայեսրական.

Ա՛յսոքիւ նորոգ ոգեշունչեալ ոստիկանել՝ ի վերոյ յիշատակեալ հեղինա-
կին. և թարգմանիմ՝ ի Գուլէսկոն կըռնճ Յէտուէսկոն բառիս.

Եհ այժմ փոխադրել՝ ի Գալլ իայցուց և՝ ի յիտալիացուց լեզուէ՝ ի Հայ
բարբառ՝ ջանիմ և աշխատասիրուիմ Պարոն Մարդար Ջանբարիայէ
Խօճէնց Երևանցւոյ.

Սրբագրել զգրուածքն՝ ի յիշատակի թարգմանչին՝ ի թուրքերէն Վարդապետ
Կարապետիանցւոյ Մուրատեան.

Տպագրել՝ ի Վենետիկ. Հայրապետութեանն Յուսաստեղ և Քահանայիս
Սիմ Ամիրտոյն Էջմիածնի՝ Տն ՂԱԻԻ ԿԱՍՈՒ Երիցս երանելոյ
Սրբազնութեանն Կամ ուղիղսի ամ՝ Հայոց.

Հրամանաւ՝ Սիմ Ամիրտոյն Էջմիածնի Ծայրագոյն Նուիրակի՝ և Հիւսիսային
կողմանս երկրի՝ տակից Հայոց՝ Առաքելական Առաջնորդի. Սանահնեցի Երջ-
կութեան Արքեպիսկոպոսի՝ Իշխանապետ Տն Ցամսեփայ Պահակեցւոյ Սրբազան
Աբբ Եպիսկ. Հիմնադրի նոր Նախիջևան և Դրիզորապետ Բաղաքացւոյ.

ՀԱՏՈՐ ԱՌ ԱՋԻՆ.

Արքեպս և Եպիսկ Բարերարքն և Միաբանակիցք՝ Ջանբարիայ Պոյճա
Իւեռ Ամու Յոհաննէսին Վերջինին, բնակելոյն ի Հնդիա, ի Սուրաթ.

Ցամի Տն 1794. ի Հոկտեմբերի 10. իսկ ի թուրքին հայոց ռ՚մխգ.

Ի տպագրանի նորին Բարբը Սրբազնութեան, որ Ա.րփիանման պարծանացեալն է՝
գուարթասուռ և արդիւնաւէտ արուեստ, ի Հնդիս՝ ի գանազան քաղաքս բնակիչ
Բարեաց մեր ընդունելից Հասարակութեանն.

Ընդ հովանեաւ Երկնահանդէտ Սիր Խալ Վանիցն՝ որ ի նորին

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ.

Annexe

Եռաբեթ և Գրեբելիոնի՝ Իշխանազնեաց Իշխանի՝ Տեառն Ցովհաննու Աբբայի Եղեւոտոյ Բոլոր Սեբաստացւոյն՝ խնդրուածոց Ներքոյս.

Վաղ իսկ ժամանակաց՝ ի տարակայ ծագս եկրի՝ ըստ բանի՝ տարածեալ հանդիսիւք համբաւ՝ զարեբայս բազմացուցեալ և անդունդս զարեբարարութեանցդ ձգանց. (որ յաղագս սրա մեռանել պարտի՝ զեզ ի ծառայութեան նորին՝ համաձայնեալ քաջ հոմբնակեալին՝ զնել զանձն ի վերայ հօտին.) պէտք արժանաւոր դրամագլխոյ անընդհատ կապակցութեամբ և ստեղծել ունելին զիւրն և զհոգի հիդոյս՝ ի տէր պաշտելի՝ ձերդ Տարեր Սբրաքնութեան՝ Որ և երբեմն՝ ընդառնալս ի տան տարածաց՝ անժամ և անհանգստութեամբ՝ ի յզմիւռնոյ անտի՝ շտապելի գոնէ՝ քաղաքիդ և տեղ՝ զոլացուցանել զտենչ՝ պատգամ Տարաբայս.

Իսկ այժմ՝ ի՞նչ երկայնս ուշ եմ ականջալուր՝ այլ ակնարկս առ գոլով՝ ուշ և ոչ ունելով զայնպիսի վկայից՝ ինամ՝ աքան չգիտել առելով. զի՞նչ կարեն արհամարհս Տատուցանել մեզ այնչափ ազգ՝ ըստ ասելի զոր առնես նոցա զհեթով զնախանձ անզգրաւելի և առաջնորդելի անձինդ պատճառականք, եմեք ոչ գոհութեան պարտին մատուցանել պարզևազին զքեզ ընդհանուր և պարտապէտ յաղթող վասն առաջնորդելի և առատաձեռ կենացդ արդիւնաբերի. Ընդ և առաձել՝ ոչ զքան հնարհաւատելի պարտ տալ օրհնել զանձին արդեօք. վասն այնքան հոգեկան Ընկերից ոչ՝ Ալանթելոյ՝ և իմանալութեան Ներքոյացոյն կառուցմանց. և մանաւանդ ապա վ անգին զանձուցն ահնպետական և մարդ պարտաւոր Տարաբանին վերականգնութեան. որպ խոհականի և կանխահաս պատուոյ արդէն իսկ ասան զմայլեցուցանել զքեմս ձաշակագոյս. Որոց յանկին զուարճութեանց նշոյլ ինչ սիրոյ առաքինութեան, և Տոյսնեանցն անձի պայծառութեան զանս՝ անառաքինութեամբ ոչ ուրուք չարի հոգալ զհոգ Տատատութեան և մշտատև նորոգութեան նոյնպ նորաբողբոջ զանձարանին. որ իրրև ձմայնի քառասնամակ աղբեր աղբնական զրախտի՝ մնալու անվհատ առատանի զքանաւոր տունկս Տայաստանեայց Եկեղեցւոյ.

Իսկ այն որ առաւել զովչինն է և բաղմաց բաղձալի՝ տե-
ւանելմ զմեղաւսասրաս զիտուն ձեր Սրբասնուե . որ անձան-
ձիր աքնուելիք մտեալ ՚ի բուրաստան անհուն երկնաւարդ և
անուշահոտ ծաղկանց պլասեւոյց՝ դիպուածոց ախորժելի և պի-
տանացու նեւելիս՝ քաղցրաձաշակ խմաստուե ծորմանս մեղրջրյն
հնագունից և նորագունից պատմուելիցդ՝ և այլ բարեյաւկան և
մակացական դրեանցն՝ ընարզմանուելիք՝ ՚ի մերս վեհապետ բիզ
ոձի համագումարել ջանայ . առ ՚ի մատակաբարելոյ յազեցու-
ցանել զսով խմոյականուելիս՝ խմաստատունդ օրդւոյս հայկազ
ազգի . Արդ ըստ սովորական իրեւոյթ ազգն ընդհանուր՝ և յե-
շատակ հաւատարիմ տընտեսուելիս Տնդ Սրբազնուելիս անա-
ղարտելի ձեզ մինչև յօր կատարածի Տն պալատանն։

Ընդ այս ամ բարեյաջող հոգատնակուելիս ձեր Սրբազ-
նուելիս՝ սակսեալ պարտաճարեալ և զմեն ստրկուելիս . զի ըստ
տակար և համբակ կարի խմռում՝ գոնէ յետնեալ լսմայիճ միամ
ընծայաբերք լինել նոյնոյ ամենատարեամ գանձարանին, և չե-
բևելով դատարկաձեռն՝ մատուցանել ՚ի պաշտօն ընդհանուր
աղնուազարմ ազգին մերոյ և ձեր Սրբազնուելիս՝ գլուսաձուել
թարգմանուելիս ներկայ գրքոյս Ծնդելամաքի . Որ ՚ի մէջ բոլոր
ազգացն Հրեայոց՝ ՚ի շարս գրեանց յարգականաց դաս-
եալ գտանի . Այլ սակս և խոսատանամ, որ եղիծ ախորժ և հա
Ձոյ Քրիստոսի յունկն ձերոյ Սրբազնուե և մերոյ բանասիրաց,
ոչ գազարել մինչև ցյետին կէտ տուրևառուելիս ընդոյս՝ ըն-
ձեռել գպաշտօն իմոյ ստրկուե՝ ասյնատարած աշխատանաց առ
՚ի յօգուտ բոլոր ազգին. և ՚ի հաձոյս ձերոյ Սրբազնուե. որոյդ
ամենից մեամ՝

Ա[illegible]
Ա[illegible]
Ջ[illegible]
Բ[illegible]

Ընդրկեալքն առաքեալ իմն է բանաւորացս սեռի՝ սոյն ընդհանուր արարածոյ զոյ բազմախորհուրդ դիրքն իմն բնութեանն՝ ի բացայայտութենէ ամենակարողութեանն՝ ամենագիտութեանն և ամենագործութեանն հաստատին սիրելոցդ. որք միշտ և հանապազ անդադրեալ բանիւ՝ ըստ ձայնարձակութեան քարոզել գործել գովել յուսոյ խնդալականութենէ մարդկային ազգի, թէ նկայք և սուսեռք զգործս այ՝ զնշանս և զարմանս զոր արար ի վերայ մեր երկրի՝ ի ծագաց մինչև ի ծագս աշխարհի. Իսայց առ ի լինելոնոյ և ի վերածանել զայս ընդհանրական խորհրդական դրութենէ, պարագ իւրաքանչիւր ումեք ոչ ամենևին պատասխանել զգերծել ի մահկանացու նկարագրին սեռութենէ զդալ աչաց. այլ ջահաւորել ի լուսոյ բանին՝ որով և կոչիմք բանական, բանալ զաչս խնդալականութենէ և ներքին ախտից՝ ի ներքին խնդագուածն բանին և սեռանալ յայտնապէս, թէ զիարդ դերահաս և անձառելի իմն խնդասութենէ դրկեալ բազմահասոյ և լայնատարած դիրքն մեծ երկայ դասախարակին զամենեսին՝ ի հրահանգութենէ աբանելոյս և վարագոյն այ, որով լի են երկինք և երկիր՝ և ամ լինչքն. Հանդի ուր ամենեքեան գոլով իրեն ջինջ և մաքուր հայելի իմն հելինական՝ ցուցանեն գոյութենէ և կարգութենէ խնդասութենէ և հանճարով՝ գերգեկութենէ և բարութենէ և ամ կերպիւ զանազանակ շնորհօք իւրեանց գիտողութենէ և զգօրութենէ, զխնդասութենէ և զհանճար, զբարութենէ և զգերգեկութենէ, և զայլ ամ շնորհաձիր պարգեւս արարչին իւրեանց ասելով. Նա արար զմեզ և ոչ մեք ինք.

Առաքեալ և մարդն՝ որոյ վերայ դրեցեալք երկին յինքեանէ այ սոյն ամ խնդասալի դիրքն ընդհանրականք, պարտ է իրրև զմարդ՝ և ունի պատկեր այ. (որպէս է գիտել այ մեծագոյն գիրքն և գանկն ընդհանուր դրքոյ բնութենէ) անդր անցանել ի լրիւ սեռութենէ այսց զարմանահրաշ աբանելի դրութեց՝ և ներմանալով յանձառելի խորհուրդս ածական դիտութենէ՝ սեռանել նաև թէ ամ դիրքն ածականք ի վարդապետութենէ և յօդակարութենէ են յոյսոց և քաղելով հաւաքել պարտ է զձոշակս սուտ՝ և հանդերձեալ կենաց. որպէս և ուսուցանեն նաև ամ ածական դիրքն

գործ

գործնականք։ Բանդի առաջին դիրք դատաբարեւութեան մերոյ՝ գրեցեալ եղեւ տեսականաբար յինքեանէ ոչ. միշտ անմեղ դարձ մարդոյն՝ ունէր գիտի տեսական շնորհագ և խնամատարեւ ի մեր ծանեալ գիտ, որ և կոչեցաւ ընդ հանրական դիրք բնութեան։ Նոր երկրորդն՝ որ է զործնականն, զինչ կորուսանելոյ զնոյն երանութեան ընդհանրական դիտութեան՝ ի հետս մարդկանց լուսաւորելոյ՝ կրկին ինքեանէ ոչ նոյնպէս յանդիմանել զնոցա։ որք զմի և զնոյն գիտաւորութեան և համահրամայիչ ունին առ միմեանս ուղիղ համապատասխանատուեան։ վասն զի մի և նոյն հնդկական է ամենեցուն։

Աբրահամ բանականապատ պարտիմբ հոգ կանոչ յանձին, և ուշիմապատ խոհական զինեալ զայսոսիկ զերիսաին ձեռագին զրոյ հանուս, և նաեւ զրոյ իմացականութեան հասանիլ բոլ կարի մերում ցրնեցրին ծառան իմացաճառոյ նորին։ և ոչ միայն՝ ի նիւթապատ բանական արարածին կիզեն մինչեւ ուղիղ։ յորմէ ոչ ինչ ձնշակ քաղցրանալ և օգտի՝ հնար լինի ուղիղ ընկալուել։ քան զի այլ զօրութիւն և ձնշակ կիզեն զոն և այլ պատճառ որ ի ծառան նորին։ Ոչ և այլ զօրութիւն և ձնշակ յարգին, և այլ ցօրենցոն և նմանապէս հայեցն ի նմանէ կարգեցեալ։ Ուստի և նա որ ոչ գիտաց կարգել գհայ, միայ միշտ ապիտաբար յորմէն յարգի՝ և խակ ցօրինոց. ազնիւքն գործոց։ Ոչ երբէք ծանօթանալով հասկացութեան և զօրութիւն հացին՝ և զանազան կազմուածոց ապիտաշատ կերակրոցն ցօրինոց։

Սմին տարակ և նեղիպ գիրքս կոչեցեալ Թ-էքամբը. որ քան երեւութեան ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ՝ յոչ բանատուգծական հնարմանդ ի մեծ մեծութեան Աբրհմ Լոպիեն Պալինեւոյ։ Գրան չէ սիս Ցինինչենն, Պայց ունի նշանագիր բաղդատութեան իմն ցօրինոց. յորում գտանի յարգ և ցորեան, և յերկիչ տատիճանի անձանց լինի կերպարիւցեալ քան չափու ընդունակութեան իւրաքանչ։ ցի յոմանց յարգն միայն, յոմանց ցորեանն խոպ, և յոմանց հացն և այլ զանազան կազմուած ցորենոց։ Բանդի քան նկարագրութեան թէ և մնացեալն հնարաւոր իմն է իրա հանել. բայց կարի առաւել նուրբ և խորին խնամակատարեւ։ և օգտաւէտ խորհրդոյ չբեղազարդեալ պայծառ ասիպլին։ Գոյ ոչ առնենք ի մերոց բանաւորս պատճառաց ունի չարագրեալ. որոյ վասն համառօտագրաբ մնալոցաք ի գիւրութեան։

Մեծանուն Բերք Երկան Փինեհէսն՝ էր ՚ի փարեզ Բերքայենից Հաղարքի Դատաիարակ Թադաւորին Իսրայէլի որդւոյ Երոբեամայ Նաբատայ որ Նաբատ Երկայ Նորին՝ և Խոստովանողացն Թադաւորին և Թադուհւոյ կենակից Նորին։ Երբ սա այր յոյժ խոհեմ՝ և ի մեծ իմաստութիւն և ի խոհեմութիւն զարդարեալ՝ ամ կէսպիւռ տասնիւականի վարուց. և ներշնաւոյս վարժեալ յամ Երկնեցական և յարատեւին Աստուածպաշտութեան։ Որով և կրեալ զարգացուցանէր ըզ Հաւքան զորդի Թադաւորին. որ զկնի Թադաւորելոյ էր ՚ի վերայ Դաւիթեան Դահոյն՝ ելեալ ՚ի ծայրէ կինդանի։

Թադաւորն Լուսին. յ. Լուսովիկոս Երջանկասանեալ զորով այր բազմահանճար և քաջասիրտ, և սիրօղ յաղթանակութեանց և փառաւոր համբաւոյ սիրատենական քաջ ի ներ, յարայ պատերազմ ընդդէմ Ընդիայոց Տէրութեան. որ և հետևապես յարատևեաց մինչ գրգռեալ՝ ամն շարունակեալ Նոց ՚ի ամանակ էր նաև կամաձայն և սիրօղ հեշտութեանց՝ մինչև առնել զարշաւն Թադուհւոյ կենակցին իւրոյ. որ և էր այնքան խորհուրդ մինչ զի ոչ որ ՚ի մեծամեծաց իւրոց իշխէր խօսիլ բնաւ ևս բաց ՚ի համոզական բանից. ոչ ինչ կերպիւ Նամարձակեալ ոտ ինչ նշոյլս սղալանաց իւրոց։ Յաղագս որոյ բազում և մեծագոյն վնաս և աւերակութիւն յառաջանայր ընդհանուր ազգին Դաւիթեանց՝ և բոլոր տէրութեան։

Երբեմն Երկան Փինեհէսն տեսանելով զայս ամ ցաւէր հնձէր և վշտանայեալ կսիծեալ վարանէր. և իբրև դէտ և հմուխիւ հոգւոյ մերմնիցէր ՚ի վերայ հօտին։ Երնախանձայուզութեամբ օրհնաց՝ և պատաւորեալ ՚ի տասնիւանի իւրոց դրդէր և տասնեալ Նարիպրէր զնա՝ ՚ի բաց Թողուլ զերկիւղն և անհառուելի. և զՆարիկն փոգերով յահաւնդս նորա՝ զարհուրացանել ՚ի քնոց Թմրութեն և կամակոր և կամաձայ փառասիրութեան իւրոց։ Այլ և քանիցս անդամ զկնի Համառաւաբար յորդորանաց՝ և խմաստ Նազոյն խրատաբանութեանց՝ ոչ ինչ շահելով ՚ի դերեա և կանանց աշխատանաց իւրոց, յառաջադրեաց շարադրել Նոտանաւոր բանաստեղծական ոճիւ դէպք ինն յորում՝ ՚ի պատկերի ցուցա նիցէր զնմ անպատեհ ապարս Թադաւորին. յորոց ևս ՚ի քան մինս և Նանգարձեալ վերածնանի անձին՝ և Տէրութեան Թադաւորին, և բոլոր ազգին, նաև ամ մարգկային կենցաղա-

վարուքեձ, Թողլով օրինակ ապագային։ Ընդ այսու հնարեաց հիմնել և կազդուրել բուրդն ի վերայ օդոյ. որոյ հիմն հաստատ հաստատելի մինչ ցկիզդրան եկիցէ։

Ընդ բառորում Թագաւորացն զոլով ապահովին ի պատա նեհուե՝ հարկադրելոյ ի հատակէ իւրմէ պարապել ի զբօսանս հեշտալուր պատմուքեձց նախկին զարուցն քաջաց. զորոց ան հուն կերպիւ առասպելով վիպեն բազում մնացեալքն քաջու քեխս, և գործս արուքեձ, որոց գրկեքէ բոլորն ոչ գոյ ինչ նշանակեն՝ եթէ ոչ՝ ուսանել առաքինս երևակայուքեձ, բայց վն համբակաց՝ և մանկանց դիւրախորժ զբօսանս։ Ասաի և Ընդ նեին Ցիհնեղեն առ ի հանձնյուցանել զԹուքեն, ի նիրբոյ պա տու պատրաստակի, բարձոք համարեաց վերբաքաղել ի հինմանա ռական պատմուքեձց զանազան նիւթս՝ եթէ առասպելական՝ և եթէ բանաստեղծական, և նոքօք ներկայացուցանել երբ եթէ անցեալ պատմուի իմն՝ հիմնեալ ի վերոյ անուանն Թէլամաքի որդւոյ Ոդիւսիոյ Թագաւորին Իթաքացւոց։ (յր. գանեմ) կղզւոյ Որ և Թէլամաքիւ նշանակեաց զԹուքեն տալով նմա գաս ակաբակ զՄինեռվս. որ ես նոյն ինքն Ցիհնեղեն, սկսեալ ըզ պատմուքեձն իւր ի Քալիփսոյէ առ ի եթէ զիտող Ոդիւ սէի Թագաւորին, որոյ գնչանակուքե եղոյց առ Թագէուն Ոդիւս։

Ընդ այսու ոմիք գրեալ արձանացոյց ի քարտեզի զամ խակմանն բարեաց երաստուց և Ա արդապետուքեձ իւրոյ՝ ի մէջ բերելով զանազան անձինս՝ և զ Թագաւորս իբրև զգոց ծիս գործարանի իւրոյ. որոց ի գիմաց քարոզեալ հաստատեց ընդհանուր աշխարհի երաստս և օրինակս, հանդիսատ և բարի կենցաղավարուքեձ ամ հաստատ և ամ աստիճանի եղելոյց, յո. ատանց և կանանց. ծնողաց և երկատորդաց. ուսուցից և դաստից մեծաց և փոքրից. դառնհասց և ազնուականաց. շինականաց և քաղաքականաց. եկաց և բնակաց. զօրաց և զօրավարաց. պա տերազմականաց և խաղաղականաց. նախարարաց և կառավար չաց. վաճառականաց և արուեստաւորաց. Ընկերցականաց՝ և աշխարհականաց. Հովուաց և երկրագործաց. և այլ ամ առ հասարակ անձանց։ Ա՛նանուանդսիս Թագէորաց, եթէ ոքօվ պատրաստորուքե պատրին վարել զ Թագաւորուքիս՝ և յորում աստիճանի հարկադրեցեալք են ի կառավարել զամբոխն և զՀպատակեալսն իւրեանց։ Տալով իւրաքանչիւր ամենից զաս

տիարակութեան մի բարոյական վարդապետութիւն։ Որոյ զգուշաց
յանդիմնութեան իմն լինելոյ համբակութեան իմոյ առնուլ ի քերան
մանաւանդ զի տիար գրիչն իմ՝ ոչ զօրէ ըստ արժանւոյն առ-
նել զբուռաս ։ Հանգիլ յուսաւոր պայծառութեամբ արեգական՝
ոչ ապաքէն տխմարութեամբ իմն լինելոյ ուսեալ ի քաջալեր ծանուցա
նել պնոցիի՝ որք զաչս ունին տեսանելոյ. զի ահա այրս իմաս-
տուն՝ ի նամակի իւրմէ ճանաչի։ Ընդ առաւել որպէս թէ յա
ճախութեան իմն առնելով ձանձրութիւն հանդերձ գժամենե
ցուցանելոյ զառաւելութեանս մերազնեայ. որք երբ թէ ընթերց
մամբ սորին՝ ոչ կարէին ներթափանցել ի յոդնահանձար իմոց
ուսածս դիտաւորութեամբ հեղինակիս, որ իբրեւ յորդահոս աղբեր
խմաստութեան առատանալով մատուցանէ զառունիս և զմեզ սա-
զարթի ի բանաւոր պարտիզացս։

Ասէ՝ ի լրացուցանել Պետիկ զպատճառ աշխատանացն
իւրոց ոչ իչխէր՝ ի կենդանութեան Լուսինի չորեքտասանեղի
Մեծաւորին դալ ի հայտ հրատարակել զգիրքն իւր. յառա-
ջադրեաց, զի կամ գինի իւրոյ՝ և կամ Մեծաւորին վաղճանի
տալոցեալ գոյզ՝ ի յոյս ։ Այլ մի ոմն՝ ի մերձակայ ընտանեաց
իւրոց՝ ի ձեռն ածեալ օրինակաց զգիրքն, և զանխուսափ յոյս
յոյզ Տերունի՝ ետ տպագրել մինչ կենդանի էր Մեծաւորն
և Պետիկն. և այսպէս փութացեալ ի լոյս ածեալ ևոքա յամի Տն հա
զար ութեհն հարիւր և ասանեորդի , ուր ասէն ամաւ յառաջ
քան զայս։

Ապա յայնմհետեւ մինչև ցայսօր՝ կրկնակրիւին ասիցմամբ
լցեալ ևոքա՝ ի բոլորն Երբոպիոյ. մինչ զի զրկեմ անձն ոք կա
զիւ զասանի որ ոչ ունիցի գիրք մի՝ ի սմանէ՝ ի տան իւրում,
կամ ի չիցէ ընթերցեալ. քանզի այնքան ախորժ և ընդու-
նելի եղև առ հասարակ մեծաց և փոքրոց. որ խոկայն՝ ի ծանօ-
թանալ մանկան միոյ պատուականաւն հեղինակին՝ Պարժա-
պետ նոցին կրթեն զնոր յուսումն գրամարժութեանց՝ ի վերոյ
նոյնոյ գիտահանճար և բազմիմաստ գրոցդ. զի սիրտք և միտք նո
րաղուժ մանկանց լցցին պատ օգտասէրս բանիւք խրատական
և բարոյական վարդապետութեանց. Երեսս այս գիտաւորութեամբ՝
և ոչ մի ազգ կամ լեզու լինէ ծանոյ Երբոպիոյ. որ ոչ ի պարզ
մանկանց դասս ի բարբառս իւր. մինչ զի թոյլ ի Յունաց ՝ ի Լ ի
բանան եղեալ Երբայեցւոյն ևս Պարսկականն ի պարզմանեն

ցին լեզու. և Հրեայք ընդ եռանուն Պաղեսկանաւ, վիրք և ա
ղէ բաղում ժամանակ որ ի Պատասց լեզուէ սկիզբն լինքնին,
Նմանապէս և Հնդիկքիցն Պարսից կոչեցեալ Պարսիկ
ոմն՝ որ է Թարգման Պատասց Պագոսքուն Հոլէ ձին, աշխատի
ի պարսկականն դարձուցանել ի լեզու. և այսպէս զբնիկ բո
լոր ազգ և տիկնք սատակել ունէին զամ բաց ի մերոցեան . որ
և սկսեալ մեծ հոսմարհակ հիքցոյ՝ չունել տեսակ իսմ Թարգ
մանեալ զամ ի մերն մերում խոստովանիլ առաջի այնքան ազ
գաց՝ նախանձելոցս ի հնահանդ Պրնաբակատելի Պզգին մերոց
և տա ի վերջանիլ նախնեանց Նորատեղս ազգացն ի տարաբախտ
ընդդէմ Համաժողովելոցն՝ Համարձակելոցդ Մտալիլ ի գործ իմն
ծանրաշխատ. Եթէ և չէր յարմար ամենեւին իմոյ Համբակութե ,
(Հուսալով եթէ այն՝ զոր կամ ինչ ի մերոյ Համբակարար ածեմ
ի լեզու, բազում ի հնհանդ մերոց՝ ինչ տատանելոցդ զԱստուած
շուտ գազափարն իմոյ աշխատասաց, ինահանդ վատնել աշըհել
անօգուտ պէս նախագրելոյ և նոցեալ ի Համար շարադրելոյ
հպկական ձեզ՝ մատակարարիլ բնդոյն ի զգաստս Տրնէս
նաց ձերոց բանասիրաց. Չի ի սպառն ոչ երբէք զանձ պատրաստ
զբուռն մատ բանի հնդկականին , կարէ իմն պարզ և դիւրիմաց
առնել զէ , և որքան ևս կարելին էր բառ առ բառ քանալ ա
ծել ի մերն Թարգմանելի, մանաւանդ ի դալխականէ
քան եթէ յհատալեացուց՝ Հաղագս որոյ և վատահարար կարծմ
առել ոչ ինչ պահառելի երբէք ըստ մատ բանի հնդկականին
գտանել ի նմա, բաց ի սահաւ բառէ, և ի բազմաբառիւ շա
բադրելի ըստ հպկականի ձեզ որոյ վասն և ահնաւնիմ հան
դիպել ներողելոցդ բանասիրացդ մերոց՝ անբասիր առնել
զիս՝ ընդդէմ վիրահատու որպիսելոցդ Ժամանակիս Նշդե
հաւ իմոյ. յորում՝ ձեռնամուխ եղէ ի սոյն բազմաշխատ գործ
Հնարաւոր չէր ամենևին հնար մատչել իմ յանդգնութե ի
գործ իմն, որոյ ոչ ունէի քնաւ յարմարութե. Այսր՝ եթէ շա
տացին Հաղագս յարդի և Հնդհատարիմ Մնանուիանն
Պաղեսկանաց Ժամանակին ոչ յորդորեալ Հզգեցեր զիս այնքան
ասելոցդ՝ ժառանգանել էբէ Հնդնէ ընծայ իմն Պզգին մերոց՝
զի ես առ յաչս պղտից՝ զարդ և անդիտ ի ամանէ երևի
ցուք , Հնչորդ՝ առ ի անգուցանել զանմեղեալ ասուցս
փշտաիչէր տանդիաստելոցն իմոց. ոչ զրկեցէք անտանելի տուգանս

Նոր սիրեցավ մարդի գլխանս իմ՝ ի միջ լցնաստարած և գեղա-
շէն Հայաստան Կիլիկիոյ Հաղպատիս. որ վասն իմ էր նեղ և
դարի ինն անձուկ արդելան սրատատոչոր բանալ։

Աստ Համարձակեցոյ ասացեմ՝ դի՝ ի դատանին՝ ի ամա-
այլ և այլ պակասանէց. մոխանակ նայերելոյ և անդանձելոյ զգ-
յեանեալ Համբակաւ իմ, շաբակցեալ լոզմասիքք ակարաւեա-
դանդ նիասամամբ լրջին և ջանիկ խնդ՝ առ՝ ի օգտաւէտ շահից
մեռանս Նորագտոյ բանասէրք մեքսդնեաց մանկանց. որք ըն-
ծերցմանէ սորին՝ ընկալեալ շահին գնաշատ յոդնիմաստ և
բազմաշահ խրատուց կենցաղավարութեան առաւ կենաց. նա
և առ Հոդևորն։

Վանգի ոչ ատցաւ՝ ի վերոյ՝ ոչ է պարտ մեզ ամենեն ին կատ-
ելի և կասել՝ ինձ պատգրաբանեան կեղևեաց մանկերոյ բանի առ-
բեն, որ ի բազմատոհմած կռապաշտին դիմոյ՝ առեալ ըզ-
վիպասնեան, խոսել զյոդնաճեր ծուռ ոյց և ծռուհնաց. (որոց
գին չիք ամենեին գպրեմակղութեի ինչ զխոնականաց.) քանզի
յոյնախիսկ ժամանակի մեռամ դիպեցաւ նմա շարադրել զայս
գիրք (որ և կանխատես եղեալ իսկ էր ապագոյիս.) որ ելի է
յոյծոյին գրեանց՝ կամեցեալ լծել՝ առնել խրատս, հաղիւ եմ է
յերբայական ասանց որ այժմ առնոյր՝ ի ձեռին. Ճանճրուի մեծ
իմն Համարելով ընկերանալ։ Այլ և երբանկատ գիտնոյ
հայեցեալ՝ ի Հակիրճմանս ժամանակին մերդկանց՝ ըստ երա-
կաց բազկի նորին մատոյց օշարակս. (այնինքն նապաստակ կերբ
շերտիկ.) զի գոնէ Հանդիպեալ սիրտիկ իւրեանց սլարա-
պետին յդեղատոյս ընդ երգմանն որ. և այնու գուցէ ուղղիցին
՝ի վարս Աստուածնեաց։ Աստ և իրաւամբ ասացուք, ոչ Նկատել
՝ի բանն, այլ ջանալ ներել ափանդիլ ցընծերցին դիտաւորութի
հեղինակին, ունելով միտ՝ ի մտի զանս Հանճարաշատ բանաս-
տեղծին որ ասէ։ Ինձ գիր գրոց զոր ինչ ասեն, և խոկալով՝ ի
միտ առ. զի վայրապար ոչ ևս գրեալ, նոքին ինչ՝ ի մի տուր

Ձուսկ յետոյ կրկին արգահատեմ. որ եթէ հաձոյ ի՛նձ եղեալ՝ նկատէ ինչ քաղցրաձայնակ ախորժանաց գտեալ հրճուիլ-ցնէք ի սմա, ներելով համայն պակասութեանց՝ յիշեսջիք միայն հայրմէրիչ ի մաքրափայլ յաղթիս ձեր՝ զգուշհիկ մշակս տաքա նագէան քանաչուր այգեստանաց. որ լատ ակալ կալի իմանալ ոտկ տերև մի միայն կանաչատաղտիկ մնասուցանել իշխեցի ընդ ծայ. Ամալով միշտ

Ընդունականաւթեան ձերում

Պարոյ Յառաջից Յառաջ
Մարգար Օ՛ՀՏՓԵՏ
Խոշինց Երիտասարդ
Գառան

Աստանօր պատշաճ լսեցիք ծանուցանել և զայս Աղնուհուհ
Լեան ձերոյ, Լե՛ք ըստուգուա՛ծ՝ ինձէր առաջակից գերջայ՝ բա-
զում՝ զանազան անուանեաք այլ և այլ անձանց, այլ՝ ածուհաց
Լեազուհրաց՝ պետոյ՝ լերանց և քաղաքաց և այլն. զոմանին
դրեցուալք. Հեղինակ գերջայս՝ առ՝ Լուկ Հաւանել զհարգ բա-
նին, այսու նշանագրի տառիւք (ա) (բ) (գ) և այլն ըստ կարգի
բառդարշակի ունէը եղեալ՝ ի լուսանցս գծանօթութիւն այնց
անուանց և բանից. զի ընթերցօղք սորին դիւրաւ վերհասու-
լինիցին բոլոր նշանակութեանց այնոցիկ անուանց և անձանց,

Այլն սարսափ հետևեցաք և մեք, գնեալով բառդարշակի
գնոյն ծանօթութիւնս նոյնանշան տառիւք. զի մի՛ տարակուսանս
լինէ ունկնդրին ընթերցօղք սորին զնշանակութենէ այնոցիկ ան
ծանօթ անուանց և անձանց որք գտանին՝ ի սմա. Որոց ծանօ-
թութիւն առաւէն կարի խիճ համառօտ ունի եղեալ. բայց՝ ի
յայլ գրեանս երկարօրէն կարելի է գտանել խնդրողաց.

Ցոկնյառ առաջնորդեալ ի Աթէնէից (ոչ ի Աշխարհին իսառատեաց) ի նեղլոս ի Եգիպտոսի Աբնիոչ բռնաբռնեալ ի նահանջութենին փոյ՝ անկաւ ի ձեռն Պաւլիտոչի Աշխարհապետի, ոչ վշտագինեալ զսիրտն ի ցաւմանէն Յովելիոչ։

Աշխարհին ընկալեալ զնա սիրով, եւ յարգեալ՝ յամենայ ի սրտի եւ բռնակալութենին վրան նորա։ Խոռամանայ նմա զանմահութեան՝ եւ խընդրել ի նմանէ զսահմանութեան գիտութեանցն իւրոց։

Ցնփոյտ սրտիկ նմա գնահատութիւնքն իւր ի վիճակ, եւ ի ձուխտիմոնիոչ, եւ զիզուռուռ նահատ իւրոյ առ իմաստուն Ինքնիչոյոս. եւ սրտացեալ՝ յորոյ երթալ լինել ուսուցիչ ի վերայ գերեզմանի Ընչիւթ։

Օգնականին Ինքնիչոյ՝ եւ նորա, որ իսառն Ընչիւթի չերեսիսթ յորշտահռնա էսրիսթոյոց ։ Հոգեբանութենին սոյնոյ ի սփռեալքն Ընչիւթի վրան էսրիսթոսիկոսութիւնքն սոցին էսրիսթոսութիւնքն սոցա. սկսոյ նա նահ ի ցնդիսթոյոց առ ի վերստանալ ցերկիր էսրիսթոյ ։

ԳԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թէոփամքի (ա) ոտրուժ Յուլիոսի.

Գլուխ Ա.ասէլն.

Պատիսիոս (բ) ոչ կարծեր մխիթարիլ մեր հոմանեն Յուլիոսի (գ) Ա՛ր՛ինեց սպանող քաջակիրը ազատութիւնէ իւրոյ՝ համարեալ զինքն ապիրաջանիկ մը գալոյն անմահ, [illegible]

(ա) Թէոփամոս ոտրուժ Յուլիոսի ե Փիւնիկիոյ, որ ի գիրս հոր իւրոյ՝ պատերազմ ի վերայ Տրայեանոս իշխեր էր եղեալ. ա՛ր ընդդիմացաւ ե լիներ պատճառան հոր իւրոյ. Ապագայ ատեն ընդ ամենայն հայն ցեղս ի հանդիպում հոր իւրոյ, էջ ե ի գրտանել հոր իւրոյ յիշատակս իշխանութեան նմա ի ինդրել զէրեսն Նշխատանաց տրամբանոյ նմա ի ծնողաց.

Պատմագիրքս Թէոփամքի գոյզ մշակութեանց իշխանագիրքն ինչ՝ յոյժ նշանաւոր ատամբել գեղեցիկ չուռ գործելոյն՝ որ գրուածին հնութեան ի բանագիրքին, ե գրագիրքն իմ ինդրատուին, ոչ ատեն ձեռս ե հանելոյ, էս իշխատատ իշխանէն գոյ վերծանելոյ ի բացատրել.

(բ) Պատիսիոս Պետրոս գրագէտ Բիւզանդի ե Մակեդոնի, էսոյ ոմանց Օգիսոսի ե Մակեդոնի, եր Մակեդոնի հղեալ Օգիսէն ոտր ընդունել գիտութիւն՝ զինի ատենագրելոյն նմ. Պետրոս ոտրս ատեալ էնի ի Կոստանդիանոս կեսար ի Քրիստէն Աստուածէն, որ Կոստիւ. Եղեալ ընդ Պետրոսի խորհրդատու. Պատճառ ինչ՝ Կոստիւ ասէ էր գրագրել յոյնին ոչ հանդարտելոյ ի պահել զիշխանութիւն. Ինչ՝ ե պատրաստ էր ոչ երեսք թշնամեաւ ի ոտն հղոյ ատենաւ ի ոտն իղեալ անդեամ. Մնացեալ ատեն ինչ գրագրել ատենք ինչ պատահիլ.

(գ) Յուլիոս ոտրս Ա՛ր՛ինեցւոյն ե Աղեքսիոսի, ասէ էր Մակեդոնացի ինչ

եւ վերանոհագիծը գլաղոցը եղանակ ձայնի իւրոյ։ Յաւերժա-
հարս նաժիշտք իւր՝ որք պաշտէին զնա՝ ոչ ևս համարձակէին
խօսիլ ընդ նմա։ Նիմֆը եւ գեղեցիկ ատեպ ատեպ միայնակ՝ ի մէջ
նորաբողբոջ ծաղկաւէտ սիզոյ՝ որոյ կողք (դ) զարդարեալ էր
նաքրբք մանկնշաւոր գանանայիւ ինն եղանակաւ։ Նոյն այն
գեղագարդեալ տեղի ոչ միմիայն ցանկք զցաւակիր արտասուել
իւր՝ մինչ զնոսաւ ածէր զսիրելի բաժանումն՝ ի Յուլիսէ. որ
այնքան ժամանակ տեսեալ էր գնա լինել առ ընկերս իւր։
Գնացեալ բազմիցս և ինչպէս անշարժ առ ափն ծովուն, և եմա-
նայր գնա արտասուօք իւրովք, և դառնացեալ նկատէր հանապազ
առ այն ուղի՝ ուր նաւէն Յուլիսի հեռկիր գալիս անհնտ լեալ
էր յաչաց իւրոց։ Երբեմն ասէր ցանկարծակի ընկերուհեացն նաւու
միոյ, որ գայր յայլ կողմանէ՝, որոյ կողք կամ դիրք թիակաց
ջաղջախեալք և փշրեալք, և թիակք նորա առ և անդ ցրուեալք
ի վերայ ափադոյն։ Ահ մի՛ կայծ մի՛ նմանապէս և առա-
նանք՝ ուրոյն կուտակեալ կուտակք անհնտալք ալեծրմե-
մամբ։ Երբեմն նաև որք հրկուք ի մէջ ծովու ի հեռաստա-
նէ, որք լողալով երանէին ի ցամաք, որոց միոյն երեսիւք անցել
սաղ

ցան անմահացեալ ընդ փիլիսոփայի ժամանակ Յուստինի յորմէ ընտ
ևս ինչ պատմեսցուք ի ներբողեան Տրեփսոյո, զոր
ոմ գաղափարել ասոյ ի վերոյ ծանօթ՝ յառաջան ընդ
ւոյնն հայելին իւր։ Ընդ այսմիկ երբեմն ծանօթագրութեամբ՝ ոչ
եալ ընդ յայտնութեանն ինչ ի վերոյ ակնարկեալ։ Օմիր ինդուած,
Վալերիոս պատճառ ինս անդր ան իրին, եւ կամաւորս ունել զնա ի
բանակ ասե։ Ուսի՝ ի լինելն նորա պատրաստեալ ի վերոյասացն կրօն
նե ինչ ի բազում տեղիս եւ ինչու ոչ նորին Վալերիոս պիտակ ընդ
ման նորա։ Ընդ վերոյիշեալ գաւառն գնացեալ ընդ ինել ի յա
ջաղնուսեցի ազգ Աստրոմանդեանց։ Հմնէ", տեղւոյ գերազ գլուխ
Օմիր", գիրք 5. գլուխ 10.

(դ) Սեզն Օմիրէ ինչ գիրք գիրքոյ նոյնս ինչ նաև Աստրոտա,
և Իրանցիքան քաղաք Սիրո ի սուրբ ինչ ի վեր տան Մելիսինն՝
որ Ատլաս։ Ի ձէ երեսեր Աբդիլոյան ե ի ձէ քաղաքամանա-
քան Աիսիլիոյան որ ի փիլիս, զոր ոչ պարտ գիտել ընդ ինչ
ինչ՝ ոմ Վանդալ որ ի մերոյ ինչ։

ամէն, և միւսն տակաւին երիտասարդ հասնելմանն Յուլիոս. ոչ ունէր զքաղցրութիւնն և զմտերմութիւնն զոր ունէր Բրութոս, և Կասիոս, և ուրիշներ, որոց հետ ամէն ժամ կը խօսակցէր, և կը վարժուէր անձին իւրոյ։ Ուստի ձանձրացաց զինքն Ծուխիոյ գալ Մովլամբք որդի նոյնպէս հսկային։ Երբ զի Ծէք լիներ որքան նախ քան առաւել զնոյնն հսկային ձանձրանայ սակայն ոչ կարող Պալխիոս ձանձրանալ լիներ ո՞ երբէք նոյն վարուց պէս բնութեանցեալ Մովլամբք. քանզի Ծէք միմնակ զինքն կարեն զատ գալ միմեանց ի տարաղունից, ցորքան ժամանակ և ինքեանք հաճիցին։ Ես և Ինչպէս որ ընկերութիւնէ երբ Մովլամբք ի նեղութիւն կերտարանի Ինձմէ (ե) ոչ կամէք լինիլ ձանձրանեցեր ի Պալխիոսէ։

Ինդոպոլը չինքեան Պալխիոս յայսմիկ նաւարեկութեանէ, զի և առ զարդին Յուլիոսէ ի կղզի իւր՝ որ ունէր այնքան համարը մնաւորեալ չոր իւրոյ։ Ես ընդ յառաջ նորա կն զձեալ՝ չդիտեալ իբր լիէ ո՞ իցէ։ Ընդարց և ասէ՝ ուստի գաս, յանդուգն ոմն առ դու, որ համարձակիս մերձենալ ի կղզի իմ, զիտեալ ոչ պատ դուխտ երիտասարդ. զի ոչ ոք կարէ թարց պատժոյ զալ ի Կայսերու լիէ իմ։ Ջանայր ըստ այսց ծպտեալի բանից սքօղել զընդամենս սրտի իւրոյ, բայց ի զուր։ զի պայծառաւի բերկրութեանց սրտին՝ ակամայ փայլէր ի դէմս իւր։ Պա

(ե) Ինձմէ էր պէտն ի Բարիկոյոց Հռիբրոյ՝ որ առ ի Ժղովքնաժո-
ղել ընդ ամենայն առնուան նորա՝ զերեայ ընծան ի ձեղ () ոխերկեայ ած
ոմանցնալ զերայ Խորամ վասն երախտագիտութեանն ձեց. որ պէտ եհաս
Ինու ի վերադառնալն նոց Յոպանիայու՝ գոլով յոյժ ներքին յա-
ղագս ողորմութեանն, որ արդիպեաց զնա հեռանալ ի ծանոթութենէ նոց։ Ինք
ընդունելոյ էր ի սոյն Ինձմէ, զոր ասելոց բառագրաւ հանգս վասն
նորա։ Ուստի և հանգրուա առնէ զնա ի յոյժ առատիլ հաճա-
տելի բարեմասնացն Յուլիոսի, որ և ի բառանել նորա ի նոմ ի գնալ
պատերազմ ի վերայ Տրոյեցւոց, հաճատայ նմա զհոգաբարձուի առն
իւրոյ. Ընդունայն գոլոյ՝ հեռանէ այսոր ի երդպագիտութենէ, և ջատա-
գովէ սոյն գործ նորա՝ ծագիցելոյ ի գառատարտութենէ Ռոմայ Պօր
ընդունելոյ՝ որոյ էր Պարտական. ասէ ևս՝ Ինձմէ էրեխոյնն, էզ
նոյն ինքն Ինձմէ գոպիցելոյ ի ներքոյ ընդրատակի այ. գի ընդառն
ասէ ևս ի գալ առատիլ դէպ և բառչ ինատանալու գովասիցեզ.

Պատասխանեաց Մեհլամեաք, թէ զոհ՝ ո՛չ ըստ է իցես, մահ՝ հանացու՝ կամ ըստ է Աստուծոյ. (թէև ո՛չ ըստ է առասանիցէ զբեզ՝ ոչ կարէ կարծել՝ եթէ ոչ՝ Աստուծոյ.) ոչ զիա՞ տա երբեք յատիր քանիւ ըստ է որպէս միւս, զոր որոնելով գնացք իւր երթայ՝ ի մեծ տանեզս ընդ գնդի՝ բռնու ըստ է հոգոյն՝ և ծոմս, որ և եառնս բերանէ նաեւս իւրոյ յատաւատաժս քոյ. Պիտի ո՞ւրեմն հայր քոյ զբո զոհ տա, եհարց Աստուծոյն Աստուն նոցա կռնի Մուսա՝ վերադարձեալ Մեհլամեաք, և ի միոյնոյ Մատաւորաց տըղ գինեի տան անդոյ պաշարման՝ տատարեալ կոչնանեցին զնա չակուէրն Տըշխոյ. Հանդերձ նորա հանեալ պատուեցաւ ի քոյոր Մուսա և յատեաց. յատպա իւրոյ քաջ և յաղթող պատերազմից. և ա տաճել զնա իւրոյ իմաստասիրաբար խորհրդակցաւ ըստ է միոջ այժմ երբեմն տատանի առ ատրամուլ ի ծոմս՝ արշաւէ յոմ անդամը և զոհանգալի տպատաւժս, և ի ոչ ըստ է հայրենեաց իւր փոխել տաւգի նը. Փիլիպոսի կին իւր, և նա որ նմ՝ որդի նորա՝ կարեւորաբ գոյս միոջ ի միրատանեաց գնաւ Մեհլ անամ և նա նման նմա՝ ի զոհանգս՝ ոչ ի զբեալ ըստ է միոջ ընչ. Ոտպ միոջ ընչ ատաչից. գուցէ այժմ ի մատեալ զոհանգի ընդ յատակս խոռոչի ծոմս. Գիմա յատերջանիցն ըստ է միրատանի՝ միջ Աստուծոյ. ըստ է զիտաս ըստ է միոջ ատրաւել զնա նախատասխանեաւ իւր, ատրանաք վերկիտ, ըստ ի հորուատ է. Հաճեաց ծանուցանել արդեաք իւրոյ Մեհլամեաքն.

Հետացեալ խանգատատեցաւ Քաղխոս ի տատանելն տա երկատատրդ միջ տրի՝ այնքան խմատուն և հանճար բանից. (ղ)

Ելք

(ղ) Աստուածամ ոտի գոյնոյ բոլորն է քանատրելիութիւնն այնքան ամենայն ազգաց հոմանիսատատուած էին. այսպես ևս ներկատրուածին քաղխոսի ազգաց տատանի հանիցէ գործատ էին՝ զոտ ընդ տերն տրանատրելի Աստուածն Պետրոսեանցոց. ոչ ի նոյն տատանել ընդհատատրութիւն ցոյցատ նէր գնացեան իմատատելի և խոնարհել, միւս ևս ոչ ոտ ի ազգէ երկրի ի ոչ ցանկատ գնալ ի տատանել ոտ Աստուծոյ ի յոյժ ազգատ քոյոյ. Աստուածոյնոյ ոտ Աստուծոյ. ըստ անուանատրութեան Մեհլամեաքի Պատրոյն Հոգոյ. և իսկ Տէրն ըստ ազգատ Աբրահամայ զինչ ոտ հոմանի Աստի Աստուածոյնոյ՝ Ծնաւ ի 16, Օգոստոս ի 1682 ի Հոռոմ. և վատաւ ի 18 փետրուարի 1711 ին. ի տան և ընդ անուն հոգոյ Հոռոմոյ.

Այլ թէ ոչ կարէ ինձ յաղել՝ ինձ ոչ ատելոյ զնա՝ և ծածուկ լուռ։
Այնքան ասէ զինա՝ ոչ զինա ոչ ինձ ամենևին խնդրեմ ի նմանէ քեզ
որ ինձ պատասխանի տալ ոչ կարէ։ բայց պատմեմ նորա զայդ
ինքս. Ժամ է այժմ զի հանդիպիս դու՝ ի բոյսդ աշխատանացդ
ես չարեաց ան իմ ուր ընկերացդ զձեզ այդ որպէս իմ։ Ոչ ես լինիմ
ինձ միայնի արարի՝ ինձ ոչինչ միայնակաւ ինձ խնդ, և ես արա-
բեց զքեզ ի ջրհորն ի, միայն ինձ՝ ինձ ես զիարիս զդու միայնիլ։

Ինքնամբ հետևի Ինձանէնայն՝ որ ինչ շրջապատանիլ՝ ի խառն
ինքնաստուգութեան յաստիճան աշխարհիդ։ յորոց միայն զնդանիլ և
բարձրացուցանել ձեռիք՝ ոնման միայն ծառայ միոյ տեառ՝ ի միջ ան-
ասունս, որ բարձրանալ զիարիք ոստոց ի բոյս ապրանաձառ զնը-
անցանիլ ի ծառայ ի ինքն շրջապատանիլոյ։ Հիասքան ինկանէր
Ինքնամբ ի պղծութեանիլ զնդնդիանիլ ինոքա, ի փարեմ
բառարանին երիսք և վազվզուն հոհանգամանալ շուշղուն զդնա
արտ ինոքա, և ի գանգուած ալիք միայն ինոքին, որք արիկեց-
նալ ի ինչ յիաստուա անհայ ի հիանալոյ։ բայց յայժ վայելչապաշ
Նաև ի բոյսանիչ ոսկանա ինոքա՝ որք էին բարեխառնեալք ընդ
քաղցր ախտածանիլ, ի միայն յաճշտանիալ։ Ինչ Ինձնիլ օր
խանարհիալ զաշ ի ինքնամանի հաճախ լուսիլ միոյ՝ հետև
ի Ինքնամբ։

Հասանիալ ինոցա՝ ի զանան պրին՝ ուր Ինքնամբ միոյ
ապրիալ՝ ի տեսանիլ ի բոյսդ պարզ և հոտաբոյ զիրկ պիլ ս
այնց ամենից, որք կարէին տալ զաշարժանիլ ի ալոյ։ Ինքաբ է
զի ոչ տեսանիլ ի անդ ոսկի կամ արծաթ, ոչ կիրառանդ կըշ-
ռայք, ոչ սիներ, ոչ պատկերք, և ոչ քանդականիլ արձանք. սա
կայն այն այր էր հանդարտ՝ ինձ ապատ ազիլ ի և կամարտկապիլ
ի զանանիչ մանր քարանց՝ և յոստոյից։ Հշիչ էր շրջապատ-
նալ ի ինքնամբ ոլիոյ. որոյ ուսք նմանապես ապատնալք էին
յամ կողմանս։ Ինաղոր զի փիւռն ոյանչանէր զանիչն ի ոստ
ոսկոյ արկզանան, թաղցրիկ ինն զոմանիչն։ Ոչ փիւռը կարկա-
ձանս քաղցրիկ բոլոմանի ի միոյ գաշանն սերնանեցոյ ի
մանուշակի և ոյոյ ծաղկանց՝ կերպ էն ի անդիս անդիս գլխն
և զամպանս ջինչ ի պղծանս իրսն զբնաստս։

Ի պարակին նորա ծաղիկն նկարեալ կերպ էին
զնանգաձոր կանաչ սիւռոց ի շրջապատս պրին, և զանանիւ
անդ անսակ ինչ ծառոյ՝ որք ապրին զոսկեայ խնձորս. որոյ շա-

քաղցր ծաղիկք յամենայնում՝ եղանակօք՝ բուրելին յոյժ առա-
ջին քաղցր անուշ հոտս. և թողուլ թէ խոտասկալ անտառք
այսց ծառոց՝ իբրու պատկ բոլորեալ գեղազարդ յօրինելին զմո-
վիան, և կապուիչն հովանի ինն՝ որ շուր արեգական ոչ կարէր
ներթափանցել։ Ոչ լսիւր անդ այլ ինչ ամենևին, եթէ ոչ՝
նուագք թռչնոց՝ և կարկաչմունք ջրոց, որք հասանելով՝ ի միջոց
վիմաց՝ փրփրեալք անկանէին ուժգին բաղմամբ՝ ի ձորս, և
երթային ոռոգանել՝ ի շրջանակս հովտին։

Ետուն Ագուհեայն գոլով՝ ի լանջս գառ՝ ի վայր բլրոյ միոյ
կախեալ. յորմէ ծուխ երևիւր երբեմն հարթ և պայծառ իբրև
պատկի. և երբեմն իբր խնկազար կաստուածուժիւն բաղմա-
մամբ ընդ ժայռս՝ ջախջախիւր և ամբառնայր զալիս իբրև ըզ
լերինս։ Ընդ ի միւս կողմանէ գետ լիեր՝ զոր կերպարուեալ կղզիս
լինելս անուշահոտ ծաղկօք, և բաժեր մայրիք, որք ամպոցանէք
հին զգլուխս խարհանց միմեանս ցամպս։ Ծառասան առուք՝ որք
կերտեին զկղզիս, կոծիւր եթէ խոտասկին ի գաշտին. որոց ա-
մենեքն հասեին զպայծառ ջուրս յորդ ընթացիք, և ամենեքն ու-
նէին զջուրս ի խառարշ և հանդարտ։ Ոչ լիր ի հեռուստ շրջա-
պատելք վիրաւորանացն ի վեր յինքեանս իբր եթէ կրկին մուտ
նեղ համին յակուռս խութանց. և կարծիւր եթէ ոչ կարէին ի
քաց ելոցուլ գմոգական տեղին։ Երբեմն իւր ի հեռաստանէ եթէ
բլուրք և լերինք կորնչէին ի ինեն ամպոց. որոց ոչ կարողաց
պատկերս յօրինել ընդ ամպոցն մի զամարձարան տեսուն։
Ներքակոյ լերինք ծածկեալք էին ի փուշոջ փուշոջ կախեալ կա-
նաչ եղինջ. որոյ խաղողք աւետիս պայծառ գունովք քան զմա-
նիշ կարէին ծածկել ի նեղբոց տերևոց. և ուռք նոցա ծաղրա-
բանեալք մեծին ի նեղբոց ոզկուզալիք պատոյ խրնանց.
Ծղեննիք՝ նռնենիք՝ ձիթենիք՝ և այլ պտղաբեր համայն ծառք՝
ծածկեալ զգուշան առնէին զմեծ լեռն պարտէզ։

Ինալիսաս յուսկեալ Ագեղամարդ գայս ամ՝ բնական գեղոյ
կուռեի՝ ասէ ցնա. Հանդիր դու. ըստորում՝ զգեստք քոյ եղա
կեալք են ի ծոմս. պարտ է զի փոխիցես զնոս։ Ետուորդ առա-
ջուք զմիմեանս. և վիպեցին քեզ զպատմութիւնս յորում՝ սիրտ
քոյ ցաւակիցեցի։ Ընդեղն ժամայն եմայդ գնա՝ ի միասին ըստ Ագեղ
ծորի՝ ի առեղ մի յոյժ գաղտնի և առաւել ևս կատարեալ՝ ի
քառս ինչ մերձ ագեմ՝ առ ինքն Ագուհին առանձնանալոյ։ Ետ

Հերժահարութիւնք հոգայեալքն ի վառել հուր ի տեղւոջէ ի վերայ անուշահոտ ծխանելեացդ. և իմոյն ալքէն անդ լոգ գնասցես մի երկոցունց եկայց. Տեսեալ Մովսէսեան որ պատրաստակեալ էր մի ինչիան զնասս մի նուրբ ասրեսկն, այլ սակաւ տակուբ անդրանդանէր քանզնէնան, և զնդարկու մի բասորայինն կարմրատիլ ձամպաւորեալ ասկեղելիւ. Կոլաշ ախորժ՝ ոմն և ի բնական երիտասարդ արանց ի ինկատուին այսպիսի վառաշուք զարդուց.

Ասէ ցնա Ինձեմօր յոխորտ իմն ձայնիւ, չոյշամիկ են աւրհմէն ոմ Մովսէսեան մտածմունք, որք պարանին տիրել սրտի որդոյն Հայոլիսի. Կոկոր դուս մանաւանդ պատ պիտոն կայուսլ ընդ պատեբ Համբաւոյ հօր քոյ. և ջնաս յաղթել բաղդին որ զքեզ հալածէ. Այլ երիտասարդ որ սիրէ երևիլ անապատնդ ոմն զի զանդրժան է պատուոյ գիտութեանն՝ և պատաց. Ինանդի վառքն ոչ է պարտաւորեալ՝ եթէ ոչ՝ սրտի միոյ որ գիտէ համբերել ձգանց. և կոխան ոտից առնել զհնշտալի հաձուխս.

Պատասխանեաց Մովսէսեան հատուածելով (ի) կարուսանեքն վիս ածք մանաւանդ, քան եթէ թողատրիցեն, զի հնդպատեալ իդաբարոյութեիք և հնշտուածիք սիրեացեն սրտի իմոյ. ոչ՝ ոչ՝ որպէս Հայոլիսի՝ ոչ լինի բնաւ յաղթեալ՝ ի հնշտուածոյ և՝ ի սղերդ կանացի կինոց միոյ. Ասաց պրպիսի բարուելի երկնայնի սրտբ մեզ գտանել զինի նաւաբեհուն միոյ զսայն Ինձուհի, կամ մանկանապու կինս. որ լցոյց զմեզ պատքան բարուբ.

Ասէ ցնա Ինձեմօր՝ երկիր զի մի բեռնաւորիցես զքեզ չարեօք. երկիր՝ ի կեղծաւորեալ քաղցրաշուրթ բանից նորա՝ առաւել քան՝ ի վիմայն՝ որք բեկին գնաւս քոյ. Նաւաբեհուն և մանկ՝ սակաւ ինշտուած են քան զինշտուածիս որք ապականեալ ազամանին զառաքինուն. Օգտայ լեր՝ ի համառատոյ այնոց ամենից՝ զորս պատմելոց ես քեզ. Անբիտասարդուինն է զառաջ ինքնահաձոյ քեզ՝ որ խոստանայ զամ ինքն ինքեան. Ոպրիսի որպէսզի ասէր իր և իցէ՝ հաձատաց նա կարել զամ, և ոչ եր-

կրնչի

(ի) Ասյն ամ զոր ասէ ասա Մովսէսեան՝ ի որպէսզի բնաւորեալ ասպիսան տեսին Պիբլիոնեսյոս. Այսն Մովսեսեան ցոյցանէր իմաստութիւն զ ինչ ասյնոսան եկերացնէր՝ ոչ Մովսէսեան Պատ իսկ երևիցէր և փոքր ի ինչ ոչ, յորմէ ինձէր առնել ինչ ըստ ասպիսասոր չի ինչ ի ինչ

կրնայի քնանալ, և հանգստացած դիւրաւ և անպատշաճելի ։ Օգտաւ
լեր անսալով քաղցր՝ և շահաբերական բանիդ Յակոբեանց, որք
իբրև զձայն սուրհանդակ՝ ինձ բերին ծանուցանել ։ Երկիր՝ ի զաղանի եմ
նէտս, և ի հանգստեան դանդ քեզ ևս ընդունիմ. և անտես միշտ ընթա
առաջ քոյոց ։

Ետես զայդ վերադարձեան առ Յակոբեանս, որ ապաւէն նոցա
զոյն Յաւետարանսն զերազահաս հնարիւք զգոյշ ածելոյ ի
զգեստս ոսկեանս՝ մատուցին նոցա հանգստական ձոյլ ինն՝ լայն
ախոյժանգաստի եւ ճոխութեամբ ։ Ոչ տանջեսիս զայլ ինչ քան
ակի՝ եթէ ոչ ի հոգւոյնէ, զորս ընդունեալ ելին՝ ի
ցանցս ։ և անմոռանալ զորս հոգւոյ ելին յորս նետեալ էին ընդ
հանուր Յաղթ գինի ինչ քան զնկելսն ամառանակին յոգ
ծանելոյ եմակիկ յիմիք՝ յոսկեայ բաժակ մի բոլորեալ ի
ծոցիանց ։ և բերին առաջաւորք զնա միոյն զորս զառանն
խոստացեալ, և ազատեն սիրելի իբենս երկիր Յայնժամ տուն
քին երիտասարդացն Յաւետարանչացն յառաջ ամանան
յերգել և ի նուագել ։ Երգ նոցին նախ զպատերազմն ոգոյ ընդ
դեմ Հոգւոյն ։ Յետոյ զսէր Հոգւոյն ի Հոգի, և
զձեռնունդ Պաւղոս, զանուանդ և զկնքաւորն նորա միջոցաւ Յիսուսի
Քրիստոս զորոշմանս Հիմնոցն ի Հոգւոյն։ որ նուագ յաղթեն
նոցա՝ ի պատճառս ոսկեայ խնձորոյն քաղցրոյդ՝ ի պարտիզին
Հեսպեր բնակելոյ։ Ա երգեալս պատերազմին Տրօշոյատ նուագ ազն
սիս երգեցողք, որ քաջքն Յուդիսի և Թաշխատոյն նորա
ամբարձեալ նուագ մինչև յերկինս։ Ա զբօսեցեալ ընդ անուանակոչ Յու
հերբ ածելոյ նուագ առաջինն՝ որ յաղթութեամբ դնաճապարհն իւր
համաձայնեալ ընդ քաղցր նուագակից միոյ ընկերոց իւրոց ոգ
գել ի միասին։

Ծնեալքն ի լսել զնուագ հոգւոյ, համանուագ արարա
ձայն որք զկորն ի միոյ պարկէ իւրոյ՝ ազգին նորոգ փողս
նուագել զնգզնգուն նորա։ Յաղթեսա երգեալ իւրում ելեն ոչ
նա կարէր նա ուտել ինչ զոյզ խորհել ի կնիկ անոց, զնոյնք
նոյ Յաւետարանչացն, որք կնկանն նորա զպատերազմն
Անկեղծի ընդ Սուիկեղծի, և զկնքուածն Օրինի ի դժոխս ա
ի պատահանել անոր զերծրատս ։

Ի լսելոյ ձայնին կնկանէ Ազատութեան զՕգնութիւնք ան
ցեալ պատիւս Տեսեր դուն ոգի որդի ածելն Յուդիսի եմ ոգի
պատ

պատեաւով ընկալայ զքեզ ։ Այս անձամբ եմ, և այլ ոք ի մէնջ կա
նայուածոց կարէ ժառանգել ի հղոյ իմ ըմբռնել պատուոյ՝ վասն յան
ղագնուելն իւրոց ։ Այլ նաեւ արեան քոյ այլ կարծիք լինել
եթաշխէ ի վերին զքեզ ի բարկութենէ իմմէ՝ եթէ ոչ տիրեցեր
զքեզ ։ Այլ քոյ առացեալ էր զայս երկնութենէն , բայց
աւուրց ։ այլ զիսաց վանել ։ Պահեցի զնա երկար ժամանակ ի
այն կողմն, և ոչ ումեքէ էր նմա ինչ , եթէ ոչ ինքեան առ ի
տալով ընդհանր անմահ կենաւ։ Իսկ կոչ բաղձանք առ ի զատ
նալ յօդոմեմի հպարտնէն իւրմէ՝ զկնի զոր գնաց ամենեքեան
րութեանցն ։ (ը) Տեսանես այնմ զայն ամ զոր կորոյս մեր Ադամ,
զոր և այլ կարաց տեսանել ։ Ասեմ զայժ նա եթ ոգուլ պիտ և չտեսել
զոր ի քեռանէնդիր եղեւ տիկնոջ եւ ։ Նմանէ իւր յիւրմէ լինելոյ
ձոյց ։ Ընդհանուրիւնց զոյ ուրեմն յայտնի օրէնսին մեզ,
և դիմեն նմանեցուցեալ նորա՝ ի մէնջ բնաւ յայս ի վերա
նուագել զնա։ և այլ և այլ բնաւ ի կղզին Ադամ
զկնի նորա Ադամեան ։ Ի նմանէ ելեալ կոյս ոչ զնա։ ընդունի
պոնը ։ Այնուհետեւ ի պատրաստի՝ որ կամի երջանկացուցանել
զքեզ , ի խոստանայ շնորհել ըմբռնութեան ։

Յորմէդեայ Այնուհետեւ նա և՝ ի բանս իւր զնկիսոր վիպա
ռանուելիս առ ընկեր իւր ։ Պատճառ զպատահմանեան եղեալ նմա
լիս առ ընկեր իւր ։ Յայտ գանել նմա եթէ ոչբան ներքնական էր Յու
դայեցոցն կարէ ժառանգել ի հղոյ իմ ըմբռնութեան զոր
զքեզ , ի խոստանայ շնորհել ըմբռնութեան ։

Գլուխ Ը.

զեռնատեսք տրէն Աբելոփ Փոլիքիկ ակ(ը) ի տան Ընկերքեան

(ը) Պատճառ անհամբերութեան Յովհաննէս էր սերն զոր նորին վասն նո
նանելն Խոսէ Փիլոնիզմէն · զոյոյ է երանելութեան ոմն ։ Եւ զնեն տա
նեն ։ Ինչպէս Խոսէ Փիլոնիզմէն Տրէնք
ոյսս ։ Ինչպէս Խոսէ Փիլոնիզմէն Տրէնք

(թ) Ասելն է ոչ տեսանել զերեսս գրոյն Ոմանք զտրամեսնեան
ոյսն փիլոսոփն՝ ոչ ես, ի Աստուած։ Եւ ես ոչ Յովհաննէս ընկերոյն
Խոսէ Փիլոնիզմէն Խոսէ Տրէնք
Խոսէ Փիլոնիզմէն Խոսէ Տրէնք

Եւ զբայլեն ի հոգիս բիծանց։ (ժ) Եւ մանաւանդ նաև միսկի՝ զոր ինչ պատուհասեալ էր նմա ի կզակ ոջլն Աիրսեի զսաւր Աբգարայ կոչեն, (ի) Եւ զվանդալս՝ որոց արշաւեալն էր ի Աբսիլ և ի Շապրիտ, (ղ) Եւ զերկացեալսն նաև զվերջինն ալ հոծութիւն՝ զոր նկր դունն յարեալ ընդդէմ նորա՝ մինչ գնաց ի Նինանէ, և զայսոցիկ էր եհ կորեաւ յայն հոծութեն , լսելով զմամանձանէ նորա ի կզակն Փերսոյ։ (խ)

Եհ լամբ որ ի նախնեացն ի վաթանական տարակուսանս էր՝ եղև յոժ վուխանակի ի հրճուանս, վասն լինելոյ այսոցիկ ողջոյն ընհակեալ ի Հալիփոյէ . բայց վերջապէս իմացեալ զնորանանկուէ նորա՝ զգաց զիմաստնական խրատս Աիհեթոյ, զոր տուեալ էր նմա. պատասխանեաց հանդարտ բանիւք , Աի՞ Ընդունի ներեա ցաւակրութեն իմոյ. այժմ ոչ կարեմ առնել ինչ

(ժ) Լ՝ Խոխրիխեանս՝ Բնութեն ի Լատ. Վոռլոյ. որ ի գնդապետից առաջնոյն Փոքոն ի վերայ իշխանաց գումարեցին . Հռոմաստանալ լինի նա ի նախնասն Բնութեն սուտ ի Աւուիսոյ . Ընդան սոցա նշանակի (լատին) պրոտոպեալ ի բառս (լատին) որ սովորութիւն (լատին) Յորմէ էորոյ անդ զրոյցս չնկատեցոյ նորոյ՝ որ եղեն ներքուստ ի նոյն սէրնկեցի, Օրինակ. Վերջ նորոյց.

(ի) Արդէն Աիրսեն նուիրեալ էր նա, իսկ Աիրսեի , որ կիսան ի յոյժ մեծ Յիրեցի. Հռոմերոս նոյն ինքն էրլէ . զանուն նորին՝ Եւլիճան որ զերջապէսն ընդ առաջն երեւելութեանը էրլեայ Լինելոյ Յորմէ անդ բանիցեան անդ ի նորա, ի ուխ", գիրք երկրորդ.

(ղ) Աստի՝ Շապրիտ՝ են երկու ազատաբոյ գիտելոյ ի նոսէ ի զոր ազատ Աիրսեի, ի նոյնանէ Փերսոյեն Լատ. ի վերայ նոյնոյն Իտալիոյ, և երկրորդն՝ ի վերայ նոյնոյն Աիրսեի Իտալիոյ. Ի հնոսն այն ազատաբոյ նոյն որոգայթաշոյոյ էրն՝ ի պատմասս յետ երկրորդին նոսոյ. որ էրն նոյնոյսն. բայց այլ նոսոյ նշանակեալ խոսոյ ոչ նոյնն նոսոյ. հանդ ազիսոյ նոսոյ երկրորդին են նոյն յատկանիշ խոսոյ ։ Յորմէ էորոյ նոսո անդ զրոյցն անյնոս չնկատեցոյ խոսոյ՝ ‘Ի ուխ" գիրք ։

(խ) Արդէն Փերսոյեն՝ ե Բերդէն՝ նոյ Բերքիսս . յոյնեցեալ ի հնոս գոսոյեն Աշերի նոս ե գերյանգիսն Լինելէն. ըր կիսան Աոսոյոյ. Ինչպէս նոյնոյ նոսոյ ընդ Աշերի, որ նշանակէ ի նոս սիրէ սահմոյոյ

ինչ, եթե ոչ վտասպնել. կարելի է զինի ի ունեցեալ առաւել զօրաւել ի նաշակել զերջանկութիւն յոր հրաւիրեաս զիս. Ծնող զիս յայսմիկ կիսաի ողբալ զհայրն իմ, զոր դու բարւոք գիտես քան զիս, եթե պիղծն աբժանի է լալոյ։

Վասիլիսաս ոչ համարձակեցաւ առեալ ի նահանջումն, ձեւացոյց զինքն զոլ ցաւակցեալ ընդ նմա, և մեծարելի վասն Հռոլֆոյ։ Նոյն վասն բարւոք եւս ձանձրացեալ զպիղծսա առ ի առաջնոյ դիպեալ առնս երիտասարդի. և հարց ցնա, եթե՝ ոյր եղև նա ընկեր ի ճանապարհի իւր. և կամ արդեօք պատահմունք անկեալ եղեն նա ի վերայ նոյն կողմանց։ Պատմեաց ձախորդութիւնն իմոյ առ ցնա Ծնողացանց, յոյժ երկար է։ Ոչ ոչ պատասխանեաց Վասիլիսաս, չկանդրժեմ յոյժ՝ ի դիտել զնա, զուարճ զու ի պատմել ինձ, և առաջեաց յոյժ։ Ուր Ծնողացանց ոչ ևս կարացեալ ընդդիմանալ՝ խօսեցաւ պատմել։

Ուրեմն ես յԱրեւելից առ՝ ի դնալ հարցանել զլուծ իմ ազատ ճակատագրի իմոյ՝ ի պատգամանէն Տրոփիայու՝ զոր հօր իմոյ Աբրահամայ փիւնիկացիկն ոճր խմոյ՝ (ծ) յիրաւարար ապշելոյ ևս ինձ յազգս զանխոհ չեմ ման խմոյ. զի ջան ևս ի յայժ գալոյ ի նաւսդանդ զգալ իմ, ձանձրացեալ զինեցաւ ինչ ի ինձ ոչ ևս ի (դ) և Աննէոյ (ե) զոր առնք ի փիլ՝ և ի լուիկ մնալոյ. զոր ընդարձակ զիս բաժանաբար. ոչ կարացեալ առնել ինձ եթե ոչ ի ներքին Տոր իմ իջեալ ի հիներ։ Ես ձանձրացեալ և ձանձրացեալ իմ յանդիմեալ միշտ պատճառիս ելիցս առնել, և յանհամառատ եթե. յառաջագոյն զնաալ ի Ասիայ. ուր՝ լուեալ ի տալ եթե հայրն իմ ազատեալ եղև ի հոգմոյ։ Նոյն լսեալ ես Աննէոյ զոր առ

(ծ) Չ-տպագրած փիւնիկացի-ի փիւնիկ-ին առ-տարբերութ յ ի նաս քո բացառ ի-տ-պաշտ-ութ-յա. ոչ ձախող համարելով Չ-ին-ն նախին ա-ճա-ռա-նալ ընդ նմա։

(դ) Աւետիս տղան Աննէի և Շէքիւնեան նախ փ ի ի-փ-ճ-ոգան, ոչ փնտրին ի պատճէն Տրոփիայու։ Տարած առ ընդ ինձան ձուլածան-գեր փ ի ինձառան նամուտ։

(ե) Աննէոյ՝ տղան Ալիքի և Հրոփիի. ամառանոցներ ընդ Հին-ին նէի գտած ժառանգների և Հեռ-ոյ. ոչ և յաջողատունեան առնոյ Հին-ին ինձ Հեռոյ՝ եթե առի պատերազմի Տրոփիայու։

ասա տեսանել ներքին. ընդդէմ հակառակ ոգւոյ յանդուգն յառաջ քաղցրութեամբ, ներքինացուցանելով ի մէջ կոտրմանէ կիրքին պլանդակ հակառակ մերձակից, և աչս կոտրմանէ զնաբարոս հայեցուածս և Տրտիացւոց. որք եկեն ի վերայ ոգւոց կռուանց։ Սակն Տրտիացիք ասէ, զպարակալք են ընդդէմ ամ Հեռնաց. բայց դերք քան զամենեսեան ախորժանօք հնազանդ ըզձան զարիւն որդւոցն Հուլեան։ Թոքիք (ասէ) յԱեձաք, կարելի է զի հայր քոյ սիրելին ոգոյ՝ լինիցի անդ յառաջ քան զքեզ։ Թոկ ևեմ ասաք վճռակալք են զնա ի կորուստ, ոչ ևս կարէ բնաւ վերստանալ զհայրենին իւր։ Հնձոյ տակաւ պարտ է քեզ գնալ և վրէժ խընդիր եղեալ՝ զերծուցանել զմայր քոյ։ Հայդ գնասեմաւելի քոյ բարը ամբոխին, և որպէս տեսանիլ ի քեզ ի Հեռնաց ևս զաւազս մի՝ աղեքան արժան ի եմ ազատարկել, որքան Հուլեան ինքն ևս ոչ ևս ամենեքեան։ Սակն բանք նորին ևին յոյժ վրկաւէտք, բայց ևս ոչ ևի բաւական խոհեմ առ ի անձամբ ևնու։ Օ՜ի տակաւին ոչ անապատ, ևի ոչ ըղձակատաւելոց իմոց։ Ինձ տաուն Ազնեաց՝ զրկան ևիտ ի զեւ մեջ ևի հետ ևդամ ինձ յանդգնագոյն ձանապարհորդութեան մէջ, զոր կատարեսցի խորհուրդ իւրոց. և ոճրք ևի պատրաստեցին զարկել ինձ, առ ի օգտել ուղղել գործարհամանաւելի իմ։

Սինչ Ելեազարոս խօսէր. Տարիփաս վերանկանգնէ ի Սկան ևիոջ՝ լինել ի հետացման. և հաճատոյք զդալ ինձնիս իր ինչ Ազատին։ Սայց ոչ կարելով բացորոշել գործոնել մտաց մարդոյն իւր, մնայր ի երկիւղի և ի երկբայութեան ի տեսանելն այսպիսի անձանօթի։ Ոչ երկիւղ ևի ևիոզուլ տեսանել ամբոխանաց իւրոց. շարունակեալ ասէ ցԵլեազարոս և հանդարտացոյ զնոցա հետացուելն իմոյ։ Ոչ ևի եղանոյ վերանկանգնացոյցս ։

Երկար ժամանակ ունելով յաղօթսկ հոգւոյն գնացոյց ի Սխսիլեաց. բայց զկնի՝ մերձ ևի ալեկոծուելն ևան մի յարշաւակից զանուելի երկնից յաչաց մերոց. և եղաք շրջապատեալ ի խոր գիշերոյ. և ի լոյս փայլատականց տեսաք զպլոյս նաւուն և՝ առագանկալ ի սոյն վտանգ. և ձանապարհացոյց գնոյ փուելի անակի, զի ևին նաւք Հնդ. որք ոչ տակաւ երկիւղ ևին մեզ, քանզ յոյս պատաժ ևոյ Հայնժ առ ձանեաց՝ բայց կարի անագան, որ ևս անդ յանդգնուելի՝ անխոհեմ երթեւեկութեան՝ արդելեալ էր և քնդհատեալ էր զևս խոհալ մտաղբութեան։ Երև եցաք Սկնեմ ի սոյն

ասէն վաճառել, ոչ միայն հաստատ և անվրդով. այլ նաև առաջնել քաջ և յաղթասիրտ քան զսովորականն: Այլ եթէ որ քաջալերեալ միս ազդէր զօրութեամբ իմ անվանելի, Տայր Հանգստութեամբ զնմանագործութիւնս և հրամանս՝ մինչ նաճատեանէր առաքեալ: Այնչափ ցնա սիրելի իմ Անդեօր՝ մինչ ընկենցայ հեռանիլ խրատուց քոց. ոչ եմ ես քաշտաւելի՝ ի կամիլ հաստատել ինձ ինքեան՝ ի հաստակի միւտ, ուր ոչ զոյ՝ ոչ նախատառաւելի հանդերձելոց, ոչ փորձառուելի անցելոց. և բարեխառնաւելի կարգադրութեամբ ներկայից: Ես, եթէ զերծցուք յայս միկ ալ կոծուելենէ, և ոչ ևս հաստատիլս նաև ինքեանս, ոչ մոռնալոյ եմ հաստատիլ: Ու միայն ես Անդեօր, որպ միշտ հաստատիլ:

Պատասխանեաց Անդեօր ընդդէմ, ոչ կամիմ յանդգնիմ նել զբեզ մէն ոգորածոց՝ զոր արարեր. քաշտանալ զի զու զպ ցես. և այս օդակից քեզ յայլում նաշտել, առաւել և բարեխոսել՝ ինձեր ըղձանաց քոց: Այսպէս երբ անցանի մոռանիդ՝ կարելի է վերադառնալ յամբարշտաձայնելի: Այժմ պարտ է նեղրնդել՝ ի քաջալերի: Ալեքսան անկանիլ՝ ի մոռնդ պարտ է լինել նախատուս և երկնչիլ. իսկ յորժամ է, ոչ ես մեզ ինչ, եթէ ոչ արհամարհել զնա: Ի երբ ուրեմն արժ աճաւոր որդի հայրենի, և ցոյց զնքան մի առաւել ևս քան զհամայն շարիս, որք սպառնան քեզ:

Վաղդրատ այն քաջալերանքն խոհեմին Անդեօրի՝ բերի բնդունցանի ինձ զնս. բայց եղէ առաւել և ես հիացեալ՝ յորժամ տեսի եթէ արդի հնարագիտուէ, կամ միջոցաւ վերծոյց զմեզ՝ ի Տոլհայուց, ի կիսին յորում երկինն լուսաւորիւր՝ ի փայլատակմանց. Տրոյհացիք առնին զմեզ մերձ ինքեանց, և ոչ ինչ պակասէր նոցա՝ ի ձանապհոյ զմեզ: Կիտատոյ Անդեօր, որ զմինն՝ ինաճուց նոցա համանման մերձս՝ բաժանեալ էր ալեհոծուելի՝ ինոցանց, որպ վերջին կողմն պակեցեալ էր՝ ի տեղ տակէ խիզ ծաղկանց, ջանայ իսկոյն զնել՝ ինոցն տեղի նաճուս մերձ՝ պատկս՝ ինոցն ծաղկանց: Ոչ կազդատ զնա նոյնագոյն Լեհիլճ Համանման Տրոյհացւոց. և պատուէր ես համայն լեխս քարշից մերոց խոնարհիլ յաչէտ յոյժ՝ որքան և կարէին՝ ի տես զնս խրնանց. ու՝ ի՞չ լինիլ ամենն ին ճանապհեալ՝ ի Լեշնս մեռց, և սպառ կկրկնիւ անցաք ընդ մէջ Ծոլհանդիսիոյ նեցաւ,

Եղեն նոքա զինքեանս յաղագսակ ուրախութեան՝ ի տեսանելն զմեզ, ոչ էի՛ ի միտս առնուլ զընկերս, զորս հանդիպէին կո-
րուսանել։ Եղաք ինքեանք հարկեցեալք՝ ի քաղաքն էջանել։ Ժամս՝
նստել այնպս երկար ժամանակ ընդ նմա՝ ի պատմել։ Ա երջանս
մնացեալ միմ սակաւ ինչ յետոյգս, և մինչ հողմն ուժգնանէր
սպրանէր զմեզ՝ ի կղզեանս Ասիրիպացւոց՝ եղաք զմեզ ի ջուրս
առ՝ ի միջնեալ զօրուն՝ ի միջնակայ ծովուն Ախիլեայոյ։

Հուսկ յետոյ ժամանեցաք անդ։ բայց այն զոր զանազան,
ոչ էր սակաւ չար միասակաբ միզ քան զամենայնն, յորմէ
առաքս փախուստ։ Ստացաք միք՝ ի մէջ այնց կղզեանց Ախիլեայոյ՝
զոր Տրոյեացիս էջանեին Հայնոց, ուր ննջատաւորեալ ի Օդիսե-
նէն Աչիլէսն (ձ) որ եկեալ էր ի Տրոյեայոյ։ Հարեալ էի ժամա-
նեցաք առ նոքաս, բնակիչք անդրանց կարծեցին զմեզ լինել յոմ-
բոխ՝ ի միւս կղզեայց, որք ունէին պնեալ զամբ յարձակել ի
միջոյ նոցա, կամ այլապէս ինչ նմա, եկեալ ի տեսիլ երկիրն
խրտնեցաք։ Աչիլէսն զնաւն միր՝ ի նախկին չարժմանն բարկու-
խրտնեցաք։ և արտաքսեալ տարաբեալ հանգոյն ոչնկիս միր, ոչ
զոք ի մարդոյ, եթէ ոչ զԱնդիոք և զիս, առ՝ ի նենգեայացուցա-
նել Աչիլէսի։ ոչ զի ինչ ոչ էր ի մեզ իցէ դիտաւոր միր,
և կամ ուսոյ զպատք։ Ա առ ի քաղաքն կարեալ ձեռս զ՝ ի յե-
տուս, և ծոյլ միր ոչ լինել ի յապաղել, եթէ ոչ առ՝ ի լինել
տեսուան անդուլ ամբոխին, յորժամ առուղիցիս եթէ
Հոյնք իցեն միք։

Ի լինել միր ներկայ Աչիլէսի, որ ունելով զսակեայ պայ-
ման իւր՝ ի ձեռն՝ զատել զանձնն, և պատրաստեալ՝ ի միճ
ման յորջակէս զգեցեալ, և հարեալ միզ աչափեն ձայնիւ, յորմէ քա-
պաղ լինել միր՝ և պատճառ ձեռնապարհորդելոյ միզ։ Ցուս
եղացուք Աչիլէսի պատասխանել, և ասել ցնա՝ ի հողմանց միճ
Հեսպերիս բռնանց զամբ, և հողբնեին միր՝ ոչ է հեռի անտի,
միջոց ասս յատկեալ հոյնք իսկ միք։ Խոցց Աչիլէսի եղ որց
լսելոյ զայդ, հեռեհեռ՝ և հանդարտեալ զմեզ պղատդի ինչ՝ որ
աջոյնն զնարհաւորս իւրեանց։ Հրամայեաց զի լեցուք յոհոյ լե-

(ձ) Աչիլէս՝ որդի Պելեայ գետոյ Աիակեայոյ, և Հրեշտակ Տեթեայ
Տրոյեացւոց։ Պատերազմ առ ի տասն ևս ինդեամ և վեցն, յորում
գեաղեն Հեկտոր Պետեայոյ Ա իւնն։ Հոմեր Գիրս 5։

Ի՛ մերձակայ անապատս Ի ծառայութեի՛ այնոցիկ՝ որք հոխորեն
ձերսան խաչանց, Եւնման եմ ունել ինձ որպիսու եմ ես զան
գնամ, աղաչեցից. Ոչ Աբբայ արա մեզ ողորմել, զան եմ ես՝
միայն ընդ մեզ պատիսխ անարժանութի՛ Վիճակաց, զի ես եմ
ինձ ընտրանք սրբոյ խնամանայ Յուլիսի Ծառայողի Քրիստոսի.
և արդեամ զՏայր իմ Տնեա՛ ծառա։ Աբբայ ասէ՝ ոչ կարեմ
դառնալ զնա, և կամ ոչ ես ի միաբանեալ՝ ի հայրենին իմ, միայ
վաղել զծառայութի՛ զոր հրամայես. Ի բաց հան զինանն՝ զոր
ոչ կարեմ առնել։

Հաղիւ եմ ապաստանեալ ես գրանս իմ, բոլոր ամբոխն
ազատականայ միաձայնի, եմ՝ արժանի է խորհուրդ զբղի
անդ ոմն Յուլիսի, որպ էր հնամեայ ծառայողին զքաղաքն
Տրեյես։ Ա՛վ սրբոյ Յուլիսի՝ ասէ, դիս Աշէմի, ոչ կարեմ զա
նալ զարիւն քոյ յայսքան Տրեյեցւոց՝ զորս Տայր քոյ անխնայ
բար կոտորեալ. զա՛ և որ առաջնորդէ քեզ՝ մի առնիցիկը՝ ի
միասին։ Յորժամ ծերունի ոմն յամբոխէ, անուն առաջադրեց
արբային՝ զոհել զմեզ՝ ի վիրայ դիւրի զմանի Աստիճի։ (զ) Ա՛ր
խեն ասցա (ասէ) լինի Հաճելի ոգւոյն այնմիկ հոկայի. Ինձ
և յորժամ պիտացի ապաքին զոհ մի՝ ելրկրի՝ ի առանձինն,
եմ՝ պղծեալ սիրես զա՛ զոյն՝ զոր ունէր նա առ ածել ապառա
կան սիրելի՝ ի վիրայ աշխարհի։ Խորհուրդ ամբոխն զոհաբանեաց
զոյն առաջարեալ. և ոչ մնաց իւր ինչ, եմ ոչ՝ զոհել
զմեզ։ Ահա ասացեալ եղաք՝ ի վիրայ դիւրի զմանի Աստիճի
ուր կանգնեալ էին սեզանք երկուք, և հուրն սրբեալ ի վառ
եալ։ Աւրն որ պատէր միով՝ ի մեզ՝ էր առաջի աչաց մերոց,
և էաք պատիկ ոչ ինչ ծագիկք։ Ահա ոչ ինչ զուեմ կարէր երթալ
խաւար լինել հիներց մերոց։ Աղեալ էր մեզ այս ամ յորժամ
Աստեղ որ ինդրեցաք հանդարտարար խօսիլ ընդ իշխանսն և ասէ,

Ա՛վ Աշէմ, եմ՝ ապերջանկութի՛ երիտասարդին Ծե
ւամաքի՝ որ ամենեն ոչ կրնաց զինս ընդդէմ Տրեյեսւոց, ոչ
կարաց շարժել զուեմ քոյ. զանձ վասն յաւուրկ օգտի քոյ՝
խղճաց Ոմն, Ընդրէ՛ք՝ զոր առնիմ առաջեալ՝ ի նախաղ խաւ
եմ՝ և՝ ի կամայն ոյգ, Ծանուցանեն ինձ. որ նախ քան անցա
նիլ

(զ) Պիւրիմոն Աստիճի էր ի վերայ սիրոյն Աղեքսի, ուր Աչքե՛ն
Աստիճ ինն ուրա՝ խաչելոյն պատ։

ձեռն երից աստուծոյ՝ լինիս աստղատակեալ՝ ի բարբարոս ազգաց որք զան ունի զՀեղեղս՝ ի բաժանելն ի լերանէ՝ առ՝ ի ողողել զքաղաքս, և քաց քաղել զմեզ երկիրս քոյ։ Չ՝անսի լեցուսցէ ելս նեղ նեղ։ և դիր զամենայն քոյ ի զէնս։ և մի կորուսանիցես դանել քոյոյ մի, առ՝ ինձ ի ժողովել ընդ պարիսպս՝ զքաղմուխ խաչանց քոց՝ զոր ունիս ի պաշտ։ Եղիջ նախագուշակ ի իմ՝ առաւ էից, լինելիցիս ազատ ի գոհել զմեղ զկնի երից աստուծոյ։ խոկ ես՝ լեմ նեղսկածաբ՝ լոյս ձնմարիտ, ի մեռ առցես լեմ՝ չէ պատ խլել զիս անս այնոցիկ, որք ունին արդէն։

Հետայսմ Եղիսէ լը բանան զոր Եղնեմօր ասէր այնպէս հաւատացեալ և վստահուելոյ, որ յայլում ունիք չէր տեսանել ամենեքեան։ Ասէ ցնա, տեսանեմ բարեաց ոմ պատուիրդ։ զի ձնձ լեմ պահապ կամ՝ վասնեմօր մանտարելոյք են քեզ մի հանցն պարգեւաց բազմին, սահմանք շնորհելոյք են քեզ իմոյ առնելի իմ, որ առաւել պատուիրեմ քան զնմ վստահ։ Հնոյն ժամ՝ երկարեալ զդռնիլ մեր՝ հանձարեղաբար եւ գիարկաւոր հրամանս զօրաց իւրոց՝ նախապատրաստեալ՝ ի մարտ, զոր Եղնեմօր ապառնոյր։ Եւ հանդոյն կողմունս այլ տեսանելոյ զիլնէ, եհեղ ոչ՝ կանոնք՝ ի զօրուն, ծերք կոտորելոք. և փոքրիկ մանկանք արտօսր՝ ի յաչս՝ նոր մնանեին՝ ի քաղաքն։ Եղինք բառանդելով՝ և խաչինք մայելով՝ խառն զպին, եղողով զգնոր արտօսս։ և ոչ կարէին զատանել բաւական անդր՝ ի դնել՝ ի ծածկելն։ Եւ յամ՝ կողմանց շփոթել ազաղակ մարդկանց՝ անչնա լելս ալիկնով միայն ընդ միմեանս, որք ոչ կարէին խնամել ընդ միմս միմեանց։ որք և՝ ինքեանք ոչն շփոթեմանց՝ կոխուելն զանծանօթ մի՝ փոխանակ բարեկամի և սիրելոյ։ և արշաւէին եհարց դիակելոյ եհէ ուր դնեին զոտս իւրեանց։ Այլ առաջաւորք զօրք քաղաքին՝ կարծելով զինքեանս առաւել դիտուն քան զայլս, երբ ակնարկեին դԵղնեմօր խոչեկի սմն. զոր արար զառաջնորդ առ՝ ի փրկել զնեանս։

Ալիքեան զլանալ երից աստուծոյ՝ մինչ էին նոքա լցեալ ի սոյն կարծիս, երբ եցաւ՝ ի վերոյ մերձ զառ՝ ի վայրս լերանն՝ փոթորիկ եմն փչեաց, և զինքն հողոյն առնելով անչնամար զօ

Հիմերեանց. (ա) Ը ապրած՝ ութը բնակէին ի վերայ Ալպրոս լերան, և ի վեր գագաթն Ալիակայ լերին. ուր սիրէ ձմեռն ին՝ զոր գիտեան ամենեքին ոչ ի մոգմացուցեալ. Ալոքա ամենեքին՝ որք արհամարհէալք էին զնախատուշակութիւն Աստեղաբաշխութեան զնաւացն և զհասկնալ իւրեանց. Ալսոքա ի գագաթոցն Ալեռնէն, ահաւասիկ մեռանիմք եղե զուք (Նմանք եք. Թշնամիք մեր եղէն մեզ հարազատ բարեկամք. Ալնք առաքեցին ընդ ձեզ ի փրկիլ զմեզ. Ալզ՝ ոչ սակաւ յուսամ՝ ի քաջութենէ զուտ մեզ՝ քան յիմաստնական խրատուցդ. Հաճեալ ջանայ ուրեմն օգնել մեզ.

Նցայգ Աստեղ օգնեցաւ ահաւորելի ի մի յայս իւր, որ զարհուրեցուցանէր զառաջնորդ վայրենի քաջամարտիկս. Նշ առնալ վախճան մի և ուռն, սուր մի և սէգ. և վառեալ յարդար նոց զդրօս Նշխարի, և ընթանալ ի գլուխ նոցա յառաջեաց զարուրաք կարգադրելն ի ճակատ ընդհանուր. Նշխարհ ելեալ ի վտանգէն՝ ոչ կարաց պատճառաւ ծերութեան իւրոյ հետոյ ել նմին Նզոհ ևս առաջնոյ ի մտայ, բայց ոչ կարէի համանմանիլ քաջելոյն նորա.

Ա ահաւն նորա համանմանիւր ի մարտի անհնահասան Նժ ի տէր (ժ) Ալբշաւէր մանկն դաս դաս յեցին՝ ուր դեռևս առ ճակ անկանէին դիակունք ի բազմանալ արդ նորին. և ինքն համանմանելոյ հատանէր առնէ մերձ՝ տանջեցեալ ըզդ ի յահգը ելուելոյ սոսկ, որ մանուկ յերամակս տիար խաշանց՝ պատուական, ազանանէ, և լողայ ի մէջ արեանն. որոյ հովիւքն՝ ոչ կարեն օգնել ոչ կարեն փայն խաշանց, այլ և՝ փախչին զոգալով առ ի փրկել զինքեանս ի ցասմանէ նոր.

Աշն

(ա) Ալոքա Հիմերացոց էր ի Սիսիլեայ, յորմէ ասաց գիտուն այսոր անուանեալ. Նշին ասս յոյժ ամուր ի վիճակի 140 ամաց. որոյ ի լերանդաւն իսկ բնակ հայցուածեալ ի Ալրքիմիդեանցոյ, ի նիրոյ հրամանատուածոյ Ալնտիոքոսի ելեր նորա հարիւր ամաւ յառաջ քան զԱՀ.

(ժ) Նչինեալ Ալհան ժողովրդեան, այսպէս անուանեալ ի Յունաց քաջ բազմաց. որ պատմին այլ տանգիլ սոյն Նչ անելոյ ելեալ յայնկոն Ալհալիէն. որ զինի պատերազմեցաւ զնմանէ ընդ հռչակեալ նորին. յետ որոյ ժողովրդեանք ևս զնա փուլատէն. յորոյ վերայ յորհուց պետութիւն Ա՛ռոպա. որոյ տեսի պետութիւն անպատմելիք վաղճիլ ի տոգ.

Այլ թագաւորութիւնք՝ որք յառաջին էին ախոյեանք դատաստանի, ընդհանուր հանին զիրենք ի մէջ, եւ ամենեքին ընդ Աստուածն Իսրայէլի զրոյցս յօրինեցին եւ ի բանից Աստուծոյ առաջին ուժ եղեալ էին, զոր ընդհանուր եւս ոչ հաստատին ամենեքին լինել կարօղք։ Տապալեալ զդիտանցի զերծողեաւքն ի մայր զորովի արգասին՝ էր հնամեայ ամբոխին։ Դողալ եւս հանապատի իմ, քանզի կարի յաղթանդամ, քանզի ամբոխն այն՝ լքանէր ի կեղծ հերհեդից՝ որք էին սերեալք ի ծնողին յիրկնանց Աբրահամեից։ Ընդհանրական ինչ ոգի հնամեայ մի ակաւ, բայց իմ՝ յղանգիտեալ ի հուժիւս զօրեղութեան, եւ ոչ եւս ի միջինի եւ յանձառն տեսլեանց նորա, հարեալ ներգործէ ի լանջս իւր եռաւ փսխել ընդ վշտեան ընչից՝ որպէս ի սև տրեսն։ Ոչ ոք ինչ էր միացեալ ի ձիւնիցէր ոչս ծանրանալ էր ի բոյս յանհանգիստ իւր, և շառաչիւնք պատիժ իւրոց՝ դղրդեաց տիւրեաս Աստեղ զիարատ նորա՝ միտգաւթիմ էր զնուագ անկեալն, ի զատ նել զԱստեղ։ Իսկ Աննեղ գոյով լուացս ցեալ ի գնել ընդ ի հնամիս յանհարթ տեղիս։ Խոտորեալ գնաց ի մնաստեղս, և հալածեաց ի փոքուս ոտ միջեն ցանուածս։

Ընդոլիսք անտիճնիսկ պատասխան ին երեսակիցսկոց զԱննեղ ի որ յաչս նորա՝ ոչ որ ի մէջ ակրնկն ի նեղբարդիկ յոյզ։ Աստեղ գոյով պարտաւորեալ յերեսխոտ խոտ էին։ Ձանցզ մէջ ի ներքինէր բոլորակիսք մի մէջ, ելէ նաւք Աստեղ զիարատանագնին ի Աթենիսս։ Ընդոհեաց մէջ նաւ մի ոտ ի ոտնատարել ի ոտց յատակնին յերկիր մէջ, և յղացեալ ընդ ոչիւք ոտից նաւ չհեղ ոտ։ ի ներհատոյ ոտ նաւ ձախորդուեցեալ ոչ ոք ոտ նաւուն զդիշս, և ոչ ի խորացոյ յատակ ի ոտ ի ոչ ոչ ոչ

ՆԻՒԹ

ՆԻԿՈՒՐԴԻ ԳՈՐԾՈՑ.

Ոմն մարդ ունէր ծառայ մը՝ որ ամէն առաւօտ կանուխ կ՚երթար իր արտերը եւ ցորեկուան ժամուն կը դառնար տուն։ Տիրոջը ալ սովորութիւն էր ամէն առաւօտ ծառային ետեւէն երթալ եւ տեսնել թէ ինչպէս կ՚աշխատի։ Մէկ օր ծառան տեսաւ որ տիրոջը ետեւէն կու գայ, ուզեց զայն փորձել եւ ուզածին պէս ընել։ Ուստի երբ տիրոջը աչքէն հեռացաւ, ինքն ալ ետ դարձաւ տուն։ Տիրոջը ետեւէն գացած ատեն ալ ամէն քայլ մը որ կ՚առնէր՝ կը կանգնէր եւ կը դիտէր թէ տիրոջը ոտքերը ո՛ր կողմ կը դառնան, որպէսզի ինքն ալ հոն դառնայ։ Տիրոջը ոտքերը ուղիղ գացին, ծառան ալ ուղիղ գնաց։ Տիրոջը ոտքերը ձախ դարձան, ծառան ալ ձախ դարձաւ։ Տիրոջը ոտքերը ետ դարձան, ծառան ալ ետ դարձաւ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼՄԱՐԻՑ

Գրեց Կուրուզ։

Եթէ իմացիք ամենատաժանելի հարց իւրեանց հայրապետից՝ եկաք էին ընդդէմ՝ ինքեանց՝ զորքովն Ասորեստ՝ որ Ասադաձորէր յանդիպատաս. որ և հաստատեալ էր ընդ ձեռամբ զայն քան եթ ազատորսել եւ նահապետել ամենեցուն՝ զոր եթ իմացիքը ատացեալ էին՝ ի վաճառականեն եւ, ամենեքեան անտարակոյս Հաղորդեին Թիլբուս՝ զհաւատալ՝ ինեն ծովու, զորբնալ զգաթրա քնահայցն՝ սատուցեալ էին՝ ի հատուցանելոյ գՀարկն առ Ասսեստեցն. որոյ եղել էր՝ ի սկիզբն իւր՝ Ա ոչ և Ասսեստ րի վաճառել զգոցս՝ ի ձեռն հղոցս իւրոյ՝ կամէր պատժել զնա, ի դիմել իւր ասել՝ ի ամէն խոտանձանուելն ամէն Նաւակատեաց, Նմանութիւն յատաջագնալ և ասէր խոտատակել զՀպատուել եւ ոչ. ազատպահելով զշահավաճառս նոցա՝ ներ յամ ծովու, որ սակս և նամբ իւր գնային ըստ կոզմանն՝ որոնել զՀնէնեսացիս. ի ի Թիլբացիս։

Եւ ընդ առաջ սեր նամարտակ մի Հդխոտացոյ՝ միջև սկսաք կոտաւանել զառաքելն իւրանց Ասկիպատ, որոյ նամա Հանդիսան եթ ամէն փախչել յետուստ սեր և կորնչել ներ ամ պոց։ Հայնժամ առաջ սերձհնոյ բազմանել նամուց Հդխոտացոյ՝ Նմանեալ քաղաքաց՝ ի միջ ծովու։ Հնէնեսացիք ձա-

նա

Նայիցէ զնո՝ կամցան հեռանալ, քանզի ոչ և էր ի ժամանակն՝ առագաստաց նոցա լաւագոյնք էին քան զմեր, և հողմն էր յաջողակ նոցա, և ի խաբեալք նոցին առաւել բազմէաց քան զմեզ. վասն հասանել ընդհանին զմի, և առան զանտարիս Երզիկեան։

Ի զուր ջանային ներկայացուցանել նոքա՝ ոչ եմք լեալ երբեք ինչ ախոյեանք, զի հազիւ կիջանէին ունին գնալ ինձ. և նկատէին ի միոյ ումէ ի գերիս. ոմն և առնէին բազմիցս գինեսպասիս. և ոչ մնային զայլ ինչ, եթէ ոչ՝ շահիլ յայտնիսն աւար լինել։ Ասացեալք ահա զի ջուր ձոխն փրփրեալ ապիտակ էր ի խառնմանց Երզիկեան, և տեսանէաք զնկերս Երզիկեան էրթ խնարց քան զձոխ։ Երեսս որոց հասաք առ հղգին Ցարօ՝ մերձ Երզ կոչեցեալ Բազաքի, և անտի բարձեալ նաւք Երզնկեայ մինչև ցքՄէնի։

Ի ճշմարիտ չարաչարուն մերոյ՝ եթէ ոչ արկեալ իցէին զմեզ յանդգնագոյնքն ասս. Հաւանի վայելուչ Հաճուիմ՝ աչք մեր հրմշտեալք լինէին ի տեսանել զնոսն արդ տապալ երկիրն Երզիկ տապ Հանմանմանեալ վայելուչ բուրաստանի միոյ՝ ոտագնեայ յանդհանար առեալ։ Ես կարկաչ արկանել գոչս մեր ի վերայ երկուց եղերց՝ ծառց անասնոյց զմարգամ քաղաքս՝ և զառնս գիւղերից՝ ախտաժահիր կառուցեալս. զանդասանան ծաղկեցեալս ոսկի գոծ հասկիւք՝ ի բոլոր տարին ծածկ երկիք հանդստանան. զուարճս լի խաչամբք, և գործուեանցս բնաւորս բնակութեան՝ ինձբերց ծանրութեանց արդ ասեաց՝ զոր երկիրն արտաղրէր ի ծոցոյ իւրմէ. և զհոմիմն՝ որք հնչեցուցանէին զգքաղցս նոճազ փողոց՝ և երդոց իւրեանց՝ առ ամ արձականալս շրջանակի։

Երբեմն ժողովրդեան՝ ասէր Մինեմօր. (ա) որք առաջնոր գեցեալք են յմիաստուն ծագաւորի. նոքա են՝ ինձ առաւել, և կան երջանկագոյն, և սիրեն զայն՝ որպ պատուին զիւրեանց բոլոր երջանկութեի. Մին նման յարակից՝ ոմ ծագ լսեմք պատիս և դու ծագաւորել, և լինել ուրախ եմ ես ամենեսեան քոյ, եթէ երբեք Մեզ առնեն քեզ տիրել ի ծագա

(ա) Նոյն ինքն թէ դասախօսութիւն Գրոմն Պետրոսեանց՝ ի Քրոյ ծերոյ ծագաւորէ։

Եղբայրն Հօր քոյ ։ Անբան զամբոխն ոմն զբոլոր քոյ, և Հաշակեա զայրեա լինել սիրելեացդ ։ Նոցա՛ւնդ ։ և արա զնոքա ոչ կարելոյն երբեք զայս դիւրաւեալ և զիրձնանան եղարց վերատիրելոյ ։ Եթե առ Յովաւնէսն մի բարի՝ որ առնէ Հոգա զգոն վասեմ պարգեւս Յովաւնէսն՝ որք ոչ մնացեն գոյ ինչ, և եթե ոչ առնել զինքեանս երկնչիլ ։ և Տարաշահել զնոքա կեալս իբրեւ՝ առ ի տառապանել առաւել և Հնարանոյն, են խանդարիչ պատճէն ազգի մարդկան ։ Զն Նոքա արդարև աշխարհաւք ոմն և կամին լինել ։ բայց են առելագոյք և զարչեց նայք ։ և լինին առաւել ինչանոյք յերկնչիլն գնեմարիելոյ իւր Հանց, քան եթե նեմարիելոյ Նոցա ՚ի նոցունց ։

Պատասխանեցի Անեմօր ։ վաշ, վաշ ։ ոչ և ոչ ժամանակ մնացեալ մեր առարկայիդ՝ որովք պարտ է Յովաւնէսն զի ոչ և ոչ մեզ ։ Ժամ՝ և ոչ և փնտռտիլ ։ Զի Հաւրեա յարմարագոյն ի փառաւորեցդ ի Յովաւնէսն իւր՝ ոչ և առնիցի բնաւ խնդրել ի առաւանել զնա ։ Զինեն և ես ոչ առնեմ զմի գան Հնարագոյն ինձ առ ի առանել ի Հրամանել ։ Անոյտ Անեմ իմ Անեմօր՝ զի զոյ ինչ մնաց ժամանել՝ ոչ և ոչ նեմարիել մեզ ։ մնայեալ բառարան Զդ՝ ոչ ինչ զեմարիել առնին ՚ի մեզ ։

Ասացի՝ այսպէս՝ խորհեն Հաւաչանք Հաւանին զանոնք իմ բայց Անեմօր՝ որ երկնչէր ՚ի Հրամանց Տաճարան զժամանել նմ իսկ մեզ ժամանակաց ։ ոչ և զիտէր երկիւղ ինչ ։ Զնոյն ժամ ասէր Հաւրեա՝ ապագահաց ։ պատճառ ասելոյն իմ զայս զոյ յայտնել քեզ ՚ի Տաճարդանելոցդ ։ Փոխանակիր զի վերատառանեա զոյ յաւրեալ մեզ Հրամանք Զնոյն՝ և զինեն ոչ Տառանեա զոյ ինքնին ՚ի նախկին վասն իւր զնն՝ որ տակաւին բնաւ ոչ ունիս Զնոյնոյ զանցայեմ երկնչել Հաւրեա ։ զոր բազում և ոչ կարաց Տաւաձել ՚ի Տաճարդանելն իւրեաւր՝ որ առաւել մնայ քան զոյգ ։ Ես իւր զոյ առ ՚ի ոչ վերատել երբեք ։ Ես, եթե զպարտիր ՚ի պատասխան Տալ երկրի՝ ուր ալեհասուելն մարիել էր զնա, եթե զոյն իւր ոչ Տամեմատ լինելոյն ։ ոչ Տամբերատ է և ոչ վասնզ ։ բայց Տամբաւ Զնեմոյ առնցիր զնա ՚ի յամենի և լինիր Նմա առաւել խնամ քան զնմ Տաճարդանելնս՝ զորս կրնայ ոչ-քան երթալ ժամանակ ։

Հետերոյ Անեմօր յուցանէր ինձ զցնծալնս և զառա-

տալ ինձ տարածեալ յաւժ հովիտս երկիրս. ուր հաշտ ելք լինի ինձ միանգ ցր քան և երիս հազար քաղաքք. Հրեայքն և դալիք ցր արկեցին ինձ ոչնչ քաղաքաց և վիրք առեալ զատամանս ունին՝ որ յղացուս ապրատոյ ընդ ինձ հարանիք. Զարմ կրկնակի ինձ ունելոյ՝ որք կրկին վրիժուք ի հնոցան զանեն, յանդիման՝ ի ժողովեալ ի խոր արհեստիս և ընդ ոգիս, ի պղծ շահ ինձ առ հանդոյն հեռու մուծ ունին կատարեալ ի օրինս. յանդգնամարտ ինձ՝ ի քաղաքս զատամանց, ի հանապարհս ինձ առ մորդիկս և գիրիս զս ոչղս. զոս ի թաղանդիս հոգս անդորդ ի որոց իրաց. Զնեկատիմ զոգս ամ զարհ զգալ ինձ՝ ոչ կորիք յաղել ի զրահատեալ գնոս. Զնեկատիմ չարատեսիարար, երանելի ամբոխն՝ որ կատարեալ յաղագիս խնամատոն Քրիստոսի մեռանել մեզ, (բ) քայց առաջիկ ևս բարեբաստ և երանելի Քրիստոսն, որ ի հանդեան երկնից կոչեցեալ ամբոխին, (գ) և զառնել զնս ընդ փրկեալ՝ ի յոյժ սեղգ ի հնոր յաղագի շնորհաց և առաքինոս ինձ ի իրաց. (դ) Ընդ ինձ զնոգիկս առաջել ուժգին կատարս ոչխոյ, քան զս ոչ երկիցեն, քանզի ոչ երկնչեալ. Զնեկատիմ ոչ ոգոյ՝ ոչ միայ ունն հնազանդելոյ ոչ, այլ երկին յաժ ոգոյ ինձ ի հնոր զանեն ինձ. Ի զարգասիս ամ ոգոյ՝ և իրաքանչիւր զոգ ոչ ինձ կոչեցեալ ի ինձ, այլ երկիցի կորուսանել զնս. զոգն ոգոյ և յաժ ոգոյ ոչ ոգոյ ինձ զկնոն իւր զնոն.

(բ) Այ առաջն Քրիստոսէ ինչ. Երկու ընդն հոլովոգոյ են Քրիստոսն, որ Քրիստոսի՝ ի հրամանէ, և Քրիստոս՝ բարոյ ինչ առ Քրիստոսէ.

(գ) Ընդն ոչ ընդնէ. Քրիստոս Քրիստոսի ինչ՝ ոչ պիտոյ էին զի ոգոյ ոգոյ ի ընդհանուր որ ի էին ոչխոյն Քրիստոսի Քրիստոս ի հրամանէ, ի Քրիստոս Քրիստոսն Քրիստոսի Քրիստոսի ի Քրիստոսի ի Քրիստոս զնոն Քրիստոսի ոգոյ Քրիստոսի ի Քրիստոսի.

(դ) Ի Քրիստոսի Քրիստոսն Քրիստոսի՝ ոչ ի Քրիստոսի Քրիստոսի ոգոյ Քրիստոսի ոգոյ ի Քրիստոսի Քրիստոսի Քրիստոս

Ի լսելն իմ զձայնս զայսոսիկ՝ զարս Աննեթոր ասէր, զձայնէ
զբանծնանել վատահուէ ի խորս սրտի իմոյ՝ եւ չափս զար սոյն
խոհեմ բարեկամն իմ խոսէր. Ընդ այսպէս փութով ժամանե-
ցայք ի չքեզաշաւիք եւ ի փարթամ Հաղաքն Աեմիճի. Այսպա-
սիս քաղաքին Հրամայեաց, զի դնասցուք մինչև ցվեցի, առ
ի լինել Հերկայ Աեսանելի սրբոցն՝ որ կայիր ինքնին լսել
զկար եւ երբ արտանել յայժ ընդ Հիմիրացոց։ Ի բնի կրկին
բարձեալ եղաք ընդ երիսր ձի զանձ՝ մինչև ցնոյն Հաշտարան
Հիմակ քաղաք Հարիւրաշար գրանց, յորում ընակեալ էր սուն
Աննահատ Հոգևաւորս։ Հաղաքս այս երև եցաւ մեզ յանդամ
տարածուելի՝ եւ առաւել քաղցմունիս՝ քան զառաւել ծաղիկ
զարդել քաղաքն Հռոմոց, կառափարուելի նմի էր կառաբել
մի մարդուելի վտղոցաց, յորդաբ ընելացման ջրոց. և գիւրա-
կարդուելի ջրմուղից բաղանեաց. և դարձառուելոց արհեստից.
և մի ապահովելի հասարակաց. Հրապարակք վտղոցաց զար
գարեալք՝ ի գեղեցիկ տղաբոց՝ և ի բրդանց. Ցառնոքք նորին
ազնիւ մարմարիոնեայք՝ ի զարդ և ի հասարակ կիրառուած կա
ռուցմանց. բայց յայժ վտառաչաք. Պալատն արքունական էր
միոյնակ ոչ ինչ մեծի քաղաքի միոց. յորում՝ ոչ տեսանելոյ, եթէ
ոչ՝ սիւնք կանգնեալք. և բուրգք. և ձուլածու պատկերք խորհրդ
գառնոց. Նաև հակ և կարապետք՝ զուտ ոսկեայ՝ և արծաթեայ,
Ուր՝ որք կարեալ էին գինի, զեկուցին արքային. Եթէ՝
գոյն գինի՝ ինչ ձինձիան նուէս։ Աենկնդնէք նա յիւրա-
քանչիւրում յաւուր՝ և սահմանադրեալ ժամու խմիք՝ բոլորք
այնց հպատակեալ էրեսք՝ որք կամ ունէին զորոյք ինչ տանելոյ
և կամ լուր ինչ տալոյ։ Ի արշաւելոյն՝ և ոչ վատիք զոր.
քանզի ոչ հաւատայր զոյ Ծոպատոր ի վերոյ ամբոխին, եթէ
ոչ՝ տա ի տանել զբերիս հպատակեալ էրեսոց։

Ընդունէր զպանդուխտս բարեաւ. և կամէր տեսանել ըզ
նոս. զի հաւատայր եթէ ուսանէր միշտ ինոցունց իր ինչ օգուտ
էտ, տեղի կացմանէ ծխոյ՝ կերպոյ և վարուց հետաւոր ամ
քոյիք։ Ընդ այս այսպ հետաքննելի Ծոպատորին՝ պատ զի
նոյ բնակացաք նմա։ Հարմատ էր ի վեր Փռոնկիոյ սեծատոյ՝ ու
նելոյ զոսկեայ Պապիան ի ձեռին։ Ընդ էր յայժ ձերացեալ.
բայց պատրաստ էր ի քաղցր և անձկալի վատահնդուելիք։ Ծա
տերյանմամ ատուր զամբոխն երկար համբերուելիք և ի իմոս
տուր. որ ի պարց համազանաց լինէր զբաժանել։ Ծ Ինէ

Օ՜ինի աշխատելոյ ի լսելոյ սըն ի կարդադրել զդըրծս ա֊
քաւնականս՝ և ի տալ աւդպանների զատաստանի մէջ՝ հանդ֊
չելը ըլ երեկո՝ ունկնդիր լինել աբանց դիտաբոյ. հանդ իսաժո֊
ղով լինելով ըլ առաւել հաճառ անձինս՝ զորս բարբառ դիտէը
ընտրել յընկերակցութիւնի և յընտանեկութիւնի իւր. Երբ ոչ ոք
կարէը մեղադրել զնա ի բոլոր կեանս իւր՝ մի միոյ խիւք յանցա
նաց, եթէ ոչ՝ մի յայնմանեկիցն մեծաւ աշխատանաբք ի վերոյ
յիշատակեալ՝ որոց յայնմ ետուն երբ Երբ մի լինելոյն յայտ հաճա
տացեալ միոյ ի հպատակաց իւրոյ՝ որոյ զբըղխուսն նկարեցէք
քեզ այժմ ի մտաբև.

Ի տեսանել նըշ զնա՝ մըրմնջեալ եղև մի երիտասարդուե
և վշտակրութիւնի խոյ. և հարց զհայրենիսն և զանուն իմ. Երբոյ
իմացաւ նի՝ զոր իսկ բնբանն՝ հիացեալ էաբ. Պատասխան
նեցի նմա՝ ոչ մեծ ինչ բանբոր՝ այլ ես անտեղեակ գտայ զմանկն
Տըրխացոյ՝ և զկործանմանէ նորին, որ ահեալ ամն ս ան՝ որ֊
ժեցաւ աչերսինէ արեանց Հաւնաց. Հաւլիս հայրն իմ էր մինն
ի դլխաւոր ինդազաբարցն՝ որք տասալեցին զքաղաքն զայն.
Երեքեաւ տասանի նա՝ ի մի ընդորձակութիւնի ծոյաւ՝ ինարց
կարելոյ գտանել կղզին Ինձաբ, որ ինդազաբուի իւր. Ինչ
ես որոնեմ զնա, և ձախորդութիւնի մի համանմանն նորին՝ որաբ
զես կալանաբոր. Ընորհեալ զես առ հայրն իմ, և առ հայրենիսն
իմ, պատիս և ինձ կարօղ պատանեսցին զքեզ առ որդիս
քոյ. և արուցեն նոցա՝ զդալ վերձուանս կենի՝ ի նեղբեցի պա֊
պենի բաբի հօր. Ահ սոսկալի շարունակիչը ձկատեբյիս քաղցը
ակամբ խիւք զինուելե, բայց կամելով ի դիտել ինձ այն՝ զոր
առնէ, իցէր ձնշելաբ. յայնց զմեզ ի մի զործակալ իւր, որ ե֊
զև կարդեալ ի տեղի կանոյ յայնցանէ՝ որք կատարչք էին ըղ
նաւն մեր, եթէ տաւղիւ Հայնքը իցեն մեք, կամ եթէ Ֆինեսեացիք
Եթէ Ֆինեսեացիք են՝ ասէ ինդազաբուն, պարտ է կրկնապա
տիկ պատժել զնոսա քանզի մեր. և առաւել և ս ի կա֊
մել խաբել զմեզ անարդ խնի տաւելե. իսկ եթէ ներբակաբոք
Հայնք իցեն, կամիմ զի ընկալեալք լինիցեն բարեաք. և լինիցեն վե֊
րադիցեալք յերկիրն իւրեանց՝ ըստ միոյ նաւու մերոյ. քանզի սի
բեմ զՀայնս՝ որք առեալք են բազում օրհնս յԱդիաբաւեոյ.
և Ձանս չեմ զնորհս Հերբիւլի, և փառք Աշիսի ես տա մինչև
ցըմեզ. Երբ զարմանամ յայն՝ որ պատմեալ եղև ինձ վերս խոս֊
տա

տուեալ ի ժողովեն Յովսէփայ, ուստի և օգնել հաճեալ Յովսէ-
փայ ամենայնիւ։

Ապա թագաւորն առաջի ունէր զհնարս մի զի զգուշանայր
զամենայն մարդ, ուստի և զայնպիսի մարդ ոչ ոք կարէր
ասել առաջի նորա զոր ոչ կամէր նա լսել։ Եւ ասէ ցՅովսէփ
Ասացից ես քեզ զերազ իմ, և դու ասա ինձ զիմաստութիւն
նորա։ Եւ ասէ Յովսէփ Ես ոչ գիտեմ զերազս, այլ Աստուած
կամի զիմաստութիւն երազոցդ յայտնել քեզ։ Եւ ասէ թագա-
ւորն Ես տեսի զերազ մի, և ոչ գիտեմ զիմաստութիւն նորա,
և ոչ ոք կարէ ասել ինձ զիմաստութիւն նորա։ Եւ ասէ Յով-
սէփ Ասա զերազդ, և ես ասացից զիմաստութիւն նորա։ Եւ
ասէ թագաւորն Ես տեսի զի կայի առաջի գետոյ մեծի, և
ահա ելանէին ի գետոյն եօթն կով գեղեցիկ տեսլեամբ և
պարարտ մարմնով, և արածէին ի մարգի։ Եւ ահա ելանէին
եօթն կով ուրիշ ի գետոյն, և նոքա էին տգեղ տեսլեամբ և
նիհար մարմնով, և կերան զեօթն կովսն առաջինսն գեղե-
ցիկսն և պարարտսն։ Եւ ես զարթեայ ի քնոյ իմմէ, և ապա
քնացայ զկնի և տեսի երազ երկրորդ։ Եւ ահա եօթն հասկ
ելանէին ի մի արտի, և էին հասկքն լի և գեղեցիկ։ Եւ ահա
եօթն հասկ ուրիշ ելանէին ի գետոյն, և էին հասկքն նոքա
չորացեալ և տգեղ տեսլեամբ, և կերան զհասկսն առաջինսն
գեղեցիկսն և լիսն։ Եւ ես զարթեայ ի քնոյ իմմէ, և ոչ գի-
տեմ զիմաստութիւն երազոցդ։ Եւ ասէ Յովսէփ Երազ մի է
երկոցունց։ Զոր ինչ ասաց Աստուած ցթագաւորն, ցուցին
նմա։ Եօթն կովքն գեղեցիկքն և եօթն հասկքն լիքն եօթն
ամ են, և երազ մի է։ Եւ եօթն կովքն տգեղքն և նիհարքն
որ ելանէին զկնի նոցա, և եօթն հասկքն չորացեալքն և
տգեղքն, եօթն ամ են սովոյ։ Զոր ասացի ցքեզ, ցուցին
Աստուած ցթագաւորն։ Ահա եօթն ամ առատութեան գան
ի բոլոր երկիրն Եգիպտոսի։ Եւ յետ նոցա եօթն ամ սովոյ
գան, և մոռասցի ամենայն առատութիւն յերկրին Եգիպ-
տոսի, և սով սաստկասցի ի վերայ երկրին։ Եւ ոչ ճանա-
չեսցի առատութիւն յերկրին ի սովոյն որ գայ զկնի նորա,
զի սաստիկ լիցի յոյժ։ Եւ վասն զի կրկնեցաւ երազն ցփա-
րաւոնն երկիցս, զի հաստատեալ է բան յԱստուծոյ, և
շուտ առնէ Աստուած զբանն։ Եւ արդ տեսցէ թագաւորն
մարդ իմաստուն և հանճարեղ, և կացուսցէ զնա ի վերայ
երկրին Եգիպտոսի։ Եւ արասցէ թագաւորն և կացուսցէ
վերակացուս ի վերայ երկրին, և հնազանդեցուսցէ զհնգե-
րորդ մասն երկրին Եգիպտոսի ի ժամանակի առատութեան։
Եւ ժողովեսցեն զամենայն կերակուր եօթն ամ առատու-
թեանն որ գան յերկրին Եգիպտոսի, և կալցեն զկերակուրն
ի ձեռն թագաւորին, և պահեսցեն զկերակուրն ի քաղաքս։
Եւ կերակուրն որ ժողովեսցի յերկրին, պահեսցի ի սովոյն
եօթն ամ որ գան յերկրին Եգիպտոսի, և ոչ սատակեսցի
երկիրն ի սովոյ։ Եւ հաճեցաւ բանն առաջի թագաւորին և
առաջի ամենայն ծառայից նորա։ Եւ ասէ թագաւորն ցծա-
ռայսն իւր Ոչ գտանի այսպիսի մարդ որ ունիցի զհոգի
Աստուծոյ ի նմա։ Եւ ասէ թագաւորն ցՅովսէփ Զի յայտնեաց
Աստուած քեզ զամենայն զայս, ոչ գտանի այսպիսի իմաս-
տուն և հանճարեղ որպէս դու։ Դու լիցիս վերակացու ի
վերայ տանն իմոյ, և ամենայն ազգ իմ հնազանդեսցի ըստ
հրամանի քում։ Միայն զաթոռ թագաւորութեանս ես մե-
ծանամ քան զքեզ։ Եւ ասէ թագաւորն ցՅովսէփ Ահա
կացուցի զքեզ ի վերայ ամենայն երկրին Եգիպտոսի։ Եւ
հանեալ թագաւորն զմատանի իւր ի ձեռն իւրմէ, ետ ի ձեռն
Յովսէփայ, և զգեցոյց զնա զգեստս ծիրանիս, և եդ ոսկի
ընդ պարանոցն նորա։ Եւ կացոյց զնա ի կառս երկրորդ
քան զկառսն որ էր նորա, և կոչեցին առաջի նորա Ողջ
կեցցես։ Եւ կացոյց զնա ի վերայ ամենայն երկրին Եգիպ-
տոսի։ Եւ ասէ թագաւորն ցՅովսէփ Ես եմ թագաւոր, և
առանց քո ոչ ոք հանիցէ զձեռն իւր և զոտն իւր յամենայն
գործ երկրին Եգիպտոսի։ Եւ կոչեաց թագաւորն զանուն
Յովսէփայ Փանեայ Կղեմփեայ, որ է մեկնեալ Ծածկեալ
գաղտնեաց։ Եւ ետ նմա կին զԱսենէթ դուստր Փետեփրեայ
քահանայապետի Եղիոպոլսի։ Եւ ելանէր Յովսէփ ի վերայ
երկրին Եգիպտոսի։ Եւ էր Յովսէփ երեսնից ամաց յելանե-
լոյ նորա առաջի թագաւորին Եգիպտոսի։ Եւ անցեալ Յով-
սէփ յերկրէ Եգիպտոսի, եկն ի ամենայն գաւառս երկրին
Եգիպտոսի։ Եւ ժողովեաց զամենայն կերակուր եօթն ամ
առատութեանն, և եդ զկերակուրն ի քաղաքս։ Եւ ամենայն
կերակուր որ ժողովեցաւ յերկրին, պահեցաւ ի սովոյն եօթն
ամ որ եկն յերկրին Եգիպտոսի, և ոչ սատակեցաւ երկիրն
ի սովոյ։ Եւ ծնաւ Յովսէփայ երկու որդիս յառաջ քան
զգալ սովոյն։ Եւ ասէ Յովսէփ Զի ինձ ետ Աստուած զա-
մենայն զայս։ Եւ կոչեաց զանուն անդրանկին Մանասէ,
որ է մեկնեալ Մոռացութիւն։ Եւ ասէ Զի մոռացոյց ինձ
Աստուած զամենայն չարիս իմ, և զամենայն զտունս հօր
իմոյ։ Եւ կոչեաց զանուն երկրորդին Եփրեմ, որ է մեկնեալ
Աճումն։ Եւ ասէ Զի աճեցոյց զիս Աստուած յերկրի տա-
ռապանաց իմոց։ Եւ կատարեցան եօթն ամ առատութեանն
որ էին յերկրին Եգիպտոսի։ Եւ սկսան գալ եօթն ամ սովոյն
որպէս ասաց Յովսէփ։ Եւ եղեն սովք յամենայն երկրին,
և յերկրին Եգիպտոսի էր հաց։ Եւ սկսաւ սով սաստկանալ
յերկրին Եգիպտոսի, և աղաղակեաց ամենայն ազգ առաջի
թագաւորին հաց։ Եւ ասէ թագաւորն ցամենայն Եգիպտա-
ցիսն Երթայք առ Յովսէփ, զոր ինչ ասասցէ ցձեզ, արասջիք։
Եւ սով էր յամենայն երկրի։ Եւ բացեալ Յովսէփ զամենայն
հանդերձս ուր ինչ կային ցորեան, ծախէր ցեգիպտացիսն։
Եւ սաստկացաւ սով յերկրին Եգիպտոսի։ Եւ ամենայն աշ-
խարհք գային յԵգիպտոս առնուլ հաց ի Յովսէփայ, զի
սաստիկ էր սովն յամենայն երկրի։

Եւ յետ ելանելոյ Յովսէփայ ի վերայ երկրին Եգիպտոսի,
և յետ կատարելոյ եօթն ամ առատութեանն որ էին յերկրին
Եգիպտոսի, և յետ սկսանելոյ գալ եօթն ամ սովոյն որպէս
ասաց Յովսէփ, և յետ եղեալ սովոյ յամենայն երկրի, և
յերկրին Եգիպտոսի էր հաց։ Եւ սկսաւ սով սաստկանալ
յերկրին Եգիպտոսի, և աղաղակեաց ամենայն ազգ առաջի
թագաւորին հաց։ Եւ ասէ թագաւորն ցամենայն Եգիպտա-
ցիսն Երթայք առ Յովսէփ, զոր ինչ ասասցէ ցձեզ, արասջիք։
Եւ սով էր յամենայն երկրի։ Եւ բացեալ Յովսէփ զամենայն
հանդերձս ուր ինչ կային ցորեան, ծախէր ցեգիպտացիսն։
Եւ սաստկացաւ սով յերկրին Եգիպտոսի։ Եւ ամենայն աշ-
խարհք գային յԵգիպտոս առնուլ հաց ի Յովսէփայ, զի
սաստիկ էր սովն յամենայն երկրի։

ամեն Օ սիզ, (ա) իշ զիրենց իւրոց, զի ծառայեցից անդ առա
ձել իշնա զառաքեալն իւրոյ։

Ասաւն միջահասակաց Հայկիւհս զգանա Մեհլամաքի ասե
լով, աղէ զի՞նչ արարեր յայժմ։ զոր նախադասեցեր ի Մի
կիւտայ զմանն՝ քան զծառայութիւն Պատուականացդ Մեհլամաք
ձախորդութիւք իմ ևս քան զևս ամենին միշտ. և ես ոչ ունիմ
զոնէ դժնի ինչ միտիմ արուեստի, ընտրել ի մէջ մանուկ և գերուե
սարտ հզոր ինձ լինել ծառայ և ախարանալ։ այլ՝ համբերել հա
մայն խառնուածոց բազմին, ոչ միտրով ինձ այլ իմն ակնկալուե
և ոչ ևս կարէի անձամբ ասել զանն ինչ, առ ի աշխատել զերե
ծուցանել զիս։ Ասացեալ եգեն ինձ ոմն՝ եթէ Մինեաւ օր վաճա
առնել զոմն Հելոպացւոյ՝ հետ ոմն ի նոցա Հելոպացւոց։

Յայն օրըան էր իմ, հասի յանապատ իմն զարհուրելի, ուր
առանձին ի հրաբորբոք և տապացեալ աւազաց ի մէջ դաշտին, և
ի գաղաձս լերանցն ձիւնք՝ որք ոչ հալեալ երբեք՝ առնէին
մնանջհնաւոր իմն ձմեռն։ Ասացեալ ինձ ոմն՝ ի մէջ
մոցառուտ ապառաժից, առ ի մեռուցանել զանշինս՝ դէպ ի
հարաւ կոյս՝ այնմիկ քարանձաւ լերանցդ Որոց ձորք էին այնքան
խորանկեալք անդնդաւորք՝ մինչ զի չափել ևս կարէր լուսաւո
րել արեգակն ճառագայթիւք իւրովք։

Ես գտանել յայնմիկ երկրի գոյլ մորդիկս, եթէ ոչ գհո
վիւս. որք էին այնքան վայրենիք՝ ոչ էր նոցա ինքն երկիրն։ Ան
յուսանալ ի անդ դիշերս ողջակիզ զապրիշումեալ իմ, և ի
առնջնեան հետ իլ խաղացից առ ի փառաւոր զմեռնդակ բարկուե
գլուաւոր գիւրոյ միոջ՝ որ յուսալով ընկալուել զաղատուի իւր՝
ամպատանեաց հանապատ զգոյն՝ առ ի գոյանալ զարժանաւո
րսն ինչ ընդ իւրոյ, վն ըղձի և հոգատանալոյ ի իւրոյ յար
գիւնս նմին։ Ես սոյն գերի անուանեալս Պհեմի. որոյ պարտ է
հնազանդիլ յոյսամիկ գիսաժամոց։ Ելեալ իմ ուժգնապա ի
վշտակրութիւն՝ մոռացայ յաւուր միում զհաշինս և տարածեալ
անկայ ի վէր հատոյ միոյ խորանոտ սարի միում, ուր սպասէի

(ա) Օ՝ ոչ, որ այլ հաւ է զարձուածելի և անգործ պիտի ինչ ձգելոյ։
Ի տոյն անհարկութիւնի Օ՝ սիզ՝ ասացեալ եղեն հետեւողա
պիտի՝ Նշ. տոյ, և անդ ասացեալ։

Մահաւ, ոչ ևս կարէիմ համբերել առաւ ապառնաց։ Այսուհետ բո-
պէի տեսի՝ իբր թէ լուան զողայր, պիտիք և մարդիք ևս ուրիբ
թէ իջանէին՝ ի գլուխ լերանց։ և հոգմանէք ներփակէին յիւրը-
եանս զՀերկիւնս իւրեանց։ և ձայն մի զոչիւլ եկեալ յայրէն՝
ես ինձ յանկ զարմս զպատասխի։ Որպէ իմասանայ Հաւլիսի՝ պարտ
է զի լինիցիս դու մեծ ոմն գնա՝ ի Համբերել։ Ծատ ուրբ՝ որք
առ երեսս լեալք են իբր միշտ երջանիկք, ոչ են լեալք առա-
գիւ արժանաւորք՝ ի լինել։ Ով պղերգ հիշատակութեան ա-
պականէ զնէ և զառագ առքարատանս ևս ի ոչ բնութեանէ։
Որքան երջանիկ լինելոյ ես դու՝ եթէ՝ ի վեր ատրանեալով
յայսց ձախորդութեանց՝ ոչ մոռանայիս զսակս բնաւ։ Հիշիս,
զի վերատանես դու զՀոմար։ և փառք քոյ ամենալեալ լի
նին միշտ յաստեղս։ Ոչ յորժամ լինիցիս նոր և իշխան պլոց
մարդկանց, ի միտ առցես, եթէ լեալ ևիս ոմար և ազգատ և
վշտակիր երբեմն զնոս։ Պալ զհաճոյն ի միսիթարել զնոս։ և սիրեսի
զամբոխն քոյ և առեսի զհամազոնս, և զիտասց զի ոչ լինիցիս
մեծ՝ միտն ոչ լինիցիս բարեկարգեալ՝ և քաջ՝ ի յաղթել
զախտակոծս ևի քո։

Ընդ այն ըանըս այսոքիկ մոռծանելով միտն ցխորս սրտի
իմոյ, վերատնուցին յիս ուրախանալ և քաջալերի։ Ոչ ոչ զոյզ
առնեն ևս զնոյն սոսկալ ևն՝ որ առաւ ցանկ զարիւնն ևրեակ՝
յորժամ ինքը Հոգոյզակերն ընդ մտնկանացուցաց։ Ընարեալ
Հանգստանալ և անկեալ՝ ի ծուներս ամպարձի զնոս իմ յիր-
կինս և երկրպագի Աստղիկի, որ Համատոյ զոյ պարտաւորե-
ալ՝ սոյն Ոսարկի, յի Դոսրերայի, (որ է զուշակութի)
Ընդ ժամ գան գնս այլ լինն նոր մարդ՝ և խնամանալ ի պայման-
ադրեալքը՝ ի սրտի խոստ։ զոյզ յիս քաղցր զորան է ևն առ
՝ի վերդնոյցանել զՀամայն վշտակրութեան իմ՝, և առ՝ ինձնա
ձեզ զամբոխահաճանալ ևն երեսատրպանալ իմոյ։ Ընաւ գնս
սիրելի Հանոյն Հոմերոս անատանեն։ Ընաղցրալ Համբերութի՝
և զգուշանի իմ՝ ի վտանգի զիջուցին զանգուեն Պլսեի՝ որ
էր յերկնանալ՝ ի վեր այլոց գերեսաց, և կամէր յատաջանալ ինձ
առնջանս։

Ընա՝ ի բարւոք ևս Համբերել տագակալի վատեսար կինն՝
և միտյանկցուցեն, ներգնալ գոլով՝ ի տաճատատի տեսքանաց՝ ո-
րոնցն զգրնանս. ըստոգուամ պարտ է դատախաչակուել ինչ զի

կա

ֆարիկե դարմանել և զօրացուցանել զմիտս։ Երանի ասէ այնոցիկ՝ որք առանն զառուն հեշտասէրս և պիտանի ամենայն չասնալով՝ ի քաղցրութիւն անմահ կենացն միոյ։ Երանի այնոցիկ՝ որք զօսանան լսելով երկնեալսն՝ և չանձին՝ ի դիպի անել զմիտս իւրեանց՝ ի գիտուն։ զի յորում վայրի՝ բաղձն հեշտալի առաջարկ պնդ, առանն միշտ ի ինքնանս գոյն՝ որպէս կարեն զօսանուլ։ Եւ առաքեալն ծանուցանէ որք մնացեն զայլ մարդիկս՝ ինչպէս զերկրի հետանալեցս, անծանօթք են յայնոցանէ, որք գիտեն զաստիպել յերկնեալսն։ Երանի այնոցիկ՝ որք սիրեն ընդհանուր։ և ոչ են իրրև պիս զրկեալ՝ ի ճաշուն։ Այլ ինչպէս ասէ խոհեմութիւնք չըձապատիկն զմիտս իմ՝ ներքինանել ի ինձեմ անատամ, ուր առեալ յանկարծակի ծերութիւն սին՝ որ ունէր զերկն մի՝ ի ձեռին։

Այն ծերութիւն ունէր լայնատարած ճակատ մի մեծ՝ և պայն ինչ աշտեղ։ մերկուս իւր պիտակ հասնալ ցգագին։ հատակ իւր բարձր և փառաչեղ։ մարմին իւր տակաւին մնառուշ և փառ փուկ։ աչք նորա զուարճ և լծակնկիպ։ ձայն իւր քաղցր, և բանք նորա պարզ և անարժեքի։ Հնաւ ոչ ունէր տեսանել այսպիսի յարգելի ծերութիւն մի։ Ընդուն սորա կոչէր զնէմեզրկի և էր Հռոմ Ալիլենէ՝ որ պաշտէր ի ներ կռնոց տաճարի միոյ՝ զոր Ցուպատերը Երիպատոս սրբացուցեալ էին ամենայն։ ի ներ նմանց անտառի։ Վիրքն զոր ունէր ի ձեռին, էր ժողովածու մի Հոմերի, (որ Հունական բառիւ նշանակի՝ Երգերգոց.) ի պատիւ այդ։ Ներձնալ ինձ սիրով խոտակցեցաք ընդ միմեանս։ Պատուէր զերս անցնել այնքան գեղեցիկ ինն ոճիր՝ որ ի ոճիրս էր նեղկայ տեսանել։ Ասայ պատուէր հանուս օտարար։ և վերջ մնունք նորին ոչ ձանձրացուցանէր զիս առանձին։ Ձախառնայ ներ զգալոյն խորին խմաստութ իւրով, և ծանուցանէր մարգկանց ընդհանուրէ՝ որոց էր հմուտ։ Երբ ընդ այնքան խոհեմունէր էր նա և օգտաւէտ և հաճելի։ մինչ զի առաւել զուարճ էրիս տատարդուլ մի՝ ոչ կարէր ունել այնքան հնորհս՝ որքան ունէր սա՝ ինչպէս այսպիսի անցեալ ծերութիւն։ Անանձանդ զի՝ սիրէր զերիտասարդս՝ որք և էս էին քաղցր, և որքան և էս ունէին զհնարհս։

Ինձեաց զիս փուքիոյ խանդաղատարար։ և ես ինձ զբերն՝ ի մխիթարել զիս։ Ուէր զիս որդի իւր, և ես տէր

տէրոջ

առէալ զնա՝ հայր իմ: Ես որը լուեալ զԱՀԵՆԵՈՐ յիմէն. զիա
ցեալ ինձ եւ տուն քո զայլ ինն պատշտպանութիւն: Այն այր հա-
մանմանեալ Օրինիւ(ղ) կամ Լեհս, (է) Թարգ կարծանց եր
ներագնեցուալ յոյդ.

Ընդեռնայր ինձ զտագնապութիւն շարադրեալս յինքնէն
եւ տայր ինձ զայնասիկ՝ զորս առաւել դնորանդոյ քանասեր զնք
արեւամբք ընկալեալ եին ի Աթէս, (որ է հնդնեան Պաւե-
տիկոսայ) Օ չեցեալ եր սա երկար հանդիպ մի փայլուն սալի
տակ. և յորժամ առնայր ի ձեռն զիզուսիբեալ նամագարան
իւր, ինձ՝ արդ՝ և առ ի ծր զպին՝ և զդպատ ուեալ լիզի ին
զտա նորա. Պատմէր ձիանորդիկ (որ և Աթիւրը,) եւ ասէ ին
յանտառն ի կաքաւել շուրջ զնտառ: Ծառիւր եմ ես ծառ
ին ի շարժման, և հաճոյացիր եմ ի միմ մեղեցեալ շտապել
ին եղանել ի բարձրանալ երանց, ի հրձոնէս թռչուն ևպնա
կայ նորին: Ես երգեր նա ինչ, ինչ ոչ գիտեմ ես ոյդ. ըզ
շնորհս հակայից, և զիմաստուն եմ ես ասանդ՝ ոյդ նախատասեցին
զիտաս քան զհնչուն եմ ես:

Ասէր ինձ ատեն ատեն՝ եմ ես պատրաստ կալեալ վատահուն,
և եմ ես Ես ոչ անառես առնէին՝ ոչ զկնուրես՝ և ոչ զորդն նորա.
Ես երջանիկս հաճատատեալ ինձ՝ եմ ես պատրաստ ի ըս օրինակի Ափել
լօնն, ուստեղանել հոմանց զերազ շտապ եմ զործանուի: Ես
եմ՝ Ափելն զժրեալ յայնցանէ զոր ժառանգեմ եր կայծակեր
նուրազ ապիկալ շնեմ եր զերկինս, ի նոր ատանել պարզ ա-

Եան ր

(զ) Օրքե՝ ոյդ Ափելն Ս-Բատանէին. զնո ի Ա-ին. ոյ եր
ժամուց: Պերեզանիս ոյ բնաւ նամափերոյ զՀոմեր: Ատառե
լութեան հնոց յատուկ՝ ի որ ոչ ոք ոչ ամանել եր յոլիա
(է) Ես ինչ՝ եր նամանակս ոյդ Ափելն Ս Ես երթիւ ին. յոյ Ա-
գոյն Ս-Բատանէին, ոչ ունելոյ ընդոգան նամափերոյ. Պերեզ
զանդոյ ոս տան. Օրքե ի ափոսին երթեցոյ. փնելի ես
փառաբանութեան Ես ինչ ինն ինչ ոյդ ոչ ոք ոչ ամանել ասելոյ ոյդ ոչ
ին՝ ոյդ հոյոյ պատասխան զիտան նոր նամիմ նամափերոյ
Ես ոյդ ասելոյ Պատմութիւն յատուկ ին՝ ոյդ ասելոյ ի Ես
Ափելն, ինն ասատանութիւն ոյդ ոչ ոք ոչ ամանել ի որ
Ես ոյդ ասելոյ ի որ ոչ ոք ոչ ամանել ի որ

ժաւթ. կամէցաւ վրէժխնդիր լինել ՚ի վերայ Աբբղեխի՝ որ զօրաց
ձեր պահպանեաց զերդ. մինակ գնաց նեռիւն իւրով. Խափշն լեառն
Նինուա (ը) Տառնակ պիսաւն կռիսնացայտ բայցն՝ ոչ ևս
յաճեալ լինել շատացիւն սարսափել ուսանող. որք բանիւքով
զանն ձնշեալ մի ընկճցուցանեն զնոսա ակրիկ՝ և զգ
յօտահա ծախու. Երկիւղն և պղինձն՝ ոչ ևս լինելով մնքրկաւ
՚ի Աբբղեխիանց, ահաւանէն ժանիսով. Օգտաղնոան Աու
դան եղեալ. ՚ի բացակի փսանէ իւրմէ՝ Եթէ և որքան կաղ կը.
անասնարել պատճառ ՚ի կամարն Ասիան. ՚ի հասան
դրը քաղեալ և մածեալ փաշուով, և մնալով ՚ի ժողովս ՚ի այլ՝ ա
բոր զգաստ դանկատաւ ցուսալիքն էր սրտմտալով ընդդէմ Աքոլ
լեան՝ սպասելով յերկինէ՝ զաշխարհ եաց յերկիր: Երբ դատարկ
կաք նորա առնէին զասլորական ընթացս իւրեանց, ինքեանք
միաղամբ, առ ՚ի բերել մարդկանց զօրս և զդիշերս ՚ի միասին
կարգագրեալ՝ փսխանմամբ նզանակաց: Աքոլեան մերիացեալ ՚ի
Համայն ձառագայթի էր՝ ըստ նոյն. Տարկադրեցեալ լինել Հո
միւ, և սրամէտ պիսաւ Աստիճան (թ) Դուռապետը ըզ
պող իւր և Համայն միս Հովիւք պային՝ ըստ Հովանեաւ ձառագ՝
՚ի միջ նզեր ջինջ և պղծառ ազգեր միջ՝ ՚ի լսել զերդս նորա.
Աինչև պային միայն տանէին կնանք մի անարդ և վայրենի. ոչ
դիտելով, եթէ ոչ՝ սրամէտ զՀօաս՝ խուզ զի զասբս, կիմ ևս ըզ
կամէն և շինել պատիրս. Երբ Համայն դաշան էր անապատ մի
զարհուրելի Ասիան Աքոլեան նոյնպ փութով Համայն Հովանաց՝
զնպատակս կարելոյ ունել զՀաճելի կնանս. Երգաւանէր զձա
ղիկս՝ որպէս զարուեստն պատիւ ըստ բաւականի անուշ Հոտոց՝ զոր
ասէր. և զնանաչ սազարդս՝ որք բազազնի ՚ի ներքոյ քայլից
խւրեանց. Ապա երգաւանէր զվայելուչ դիշերս ամառնային, յո

բուս՝

(ը) Ի նոսա Նինու. Հասան զոր սրսոհսանէր Նինու՝ էր քնաքան տո
վորութիւն. Ուոյց ընտ ընկալ ՚ի ՚ամառն ՚ի Միութեան՝ տարի 1536.
1554. 1566. 1569. և 1692. Ասի տասնալ յոյժ զգուշանաս ՚ի
նոր պատմութիւն. Պոսնիացիսոց ուսին յաճախութիւն ըստ՝ Հոռոմներէն
էհար ևսլեան՝ ըստ ՚ի վերոյ սրսոհ կերն, և ՚ի
Աղոնեան ուսին գնդոսան.

(թ) Աստիճան Հասարակաց Հնչառութիւն, ըստ Նանիսոյ, որ Աստիճ
նին նորա էհան ընտ ՚ի գիրքսանին, և նոյն իմոյ ունի.

բուժ զհիւանդն զովացուցանէր զմարդիկս , և ցօղն առդանէը զերկիր։

Կռովաբանէր նմանապես յերդս իւր՝ զսահէզօծ արգասիս և զպատուս զորս աշխատասիրէ աշխատանաց դոյժ աւորայ. և զհանգիստն ձմեռան մինչ զմարմարիւնեայ երիտասարդս ի ներքս կացուցանէ դեռ ընդ երեսս հրոյ։ Ի երջանիս ներկայացուցանէր զանտառս հովանաւորս՝ որք ծածկին զերկիս, և զծոցս խորանկեալս՝ որոյ առուք հալարակեալ չրջապատումն՝ ի մէջ դաշտաց ընդ անապին խոյտալով ։ Ասոյց նմանութիւ հովանոց ի ձոյ ի հոգս վայելչութիւ ի դաշտացին հիւսպատարագ. յոր ժամ գիտասցի ձմեռնային զգոն ոմն՝ զորս պարտ բնութիւ ունի ախորժելի ։ Ի ըստ ասելի հովինջ ի փողոց իւրանց՝ տեսին զինք. և ասաւել երջանիկ քան զնոսա ։ Ի ողջամիտ հաձոյ ք՝ որ փախչին յոսկէ զօծ պատուոց , խուսան ընդ անապին ի վրանս նոյ։ Ի ստոցմունք՝ խնդում ի ք՝ և շնորհ ք հեռանին յոյմ հոգմանց առ անձինս հովինս ։ Ի՝ ասուրբ նոյ հզիս ասուրբ նոս էակատաց ։ Ի և ս լսելի լինել ինչ , եթէ ոչ՝ երկեցմանք ի ձեռնոց, կամ քաղցր չընչելոն գնիւանս. որք խաղային ի մէջ ասոյ ծառոց։ Ի կի կարկաչահոս ըղհոմանք ջինք և պայծառ ջոյց՝ որք անկանին յատակ ասէլոյ Կամ երկեցմանք ազդեց. եռալ ի Ի ուզ (Հղիկաւոր երաժշտաց.) առ հովինս, որք հիւ ասեղաչ էին Ի ծոլոնի ։ Ի այն Ի՝ ասոյց նոցա վերատառնալ զաշարս՝ յարշաւանս որսոց. և մինչ գնեալ իւրեանց յերկիրս և յայցելուս։ Տեսեալ ընկենալոյ ոչ՝ նախանձելացան հովնոց. քանզի սոքա կեանք ի ձեռնասնոցա առաւել քաղցր՝ քան զնոսա վտառս իւրեանց, և վերահասեցին զի ծոլոն՝ վերադառնալ ՕՕ լեմ ի՝ յերկիս ։

Ի ոդեակ իմ (ասէ ինձ.) պարտ է քեզ դաստիարակել ի սոքս պատուելոյ, բառորում գտանիս ի կացուելոյ՝ ուր եղև Ի ծոլոն Ի տանեցս զոսոք վայրենի երկիր։ Ի ոդեկոյ զանազանեան էրսն զնա ։ Ի ասի հանիցե հովնոց եմ՝ ոչ ք են ախորժանք համառաստուն։ Ի աղերսոյ զգազանացեալ սիրտս ։ Ի ոչ նոցա զոխրելի շնորհատարդ ոլ, և սրտ սոցա զգալ եմ՝ ոչ զան քաղցր է վայելել ներ առանձնութիւ զհանգոյս անմիզ ուելոյ, որ ոչ ինչ էր կարէ խլել ի հովնոց։ Ի ասեւր միւս՝ որդեակ իմ յաւետ միւս՝ ձգանք և անընդհատելի աշխատանք՝ ուրք չրջապատ

պատեն զքեզ ազաւէտս , հառաչեցուցանեն զքեզ ի վէր դահոյիցդ քոյ վանն հովուական կենաց։

Եկեալ այսց բանիցդ՝ Թէոդորոսի ես ինձ փող մի պնդան քաղցր՝ որ արձականդը այնց լիրանց՝ լու ի լու արկանելով յոմ կոզմանց առքարշելին շուրջ զինև փուխ անակի գոմ մը ձակայ հովիւս։ Զայնն իմ՝ ունէր հանձայնուելի ու ձայնին, Ուր զդայի զիս՝ իբր սպասիս ինքեան եղեալ՝ յերգս պնդելոյ ես՝ որով զաշան զարդարեալ էր բնականաբար։ Ընդունայնաց զոն բոլոր՝ և զմի մնան դիշերդ յերգել ի ձիս սին։ Ուստր հովիւք մնացեալ զվանս և զհօտս իւրեանց՝ կան խնալք ձայնին անշարժ շուրջ զինև՝ ինչ ասի նոցա կրճուհան ի՞նչ է՝ նոյն անասունն ոչ և ունելով վայրենի կնդուխ իւր, և ի քազաքականաւելի՝ քնահիշոն փոխարկեցեալ զոլով երկրին՝ քազցրացուցեալ էր զմի՝ ինչ։

Համամ ոգովկ ասէ ասէ մնացուցանել զոհս ի ատձարին Աբելոնի։ ուր Թէոդորի էր քուրմ։ Երբ հովիւք զնոյնին կոչանելով պատկալ դարնոց և ծագիւք ի պատիւ նոցա տանելով ի վիրոց զվնաց իւրեանց՝ առաջաւորք զնծայս արքա ցուցեալ՝ բոլորեալ ի ծագիանց։ և զինի զոհից առնելոց զնա՝ հատեալ հովտաց Աղամել քաղցր բանդանելիք մեր ի նին կա՝ թին այծեաց՝ և խաշանց մերոց՝ (զոր ինքնին կին հաբ) ընդ լաւ պաղոց, յո. արմուխց՝ և զոց՝ և խաղողց զոս խակիան ձևաւոր քաղեալ։ Խազմանաք մեր՝ ի նին ի վիրոց զալոր կա՝ նոչ սիզոց։ և ծառք անթև անխոտ տային մեզ առաւել ախորժ հովանի՝ քան զառաստաղս ոսկեզօծ արքունեական պալատից։

Երբ այն՝ որ զնծայց զնս, առնելով հնչակաւոր ի մէջ հով ոտից մերոց, էր այս՝ յոր յաւուր մուռ սովալու կառիւծ մի ելեն անկաւ ի միջոց խաշանց իմոց, և ահա սկսեալ էր զիշատել սպանանել։ Ուսկ ոչ ունելով ես՝ ինչ ի ձեռն ելեն, եթէ ոչ զգուշն իմ՝ նիլ ընդ քաղաքի քաղաքի։ Խաղաղեալ առիծուն՝ կատաղե իմն աշագնաւելի՝ բացեալ զբեր և զքոյալիք կոկորդ իւր՝ եցոյց պանիս։ Որպ այլ երեւէին լցեալ արեամբ և հրով, և բաղխէր ի յաղանդն զկոզս իւր ազատ իւրով։ Ոչ ետանեալ տա պալեցի զնա, և փոքրիկ զրահեայ վերարկուն իմ՝ որով չգեսաւէրակալ էի ես ձիսի հովանոյն Աղիպատոսի, արկելոյր զնա ի պատառել զիս։ Ի հարուն իմ՝ զնա երբեմն ի գետին յարեաւ

երկ

եբիցս . և դուէրը պնդեան ահագնացաւ՝ որ դղրդեցուցանէր բո
լոր զանապատն։ Ի երկնից ձմիեալ խնդրելոցն գնա՛ներ բազմաց
խմոց, և հովիւք վիայք յաղթեն առակուածս կամեցան, զի զգնուել
զմորեն զարհուրելի պատանիս պատրիկ։

Հասեալ ասեպայ քաջու՛ն, և այն ամ բարւոք փոխարկու՛ե
բոլոր հովաճաց մերոց՝ տալոյ ընդ ոտս ամ՝ Ի գիպուած՝ ի հաս մին
չև յականջս ինքեան Ահասիրս՝ Ի պիտել նորա ընդ մինն
յերկուց գնելոց՝ որք լսեն նենգալ ի վր Յինեխացւոց ,
ուն՛ն ներբերելոյ զդարն ասելով՝ Ինդն անապատի՝ իրք անբնա
կելոց, կամեցաւ տեսանել ։ Վհանդն սիրէր զնոյն շաւիղս,
նաև այն ամ՝ որ կարէ դաստիարակել զմորդիկս՝ ըղձաց նոքա
սիրա նորա։ Տեսնայ գիս ուղղիդ նզև հաձու՛ե և հաճաստ
եալ ծանեաւ ընդ՝ Ահիօթրի խոսելոյ էր գինքն նենգիւ ։ Ի
տապարտեաց գնա՝ ի բանտ մշտնջենաւոր՝ և կալաւ յորքուն գիս
գամ՝ փարելոյ ամու՛ն նորա՝ զորոց սիրելոյ էր անբաժանաբար։ Ահն,
որքան ապերջանիկ է (ասէ) նա՝ որ է իշխան՝ ի միջոց մեղաց
ցոց մարդկանց ։ Ահազիւցս ոչ կարէ տեսանել զնշմարիտն իրն
խոհական ուշիք իւրովք, զորով շրջապատեալ չանձանց՝ որք որ
գնան ժամանել առ այն՝ որ Հրամայէ ։ Ի բաջանալն ըստ սահ
մեցելոյ է՝ ի շաշոսիրաւ ընդ խոսել գնա ։ Ի ուրբանչիւրոք՝ ի
ներքոյ կնոջեալ հաճատարմու՛ն զանձ գամբարշաւ՛ ի ուր։
Յուցանեն ամենեքին սիրել զերքոյն՝ և ոչ սիրեն , ևթէ ոչ
զհարատաւ՛ ի նա զորս պարգևէ ։ Ահ պնդեան տահաւ սիրեն գնա՝
որ առ՝ ի ունել պարգև ս նորա՝ համոզեալ ննենգն պատրանաց,

Ճնետ պատրիկ Ահասիրի ընկալեալ գնա կամ ոգին սիրոյ՝
յառաջադրեաց վերացուել ՝ Ահմա՝ ընդ նաւուց և զորաց՝ առ՝ ի
ղերձուցանել զմինեւին՝ ի սիրտ նր հալածչաց իւրոց՝ Ահասն
էր ասա՝ ի պատրաստի, և ոչ մտածէաք , ևթէ ոչ բառնալ՝ ի
նաւէն ։ Հանապէ զմոխրամանէ բաղդին՝ որ վերացուցանէ հա
մանդամայն զպղնոսիկ՝ զորս ունի առաւել ցաւուցիչս։ Ոչ
փորձառուելի յուսադրէր գնա՝ ևթէ Ճուլիս և կարէր բարձ
փուեալ վերամամանել՝ ի վազնանի՝ ի ևթ ազատորելի իւր ,
գինի պնդեան երկար վշտակրելեաց ։ Ահասէի նմանութիս և գի
լմայ ինքեան, ևթէ կարէի վերսանն տեսանել գինեալ ևթ և
տաբեալ նզև յերկիր յայժ անձանօթ յԻթովպացւոց ։ Ի
միոչ տակաւուք երկարէի զուս ի՝՝ Ջանալով՝ ի գիտել գնորա

թութ, Ասացեալ՝ որ ծերացեալն եր յօր՝ մեռանէ փուճանակէ
և մահ չէր կրկին եարկ ոչ՝ ի նոսա լեզուաւն իւր։

Յանկն Երեմիայ մարգարէի ընդ Ամաղեկացւոյն։ Այսպէս
կորուսանէ Տէրն զբաբելացիս ընտանի Տաճարէն կորուսեալ զիւր քա
ղաքն սիրելին. զիւր պարսպանն՝ և զիւր Տէրն։ Ծնեալք ամ
բառնալով զձեռս իւրեանց ոտասակին, որ Աստ պարտէր՝ կամ
ոչ երբեք յուշանել մարդկանց. կամ ոչ բառնալ ի նացուն
ընծայ։ Այլ զի պարսիկք տարին Ասացեալ էր։ Երեսատղաք
ասէին, բարձել խանգարեցաւ ահեղիալուն Երեխատսէ, Հալքն
մեր հոգին երջանիկ քան զմեզ։ զի անցուցին զիմ ան ի բանց
ի Տանեանս ոտասիսի բարեգոյն ի Տէրէն։ իսկ մեք ոչ առ ոսա,
ելեալ ոչ զառնականին կորուսաւ Տէր։ Ընտանի պատանեացք նոր
ոտացին տիւ և գիշեր, և՝ ի լրանալ քառասնօրեայ ադոյ ալքայ
ին՝ խուռն սրսաւելոյ ամբոխն յոտանել Հեռասասանէ՝ կամ մեր
ի բարձրութիւն աեռանել անգամ մի և զմարդին Ասացեալ էր։
Ի բարձրութիւն ոք կամի զիրասպա հել պատակիլն։ և քաղաքի
ցանկալին լինել հղանալ ի նմա՝ ի գերեզմանին։

Այլ ոք առաւել յարտաքսեցեալ գիտիցի կորսանէն նոր։ հզե
ղեն որպէս նոր Ասքերքն՝ ոչ ունէր ամենեին՝ ոչ միս բղսանրսելի
նշդեհաց, ոչ հետացուսել ի գետաւելոյ, ոչ պատիւ գոտ առ
քինի մարդկանց, և ոչ սէր մի ձգնարիս վասն։ Ահեռաւի հօր
իւրոյ՝ մոռեսանել էր գնալ ի բնիկն ազգս անարժան ի ի գիշե
րին։ Ասելով էր ի նոսա պղերգ իգազարսելոյն՝ և՝ ի նոսա գարշ
ամբարտաւանաւէ։ Ա ի լինչ հանաքի լոյ գինովիցիս՝ հետացոյց
լեն ոչ են տրարձելք, եթէ ոչ՝ մի իւրոյ ինքեան, և ի ինքն
երկայլ լեն բնակ։ և ոչ՝ ի նացուն։ Ա չ մոռանէ լիշ, եթէ
ոչ՝ ի հանձել զզձակրութիւն իւր՝ և՝ ի վառանել զանհամար զանձս
զրս հայր իւր ժողովել էր այնքան ջանիւ։ Ասա տանջել
գոմիանն և ձնել գարնի ապրիշանեայց։ Ա երջանիկ ի հեռանել
իրատոյ չռայնք և հանդիպել խորհրդոյ անզգայ երիտասարդ
դայ՝ որք շղթայասանեալք էին գինուած։ միանգ գրաճել անարգանօք
գհանդէս խնդասանն ձերբունիս գրոս հայր իւր ունէր ի հեռա
տարածս։ Ընդ սա պատնդի մի՝ և ոչ լեզուօր։ և հանդէս Ասքիսի
տացեք ձնդնել տանջել են։ Ընդ երջան անուն Ասքերքիս էր ան
հաւ սիրելի Երդիրատացուց, միանգ գի ասնդէ կրել զանհարգ՝ պէ
գիրգ և գանգուելի բարս որդւոյ իւրոյ, այնքան որպէս նոր երջա

Եգիպտացւոց յինքեանս. Եւ ոչ ինչ կալաք աշխատս ի դիտել
զի ձեզ ընդ վերահասին ի նաւարկութեան։ Յուժէր ինձ քաջանիլ
և այն ամ՝ զոր լուծանալ էի ի նախասացեալ այրէն՝ ոչ լծուիւր
ինչ էս, եթէ ոչ հրազ զոլով ընկղմեալ ի մէջ յոյժ զառնա
գին վտաւց։ Տեսանելով զիհակա՝ որք զայն խորտակիլ առ
առորուս աշտարակին յորում էին բանտարկեցալ. և զգաղել
քաջմիւս խոհալով դնաւս վշտացնեցեալս յայլ կողմն լեզ՝ որք
էին ի վտանգի ջախջախել ընդդէմ վիճաց, որոց վէր աշտարակին
հիմնեցեալ էր. վտանգաւոր յաճախիլ սկսեալ զայնց վարդկանց՝ որք
ապառնացեալք էին ի նաւաբեկուիլ, նախանձեալ բազդից նոյ
Պաւղոս ասէ (ընդունին) կամ ի գերբնն առքս զիշուառս ի կենաց
իբրեւնց, կամ եթէ ժամանակն յերկիրս իբրեւնց։ Ընդ որ ինձ՝ ոչ
ոչ կարեմ յուսալ ոչ զփրկին, և ոչ վիւանս։

Ընդ որում այսպէս վարանեալ մարդկան գիտս յանդուգն զանկա
ռանս՝ առանց ոչ անառաւ ի միոյ՝ զրկնս նաւուց։ Զառ կեցցալ
էր ծայլն յառագաստից, զորս հոլմանք ուռուցանէին՝ և տիրք
նոր փրփրէլք առջառնային ի նեղջոյ անհամար լեռակաց։ Յետ
յոմ կողմանց ազմուկս ազատակաց՝ առ առանելով ի վէր ոգեղց
խուժմբ Հրեայսացւոց զարհուրելոյս, որք արշաւէին ի զինս.
և զայլս՝ որք երեկին գնալ շտապ այնց նաւարտակաց, որք
դիմէին ժամանել. Վիտապի խակին՝ որ այն օտարական նաւք՝
էին որք ի Վինեհատացւոց՝ և որք ի Ալեքսոս կղզւոյն. քանզի
ձախորդալի էք իմ սկսեալ էին խելամուտ առնել զնս այնց ա
ռիթից՝ որք վերահասին ի նաւարկուել։ Եւ ոչ ինչ կալաք աշխատս ի դիտել

(ժ) Վերսոս է տալոյ Հրեայսացւոց տիւրքիան յողմանք ի վերջին
ձայնէ Նեղոսի. որ այժմ ծոյլ Պելտից։

Լեն անդադար Պ՝երշօրի՝ վր իւրոյ դժնդակ բարուց պատճառեալ էր ապստամբութեի Հպատակաց իւրոց, և վառեալ քաղաքակից բնաւանի պատերազմ։ (բ) ուստի և՝ թարձրուել այնմիկ դղեկի՝ եղէ ակնառուս արիւնահեղ խիզք պատերազմի։

Իշխապատիկք՝ որք կոչեալք էին յօգնութիւն ինքեանց զօ- տարականաս զինել օգնելոյ նմին՝ ի նուաճէն՝ ի ցամաք, յարել՝ ընդ՝ ի դիմի Հարան Ը միւս Իշխապատուց, որք ունէին զարք- քան՝ ի գլուխ իւրեանց։ Տնաստէ ի զարքայն որ զօրացու յանէր զիւրան՝ ըստ իւրում օրինակի։ Իմանիւր սա էրեև նայն Աարեի է ի Հրատ. որ առ ուք արեց հոսի էին շուրջ գիւրև ։ Ինիք կա ասայ իւրոց՝ գոլով ներկեալք՝ ի սեաւ՝ լամանէր՝ և՝ ի փրփրուն արևանց՝ հագիւ կարէին ընդհանուր՝ ի վերոյ բլուրակոյս սառուց- ցեալ դիակաց։

Աայն երիտասարդ արքայ՝ գոլով առոյգ՝ և բարեյարմար՝ ի հագուստս մարտին, զօրեղ՝ արիագէմ, և գաղանաբարոյ. ու նէր բարկութեի և յուսահատութեի յաչս իւր ։ Իշէր ոչ զօրեղ երիվար մի անասնոյ։ Աստահութեի իւր զօրացուցանէր զնա՝ ի պատահմանել. խոկ խոհեմութի՝ ոչ բարեկարգէր ամենևին զքա- ջալի իւր։ Աչ կամէր նա՝ ոչ ապաքինել զազգանան, և ոչ տալ հրամանն Հատու. ոչ նախատեսանել զչարին՝ որք սպառնային նմա. և ոչ կատարել զմտրդիկս՝ որոց ունէր առաւել մեծ պի ատութի։ Իշ ոչ ևի պահատուր՝ ի խնդրոց, զի լուսաւորութի մտաց իւրոց՝ Հաւատարիր զ վառահութի իւրոյ, բայց ոչ էր ա- մենևին դատախարակել՝ ի դժբաղդութի իւր ։ Աարժապատք իւր՝ ևիւնաւորել էին զի զօշաքաղութի՝ զբարեբարեպութի նմին Աղրել զգոլով նմի՝ ի կարողութի և յերջանկութի իւրմի. Հաւտյր ևի համ իրք պարտ էին ընծայել եռաբորբոք ըղձից իւրոց և դոյն ինչ ընդդիմակացս ի բորբոքել զցասուն՝ ոչ և ակ յայնժամ՝ ի բանականուն, լինելով իրրև արտաքոյ ինքեան։ Իշ զգաշտ- նատ Հպատակութի իւր՝ անգրաժոխել գնա՝ ի վարուն զ գաղան մի. բնական բարութի՝ և ուղիղ իրաւունք բարձի ևի ողի առ- նէին՝ ի միտ վայրկենի։ Աստել Հաւատարիմ պաշտօնեայք իւր՝ Հարկադրեցեալք էին՝ ի փախիլ։ Աշզրք սիրէր նա, եթէ

(բ) Աւստաւին ընծան պատերազմն է հրամանատարն ի անկ. առ գնացանելն ի բանն, ոչ ոչ էն տիրանին չէլիս ելոյ առելն։

ձէ զանա՝ որք համազգին զախտակրութիւն իւր։ Եւ այսպէս կալ
նայր միշտ զվերջինն ներհակ կողմն՝ լեզուի՝ չէնարհաւ օգտին իւրոց
և առիւծ զնմանին զարս բարեաւ՝ արհամարհել զնենգաւորեալ
շարժմունս անհաւատ գործոցն Հերակլի իւրոց։

Վհաջուելի իւրում երկար ժամս լեզուանցոյց գնաւ՝ ի նմանատ
թիւնս խրոց։ Բայց վերջանալ եղև նենգաւոր և առիւծ զկա
րուստ նոյն՝ Հետ մի ցնծութեան միոյ՝ միանգամ՝ ի կուրծանէր,
և պոռնկութեամբ երիվարաց փախեալ՝ ի ձեռս այլ անգամ՝ ի կառս
իւրոց առ ոտս ձիոց։ Ականջ զօրական մի Պետրայի և Տիա քա
զուելն նոյն՝ և կալեալ՝ ի վերսին կողոպուտ ոտիւ՝ ի յորդեանակուելի
համանգն զօրացն յորդեզոյց։

Հիւծեցեալ՝ ի բազում կռուանս իմ ունել տեսեալ զդէպս այս,
որ լսողաց՝ ի մեծ արուեստ։ Ոչ անդ բաղձալով և շինչեալք. եր
կոք զինապատրաստ և այլակերպեալ։ Կռուան կիսաբաց, որ
Հաւանէր եղեալ կառքն առնել զանս սկսեալ։ Վերինք
հպարտ և զօտզոտ՝ որ նայն ինքն մանչն էս՝ ոչ էր կարացեալ
եղծանել։ Ոյս՝ ի բազում կնանս իմ վինեցոյց ինձ առնջանք ա
ռաջի այսց խնդ։

Էհեկ ածք արասցեն ինձ երբէք Հետ ասօրելոյ. ոչ մեռա
ցայց քնած՝ զինչ այսպիսի Հետ սուտ օրինակի միոյ՝ Հետ եղբօր
մի ոչ ոք արժանի Տեսանելոյ. և ոչ երջանիկ՝ ի կարողս Հետ իւ
րում՝ Հետ ոչ առորդանիցի զինչանուելի իւր իրաւանցն։ (1)

Ոչ ոք զբոյսիսի առ երջանկութեան Հետ միոյ առհմանեցելոյ առ
՝ի առնել երջանիկ՝ զարբոյն, բայց ոչ լինել նման որ այնպան
Հաց ապանց՝ Հետ ոչ՝ առ՝ ի ընծայել զնոյ յաղերջանկութեան։

---

(1) Իրաւանց՝ Իրաւանց ճանապարհ զանիշ ընդ՝ ի զերծան իրաց ի նա
ռանգեան գանգրուածոյն։

ՆԱԽԱԾՈՒ

ՆԵՐԲՈՂԴԻ ԳԻՐՔՈՑ։

[illegible] ՝ յոլովութ Պիւզանդի պատմի՝ ոչնչութեաց պատ[illegible]
պատճառս մնալոցս. ընդ որս և զինն գտանել էիր՝ ի մնալ ընդ նա
հաս՝ Նարսիսի՝ որ հրամանաւ թագաւորին մնալոցսդ։

Եղբարս պատուականութենէ զորութեանդ փափաքօղի մատաղ
իւրեանց, յորմէ պատճառ էր երկնել ճառս անգիտաց ազգականի ծագի՝ ի
ընդունել նորա բառնալ ի հաս Աստուածոյ՝ ոս ի փառս Աստուծոյ էղէր, և
անուն յիմաց, գնացուցանել պատկառն ես ծառայութեան դու՝ խոհեմաբար ընդ
նեղ, յորոմ և էր ի ձայն ներքինաւ։ Ուստի Աստեղագէտ Տիմոն մնալոցս
ասդ գնացոյց զնա, ոս ի գործադրանել գիտնական ծառայ՝ զայր որ երկիցս
ասէր, որ պարտաւորեալ ընդունողանել ընդ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼՄԱՐԻ

Գլուխ Երրորդ.

Քալիփաս լսելով զայսպիսի խմաստնական բանս՝ զուարճացաւ յանձին իւր. և այն որ առաւել հրճուեցուցանէր զնա՝ էր՝ ի տեսանել զի Թմբլամաք անխոտորաբար պատմէր զսզալանս՝ զորս արարեալ էր Թաւրդ հանդարտ իմիք տրամախոհութեան . և յոչ լինելն զդայչ նախատի կուսմանց խմաստնոյն Ակնեթրի.

Վասանէր հիանալի ազնուութեամբ և մեծադիւութեամբ ինն՝ ի սոյն երիտասարդ այր, որ ամբաստանէր զինքնին . և երբ իւր Թէ բարեպաշտ արդիւնաւորեալ էր յանխոհեմ շարժմանց իւրոց՝ առ՝ ի վերընծայել գնոսուն՝ նախատես և բարեկարգեալ Շաբաւնահիւա ասէ՝ սիրելի իմ Թմբլամաք, զի բաղձամ պիտել ևս ձայն նըշը յերկնատես . և ուր զտեր զիմաստունն Ակնեթրի, որոյ հորստեան զգացեր զպինքան տրտմութեամբ իրաւամբ .

Թմբլամաք վերակրկնեաց զբանս իւր պատիս՝ Դիպուածքս կարի ընդհակառի և յոյժ հաճատարիմ Թէ ընդ ինձանց. զոլով յաճէտ տկարացեալ, տեսանելով զնէզնոն մեռեալ, եղեն հարկադրեալք հպատակիլ պլոյ . և հաստատեալ նովս այլ ումն Թէզեր՝ անաճանաչ Թմբլամեան ինէնիսացիք ըստ զորոյ կոչ ուն Ակարոսի էրդան յետս՝ զկնի առնելոյ դաշնակցութեան ընդ նորոյ արքային, Ուզատեաց և զնա՝ բանտարգելաւ ինէնիսացիք ըստ որոց և ես եղէ համաձայնեալ Ուրեալ՝ ի բանտ՝ մեր՝ ինաճ ըստ այլոց. և սկսաւ վերաքաղել յոյս նմա՝ ի խորս սրտի իմոյ .

Ի լինուլ յաջողակ հողմոյն զառագաստս մեր՝ թիւքարշք հերիւնին վիժփռուն գալից ։ Ի պահատրած ծովին եղև ծածկեալ Ինաճուց, և հաճավարքք ամբառնային զաղաղակս հրձուանաց։ Ձեզբք Հզիսլտոսի փախչէին հեռի ի մէնջ, և բլուրք էլ լերանց սակաւ առ սակաւ խոնարհէին, և սկսաք ոչ ևս տեսանել ինչ. եթէ ոչ զջուր և զերկինն։ Ի ծագել արեգական՝ Թոռէք հանել ի ծովու զկայծակնացայտ հուրս իւր, և ճառագայթք իւրովք ոսկեզօծս առնէր զգլուխս լերանց՝ զորս դոյն ինչ առեալք տակաւին ի հորիզոնն ։ Ընդ բոլոր երկին ներկեալ ի լուսոյ կապուտակ՝ խոստանայր մեզ երջանիկ հաճարկուել մի։

Ի՛րդ՝ մեք և ազատեցաք և ուրախ եմք ոգի Ցիննիսացիք քայց ոչ ոք ի Ցիննիսացւոց էր որոց կի, ձանաչէր զկս ։ Ի պարպել հրամանատար հաճուն յորում կի, հարցնել զհնուն և զհայրենին իմ, ասէ ցիս, յորմէ՞ քաղաքե Ցիննիանց լինես դու։ Ի՛սեմ ցնա՝ ոչ եմ ես ամենևին Ցիննիացի, քայց Հզիսլտացւոց։ Ինչ տեսլական կալեալ զիս ի՞նչ միոյ հաճու Ցիննիսացւոց՝ ի՞նչ քոյ պատ անուճան՝ քնակեցեալ զերկրի Հզիսլտոս ոգի Ցիննիսէացի. ըմբերելով երկար ժամանակ. և տհա կրկին պատ անուամբ եղէ ազատեալ։ Ի բնմն յորմէ՞ երկրէ ես դու՝ վերադարձեալ եաց յայնժամ՝ Ի՛սեմ ցնա՝ ես եմ Ի՛ուլոսմք որդի Հուլիսէ Ի՛նքերքն Ի՛նքաբի՝ որ ի Հունաստան, հայր իմ եղև անուանի ի միջ համայն Ի՛նքերաց՝ ոչք պաշտիկին զգաղաքն Տրոյիայ։ Ի պայ ձեզ ոչ ներեցին նմա վերադառնալ զհայրենիքն իւր։ Ի՛ռնեալ եմ ցնա ի բազում երկիր, և բազդն հալածէ զես ոգի զնա։ Տեսանես ահա ապերջանիկ մի՝ որ ոչ բաղձայ, եթէ ոչ երջանկուել միոյ՝ վերադառնալոյ առ յիւրեան, և վերագտանելոյ զհայր իւր։

Ի՛արպալ նկատելով ինձ հիացմունք՝ հաճատար տեսանել յիս՝ ոչ զիտեմ ո՞րպիսի գերազանց երջանկութիւն իմն՝ բոլորովին պարզեալ յերկինից. որ ոչ գտանի ամենևին ի հասարակ մարդիկ ։ Վոլով նիր քնակեցաքար հարատած և առ ատասխրատ մորմաքեալ յատիրջանկուել իմ՝, ասէ ցիս հաճատարմաքար Թէ ձեզ ներագդեցին նմա վերկիլ զիս ի մեծ վտանգ միոյ.

Ի՞չ Ի՛նքաքար ոչ երկրային ամենևին (ասէ) այնց ամենից զորս տեսաներ ինձ. և ոչ զիտեմ երկրային։ Ի՛այցրու Թէ և չնորհ նկարեցեալ դոլով ի դէմս քոյ՝ ոչ ներքին ինձ չհաճա-

տալ քեզ ։ Օ գամ ինչպէս ինձ ասիք որոց ունիմ միշտ մտաւոյ
նոյ պաշտօն, սիրեն զքեզ ։ և կամին նմանանալ ի և ես սիրեմ
քեզ, ոչ ինձ իցես որդի իմ ։ Ցամ քեզ ահա խորհուրդ մի փրկ
կաէիս. և մի՛ փոխարինիր՝ ոչ ինդրեմ՝ ի քէն ինչ ինձ ոչ՝ ի
պահել զսորհուրդ։

Ասի երկնչեր առենէն ասեմ ցնա, ինձ ունիցիմ ձգունա
ի քեզ՝ ի մի՛ իրաց՝ զորս կամիս հաճատալ ինձ. զի ինձ ոչ գան
և ինչ եմ երկնասարդ՝ եմ ահագին ծերացեալ՝ ի կրճատելի՝ ոչ
յայտնելոյ քեզ ուխտ զիսորհուրդ իմ, առաքել ես՝ ոչ մտա
նել առենէն՝ որով պատճառանոցք և ինչ, զիսորհուրդ պյոց։
Ասի կարացիր ասէ ցիս, կրճատել զքեզ՝ ի խորհուրդ՝ ինձ ոչ
պիսի նորաբողբոջ երկնասարդուհեր, բաղձամ՝ ի զինել յոյժ
հաճուհիչ, ինչ ոչ ժի միջոցաւ ատացեալ ունիս զայն որպիսու
որ ոչ հինի առաքել բնաւորական վարուց. ինչ որոց ասէ ինձ
ցանհաւհիչ անօգուտք են ։

Նորժամ Նաւլիս՝ ասեմ ցնա, կամիք չոճել ի պաշարանն
Տրոյեցւոց ընկալեալ զիս ի վէր ձնկաց և ի միջ բազմաց իւրոց՝
(գոնե պատճառ պատմեալ նոցա ինձ.) զինչ հարուածիլդ զիս կա
ինչ ոչնաթաբ՝ ասաց, (ինչ ասկաէին ես ոչ կարի ի բնաւոյ։)
Արդեանկ եմ. պահեցեալ զիս ասէ՝ ի ձախորդութենչ՝ ատանել
զքեզ երկնչ ոչ պարտաւոր ի պատասխանուհիչ քոյումիկ։ Ինչ
միւսոյ փաքրոյկ հատցին զինչ ինձ կենաց քոց՝ մինչ հարիւր իցեմ
զպատճել, ոչ ասլասի մշակի, որ հատանի զինչանեաւ զիս ասլ
ծաղիկս ։ մինչ սկսանին բողբոջիլ. և կարող լինին ինչ հնամիչ
քոյ ջախջախել զքեզ առաջի աչաց մեր քոյ՝ և իմ, ինչ ոչ պարտ
իցես յաւուր միում ապահանել զքեզ՝ ի բաց ինչ ոչղոյզ զառաքի
նուհիչ։ Ձեռն ես ցուցեալ՝ ի միջ բանից իւրոց՝ ասէ, ոչ բարե
կամիք իմ՝ ի ձեզ յանձնեմ զայս որդի իմ, որ ոչ ինձ այնքան սի
րելի, հոգւոյնանակ լերուք մանկուհիչ սորա։ Ինչ երկնչ դիս,
՝ի բաց մերժ ես ինչ՝ ի սմանէ զինչպատուհիչ զօրաբաղուհիչ։ Ասաս
ցէք սմա յայտնել ինչպիսու ինչ ես ոչ ինդրեմ սա ոչ մտաբաղատանիկ մի
տակաւին ինչ ասլ՝ որ հանիկ ուղղիլ։ Անաբանութիւն մի զանց
առնիցէք բնաւ չերբել զսա յայտարար։ և յինել բարերար՝ ինչ
պիսի և հաճատրիմ՝ ի պահել զնորհուրդ։ Օ և ո՛ որ հմուտ
ես՝ ի սակ, անարժան ես հանդարիլ՝ ի ինչ ինձ մարդկանց. և ո՛ որ
ոչ գիտես լուել՝ անարժան ես՝ ի հրամայել։

Արեմ վքեալ, քեզ զքանս զայսոսիկ, քանզի բարեկամք հօր իմոյ՝ հոգ առնեսցի եղեն յիշելոյ անել ինձ բաժինս, մինչ զի ես ոչ ապանդեալք եղեն մինչև ցհասս սրտի իմոյ. և ես ինքնին վերապրեալ բաժինս խոհեցի զնոսա: Արեկամք հօր իմ՝ ջանք եղեալ կրթեցին զիս ի պահել զսորհուրդ, և զոլով իմ տակաւ էին ի նոսա առաւել մատղաշ մանկութեան, հաւատացին ինձ ահա զնոսա վիշտ՝ զոր նոքա վերապրեցին, ի տեսանել զմայրն իմ առողջ եղեալ բաժնելոյ ինձ յանդուն արանց, որք կամ էին ամուսնացեալ ընդ նմա: Նոքա այնպես վարեալ լինէին ընդիմ՝ իբրու ընդ առն միոյ բանաւորի և հաւատարմի, հաղորդելով ինձ խորհրդոց բազմաւորս զառաւել մեծամեծ իրակունս. և ծանուցանէին զայն ամ՝ զոր ժամ յառաջագրելոյն էին ի ցրել զամենեսեան, որք բռնադատեալ էին ունել զվիճակս իմ: Ուրախ եւ իմոյ ունել ընդ ինքեան սոյն հաւատարմութիւն. վասն և հաւատացի զնա զոլ ահա այր մի կատարելի: Ամենեքեան ոչ խորհրդակցի, և ոչ բնաւ փախեաւ յինէն զոնէ քան մի, որ կարեցեալ անաքօղել, մինչ ցրփորր իմ խորհուրդ:

Ջանային բազմիցս դաւադանիք իմ խօսեցուցանել զիս, յուսալով եթէ՝ մանուկ մի ունելով առնել հիմ լուծել զիր ինչ հարկաւորս՝ և չդիտեն պահել. բայց ես բարւոք գիտէի պահպանել զիս զոր ստեղծ՝ և զհուսացեալսն նոցա զայն ամ զորս պարտ էի պահել:

Յայնժամ Արբակ՝ ասէ ցիս, տեսանե՞ս զԱրեւմտեան զկապ ծովուն ի Յունիսաւուր՝ որք անվանելիք են ի Համայն մարդս կայ ազգաց: Նոքա վաճառականութեան զոր առնեն նոքա մինչև ցիւրեանս Հիւրքիւրէից (ա) ընծայեն նոյ զկարաւանութեան, որովք գնբաղնացին այնց ամբոխից առաւել ծաղիկեցելոց. Ես ի դէմս Այսօրիկ՝ ոչ կարաց ամենևին յայտել ըստ ծովու. և բազում աշխատանս կրեաց յայտել նոյ ըստ ցամաք՝ զորոց իւրովք, որք առացեալք էին զամ արեւելս. Դեռևս նա հարկաւորս ի լինէ

(ա) Այսոքա Հիւրքիւրէից են երկու լերինք Կաւկասի և Կոյելայի սա յաստղոցն Ժիտրալեայի. ուր Հիւրքիւրէից ազգաբնակեալ է. Սոքա լերինք Հիւրքիւրէից են անուանեալք. զանոնք ի հիւսուածս յոյն ցանապարհոց զոց երկին երկու երկու անուն.

ի վէր մերձ՝ զոր ոչ հատուցանք երկար ժամանակ։ Ցիշխանացիք զառանձին զինքեանս յոյժ փաթեամն՝ և յոյժ կարօտս առ ինձ ելոյ զանազան ծառայութեանէ եղեալ՝ ինոցունց, և վէրաւորացաք կրկին զազատութեան մեր։ Այսոցիկ ոչ երկոտ ժամանակ Աւսոսմանի եզերիկ զատաբազին ընդ մեր։ Ապաւէն մեք ամենեքին ունէաք երկիւղ յիմաստութեան իւրմէ առաւել յոյժ քան ի կառավարութենէ։ Ոչնոյ կարօտ էր նա անցեալ ի ձեռս որդւոյ իւրոյ զրկեցելոյ Համազասպայ մեզ, հաւաքեաբանեալ վճռեցաք եթէ ոչ եւս ունիմք բնաւ ինչ երկիւղ Աղբատից Նղիսպացիք՝ ոչ եթէ առնն զին ի ձեռս վերամանել յերկիր մեր՝ առ ի սատարութենէ զմեզ առհասարակ մեզ եւս, այլ ներկայացեալ կոչեցին զմի յոցանէ ի իւրմանէ՝ առ ի վերծանելոյ զնոյ բերանագանգ և ի յայտնութիւն թաքուցելոյն յոյնմանէ. և զոր ասացաք երկիւղ նոյն Ներսեհ զրպահն փառք յաւելեալ եղեւ յաղաւաւել և ի փարեմանութեան Ցիշխանացոյց։ Ոչոյ մինչ ազատ մի զոյս. գերիք եւս ինքեանք։ Ալ Ներսեհանոյ երկիւղ յանկանելոյ ի ձեռս Փիլիմոնեան եղելոյ երկրին մերոյ. (բ) Ներսեհ ունէր նա զձեռս իւր յարեւն Աիւնի՝ առն Տիրոճի (գ) քեռ իւրոյ։ Տիրոճ մի գազանանք մրկ ժինդրութեանէ՝ փախեաւ ի Փիլիմոնէ նոյն աւս։ Ան ծագ ոչն մնան ոչնոցիկ՝ որք սիրկին զառաքինութեանէ և զազատութեանէ հետ եղան նմա։ Ցիլիեանոյ նա ի վէր եղեալ Ալբ բերդապատ քաղաք մի մեծաշէն՝ անուանեալ Ամիտաւն. (որ այժմ կոչի Ամիտ. և ի առաջիկոյ Ամիտ կոչիցի։)

Փիլիմոնեան տանջեալ յանկարգ ծառայից մերոց հարատեւեցեալ առաքի միշտ յառաւել և ի զարմանալութենէ և ի մխիթարս հարատեւ կոյ իւրոց։ Ոչանգանք մեծ իմն է ի Փիլիմ ունել զմեծ բազութիւն։ Ալգահութենէ իւր առաքի ոչնա լինել անհաւատարիմ. յոր կասկածեալ երկեալ՝ և անգութենէ, ղալանջ զմարքեամն, և երկնչէ

յաղ

(բ) Փիլիմոնեան թագաւոր Փիլիմ. որպէ Ամորիոնոյ կամ Ամիրէնէ, որոյ և յաջորդեցաց գոլով ոչնոցին ազգաց՝ անհաւատացեալ քաղքանէ գանձոց Աիւնի էդեսիոյ ոչնոցն Եսպան գնա, որ և խնդրէ Տիրոճ իւր ի ներսեհէ նորա։ Այս եղեալ պատահիւ 907 ամաց յաջորդեան գերիքոնանեանց.

(գ) Տիրոճ՝ Գրոտոյր Պետրոս գագաճարքեան Փիլիմ և Աւոնդ. Փիլիմոնեան ոգան նորա Աիւնի. ատ ի գործութենէ գնացողութենէ նոր.

յաղթաւաց ։ Այ նա եւս՝ առաւել մեծ լաճ յանցանք ՚ի Լեմ-ից ունել զառաքինուն ։ քանզի Փիկոմ լիոն համարի Լեմ ոչք բա րիք ոչ կարեն ըմբռնել աներաւութեանց և անկարգուեց իւրոց, Կաւաքինուն զառաւարատ գնա, և նա զառանայ և զոյրագնել էդէմ նէր։ Այ ինչ գառանդ՝ նեղ՝ և խայեհ գնա, և կրկ զբռ կիւզ յառաւելսէ իւրմէ ։ Այ ննջէ. ոչ ՚ի գիշերի և ոչ ՚ի առաւ ջեան։ Այնք առ ՚ի յանձի առնել գնա , բնառաւարեն գանձիք զրա ոչ հանարձակի վախճել Այ՝ զոր արանդ լինել նոյաւ ևր ջանիկ է խակատս այն՝ որ արդելու ՚ի լինել Տհամի այնց սահ նից զրա շնարհէ, և երինչի միշտ ՚ի հորաւանելոյ , և առնջէ գինքն առ ՚ի շահիլ ։ Ա Երևի իբր առնեն ին կիւղ առանձնա բար և առաւր վայր անկիաւ ՚ի խորս պատահ իւրոյ։ Ա Ուրբ ՚ի բարեկամաց իւրոյ հանարձակի մերձենալ յերիւղ առոյ նմա կատած։ Ասկալի պահապանս ունի միշտ մերկ առւսերաբ , և քարձեալ նիզակաւ՝ շուրջ առն իւրոյ։ Ուշ առ գինն յորում առ բախակի, ևս երևսուն անձնակ ործ հագորդն ին գինն չէ միւսոյ որոց իւրաքանչիւրն ունի զոսն մի երկաթեայ՝ գկոնքին նգաց և ոչ յինի գիտակաւ բնաւ՝ ևթ յորում՝ ՚ինոցուն սինի կաց ընկողմանի։ (գ) և առի հաւատաւած ևթ ոչ ննջէ առնն ին ևր կու գիշեր հետևաբար ՚ի միում սենեկի յերիւղ լինելոյ խողխոդեալ Ա Ձանաչէ՝ ոչ գքաղցր հանաւելիս և ոչ գաւրե կամն ի որ առաւել քաղցր է քան զայ հանաւել։ Ուշ ևթ ասիցի նմա վա՞ր արանելոյ գուբախաւելի, այնպս գնաց, որ իբր ևթ՝ բաց առ նմա մնանալ ՚ի սէրտ իւր, և չեռ ի փախչ յինքնէն։ Ասը անկեալ ոչ իւր յերկաք գոլով խիտ և գազանական փայլու ծուէ, շրջաւարչ նկատեն անհանդուրժ շարունակաւելի չայ մի կող

(գ) Այս նիստրատն ին ինեաց Ո Լիկերիս Վիտրիվիւս, վիտրաիուսալ իտիկերոյ Ասիոյ. զնոյն մահուան Վատրոնի առաջնոյ ։ Ասանաւոյ այս որ պատրաստեալ է ներքոյ գիշերային մահուան վիտրաիուսիւն զամ բանաստրութիւն իւր, ևթ որպես փիլիմելեան անհանգիստ՝ անգամ և անհանգստացեալ։ Ուրիշաց արիւներ հոսացին, և երկնել չսինին գոնդ. ուներ ՚ի պատաի իւրում բազում սենեկս ներ որոց ննջից փիսիքերտոս։ Ա Երամ ա բնաւին հանգամանի չէր իրաւարելոյ գնդեւոյ իտիկոյ ժամանակ՝ վիտրաիուսալ անգամեն, բայց առաւել ևս անհանգիստ բնաւանութ։

կողմանս։ Կանչէք իւր պատրաստ ամէն փոքրու շընչոմանց, և զդայ զինքն բոլորովին զպրաղնեալ, դերնադառնալ և այլա-կերպելոյ։ Շատ սեամոզն սխրաւելիք նկարելոյք են հնոնապազ ի պժոնդակ դէմս իւր։ Ամէն լաւ՝ հառաչէ՝ և արտասուէ ի խորոց սրտի իւրոյ հնծեծանս։ Շատ ոչ կարէ զադրել զնայելոցս՝ որք փոզոտեն զադիս իւր։ Շատեղ համեղ խորտիկք ապահորժ եղոտքեն նմա և ոչ կարէ ճաշակել։ Որդիք իւր փոխանակ լինելոյ նմա ակնկալելի՝ առիթք են երկիւղի իւրոյ, և համարի զնոտ առաւել վտանգաւոր քան զնոտս։ Ոչ ունի ի բոլոր կեանս իւր մխիթարեան մի ապահով. և ոչ գիտէ պահպանել զինքն, եթէ ոչ հեղմամբ արեանց պնոցիկ յորոց երկնչի, կամ ունի կասկած ինչ։ Շատ ոմն է որ անզգայեալ հաւատասցէ զինքն նմա, քորոտեմ ձայն անդելոտ իւր կորուսանէ զնոյն ինքն։ Հազուագ ի պատահոտնէից և յընտանեաց իւրոց՝ պնոքան անհաւատարմոյեալք են նմա, ոտ ինքն ևիչ. մինչ զի՝ ջանան զերծուցանել զաշխարհս յայս պիսի յայնպազակէ մին։

Ուր որ գոտ իմ, երկնչիմ ես յոյզ. և որքանէ ևս արժի քեզ ինձ լինիմ՝ հաւատարիմ ընդերոյն պնոմիկ՝ որ առնեալ եղև ինձ ի ննոցուննց։ Սիրեի բարեզոք զի մեռուսցէ զիս, քան եթէ խլել ինձ զկենոն իւր ի նմանէ։ Այց զու ոմ ընդ ամենայն զդայ լերս ասելոյ նմա եթէ որդի ես Հուլխո։ Ուսոյն յուսալով եթէ ի վերադառնալ նոր յաջաք՝ հատուցանէ նմա բազում գոտմարս զրամոյ առ ի զերծուցանել զքի զ արկանէ ի բանտ։

Ի հատանել մեր ի Ռիբ՝ հետ եղով խրատուց Աբրահամ ծանեալ զչնաքատուեթի համայնից զորս պատմեալ էր ինձ։ Ա բանեալ հիանալի եթէ ոնց այր մի կարէ զինքն առնել այսպես ո-զորմելի, ոնց Աիկմալիօն երն իւր ինձ։

Ասելով զբարեկամի մեր այսպիսի զարհուրելի տեսարանի, որ յազագս իմ էր նորոգ լինի, և ասէի ինքնին։ Հաւանական այր մի՝ որ ոչ օրոնէ ինչ, եթէ ոչ լինել երջանիկ, կարձելով այնմ հատանել փարթամուեթ, և ինքնահաճ իշխանուեթի։ Տիրէ այնց ամենից՝ որոց կոտ բաղձալ. և այսու ամենայնիւ թշուառելի մեր հարստուեթ և ինքնահաճ իշխանուեթ իւրոյ։ Այո եթէ իմէր ես ևս հոմիճ իբրև դու, ոնց էի ես սակաւ ինչ յուսալ, լինէր և ես երջանիկ ոնց էի ևս։ Ոչ երկնչէր զանմեղ հաձուեն հոմայոց, և հրձոճբեր քարոց խայեոցն։ Ոչ երկնչէր ոչ՝ ի սրոյ՝ և ոչ՝ ի

քեն

Թիւնաց։ Սիրէր զմարդիկս՝ և լինէր սիրելի Նոյ։ Ունէր
երեք Թոռունս մեծս Հարստուիս։ որք այսպես անօգուտ
են նման ոմն զաւազս, ըստ որում ոչ համարձակի մեռ զնոսն։ բայց
մայրն իրաւամբ ազատաբար զգուեցուցանէ և զարգասիս երկրի, և
ոչ ըմբերէր իմիք իսկական Տարկաւորաց։ Մեռաւ սմա առնել
գոյն զոր կամի, բայց յոյժ վտանգեալ տապակայ է յառնելոյ։
Նոյ առնէ զայն ոմն զոր զազանական ըզձակրութիւնք իւր կամին
Նոյ է հանապազ վրդովել յազատութիւն յերկրացուցէ և յեր
կիւղ իւրմէ։ Արդէն սա լինի իշխան բոլոր այլոց մարդկանց,
բայց ոչ է որ զանձ իւրոյ ինքեան։ Զանգի որքան բանի և անի
բաւ բազմանա ունի՝ այնքան և ինքեան որ և զահիձս ունի։

Ի տարամախոհել իմ ինքնին այսպէս զինիկմալիանի Թարգ
մեսանելոյ գնա, բանաքուսմ ոչ լծոյդ գինքն լինել ուժք տե
սանելոյ։ և տեսանիւր միայն աչիւ՝ ի բարձր աշտարակի ան
այի՝ որ տիւ և գիշեր շրջապատել էր ի պահապանաց, յորում
Ներփակեալ էր գինքն՝ ոմն ի բանտի դանձիւք իւրովք։ Համա
բազդատեալ զանձրեմսի արքայս ընդ Ակոսմի՝ որ էր այնպիսի
քաղցր՝ հաճելի՝ սիրելի՝ և հետազօտ՝ ի տեսանել զայնդուխտս
և պատրաստ և զգոյշ՝ լսել հանգոյն աշխարհի, առ՝ ի արտա
քարշել՝ ի սրտից մարդկանց գհնմարտութիւն՝ որը զազրացուցք
լինէին՝ ի Թիւնաց։ ասէ Ակոսմի ոչ երկնչէր ամենևին,
և ոչ ուշէր բնաւ երկնչելի։ Չուրացանէր գինքն բոլոր հպատա
կաց իւրոց՝ ոմն իսկական որպէս իւրոց։ Ասաւար Թիւնաց
այս՝ ստորեգեալ է միշտ Թշնամւոյ մնհու միայ՝ ինչ ոչ անմեղս
նալի իւրում պատուի, ի մէջ պահպանաց իւրոց։ իսկ ներհա
կաւար բարի Թիւնաց Ակոսմի գոլով յասպնդուած՝ ի մէջ
խուռն ամբոխից՝ էր ոմն բարի հայր մի՝ ինչ տան իւրոյ շրջա
պատեալ յընտանեաց իւրոց։

Ի տալ հրաման փնիկմալիանի զարձուցանել զգօրս Ակարաս
կողմն՝ ի տեղիս իւրեանց՝ որք եկեալք էին յօգնութիւն ինքնին՝
պատճառաւ՝ գաշնակցութեան՝ որ էր ի մէջ երկուց տէրանց՝
դիպուկ ժամ գտեալ Ստարպալի զնել կիս յազատութիւն, և զիս
համեմատել փութով ի շարս մարտակցաց Ակարասի, քանզի
Թագաւորն էր յոյժ կասկածոտ մինչև ց փոքու իրս։

Ընտրեալ ինն և առաւել գիւրին պահպանել Թիւնաց՝
և Թողուլ զինքն կոյր քան հաճատարմութիւն՝ ի ձեռս չարահնաց

և նենգաւոր խորհրդակցաց։ Իսկ պակասուէր որաչէր ներշակ ամին՝ ած հաճատալ երբեք առաւել հաճատ անձանց։ Ի գիշեր աւուր ամենեն ին ընտրել զմարդիկս ուզիլս՝ և հարազատս՝ որք պաշտօն ամենից ին ի սոյց շուքմբ խորհրդատուէ, քանզի բնաւ ած էր տեսեալ զանձինս բարիս, յորոմ բարիք ած երբեք գնան որոնել լիաչէր ու սպանդ ապահանեալ։ Անաւանդ ի զինի եղանելոյ իւրոց՝ ի գաղտս, տեսեալ էր ի մարդիկս յորոց ծագս յեցեալն էր, պնդան շոգուքորդեալ գաճանանալի, և պնդան սարսուիլն սխալ՝ կերպարանել՝ ընդերքոյ երեսուելի առքինուէ որ ձկատէր զմարդիկս՝ լինոյց որոշելոյ զանձ մին լինել։ ոչ ի է ամենեքին ունեցչին զսիրտ մի՝ ի գանազան դէմս իւրեանց։ Հա մարելոյ ի ած լինչ հարատատ առաքինուելի գուցէ յերկրի ուստի և նկատէր ի մարդիկս՝ երբ ի ամենեքին նկեն համա հաճատարք։ Ոչ միչ գտանէր չար և վատասէր պէս մի, ած տայր ինքեան աշխատանս յորոնել զայլ ոմն, համարելոյ ի՝ միւոն և ած լինելոյն լաւագոյն քան զայն։ Խորհէն ի ունէին նմա յոյժ վատասարգոյնք քան զչորաձգիկս առաւել հրատարակեալս. քանզի հաչաչիր և զնա գոլ երբեք զայլս խաբչիկս և չարձգիկս։

Խորհացեալ ի բնաւան իմ՝։ Ոչ ուրեմն խրտնեալ ընկալ բացիս առ ի կերդանիլ յանազդելի կասկածանաց արքային։ Ոչ տայր

Եակաե՝ Յաճիէ զմակատ լերինն, և գնաք ի սառուցիւք անկա-
նելոյ ի վիմունց՝ որք շրջապատեն զդէտս լերանց, ոտոպանեն
զբաշտն ոսկ գործանս։ Ի սառոտոս նորին լերին՝ տեսանի ըն-
դարձակ անտառ մի վաղեմի մայրեաց, որք երևին պնդեան հնա
գոյն՝ որքան է երիկըն՝ յորում անկաւօրեալք են, և տանին
գնեխա ոստս իւրեանց՝ ի դունել միւնէ ցամաս։ Այն անտառ ու-
նի յոտս իւր՝ դէր արօտ իմն զոտ ի վայր լերինն, յորում տե-
սանի գնալ եղանց սիպտակ. և խաշանց՝ որք խոյտան ընդ մատ-
դաշ գառանց իւրեանց կայտառալով ի գէմ ընդ առաց։ Ընդ
բաւեր գանազան առուք գնել ոտոպանեն յամ կողմանս՝ գինջ
և պղպեղ ջուր իմն երբեմն զապաիկ։ Ի երկնից ի ներքոյն կողմն
այնոց սրտոյն՝ ի ծայր սառոտոյ լերինն՝ ընդ ել ել իցէ ոմն պար
ակդ իմն գնդեցիկ. Ընդ գարունն և աշունն իշանէ ի միասին
առ ի բաղաձիլ զանգիկս՝ և գպտուղս։ Ընդ ձմեռն ոչ փչէ անդ
ընդհանուրապէս քամին միջօրեական՝ որ չորացուցանէ տաղորդ
գոմ. և ոչ նման խոտաշունչն Կուբրիցն, ընդ սառնամանեաց
յուրտ քամին հիւսիսային, համաձակի խանգարել զղոնարձա
լի գոյն՝ որք գնդազարդեն զսոյն բուրաստան։

Ընդ այնմ գնդեցիկ ծառ՝ գեառի կողին, յորում կա-
ռուցեալ գոտանի քաղաքն Ընդիր. Այն ոմն քաղաք ընդ ել
յոյզ ի միջ ջրոց, և է իբր ընդագուհի բոլոր ծովու. Համանեն
ի նա վաճառականք յամ կողմանց աշխարհի, և բնակիչք իւր՝
ընդանք և ոտ են առաւել անուանի վաճառականք քան զամենս
սոն՝ որք իցեն ընդ ընդանուրս։ Այնինչ մտել լինի ի քաղաքն ընդ
սոն իսկոյն ընդ ի, ոչ է ամենևին քաղաք մի յատկացեալ առևտրի միայ
այլ ընդ ի՝ է քաղաք իմն հասարակ ընդհանուր ամբոխից, և կեդ-
րոն առևտուրն ընդ ի։ Ունի երկուս մեծամեծ ծայրաւոր ան
կիւնս, իբրև զերկուս բազուկս, յառաջացեալ ի ծով, որք ընդ-
գրկեալ կերտեն լայնատարած նաւահանգիստ իմն՝ ուր հոդ-
մուկք ոչ կարեն մտանել՝ ընդ սոցին նաւահանգստի տեսանին
սիւնք նաւուց՝ ոմն անտառ. և այնքան բազմանդ են նաւք,
որ հազիւ կարէ երևիլ ծովու որ բառնայ զնոսա։ Ընդոլոր քաղաքա
ցիքն զբաղին ի առևտուրս, և մեծագոյն հարստութիւնք նոցա
ոչ տաղտկացուցանեն զնոսա ի հարկաւոր աշխատանաց՝ առ ի յա
ճախել գնալ։ Տեսանի յամ կողմանն նոր որք բնակեն ընդ գէպ
տաս՝ Ընդիացի բռատրային գունով նեղկեալ զարմանալի իմն

պայծառ ափսէս լուսէ , որպ կրկնապատիկ ներկ զոլով , պինքն զոհարեղ է՝ որ ժամանակին ևս ոչ կարէ խանգարել , և ՚ի դարձ ածէ սա նաև վիճուրը սորեղինաց . զորս ձամպատուրեան ոսկեթելիւք , Ֆինեխացիքը ունին սա և առաջ ըստ ընդ միմ ամբոխից , մինչև չև ցընեզուցն Պատախս. (ե) և անդրանցեալք են նաև ըստ լայնատարածն Օվիկիանոս, որ շրջապատէ զերկրս դունեան. Ա. Բարեալ են նմանապես երկար նաւարկութեամբ ՚ի վեր կարմիր ծովս, և ոչ ուղիւ գնան որոնել յանձանօթ կղզիս՝ զոսկի՝ և ըստ ձխանելիս՝ և զանազան կենդանիս , որք ոչ են տեսանելիք յայլ ուրեք .

Ի՚չ կարէ՚ք յայտնեցուցանել դուք իմ ՚ի հայելով պատմիկ վաճառաշունք մեծի քաղաքի, ուր ամենեքեան էին ՚ի շարժման . Ա. Մինչեւ ոչ տեսանէի անդ՝ ոչ ՚ի քաղաքս Գունաց՝ զմարդիկս համարձակս կամ յանդուգնս՝ և հեռաւորբերիս, որք դառապարհաշրջիկ ընթանան որոնել զնորաստեղս յընդհանուր հրապարակս վճռոցաց . ՚ի դառապընել զնշդեհս որք ժամանեն ՚ի նաւահանգիստս . Ա՚արդիկ սորա զգաղեալք են ՚ի դառապրիլ զնաւս՝ և ժողովել զբեռինս, կամ՝ վաճառել զապրանս, և կարգաւորել զմառանս իւրեանց՝ ունելով յօտակ հաշիւս այնոցիկ որք պարտին լինել տալ ՚ի պանդուխտ վաճառականաց . (զ) Նմանապէս կանայք սոցա՝ ոչ դադարին երբէք կամ ՚ի մանելոյ գասրս՝ և կամ ՚ի նաշղելոյ զբեհեզ՝ և կամ ՚ի ծալելոյ զփարեմամ կերպասս իւրեանց .

Ա՚սա՛ծ ասէի ցբ՚ևարպալ, զի Ֆինեխացիքը եղեալք են առաջք վաճառականուաւ ամ՚երկրի, որովք և այնքան փարեմամանան ՚ի ծախս համայն այլոց ամբոխից . Տեսանի՞ն դուք սպասախանեակս, որքան դիւրապատմուբ է դիրք և գտուածոյ Ա՚ֆրի

(ե) Պատախ՝ իշէ Պտոլեմեոս Պերենիկայ կոչեցեալ. ծոյլ Պերենիկեն ինէ, ըստ յաջորդման նահանգագրին Ա՚նդրեասեան, հետ 1019 մղոն ՚ի Ֆիվրեաս. որ գիտելի է ՚ի Ֆիվրեացոց.

(զ) Սոյն նիւթաբերութեամբ Ֆիվրեայ է քեռիան պատերազմերդութեամբ Ա՚մարերդեան. որոյ համանման ըստ ամենայնի , տանջանաց ինչ գերեզմանոյն նման այնպան ֆրենամոնեցի՝ զորան ևս զարաքսմամբ առևտրոյ ֆոյոյ.

ի վանձառականութիւն, և Տպարանին մեր ունի փառս պանծանաց
ի հնարել զնաւարկութիւն։ Թուխքացիք ևդին նախկինք (եթէ
հաճոտալ պարտիմք այնց՝ որք ձանձրալք լինին յառաջել նրանց
մացեալ հնադունից. որք տեսանելոյ իշխանին ալեաց ծո-
վու յոյզ ժամանակաւ յառաջ քան զ Թուիլն և Արկտօսի (ե)
այնքան պանծալեաց Հանդոյց՝ Աղջա՝ ի Թուրքացիք, և զնին
նախկինք, որք իշխէին դնել զինքեանս նոր ի բարեկ նաւուց
ի ձախատս ալեաց և աւել կոծուելոց, և զայն ակնարկութեամբ
ի զգուելով գյառաջս ծովու՝ զկնի զՏպարտաւելի ալեաց,
Նոր ի հնաւսա յերկրի նկատեալ գառնոդս՝ հնանելով զի-
առելոցն Նիպիատացւոց և բարեբեայց՝ ի վաղձանի միաբան
եալ ընտրեցուցին զայնքան ամբոխ, զորս ծովն քաժանել էր.
Այլ Թուխքացիք՝ են հանձարեղք՝ հասկնօղք աշխատասէրք՝
մարտիրք՝ ժուժկալք՝ և մտադիրք՝ որք ունին կատարեալ
կանոն իմն ինենգագաւարութեան՝ և լսակատար համաձայնութեամբ
ունին միմեանց. ամենևին ոչ է լեալ իմն ամբոխ երբեմն զառա
ռաւէլ հաստատ՝ առաւել հարատած՝ առաւել հաճատարիմ՝
առաւել հաճատասի, և առաւել ակրաւնակ առ բոլոր օտարազնու-

Հաճատսիկ Թարց արունելոյ զայլ ինն առելի՝ այն ամ՝ որ
ատ նոցա իշխանութեան ծովու, և ծագիկաւ քարդաճառ ի՝ ինա
շահանդատի նոցա՝ այսպիսի շահուհիս ի ձառանգութեան իմն,
Թակ եթէ քաժանուին՝ և նախանձ մուծցի ի՝ նոր. եթէ սկսա-
նելոյն հեղգանալ ի հնչառութեան և ի ծուլութիւն, թէ գլխաւորք
ազգայ նոցա արհամարհիցեն զաշխատանս և զշփաւոր մտաս-
կարարութեան. եթէ արհատ դատարանցին ի լինելոյ պատիճ
քաղաքի իւրեանց. եթէ պակասիցին ի հաճատարմութիւ գնա
յատարկանս. եթէ փոխոխացին զոյն ինչ մտաւոք զկանոնս՝
ազատ վանձառականութեան. եթէ նահ մացուցանեն զգործարանս
արձիատականաց. և եթէ ընկերիցին յառնելոյ զմնծ յառաջ
ածմանս, որք են հարկաւորք ի կատարուելակ զայսպիսի
իւր

(ե) Արկտօսն ետեն հոլաւ Հռոմայ, որ գնացին ի Հիւլէոյ ընդ
ժառանգ՝ առ ի յոգեպարել զտատրոճան իմ զբօշ ոսկեայ. որոց
նաեն խորհելոյ եղեն ի Մուսուրս՝ յետոյ ընդեան Վիւլէոյեն,
որ յոլիւս Աւե, և Թուխք էր նահապետն։

ի՛ւրեանց՝ իւրացանչիւրն ըղ տեսակի իւրոյ. տեսանես դու փուռ
ի՛մով անկանիլ սոյնոյ կարողութեամբ՝ որպ վեր հիացեալ ես։

Ասա՛ ինձ ասեմ ընդ զաղջ միջոցս՝ հաստատակեաց յաՀուր
միում՝ նաև յայնաւր սոյնաւարտս վաճառականութեամբ մի ։ Պա-
տասխանեաց՝ արա՛ ոչ առնանիք ատա. ընկալ սիրով և յոժարու-
թեամբ զառաքականս՝ տուր նմին զառանիլ ՚ի նեաՀանդստի քում
ապահովութեամբ՝ անդորրութեամբ՝ և ամբողջ ազատութեամբ։ Եւ մի
Հողուցաւս քնած մտանիլ նմին անդ՝ ոչ վն տպատուեմբ՝ և ոչ
վր հպարտութեամբ. այլ միայն վր օգտի Հատարակաց։ Օ՛ն ձնմա
բեռ միջոցն յոլով շահելով՝ և ոչ կամիլ քնած շահել բազում՝ և
զլուծել կորուսանել ։ յր մնալով ըղ անկին։ Ջանա սիրել ՚ի Հասին
օտարականաց։ Համբերեա՛ մեբով իրաց խիք նոցին ։ Երկիւղ
՚ի զրգռել զնախանձ՝ վր իշխանութեբ քոյ։ Լեր Հատատատուն ՚ի
պահպանել զկանոն վաճառականութեբ, որք էցեն պարզք յո ող-
ջամիտք և զլուխք։ կրթելով զամբոխն քոյ ՚ի Հետև իլ նմա
անվոխոխելապես։ Պատժեա խստաբար զվրդովիչս՝ նմանապես և
զվՀատեցուցիչս՝ կամ վշտացուցիչս վաճառականաց, որք խան-
դարելով զոտն ընտանութեբ, խանգարեն նաև զայնոսիկ որք առ
նեն գնա։ Վասն քան զամենեսեան՝ մի յապՀարտնացիս ամենեն
շվոխել զոտնբևառու թեբ՝ առ ՚ի դարձուցանել ըղ կամաց քոց
և միայն վր օգտի քոյ ։ Վանգիլեայի վարկան է Հիշողութ՝ ոչ
միայ բնաւ յայն. այլ Հողուլ զայն ևս յօգուտ Հպատակաց իւր
հանց՝ որք աշխատին ։ ապա թե ոչ լքեալ վՀատին։ Երե ահա
պատճառ առքարչի բազում օգուտ միջոցաւ մեծի Հարստութեան,
որք մուծանին ՚ի տէրութեբ քոյ։ Վրդարև վաճառականութենն է
զղեցիկ իմն, որ նեթ չրջել կամիցես զընթացս նմին ցամաքեցու-
ցանես գնա։ Օ՛ն ոչ այլ ինչ է, նեթ ոչ արդիւնք, և անդորր-
րութ՝ որք առքարչին զօտարականսն դալ ՚ի քաղաք քոյ։ Վակ
նեթ վրդովեալ անհանգիստ՝ և անօգուտ առնիցես զվաճառս
նոյ. զանխլաբար յետս փախչին ՚ի քէն՝ և ոչ կս վերադառնան
քնած, և այլք ամբոխք օգտելով յանխոհեմութենէդ քոյ՝ առ-
քարչեալ զնո յինքեանս՝ վարժեն բոլորովին հեռացուցանել
՚ի քէն։

Պարտ է ինձ խոստովանիլ, թե ՚ի ժամանակաց ինչ հետե
միևնե ցարդ՝ փառք Աստ՝ յայժ նսեմացեալ է. ոՀ, նեթ դու
տեսեալ լցեր՝ սիրելի իմ Ներսէսիանք. նախքան զսիրելն Փիլի-

մալիօնի՝ առաւել եւս լինէիր աքանչացեալ. Այժմ ոչ տեսանես զոմանս ինչ, եթէ ոչ՝ տիրապետի ճշմարիտ ինչ մեծութեամբ միոյ՝ հանդիպելոյ ի խանգարուածի՝ վասն որոյ անկար զոմն, որ յայլում նմանի վերաբերիչ քեզ ծուլ հարկս ի բոլոր ծագաց երկրի։

Փիլիմմաիոն երկնչէ յամենից՝ նաև յօտարականացս, եւ ևս յիւրոց հպատակից. Ընդ փոխանակ բանալոյ՝ հեռանալով նախանձ տալոյ ումեք՝ զրուցաս առ նմա ազգս՝ առաւել հեռաւորս՝ ի՝ներ լեռնատաք ազգաւորեալ, վասն նա, կամելով դիտել զիմաստնաւոյ՝ որք ժամանեն, որովհետև վերինքն ընդ, եւ զանուանս առանց՝ որք են ի՝նոր զրպիսւոյ վանդաց նոյ, զեռակ եւ զինեա տպրանաց նոյ, եւ զժամանակս որքան պատճին նորա մնալ առաւ՝ ևս չար եւ՝ զարծածելով զնաբէուելի՝ զաճանալ վանականացս, եւ բանաբարել զապրանս նոյ Ալ զգալ զնո զորս հատուց առաւել փարթամս, և հաստատէ՝ ի՝ներքոյ զանազան բաղաքացիս՝ զնորաշնար հարկատուս իւս. Վասն մնանել ինքնին ի վանականութեամբ, և բոլոր աշխարհ երինէն ունել բանս ընդ նմա. ուստի և վանականութեամբ նոյ՝ օտարականք սակաւ առ սակաւ մնանան զհանապարհ ի՝նոր՝ որ ի՝նախնւոցն էր ի՝նոցանէ այնքան հանապետ ընդ՝ եթէ փիլիմմաիոն ոչ փոխանակ զբաս իւր, փառք և կարողութիւնք մեր՝ փուլ ոլ լինին անդրադարձեալք առ այլ ինն ամբոխ բարձրք կառավարչական քան զմեզ։

Հարցէ ասա Կարպալի, ի՝երիցանէ՞ զնդ եղեն ազգաց կաթողիք ի վէր ծովու։ Հանդի կամի հմանանալ այնց առնից որք օգանն ի կառավարութիւն ի՝ազաւորուն միոյ։ Պատասխանեաց ունիմք մեք զանատան ի՝բանանու՝ որ յարդարէ մեզ զիւսատ նաւուց. զորս վերաբաշխեմք հոգաբարձուէ ի՝ սոյն գործուածուն՝ ոչ երբեք հատանելով, եթէ ոչ՝ վտ հարկաւորութեամբ հասարակ կաց. և կամ՝ վտ կառուցանից նաւուց. որ և ունիմք զհրաշանց ձալատարակտս։

Ալեմ՝ ցնա, ոնդ կարացիք գտանել զնդ, պատասխանեաց, հմանալոյ եղեն սակաւ առ սակաւ յերկրի մերում։ Հանդի ի բարեկամս վարձաւորիս այնոցիկ՝ որք մարդեալք են յարկհատս հաւատաի է ունել փուլով զայնպիսիս՝ որք տանին զարկհատն ի վերջին կատարելութեան իւր։ Ալատորում մարդիկք առաւել

գիտունք և առաւել հանճարեղք՝ ոչ ընկերին բնաւ ի տալ
զինքեանս յարհեստս՝ ըստ որոց մեծագոյն վարձատրութիւնք են յա-
րակից եղելոցն։ Այս ուրեմն պատճառով ընկալեալ լինին նոքա ա-
մենեքին՝ որք հմտացեալք են յարհեստս, և ի դիտութիւնս օգ-
տակար ազգիս նահապետիցն։ Պատուելի է ասա նմանեցեալ և հմուտ
երկրաչափն, և յայժ յարկելի գիտուն աստեղաբաշխին։ Եղիմ
նաց բարուք նահապետին՝ եթէ դերազանցի քան զայլ ի պաշ-
տօնի իւրում։ Ոչ արհամարհի ասա բարւոք հիւանդ, այլ նոր-
հակառակ առաւաքար վարձատրի և ընկալեալ լինի։ Այսմ նմանն
և բարւոք եմ խոքարչքն նահապետ՝ վարձատրեալք լինին հմտասա-
հաւ, և մանաւանդ ի պաշտօնատարութիւնէ իւրմանէ, և լինին
լաւագոյն հոգացեալք և զարմանալք յորժամ հիւանդանան.
յանդերկայնութիւնէ նոցա հոգատարակեալք են բնաւորքն նոցա։ Ի կա-
նոցք և վաճառականք իւրեանց։ Ոչ եղեն կորնչելոյն յայլ կոծու-
միւս, ապաքինի ցաւն ինատու բնատնեաց նոյն, և յղիալ լինի
ի տունս նոյ վարձք նոյ, ցորքան ժամանակս ունկին ծառայելք։
Ասոր և այսու կերպիւ կարեն ուսոյել զայնպան վարդապետք որ
քան և կամին։ Արդարև երջանիկ վարժել զորդի իւր՝ նոր յայսմիկ
բարւոք արհեստ. և ի հաւանիլ առաւել մնալոյ մանկտելոցն
նոյ ջանայ ուսուցանել նմա զոր ծածուկ ի քէն՝ և առատանայ։
Ոչ տայ նմա նա և՝ արհամարհել զայլ կիսագէտ ի։ Ոչ այսպէս
լծորց բռնուելոցն և առիպանայ՝ հնազանդին մնալոյ իք վար
ձառութեան, և մի բարւոք կարդագրեալ ի։ Հանգի միանակ
իշխանութեան ոչ ինչ լաւ առնել երբէք. և լոկ հնազանդութեան
առիւծ՝ ոչ ի բաւական։ Այլ պարտ առանձալ զանիրաս՝ և շա-
հեցուցանել մարդկանց զգալոս իւրեանց, նոր իրաց յորում
կամեցեալ լինի ծառայեցուցանել զնա հանճարիցն իւրեանց։

Հայեա այսց բանից՝ ասացաւ զիս Լարպալ՝ ի ցուցանել զհո-
ծոյն ըստ մարդասնոյ ծառայողին խոից։ և զամ զգործ իս և գնեալ՝
որք ալ չհին՝ ի պէտս կատարելոյն նահապետ։ Ձարգանէի զամ
յատկութեան՝ մինչև յորմարդնոյն իրաց, և զրեի զայն ամ՝ զոր
ասանէի, յերկիւղ, զի մի մոռացայց պարագայ ինչ զգալոյ ան-
Այսց ըստորում՝ Լարպալ ձանաչէր զիմիկմանին՝ և սիրէր
զիս, անդանդաղ ազատէր ջամման խմոյ, երկնելով՝ զի մի զա-
ցէ լինելեաց յայտնեցնալ՝ ի յերեսաց արքային, որք ասէ և զի-
շեր ղրկէին ըստ քաղաքն։ Ոչ միանգ զգացեալ է ոք հետազօտ

բար

քաղ՝ ի սեաւէ ետեսանէր սահն, և՝ ի հարցաքննելն ըստ ամենից
վաճառականացն. Տեսաք ժամանել դրամակալն միոյ՝ Փիլիմաքոս
անի, որ առեալ զարտասուս արքային՝ ի ինաճապահ
միոյ՝ եկեալ ընդ ձեզ յերզիտասան, թէ ունիմ բերեալ ընդ քեզ
ամն՝ որ անցանէ իբր Աղաբացի. կամի արքայ՝ զի իցէ արդեօք
և զիատոյկ հաճատառաճ թէ յորմէ՞ երկիր իցէ. ապա թէ ոչ՝
պատասխանացս նմա դիմել քաղ. Այսպիսի բոպէի՝ էի ես
առեալ ինչ հեռի՝ ի նոգուցոց. առ՝ ի վերանկաւել առաւել ես
՝ի մեծոյ՝ չափակցու թէ նաւու միոյ՝ զոր Թիւրքացիքն հնարեալ
էին՝ ի կառուցման նր՝ իբր՝ ի նաւոյ. Որք ասէին թէ՝ պատճառ
առաւ այսոյ չափակցուն՝ ընդ անալր առաջաւորն՝ այնքան առ
ելով արագ ընթ գամենեսեան, որ ամենն ին ոչ երբեք տեսանել
ձի ի յայսպիսի նաւաշինուածս. որոյ ըստ կաղզուրչին Հարցաքննելն
լինելի զոր չափակցու թէն՝ որ յորինեալն էր.

Արտրալ աշխարհիկայ լի երկիւղիւ՝ պատասխանէ. գնա
ցիկ օրինակ զնդեհին՝ որ է՝ ի Աղաբաս կղզւոյն. Ուստ՝ ի լինելն ան
հետ գործակից լինն. արշաւեաց գնդացիս՝ առ՝ ի գիկուցանել
գիտանդն՝ յորում էր. Այժմ կանխացոյց նախատառեալ էի ես՝
առ ցիս, սիրելի իմ Թուլամաք. ահա կորուսեալք եմք. Թագա
Հոյն որ գոր անհաւատարմանէ իւրոյ՝ տանջի տիւ և գիշեր՝ զո
լով երկրպագել, թէ չիցես դու՝ ի կղզւոյն Աղաբասի, հրամայ
եաց, զի իցես յարգելեալ, և ապառնալ գիս ապանանել. Եթէ
ոչ յանձնիցիկ զքեզ՝ ի ձեռս իւր. Օ՞ի՞նչ արասցուք ՚ՁՔ ոմ
Աղք. Հնարիցէք ՚ՁՔ զիմաստասն Թէ, զի կարասցուք զերծանել
յայսմանէ կորստենէ. Հարիկ ուրեմն՝ ոմ Թագաւորք՝ զի տա
ղացդ զքեզ՝ ի պատճառն Փիլիմաքոսի. պրծեսցի դու լինիլ քոյ Աստ
ղացի. որպէս զ անդակատարսի միոյ՝ ի քաղաքին Աղանձնեթէ,
(ը) և ես միայնցիկ Թէ Հնարեմ յատուցանել զհայր քոյ. դու
ցե այսու՝ Թագր մանրամասնագոյր քննուն Թագաւոցս զքեզ
երթալ. զի այլ ինչ միջոց ոչ սեսանի մ՝ փրկիլ զհինոս քոյ և իմ
Պատասխանեսցի նմա, Թագր կորնչիլ ապերջանկի միոյ՝ զոր
Նախատամնուս Թէն կամի կորուսանել. Պետեմ մ՝ ասացանել՝ ոմ

(ը) Աղանձնեթէ. ի՞մ Աղանաս. հնագիտն տալաս Հելլադի Աղաբասի
ևս Հայոցիս փոխակ՝ ի Հնդկաց Հելենոսնեցիս Հնդոստանց. գինի
1750. Հատոր Հ. Հ.

«Արդարեւ, և յոյժ պարտաւորը եմ քեզ վասն ձգելոյս զանձ՝ ի ձախորդութեան իմ. ոչ գիտեմ ասել զՕ ի ոչ եղէ ամենեւին Աիպրացի՝ և ոչ ևս կարեմ ասել լեալ. Ձեզ առանձին զուզեալ եմ իմ, և նշոյլ պահպանել զկեանս իմ՝ կարողութիւն իւրեանց եթէ կամին, և ոչ կամիմ բնաւ փրկիլ ստուերէ խիզ.

Ասէ Արդարեւ՝ ամենեւին անմիջ լինի և տուաւ այս. ոչ ինձ լաւագոյն, ածէ և ոչ կարեն դատապարտել. զի ոչ առնէ ումեք չար ինչ՝ այլ փրկի զկեանս երիտասարդաց. և ոչ խաբէ ըզ ինքեանն. այլ ճանաւանդ եթէ սրգելոյս զնա յանդիման չար, Յայսմիկ յոյժ չափաղանց առնեա դու զսէր առաքինութեան՝ և զերկիւղ յուծմանն օրինաց.

Հաւանական է՝ ասեմ ցնա, ստոյգ լինիլ ստուտ, առ ի ոչ լինել արժան առն միոյ՝ որ խոսի ի նեղութեան՝ այլ, յաղագս պարտ է բոլորն ձշմարտութեան. Ընդ նա որ այլապէս զձշմարտութիւնն մերանգէ այլ, և խաբեալ զինքն. քանզի խոսի ընդ իմ խակատն խոզէն մեռաց իւրոյ. Ցուստ ևս ոչ ոմ Արդարեւ յառաջադրեալ ինձ զայն՝ որ անպատեհ է քեզ և ինձ. Զի եթէ ածք զմածք են ի մէջ բարւոք գիտեն փրկիլ զմեզ Ասի եթէ կամին զմոռալ զմեզ կորնչիլ. ողկոյզք մանչաւրիք՝ զոչ ձշմարտութիւն, և զաղկոյզք մարդկանց ապազապիչ օրինակ նախատասելոյ զձշմարտութիւն առանց բծի՝ ի միոջ երկար կենաց. զի ահա կեանք իմ ոչ է, եթէ ոչ յոյժ երկար զոլով զայնմ ապերջանիկ. Այ քոյ միայն ոմ սիրելի իմ Արդարեւ. որոյ վիւ տուչորէ սիրտ իմ. Այո, պարտ էր ուրեմն՝ որ բարեկամանայիր քոյ՝ վասն ապերջանիկ օտարականի միոյ՝ լինիլ քեզ զայնպս վտանգաւորի.

Ես Ձեզ մեր զայնպս երկար ժամս ի ներ ազնուասրտս վիճ ժանոյ, տեսանք վերջապէս ժամանել առն միոյ՝ որ յերեսաստանեայ էր իբրև ընդհատակեայ, որ գոլով ստ այլ ինն զոբծակալ եղեալ ըզ ինքեանն՝ զայր ի կողմանէ Ասէ արդէն. Այնու զայ է զեզեցիկ ոմ ածուհի մի, որ միայնայանէր ըստ զեզեցկութեան՝ զայն ամ և ասր ըստ մտաց Ընդ ստ մտրդելոյդ զոմարձակն՝ և արուեստ ստահնոր Ասէ և ըստ զայցդարձ պատգամ՝ ունէր նաև ոմ յուշկապ կի սրտ մի անգամ ևս ամ չարուէ Ասոյդ գիտէր պատրաստակամ զնեղութիւն՝ և խորամանկ գիտութիւն իւր խորին ինն զարհամարհութիւն Ստոյգ էր ստ զսէրս փիլիմելեանի մի իւրոյ զեզեցկուհի՝ ներքանեալ և մի քաղցրութիւն ձայնի, և հանճարոյ

նուէր քնարի իւրոյ. Փիլիմոլիոն կուրացեալ յաղագս զօրեղ սիրոյ՝ որ առնու, արձակեալ էր ի Լաւիա լինալոյ զամուսինն իւր. Երբ ոչ մնացեալ էին, եթէ ոչ՝ ի հատանել զամբարտաւանն ախտակրուելս Աղեսարքի. Որոյ սխալ սիրոյ՝ ոչ էր լինքեան յայ ճէտ պահել եթ չուռաուլ՝ քան զանկարգ ագահուէն իւր. Այլ զրքան յաճէտ կիրս ունէր սա ի նմանս, այնքան յաճէտ արհամար հանս և տհաճութիս ունէր նա ի սմա, բայց գաղէր նա զիւր իս կահան զգայմունս ի Փիլիմոլիոնէ, և ցաւ գանէր եթէ ոչ կամէր սպրիլ, եթէ ոչ վասն նէր, եթէ ինչպէս իսկ ժառուս և յամ կիտոջ, ոչ կարէր տանել.

Էր անդ ի Ծիրիր երիտասարդ մի Խակոսէ՝ անուանեալ Աղաշոն, հիանալի իմն գեղեցկուէ, բայց հեզ եգաբարոյ և ընկզմեալ ի հեշտուս, որ ոչ մնացեալ էր ինչ, եթէ ոչ վերասլա հել զիսփիսի ծարճոյ. սանտրել զգանգուռս հերս՝ ալէճփել ի վէր երկնանոյ իւրոյ, և անուշաբուրիլ ծխոնելիօք՝ օծմամբ անուշահոտ իւրոց, տալով գեղեցիկ կերպս՝ գոհատուց իւրոց. և վերջապէս՝ ոչ յայլ ինչ սլարապէր, եթէ ոչ՝ ներանակիլ զսէր, լը համաձայնեալ քնարի իւրոյ.

Աղեսարքէ տեսեալ զնա՝ սիրահարեալ անկանի ի զօրեղ կիրս, իսկ նա արհամարհէր զնա. քանզի և ինքն սիրահարիլ էր ցլուժ հնոջ. և մանաւանդ եթէ երկնչէր հնեմանկանիլ յորոդոյնէ անգութ յաշակոտուէ Փիլիմոլիոնէ. Աղեսարքէ զգացեալ զարհամարհիլ իւր՝ ցաւանկած զայրացել ուժգնապէս, և ինչեր յուսահատեալ ի բուռ՝ խոթէլ փոխանակել զԱղաշոն՝ ըստ օտարականին՝ զոր ասէրն, որպ վիր տապաւ եթէ նկատ էր ըստ Սարպոնի. Ալ երջանիս հաւատացեալ Փիլիմոլիոնի՝ տանտ լով զամենեսեան որք կարէին խոթել զնա. Աստորուտ ոչ սիրէր նա զարս առաքինիս, և ոչ էս զիտէր բնաւ զանազանել. և ոչ էր շրջապատեալ, եթէ ոչ յարանց շահասիրաց՝ և չարաշնորհից՝ պատրաստակ ի հետ իլ անուղղայ և արիւնահեղ հրամանաց իւրոց. Աղբ տպնպիսիք երկուցեալ յիշխանաւէն Աղեսարքէ սկիլ ձեռնտու լինելին նմա ի խաբել զարքային, յերկիւղէ ի գայթագուանել զամբարտաւան կինս գայս, զոր ունէր բոլոր հաւատարմութիւն Փիլիմոլիոնի. Ալ նա և Աղաշոն՝ եթէ. Ճանաչեցեալ էր Արիատոյն ի բոլոր քաղաքացոց, հանց փոխանակ օտարական երիտասարդին՝ զոր բերեալէր Նարպալ Այգիպտոսէ, և դաւ ի բանտ.

Երկինքը Աստուած՝ եթէ Արտակ զուցէ զնացեալ խոպիղն ի ծովայնն և յայտնեսցի զաճանաչելի իւր, յիւրոց փոխանակի զնացի զարձակումն առ Արտակ՝ ասել ցնա. Աստ պէ պատուիրէ քեզ՝ ոչ յայտնել ծովայնն ո՛ր լինիցի նշխարն քոյ. և ոչ խնդրել ի քէն ինչ, եթէ ոչ յաւուր. և նա բարւոք գիտէ զիպանդին հանդերձեալ ծովայնոյ. ուրուն Քանաւ դուքառնալ ի նաւ ի Կիպրացւոց զտարագան երիտասարդն՝ զոր յերկեցայ Հիլիատակ, մինչ զի ոչ և նա բնաւ տեսցի ի քաղաքին, Ել ըսի ցնա Արտակ՝ ի կարել պատուր փրկել զկեանս իւր և իմ, խոստացաւ Նոյն լուել. Ձաճիսլ զարձակումն յաւնիլ իւր զպին՝ զոր խնդրէր, զարձաւ անդրէն տալ զհաշիւ Աստուածկի։

Արտակ և ես արանձնացաք ի բարեբարութիւնս պղ, որք վարձատրիալ զուզալի՝ կարնուին հոգ լիս զնաւելի՝ առպնաւկի, որք մի տալ երիտասարդ ի ծովանդ, Յարհուրելալ նիսատակաք ի նմանագործ մի որ տաւնալ դինքն յաճար ապաշխարելի, և անհամեստ հետուտելի, և ասէաք ինքնին, պին՝ որ երկինչն պինքան հոգ պարձաւելի՝ ի խորհեցեալ լէ նեղպ, արժանի լինիլդ. և ե միտ խաբեցեալ իրբ զանհիմար. որ ոչ հաւատայ նա պանդ բարեաց. յանձնեցեալ առ չարաձայնիկս, և նա միայն է որ ոչ գիտի եթէ ինչ գործի։ Ապաեաց ի փիլիպպէն՝ երթալ խաղալիկ լրբացեալ կնոջ միոյ Ատոյ պատ ամիւ ձեզ ի գործ ածէն զատելի չարաց՝ առ ի փրկել զաստիս, որք բարւոք սիրեն կորուսանել զկեանս՝ քան եթէ առել.

Ինձին ժամու տեսանէաք զի հոգմունք փոխոխելոք վերազառնային յաջորդակ նաւուն Աիպատոց. ձեզ բացայայտեն զարտակիաց Արտակ՝ ոչ սիրելի իմ ի՛ն ի՛ն ի՛ն, զկաման իւրեանց՝ ի փրկել զքեզ. փոխիրք յանդգնել յերկիւղ յայտնել անձնելոյ. Զրանի այնոցիկ՝ որք կարեն հետ իլ քեզ մինչեւ ցերկրս անձանաւոլս. Զրանի այնորիկ՝ որ կարէ տալ իլ և մեռանել ի քեզ. Ասոյ անգամ նախատհմանաւելի մի՝ արդիլէ զնս ի սոյն եղջիւռս. Հայրենասէր. և պատ և ինձ տանջիլ ընդմա. Արելի է դուսկ հարկ լիցի ինձ՝ եթ տալ ընդ աւերման սպառ. բայց ոչ ինչ է ինձ վտանգ միայն եթէ տեսցեմ միւռ զերեզմանքան, և սիրա իմ ոչ գոյ ինչ սիրէ, եթէ ոչ զուզալի՝ Այսան քոյ ոչ սիրելի իմ ի՛ն ի՛ն ի՛ն, ազատեմ պղ. զի առաջ-

նորին սցեն քեզ՝ ոչ թէ ձեռամբ. և շնորհեսցեն քեզ՝ զառա
ւել պատուականն քան զայմ պարգեւս՝ որ է զուտ առաքինու
առանց թծի մինչև ցմահ։ Աղէ լեր և վերադարձիր յԼեհաք։
Ասէ ցնոսա զկնէլոփէ, և ազատեաւ գնա՛ի յանդուն սի
րասպաց իւրոց։ Ընդ քոյ կարասցեն տեսանել՝ և ձեռք քոյ
ընդդրկել զնմանատունն Յուլիա, և նա գոյժ զքեզ որ
դի մի՝ համանման իմաստութեան իւրոյ։ Այլ՛ի բարեկենդանու
թեան քումմ՝ յիշեսցես զապերջանկին Նարպալ. և մի հատցիս
քնաւ՛ի սիրելոյդ գնա։

Յորժամ եղեբեաց նա զբանս գայոսիկ՝ հեղուի ես զար
ասոր իմ՛ի արց պատասխանատուութեան. զի խոր հառաչմունք
իմ՛ արդելուին զիս՛ի խօսիլ։ Փարեցաք միմեանց լուռութիւ՝ և
տարեալ գիս մինչև ցնաւն՝ ձեայ ինքն յանգերձ։ Յոր ժամ եղ
նաւն անտի՝ անդադար հայեաք միմեանց՝ որքան և կարացաք
տեսանել զմիմեանս։

Վերջ Երկրորդի Գրքոյ։

ԵՒ Ի ԹՈՒ

ՀՈՐՈՄԱՐԴ ԳՐՔՈՑ։

Վ[illegible] հաւանեցաւ ընդ ինքեանս՝ ասա՝ Ի տալ նմա հանգիստ, Այնուհետ յանգչիցէ ընդ Ի ծառայ՝ ըստ լսելեաց վերոյգրելոցն ի խորհուրդ. Եւ ըստորոգեալ ոմանք զնոսա ընդ իրեարս՝ ինքնին ոչ ուրանալ ընդդէմ ինքեան, յորոց ոչ ոմանք վկայեցան Ի Քրիստոսէն հանգչել ընդդէմ այնոցիկ՝ զորս Այնուհետեւ ոչ ուրանալ ընդդէմ՝ որ աճապարէ ի տալ ուրիշեր ընդ ինքեանս ի Կիրակոս։ Ի ստրինոալ իսր՝ տրուի ինձ ի գառնանալոցդ ընծան՝ ինձ նոյն ինչ ոչ իսկ ի ծառայութեալ ընդէն, ըստ գառ Կիպրոսի փուլ ուրեմն՝ ինչ արտաքոյ յայսոցիկ ի ծուլել ընծան։ Ի ժամանել իսր ի իրեանն՝ ասելով յոյժ ըստ օրինացն ասաւելել չան ի քան ուրիշեր. քանզի Ազատել ասուրն ոչոյ Այնուհետ լինելոյ փեսէն, գոնանելով յայնիսիսի ի նեղասէն գնալ ընդ ոսկն իրեանց Յոհաննայ. Եւ ասրեցուցեալ ընդառ ինձ իսր առնուլն ի Կիլիկեայ. Եւ յայսոցիկ ժանապարհորդութենէն՝ որոյն զնեցեալն ոչ ուրանան Ընդհանրեցեալ լինել ոչ ասուած իսր ինչ ծովայն չէոց։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼՄԱՐԻ

Գլուխ Առաջին.

Պատմիսա վինչև այսր վայր զոյով անշարժ՝ և իբր յափշտակեալ յախորժանաց ունկնդրութեան՝ անսկիզբն թուէր մնալը, հառաչ զգան ընդ առ՝ ի տալ նմա հանգիստ ինչ, ժամ՝ ե առ ցնա՝ զի պնդացեալ ի ձաշակել զքաղցրութեան քոյ՝ զինքն այնքան աշխատացոյց։ Կնաւ ոչ ինչ երկիւղ ունիս առա. դի ամ՝ ինչ արդիւնաւէտ ե վո քոյ. ապա զգեղ ուրուն՝ ի կատարեալ ուրախութիւն. ձաշակեա զնատադրութիւն և զայլ ամ պարգեւս նոյն որով լինիս լցեալ։ Ի վաղիւն յորժամ արշալոյսն՝ լե շատա զան ձառագայթիւ իւրոց՝ վերստին բանայ զսակի զօծ զբանս արեւելեան, և փառաբ արեգական՝ եղանելով յաչաց ծովու՝ առ բանձեալ սփռեն զբոցս առաւոտեան, առ՝ ի վաճել առաջի իւրեանց գնամ առանդս երկինից. վերստին ասացաբ մեք սիրելի իմ ի ուրբամբ, զգաստութիւն ձեր զարդուեցոյ քոց։ Արդարև հայր քոյ ամենեին ոչ ե համանմանեալ՝ ոչ իմաստուն՝ և ոչ վսատահուելոյ քոյ. ոչ ևս Աչիլլէ (ա) յաղթօղն Հեկտորայ, և ոչ ի ուրիկ՝ (բ) որ զարձաւ ի զժոխոց. նաև ոչ ևս ամենն Աչիա

(գ)

(ա) Աչիլլ. որպէ փեսայ Թագաւորի Թետիսայ ու Թէթիսէի. որոնց մասին տե՛ս Ի Փորի երեսը Հերոսների ի տաճարին Աչիլլեսի՝ ինչ տեղ տեսնուած ընտ փայլուն պատկեր Պրիամի։

(բ) Ուրիկ. որպէ Հրեն Թագաւորի Աչիենացոց. էջ ի դժոխս տարաւ հանել անտի զՊրոսերպինեն. նոյն ատենները եղեւ ի շղթայս հերոսաց Թագաւորին, ու հոգ անդ, ինչ էին Հերոսները տարաբեր ընտ

(գ) որ մաքրեաց զերկիրը՝ յայնքանեաց պղծութենական ։

Խաղաղ զի խոր և քաղցր քուն ի՝ համառօտեսցէ քեզ զայս պիտեր։ Այլ աւա՛ղ զի լինելի երկար վիս իմ. ո՞չ, ըրքան անագան թուի ինձ վերատեսանել զքեզ. լսել քեզ. և տալ վերակրկնել զայն՝ զորս գիտեմ ես ասաւ Գնաւ սիրելի իմ Ագաթանգե՛ղոս՝ յԷ իմաստնոյն Աւետարանի՝ զոր ձեռք չնորհեալ են քեզ։ Գնաւ՝ ինձէն խորտիկ յայր, ուր ամ ինչ պատրաստեցեալ են վր հանդստուեալ քոյ։ Աղաչեմ զԱ՛ծրիկ, զի ցօղեսցէ զիս առաւել քաղցր հանդստուեալ՝ ի ծանրացեալ յարտասուս քոյ. և արագ հասիլ զոյշն իմն ձեռքին՝ ի լսելոյ ալիքսիր յանդամոց քոց և յղեսցէ քուեսս ի՛ երեւելս՝ շրջապատեալ չուրջ զքեզ՝ խաբելով զդէպ ուս քոյ՝ առաւել տխուժ երևակայու՛թիւն. մանաւանդ հեռի ի՛ քէն զայն ամ՝ որք կարեն զաբքեւսյանել զքեզ յատաջ քան զժամանակին։

Ընդհուպին տարած ինքնին զԱ՛ծրիկսնոք յայրն՝ զատեալ յայնմանէ յորում ինքն բնակիւր. որ եհաս ի հետաքրքրութեան քոց Հաձելի՝ Աղբիւր ի գեղեցիկ բղխիւր՝ ի միոյ յանկիւնէ՝ որոյ քաղցր կարկաչիւնս բղխուածն հրաւիրեն զ՛ քուն։ Ընդ ժահարատունք պատրաստեալ էին զերկու խշտիս՝ ի հակուղ խոտոց։ Որոց վէր ունէին տարածեալ զերկուս մեծամեծ մորեղս՝ որոնց առնեն՝ վն Ագաթանգե՛ղ, և միւսն արձոյ՝ վն Աղբիւրի։

Նախ քան եւ ոտից աչոյ իւրեանց փակել ի քնոյ, Աղբիւրի օրհնել սկսանի՝ զԱ՛ծրիկ։ Խորժանք ի վիպել զանցս քոյ՝ անդրանցուցին զքեզ սահմանաւ, բերկրութեանցն զնծութենէն պատմելով զվանդս՝ յորոց քաջուեալ և խնամատուեալ քոյ զերծութենէն զքեզ։ Որովք ոչ ինչ արարեր, եթէ ոչ՝ առաւել ևս բորբոքել զսիրտ նոցա։ և պատրաստել քեզ յաչս իմն վրանանդ ոգեզեղծութեանց։ Օ՞ի՛նչ յուսաս դու, թողնել նա քեզ յայսմհետէ երանել ի կողոպ իւրում՝ ընդունայն կախարդեանցն գնա վիպելով զպատահմանս քոյ։ Ակն ունէին փառասիրութեանդ միոյ՝ արար քեզ խօսիլ ըստ ցանկութեանդ։ Վերամբարձեալ էր նա վիպել քեզ զպատմուչն Ցուդիսէ, և խելամուտ առնել զնա

խա

(գ) Ընթեր. յամ Հերբէ՛ն. ոգւոյն Հայոպիներէն և Ընդհանէ. ինչ Ագաթանգեղոսի. որ նախանձեցեալ ի Հայոցն՝ եկաց ոտոյտ բեմէ ընդ այլազգեաց ի գալոցս. որոց յաղթեաց ամենից ։

խաւսհմանուելէ նորին , բայց՝ զանազ միջոցս երկար խօսեց՝ Թարց ասելոյ ինչ՝ դրաբեաց ղքեզ ՚ի պատմել զայն ամ, զոր բազմոց դիտել Հաճախիկ արաբեաւ պատրելոյ սերահար կա նանոց. Մինչև ցերեկ էին այս ոճ Մովսէսեանք, զի էին դու բա՜ ճական խոհեմ՜ աւ ՚ի ոչ խօսիլ ընաւ վէր սէն պարծանաց. և լի Նէրկիս լուռ առ այնս ամենայնն՝ որք յաճելուն զպատրիս քոյ, յորժամ ոչ ինչ օգտիս յառէն զնո՜ Հյուք ասլէնն խմաստուե՜ քոյ ՚ի հաւասկի միւսմ, որում՝ ներկիլէ պահաւսելի, իսկ ոչ կարեմ նեղել քեզ ընաւ, զի ես միայն եմ՝ որ ձանաչեմ զքեզ և բաճական սիրեմ աս ՚ի զհեւսնանել գնմ սպասնս քոյ. Մե, ոչքան հեռի ես տակաւին յիմմատուելէ հօր քոյ՝

Օ՞ր՞նչ ուրեմն՝ պատասխանեաց Մովսէսեանք, կարէ՞ր բաց ասել Հալիփասլէն ՚ի միտել զպատասխմունս իմ՝ Մ՚ վերակրկին հաց Հնդեթօր, պատկան էր պատմել. բայց ոչ պարտ էր ասել ինչ, եթէ ոչ զայն՝ որ կարէր տալ նմա զուտ՝ Կարէր ասել թէ՝ երբեմն էիր տատանեալ, երբեմն զերծ ՚ի Հրեղեայ, տալա յՀդիպտոս, և բաճական էր այս. և Համայն մեայեալքն՝ ոչ ինչ օգուտ, եթէ ոչ յաճելու՜ զքիւնս , որք տոչորին ահա զսիրտ ներ. Հանց լեայր նոյն, զի կարիցես դու պահել դրամդ՝

Բայ զի՞նչ ուրեմն արարից ապժմ՝ շարայարեաց Մովսէս մանք՝ մեզմ և քաղցր ձայնիւ՝ Մ՚ և ես ժամանակ՝ վերակրկինեց Հնդեթօր, գայել ՚ի նմանէ զայն՝ որ ետացեալ է ՚ի պատահմանց քոյ. զի գիտէ նա բաճային հնարել ՚ի վէր այնց՝ զորս տակաւին ոչ գիտէ՝ Մ՚ վերատահել քոյ ոչ ինչ օգտ այսոհետև, եթէ ոչ՝ ՚ի բարիւսելի շարժել զնա՝ Յայսմ ուրեմն ՚ի վաղիւն պատ մել նմա զայն ամ՝՝ զոր ածք ընդոչնչին քեզ յարդիւնս քոյ, Մ՚ ուսիր յայլում նոճագի խօսիլ առաճել խոհեմաբար զայն ամ՝՝ որ կարէ տառնալ քեզ դրաճառս՝ Մովսէսեանք ընկալեալ սի բով սպասաւորաս բարի խրատս և ննջեցին համանպատմեան՝

Փառ մանս մինչ արեգական սիրեալոյ զառաջնեկորդի Հա ռաջելս իւր ՚ի վէր երկրի, լուել Հնդեթօրի զձայն Մ՚ Հուհայն որ խօսէր ընդ Հաբերժահարսիկ՝ Ներ անառաւին, զարթեալ ոչ ի ձ լանաք. ժամ է ասէ յաղթել քնոյ. գնասցուք վերապարձուք առ Հալիփասլ. բայց մի Համառապես քաղցրահոգի բանից նորին, և մի բացեիս ընաւ գսիրտ քոյ ՝ Երկիր ՚ի ի՞նչ ասապատիր գովասից նորին՝ Հերկնաճառ աՀաւր բարձրացոյց զքեզ զեր քան

զինաստան հայր քոյ· քան զանցագիտելին Աշխարհ· քան զհամարեաւ զարն Ագեղ, և քան զքաջն Հերքիւլէ, որ եղև անմահ։ Օգայիր արդեօք ի ոչ ոքան խորամանկագործ էին դրամատրա այսորիկ· Տեսանեա դու այնց զրոյս տակը։ Վիտեացց, զի նա ինքն և սա չտեսանայ, և ոչ գոհի, եթէ ոչ՝ զի ձանաչէ գբնագ տակ՝ և բաժանան ունայն՝ առ՝ ի ոչ գոհել գբնագ խորել՝ ի գանձոսից՝ անչափագիտական քոյին գործառութեանց։

Եթէ այսոյ բանից՝ դնացին ի տեղին՝ ուր Աշտուհն ապա սէր նոյ, ինդայ՝ ի տեսանելն գնա և ջանացը սրտիկ՝ ի ննջեցեալ երեսել հրամանայ միոյ՝ զերկիւղն և զամբոխմունս, որք վրդո վեալ ազգի՝ ին զսիրա իւր· քանզի նախատեսանայ դու չսիրէր Ագեղամաք առաջնորդեալ՝ ի Այնեմ օրէ փախատականէոյ էր ոմն գՀայոցն Վաղարշ(ակ) ոմ սիրելի իմ Ագեղամաք՝ հանդուցա նել գնա տաղաստու ի իմ։ Ագոհ եր ինձ ի բոլոր գիշերն անտանել գչունութիւն քոյ՝ ի Ձինեսատանց՝ և որոնել գնոր քաղդ լեմն՝ ի Վիպ բոս։ Ասա մեզ ուրեմն՝ ոմ ազգ նոցն ձանապարհորդաս ի, և ոչ կորուսցուք գոմն բոպ մի· յայնժամ նասան՝ ի վերոյ խա տոց՝ անբժանեալ՝ ի մանաւանդ, ընդ համանաւ խոհ անտա ոմ միոյ։

Վասնիսոս ոչ կարէր արգիլել յարիանելոյ անհատաբար՝ զանդակամբ և զսիրաչար հայեցս իւր՝ ի վերոյ Ագեղամաքի, և տեսանել ևարոյ բարեւ ի ի, զոր Այնեմ օր նախատ ի վինչև ցիսոր շարժ մունս աչաց նորա։ Յայսմիկ կիսոյ բոլոր Յաւեր ժաչարաւնք՝ մեծ իմն լաւ ի ի կանխեալ յաւնկնդրաւ ի՝ բո լորին զինքեանս իրրև նորարաւսին ազիզնաձև յանդիման նո առ՝ ի բարբառ տեսանել։ և լսել, որոյ աչք՝ խաւարն բազմահա նաց՝ անհետարեի անկեալ էր ՝ի վերնոյ։

Ագեղամաք խոնարհեալ զաչս՝ յաւելս ընորհալի ամենի խա ծուեալ ի՝ վերակիրնեալ զկարդ պատմուեալ ի իւրոյ պատու ։ Ա զիւ եթէ քաղցր փչուեն յաղոպակ հողմոյ լցաւ ցեալ էր զառա պատաս մեր, երկիրն Ձինեսատացւոց անհետ լինէր յաչաց մերոց։ Պատանելով իմ ի Ակաթացիս՝ և անտեղեակ գոյալ ծխոյ նո ցին, յառաջադրեալ լռել և նկատեալ վերապահել գնոմ՝ կնոյ շարժ մունս՝ և գիարգադրուեալ ի արարողութեանց նոյ, առ՝ ի սուս նալ զհանուեալ ի բերանոյ Աչոյ ՝ի ննջեր սպնոյ լաւն՝ ըմբռնել զգէ՝ ի գաղջ և՝ ի զբիղ քնոյ միոյ՝ և զդայուեալ ինք իմ կապել ի

և

և ի մերկութիւն դալով՝ ձուկակիւ խնդալն և խաղալն մի խորին, որք շրջապատեալք էին զբերան իմ, ի ճաշելացաւ ինձ յանկարծակի տեսանել զԱնանս. (դ) որ պատառէր զաղքատ՝ նեղ ի առնելոյ կառաց իւրոց՝ լծեալ յիկիսց տգաճնոց։ Ինձէր՝ ի դիմի իւր գնոյն պղծառատիպ զեզեցկութիւնն, գնոյն զոճաբիծ երիտասարդութիւնն, և գնոյն մեղմ քաղցրութիւնն՝ որք երևեալք նմին յայնժամ, մինչ յերանելն արտաքս՝ ի փրկիրդ ոսկիանոս՝ խրատ տրտնջոյց նաև զայս ինքեան ճառելիս էր։ Ոչ՝ ի միում վայր կինն տագ լիս ի առաւելեալ ճշմարտութեամբ մինչև ցկս. և խնդալով զնաւ զձեռն՝ ի լի իկունս իմ՝ կոչեաց զիս յանձնաձեռ ատտաքն ելոյով զբան զայսպիսի։ Ով Յոյն երբեմնասէր, երբեմն մտանել՝ ի կայսերատիս իմ, և փառասէր ժամանել քոյ՝ ի բարեբախտ կղզին այն՝ ուր ոչ ոք հաձոյանալիք խնդալիք՝ և խաղք նաճախասեաց ձեռնէն՝ ի նենգերդ քալիցդ խոց. ձեռացս անդ զնուիկս ի միջ անդանդ խոյս։ Ընկղմելոյդ գքեզ անդ՝ ի գիտ մի վայելուչ ախորժ ժամուց. բայց զսիրտ քոյ առ յաչէտ քաղցր ակնկալութիւն. և հպարտ՝ ի քեզ բարւոք, առ՝ ի ոչ էդիմնալ առաւել կարօղ ճաուչտն որ կամի ընծայել զքեզ երջանիկ։

Ընդ ժամուս առաւանէ նաև մնուկն Վռուփիոճ (ե) որ բաղանիսի գիտերիկ եմ իւր՝ ճաչէր շուրջ զմարմն։ Ուսկ եմ և որքան ունիցէր գեղեցկութիւն և մնութական ճաշակութիւն հրճուճանս՝ ի մատոյ գեմն իւր, սակայն ունէր նաև՝ ոչ գհասմ ոյզ բացատրեալ իւրոյն իւր. որ ահագին գիս՝ Աչքերով յիս ձիմասէր, բայց ձիմասէր իւր լինէին չարութիւնէ՝ և անգթութիւն։ Վրատհանեալ յոսկեայ հապարձէ իւրմէ՝ զմի յատուկել սրնեալ նետից իւրոց՝ և յարեալ զպղեն՝ գ ի ահա՝ ի մեզ յիս։ Յայնժամ յանկարծ երևեցաւ Ընկերքն՝ ի ծածկել զիս

(դ) Ի ճշմարտ. զոր հնափոյնս արարքն Ոչ ճառն ոչ ոչ. էր սա փառաւոր Հռոմայեցւոյն ի Տիտոսէ։ Իսկ այլ ոճին ասացեալս ես ինամ՝ ի փրկչէդ ձոլոս։

(ե) Վռուփիոճ ընդ իմայաստանի հասաբանութեամբ՝ ի ընդ ծոյ պատիւն գնի պիտի և բաղդատեսցուք հանճան ձոյ ընտրելոյն ձերմ, և խոպիտալ ուրոյ Հրոյ հարիւն ի վարքագոյն, ասելով տպէն զի լարեալ՝ ի ի յերկին, և վառեալ զամենս ի ի գիտ, իրերալ նիպատ ի լի նեղոյս ի յաճան- ղոյնն ինն։

զիս Աշժիտ վասնանաւէ իւրով . դիմք սոյնոյ Աճուհայ՝ ոչ ունէ
լին բնաւ գնոյն փափաքելի դիպելոյն ի գնոյն սիրածեալ սի
րասիրութեանն զոր ասեմ եւ ի միմեանս ։ Այնուհետեւ
Աշխարհս ներհակաբար ունէր զա դիպելոյն ի պարզ՝ համարձ՝
համառատ սրբ, ամենից, և վասնմանէ Աշան Քաւփխոնին ոչ
հարելով մերձ ի վասնանն՝ անկաւ յերկիրս ։ Ասաւ Աշաւիւնն
զայրացեալ հառաչից զառնաղս և հարաւ յամօթի ի տեսա
նել զինքն յաղթեցեալ . Ահաւ ասաւ զուշաց Աշնէրին, հնոյ
ասաւ ոմն յանդուգն մնասուկ ոչ յայտնեաս դու բնաւ, եթէ ոչ՝
զոգիս հեղգս և պղերգս . որք սիրեն զամօթալի հեշտութիւնս՝
առաւել քան զիմաստութիւն զառաքինութիւն և զփառս ։ Ասոյն
բանից յասեալ սիրոյն Ամառաւ, և Աչնելս վերամբարձաւ դէպ
Յովհաննէս յերկինս։ Տեսանէր յերկինս ժամն զկառս իւր ընդ
երկուց ազաւնեաց՝ ի նոր ասկայ և կապուտակեայ ամպոց՝
մինչև յաներեւութեանս։ Ոչ ի խոնարհեցուցանել զաչս իմ
յերկիր՝ ոչ ևս տեսի զԱնէրին ։

Ծունեալ ինձ յայնժամ անդադարեալ ի պարտիզին , այն
քան մտերիմ՝ որքան նախանձ զգաշան Աչնէրին՝ Աղեկ ծան
ոց զԱնէրէս՝ որ տեսէր զիս. փափաքիր յանդորրեմ յերկիրս, ժամ
տահասեալ է Աղգիս այս, ուր ոչ ինչ զարգանայ, եթէ ոչ վա
վաշտութիւն տառապել վտանգ տառապութիւն պարտ տառ զա
զալ և ոչ կարճ փրկիլ , եթէ ոչ՝ փախստականք ։ Խոհեմ մինչ
տեսի զնա կամի փարիլ զպարանոցաւն , բայց՝ զգայի զի ոտք
իմ ոչ կարէին չարժել , և ծունկք իմ տկարացեալք ոչ կարէին
տանիլ զիս, և ձեռք իմ յրտսիկին ընդդրկիլ զԱնէրէս՝ որո
նէին զատուելը մի ունայն՝ որ փախչիլս միշտ յերեն։ Ասէր այսը
անձիւութիւն զարհեալ ծանեայ, զի այն խորհրդաւոր երազ՝ էր
ազգուն ինչ ոճայէն, և զգայի յիս լի վտանգիւ իմն ընդդէմ
հեշտանաց՝ և անհամաստատութիւնս իմոյ ինքեանս, առ՝ ի սը
համարհել զնդղ կեանս Ամարտից։ Այլ այն՝ որ խոցեաց
սիրտ իմ՝ ասէ , զոր հաստատացի ես՝ Աչնէրէս կորնսանել ըզ
կեանս իւր՝ և զոլով անցեալ չէ ասիս Ամիւթ, (գ) բնակիչ նը

(գ) Ամիւթ ազգիւ ի տան ոմն Աղամայէ անուն Աբրահամ որոյ կնոջ
էն ինամալի Ս յոհան. ոչ էոյզն գնաւոյնէ ընտ որ ըմպէին։

ջանիարար ի ընտիրսն ի նա արդար հոգւոյ. Այլն մատաւնջուն նա ինձ հնդու ղաւուս արտասաւաց ։ Ասբցնալ ևս ինձ ի՛ մեն ի՛ր լայն, պատասխանանչի ես՝ արտասուք յոյժ պատանին ապիրջանիկ առաբսիսան միայ՝ որ ի ափառական երկրի ի արց ակնհայտութ ի վերատեսանելոյ զհայրենին իւր։ Յ՛ մինչ բոլոր Աիպատակք տային զինքեանս ի խնդուս հրճուանս, և ի խաչարշ՝ ի ընտիրք աշխատանաց՝ ներկին ի մէջ ի իոց իւրեանց, Կա՛ ղաւղիքն պատկեալ ի ծաղկանց՝ ի ողջոյ զգին, և ունէր ի ձև ի մն մեծապոյն անօթ մի գինւոյ՝ որ իբր գետարիացուցեալ էր, Կա՛ և մեզսն ամ՝ ամբոխեալ ի յատմանե Պօ՛ք քոյն, յ՝ սրբե յուե, երկին ի պատիւ Աէնեսի և Հռո փառանի զերգս՝ որք պատ էին ասրտել ի լեռն էջ աննկէքին՝ ոչ սերեն զառաքե նուելուն ։

Յ՛ մինչ նոքա այսպէս մռաացեալք էին զվտանդս ծովու, յանկարծ այս ահագնալի կոծուելուն մի պղտորեաց զերկին և զծով. Հողմունք չղի այտիրքք մնձէին ցասմամբ ներ առ ապատուց և անաւ ալիք բաղխէին զհոգս նաւուն՝ որք սանջէին ի՛ նեղբոյ նիւ Արբանի ամբառնայոք ի մէջ ուռուցեալ կոհակաց՝ և երբ բնին ի՛ ահաբար ի ծանր առնայր փոխուս ի՛ նեղբոյ նաւուն. և զահաւիկ ընդ յատակս անանկոյ ի՛ բ առ ու զ զատա ուսն՝ ի՛ որոց կատարէ ալիք ջախջախէին ահագին ի՛ ձայ ի՛ ր։ Յայնժամ ծանեալ վարձառուն ի՛ զայն ամ զոր ի Աէն ի՛ օրն յուեալ էի ասել յաղմկա , ի՛ սրը խղաբարոյք ընկղմ եալք ի՛ հնշասուի՛ քանին ի՛ վտասուիւ ի՛ նեղուին ։ Հանդէ Հանդն Աիպատակք լայն հնձանօք իբրև վհանայս , և ոչ ըսէի ինչ , եթէ ոչ՝ զաղիողոմ ազատիս և ողբս ի՛ վերայ վայե յուէ հնեն, և զունայն խոսուանելն պայ, առնել նոյա գոհս , ե՛ ի՛ կարէին ողջամբ հասանիլ ի՛ նաւահանգիստն։ Այ ոք էր որ վերատեսիլն արագ ու ի՛ ի՛ մեաց՝ և ոչ ոք առ ի՛ հրամայել ի՛ ոմ պատա էին շարժել զառագաստս և զառասանս, և ոչ ոք ի՛ հնան իւ հրամանաց։ Երեւեցաւ ինձ՝ ի՛ պատ էի փրկե

լով

Պոռնիոլիոյ յեսուիերայն ին ատ գիտ՝ ի՛ոմ լիւ ին փշոխացն ոյով իշրնուն աձէ յերկինս, այնուն յարգանօր՝ որ ոչ ևս ձիատին գտա նաւ չերգմանց իսրնատ։

զով զինանն իմ, փրկիլ նաև զայրեն ։ Ալայ զրկին ի ձեռն, քանզի նաեւս զրկին շնորհել ի զինուց՝ ոյղ զի ի Պարք քանէ ից (է) եր արտաքոյ կոչուելեան ի ձանաչելոյ զնամանդ նաեւն, Վաչաքինեալ զղարհուրեալ նաեւաստա, և եւտու իջուցանել զառագաստս , որք սկսան աւժեղաբար կառավարել զնի ես, և անցաք հակամիանալ յամենդ յատուածոյ՝ տեսանելով ի մօտ զնա՛ զամանդս մնայու, և վիրջապա հասաք ի Վիլարա.

Այն ժամ զնդաւածք եղուկեր իբրև երագ մի՝ նոյ ամենեցունց՝ որք պարտ էին ինձ զպահպանու ի կենաց իւրեանց, որք և ապշեալք հայեին յիս։ Իշխ յամենեան մտիկ ի գարձան՝ յաբուժ ժամենեցաք ի Վիլարա, (բ) որ եր սրբացուցել Վ ինեւաս։ Այն եզանակ՝ ասէին Վիլարացիք , պատկանի ասնոց ծառայ, քանզի իրն իւր ողեորել նմա զամ քնուելիս՝ և ծնուցաց նել զնացոյս ոյղ զծագիկս.

Ի ժամենել իմ՝ ի կղզին՝ զդացի օդ իմն քաղցր որ ընծայ եր մարմնոց եմարկել և ծաւալել, բայց ազդեր խոչ իմն հրամեալ ի զօտանայ ։ Տեսի զհովիտս քնահանաքար արդաստաւորս և ախորժելի՝ բայց եր իրը եմ անդործ, շտրուտ քնակիչք իւր հին եմ շնամիք աշխատանայ ։ Տեսանելի յամ հողմանց զկանայս և զերեխայսդրոյ ապկուհան՝ որք երեսացին Երդելով զդովհատ Վ էնեւսի բանաքիսել ի տաճարի իւրում ։ Վենդիկոսի , ցրնծալի հաճոյք և շնորհք փայլին հաւատարանս ի դէմ իւր եանդ , բայց շնորհս այս եր յոյժ տաւիսդեալ Վ ի տեսանելս անդ ազնիւ ոգեմտուելի իմ, և ոչ ես սիրելի ամենի համեմատի՝ որ տաց տատնել մեծ ախորժանս զնդեցիսել ։ Պահշտ տեսիլ զեմնոյ Նոյ և շատ երեսաց իւրեանց՝ անպարկիշտ զարդք՝ եմ պլամ ոյլ ընեմ ոգ.ք՝ և սիրահար հայեցք Նոյ՝ որք եմ ուիք ընդանել զմարդիկս ։ Վմենեան և փոխանակարար յաչագիտատիք Նոյ ի մէջ իւրեանց՝ առ ի յորդորել զմեծ սիրահարութիւն. ըզ

հատին

(է) Պատանէ. էին ինանոյ ոմանս՝ զորս զոհէին Պատկոյն յերկոյ յերկոս ոմս՝ ի փչելէն, ի վերոյ կոչէին Վիներկոն. տես ի Թեոդոս, ե ի Քրիստոս ոսկերոյն Թեոդոսի։ ոսկերչական Պատկոյն Քաղաքացի ինու ի Հռոմ Թեոդոսի Հոլերիոսի։ փեսան Վ Հեոյին Քաղաքացի։

(բ) Վիլարա. ե իսկ ի ինչ փքերեցաց ձոլա , յոյժ ապճառաջոց ե յոյժ վայելուչ, որ եր ոգեռացուելու Վ Հեոդոսոյն Վ էնեսի.

հաւսկն առաջից, այն տմ՝ զորս տեսանէի՛ ի սուն կանայս, երբե
իւր ինձ զաղիր և պարկեշտ։ Կանի կամ ին ջանալ հաճելոյա-
նել զնս, բայց զարշելագանելին։

Տարակոյս եղել՝ ի տաճարն ուծուելոյն Աիհնեան, որ կոչիւք
Աիհելի, Եթէ և ունի զբազում՝ ի կղզիսաց, բայց յատկապա
պաշտեալ լինի՛ ի Փաղեստ՝ յատալի՝ և՛ ի Աիհելի, յորում դնա
գեալ եղել։ Տաճարս այս էր բոլորովիրբ կանգուն, և էր կատարել
հանդիսարան մի, որոյ սիւնք էին այնքան խոշոր և այնքան լայ
ձիր՝ որք հինանալի շքեղափառութիւն էին տալին շինուածոյն։ Ոյց
կամարացն և խարխոյս՝ ի վեր՝ տեղիս տեղիս էին ձակատք մե
ծամեծք, յորս տեսանէին քանդակեալք՝ հանդոյն ալսոցիկ
պատկերք ուծուելոյն։ Կա դրան տաճարին խուռն բազմութիւ
ամբոխիչ զոյին շարունակաբար՝ ի կատարել զնուագունս իւր
եանց։ Ա ապտնանի ամենեքեան՝ ի նեղբս՝ ի տեղիս սրբացուցեալ
ոչ թնչ զգնելի։ Եթէ ոչ կա կիզեալ լինի անդ՝ ոմն յոյլ ուրեք
ձորոյ որիտեալ և եզանեալ։ և ոչ նաև սրսկի անդ արիւն նոյ։ Կա
առւեցանին անդ միայն առաջի սեղանոյն զանազանեան ընծայս
քեալս, և ոչ կարելի է լսնծայել, եթէ ոչ մատաղաշ սպիտակ
ծառոյ բծի և արատոյ, ծանկեալ փոքրիկք կարմիր բանկեամ
ձամիաճորեալ ոսկեթելիւք։ որոց եղջիւրք ոսկեպատեալք և
զարդարեալք բազում անուշահոտ ծաղկամբ։ Եթէ զինեի մատու
ցեալ լինելոյ առաջի սեղանոյն՝ յորելոյ լինին յոյլ ինն որո
շեալ տեղիք։ ուր սպանեալք լինին առ՝ ինուաճախոս քրմացն
ծծուելոյն։

Ինծայնն նմանապես յամ ցնդեց անուշահամ քրքումց և
ծխոյ։ և զինի յոյժ քաղցր քան զՀելբիոն։ Հուրքն նորա
պղեցեալք են երկար և սպիտակ հանդերձս՝ ոսկեայ պսուեաւ.
և ծոպք՝ ինչպն մետալի՝ ի քսանից հանդերձիցն նոյ։ Ոխեալք
լինին սուր և դիշեր՝ ի վեր սեղանոյն յոյժ անուշահոտ ծխանելիքք
արև ելեան, որոց ծուխք կերպաւորեալք իբրև զամպս ելանեն
մինչև ցերկինս։ Համայն սիւնք նոր զարդարեալք են զանազան
ծաղիկս կախեալք՝ ի վուենջս։ Եթէ բոլոր անօթք որք՝ ի սպաս
գործոյ՝ են ոսկեայք։ Արբոցուցեալ անասուն մի զմսոյ՝ շրջապատ
ուն զլինեալ թոլոր տաճարին, և ոչ ունի յինքեան, եթէ ոչ՝
երբեմնապարտ պատանեակս, և երբեմնապարտուհի աղջիկունս հա
զուազիւտ ինն գեղեցկուհիք։ որք կարեն մատուցանել զղոհս

Հրամոյ, և համարձակին լուցանել զնուր սեղանոյն, քայց լրու-
ել և անուսուկ համարձակուել ի նմ՝ նահմանուցանեն զպատիւ
այնպ չբեզափսա տուձարի.

Նախանձուն պարչել յայնց ամենից՝ զորս ասացաբ, քայց
կարի իմն ազդեցմամբ սկսան հակիլ զնա՝ համայն ընկերա-
կից ներքազդեին ինձ՝ ձ ղիտել՝ ոչի հակնուսին յանկարծա-
ել ի. Հյոյանէին զանձուցել և հաճատու ել իմ, և ասեն-
խաժուել իմ՝ կատականք իմն էր լրտպակալ ամբոխին ոյնմիկ.
Որք և ոչ զանց առնէին իրք իւրք առ ի արձարձել զսիտատա-
կրուխա իմ, զորմէ ուցանելով յիս ձնշակ հնչատ ել ինց՝ ներա-
ձել զնա ի չարուել ին. Ո չպոյ զնս տկարանալ օրըստօրէ. և բար
էզք կրճուելէ՝ զորս ընկալեալ էի, իրք ոչ ինչ և ոչնչին, և
համայն բարի առաջադրուելիք իմ՝ ի դիւրս և լանէին, մինչ
դի՝ ոչ և զպոյնչս կաց ընդդիմանալոյ տխուին, որ յամ կող-
մանց տատապարտչնկը զնս, ունելով ինքնին վատաբար ամենի
իմն առաքինուած. Ի ես ոչ պոյ մի՝ որ լոգոյ ի ձջ խորին և
յոգոյաշաս զնաց, որ յսկզբանն վերամբառնալ զինքն ընդդիմ
հատանաց պատատելով զնուբս, բայց հզերքը նէ ելեն ոչ կնին
հարիք, և ոչ կարիցի երանել և հանգչիլ, ի վաղնանի ուշատա
ել սահաճ ատ սահաճ՝ զորուելի իւր ի ազուս զնա, և անդամք
իւր տկարացելք ի ուլանան. և զորի զ յոգանք զնատոյն բառնու
ել տանէն զնա. Ի մն ես ոչ ես իմ սկսել ի ես նահմանալ՝ և
սերա իմ նոճաղիլ. որ ոչ և կարէի վերակոչել՝ ոչ զանակա-
նուել իմ, և ոչ իմիտ առնել զնմանանէն տատրիուել հօր իմոյ.

Երբոյն յորում՝ հատատալ տնատնել զնմանատուն Ի հն-
քօր՝ լջնել ի զաշան Ի ելի է, ես զերբուր ի զնհատել զնա, և
զատանի քաղցր ել ուլիուի մի՝ տերատկատր ինձ, և սկրէի տա
զի ոյնն խաբչիլ հեշատել ե՝ որ ազոյզ երակ տա երակ՝ և ել տա
փանցիւր մինչև ցուղղս ասկերայ իմոյ. Երատհանել ոչ տա
կաշ հառատանս ի խորոց սրտի՝ հեղուի զղատն արտատատս. և
մնանչելով ոնզ զատիւծ ի բարկուելոյ իմոյ՝ ասէի, ոմ ել շնատա
երկատատզուելէ. ոմ ասէր, որը անզել սերաբ զբօնատւ ի մեր
դեկս. Ես ի անցուցանէք զնու ես սոյն հատակ՝ որ է ժամանակ
խեղաղատուելէ՝ և ջերմն տրեցոյ. Ի հ, որ ոչ եմ ծածկեալ
սպատակ հերոմք, և կարացել մերձ ի գերեզմանն ոնզ Ի աերելէ
պատն իմ, զի մնհն լիներ ինձ տուելել քաղցր՝ քան զամենայն
տեարուել, յորում տատատեմ զիս.

Ա՞պա

Հաւքիւ ես խաղալէի պուտն՝ ցաւէն իմ մեղմանայր. Եւ
սիրտ իմ սրբեալ՝ ի խելսու սխալանքուէն՝ վասն բյինքնեն իրը
ես զնմ պատկառանս։ Ես առնայի զիս ընկղմալ՝ ի խոռո
խառատպն խաղեցոյն՝ Ինձը պատիկ ամբոխման՝ երբեմն սբ-
շաւէի առ և անդ՝ ի մէջ սրբազուցեալ անառաւն, նման այն
մեն խաղկոյկոյ յորտորէ, որ արշաւէ դէպ՝ ինձը անառաւէն՝
առ՝ ի մեզմացուցանել զցաւս իւր. բայց նման մահացուցիչ զո
լով մեկալ՝ ի կորս իւր՝ Հետս ինձմս ամ ուրեք. ոչին նման՝ ի
գերեվս արշաւէի մոռանալ զիս ինքնին, բայց ոչ ինչ կարէր ա-
պաքինել զիս ըս սրտի իմոյ։

Ինձին ժամու առաջ բաւական հետ չկինէն՝ չէ հոմանեմ
նոյնոյ խիտ անառաւ՝ զպատկերը խմաստնոյն Ինձեմօրի, բայց
գիտեք նէ այնքան գեղեցկատեսնել, և այնքան սրտմտալ և սխալ
ար ոչ ինչ խնդուի կարէի զգալ յիս։ Զպատկերդ իսկոյն. գոնէ
ես ուրեմն ոչ սիրելի բարեկամ իմ՝ ոչ միոյնակ յոյս իմ՝ գոնէ
ես այո ուրեմն գոնէ ես Ինչ գուցէ էրկ պատկերդ ու երեւակոյս
կան՝ որ գայ՝ ի խաբել զաչս իմ՝ արդեօք գոնէ ես Ինձեմօր. ու
Ես ոչ ես գու քնամէ՝ ի գասս երջանկի հոգւոց՝ որը վայելեն
գառաքինուէս իւրեանց, որոց ձեռք հնորհեցին գուռ հանուելս՝
՝ինձեր յաճախեանական խաղաղուէ, ի դաշտին Ելիսեանց։ Ընդ-
եօր ոչ է ես քնամէ ոգի քոյ՝ տակաւին գիշած՝ ի շարիս իմ։
Ասուսաց Ինձեմօր, ոչ ես տակաւին, ուրեմն քաւական երջա-
նիկ եմ ես՝ ի մայելել գքեզ։ Ինչ ոչ էրկ ես, ելեմ ոչ ոգի
ինչ սիրելոյ իմոյ. տակաւ զբանս գոյսոսիկ՝ արշաւէրդ դէպ՝ ի
ես՝ լի ուրախանալ՝ մինչև կկարուանալ իրը գընդաւուելու։
Ասլասէր ես հանդարտաբար ի արդ առնելոյ՝ գոնէ քոյլ մի
դէպ յիս։ Ի՞մ ասէք գիտէք զուք, եթե ոչին ուրախանալ եղե
ինձ՝ յորժամ ձեռք իմ զգացին շօշափել զնս։ Ի այս, ոչ է
(ասէ) ուշոյն ասելոր ինչ. կարկալ զնս և փաքալ զնոսիկ՝
ասէ, ոչ սիրելի իմ Ինձեմօր՝ արդեօք իրաւ ուշիմ գքեզ
գրկալ՝ աբդեօք փարկալ իմ զքե, ասելով այսպս ուռոյանէ
զերեսս նէ առաջք արտասուաց իմոց, և ինձի փարել զնոսիկ՝
Ի արդ կարելոյ խօսել ինչ։ Ահա հայէր յիս ակրաքար՝ լի
խանդակաթ աչօք գիմ ուղեր։

Ի երջանիս՝ առաւ ցնս, ուշ՝ ինձ, ուսոյի գաս, յանիկ յո
ղոպղեսուչ ես՝ ի ոչ ոչ ոչ

լինելոց կէ այժմ Թարգ քեզ ։ Ասաց Նա ու ինչ տալով պատաս
խանի հարցմանց իմոց։ Փախիր ասէ ինձ՝ ահարկու քեմն ձայնիւ
փախիր. և ահապարեակ ՚ի փախչիլ։ Ասա երկիրն ոչ ասց պատուղ
եթէ ոչ զերծոնս, օդն՝ զոր շնչէ ՚ի տան, թխնաւորակ է. և
մարդիկք ժանտահարեալք՝ ոչ խօսակցին, եթէ ոչ ՚ի հազոր
զել միմեանց զմահաբեր Թոյնս։ Պղծութիւնն և անկարգ վար
շուութիւն՝ որք են առաւել գարշելի Հարուածք, եւ ինչ յանտա
ուղ փանաօրի՝ (Թ) լցուցանէրով զարհաւրն լցին մարութիւն զր
սիրաս, և ոչ Թոդեն առ նշոյլ ինչ առաքինու Թե։ Փախիր զի
սրդ յանձս, մի յեաս հայեցուիս ՚ի փախչիդ՝ նաև հետոց քոց։
և ջնջեաւ խոտոր միտքդ ի փախչիդ՝ նաև հետոց քոց։

Լսեն իմ զառաս խոկոյն զդալի խաՀար ամպոց միոյ՝ փա
թաթիլ յաչեաց իմոց։ և Թողոյր ինձ առնանել զուտ լուսաբորու
Թե ու։ և ուրախանալ ի քաղցր, և ի հաստատուն վստահուե
միոյ վերածնանիլ ՚ի տրամ խմում։ Ուրախութիւնս այն՝ երբոյժ
զանազանել յայնմանէ հեղդ և յիմարականս ուրախուե՝ յորմ
զդացի Թէ խմ՝ Թիւնաւորեալ եմ ։ Օ՛ն այն միտն՝ երբ ուրա
խութիւն իմն արբեցուցեալ եմ և պղտորեալ. որ ներգործէր զանաս
կրութիւնս կատարելոս, և զառնականիւն խայեղոցս մորմնքիս։ Ոչ
այս միայն՝ ուրախութիւն իմն բանաւոր. ունելով յինքեան ևր
ջանկական և երկնային իրս, զոլով միշտ զուտ և բարեխառն,
որ ամենևին ոչ լքեցուցանէ. և որքան առաւել ընկղմի ոք ՚ի
սմա, առաւել և քաղցրանայ՝ և բերկրեցուցանէ զոգին,
Թարց խմիք վերոյհանացս։ Յետ այսր ուրախութիւնէ հեղոյմ
յացեժաւ բազում արտասուս՝ զառանէի, զի ոչ ինչ էր այնքան
քաղցր, որքան լալ սգաւ եղանակաւ։ Յրանէ՞ ասէի, մարդինոց
որոց առաքինուին ցուցանէ զինքն Տանցն զերդեցուցէ ի բով.
կարելի՞ է արդեօք տեսանել գնա Թարց սերելոց։ և կարելի՞ է
սիրել գնա Թարց լինելոց երջանիկ։ (Հայն

(Թ) Փանդռտ. ինն հինգալի ։ Ասի ին Հռոմոլինէ չգիտ ես նչ
ընդ լառնիցուսը սրնչի գոյ. զրդ Լիկիոնին էիսց, և ասրուհիցուն չալիսրն, ոչ տա
ւոյ, էին ոչ գիտն սինիալուին՝ այնմ՝ որ չատոյս սրնչին գառնիսր.
Նչյուչ փանդռտ հնագոյն խոսգալաչ նիչգիսյասրսյանին. զի՝
ցղանոյնին զբնոսրին։

Յայնժամ ասէ ցիս Աստեղծօր, Ջանա դու գնալ առաքել, և
ինձ է պարտ ասել՝ [illegible] գալ և գնալ, զի ոչ նեղիլ է ինձ՝
զալ և ձեզ առաքել։ Ասէր գնաց դու ուրեմն՝ պատասխանեցից,
որպէսզի անմարդապահակ լիցիկը՝ ըստ քեզ ոչ հեռանիցիմ երբէք։
Ասէ հաւատաւոր կարել ընտրել փախչել յինէն. զի ահա նիմ ես
մանաւանդ՝ ի վեր հետոյ քոյ, քան թէ թողուլ։ Ասելով այս
սկսա՝ ունել փակիլ զնա ամ զորութիւ՝ ներքագաց իմոյ։ Աստուած
է ասէ ցիս, յուսալ քոյ ունել զիս։ Ընդունէն Աստեղծիչ վա-
ճառեցոյ զիս Աստղտեսչացոյ՝ յԱրաբիայ, և նոյ գնացեալ գտոյլ
ի Վաճառիս Առոյց՝ յաղագս վաճառականութեն իւրեանց,
կամեցան ի նեղ առնել յինէն, կարծելով ստանալ ածէ ինձ գու-
մար դրամից՝ Ազատել կոչեցեալ յուածէ, զոր որոնք գերի ի
Հայս առ՝ ի ծանօթիլ ծխից Հայոց՝ և ուսանիլ զդիտուն նոյ
Ազատել գնեցոց զիս ածաւ գնով, և ընդուն լուաւ յինէն ըզ-
ծխա մեր՝ զանկացաւ անցանել ի կղզին Արևտ, առ ի ուսա-
նել զիմաստանական օրէնս Ինօսք. Երբ միջն ի հնաբարկութեան
մերում հաղմունք ստիպեցին զմեզ ձայլ ի կղզւ ոջս՝ սպասելով
յաջողակ հովոյ, եկն առնել զուխտ իւր ի տաճարին, և ահա
ասկի եղանէ. Հոգմունք կոչին զմի ղ, և առագաստք մեր ահա
ուռուցեալք էն։ Աստղիր բարեաւ սիրելի իմ Թովմայ,
Գնարի մի որ երկնչէ յոյզ՝ պարտ է հեռանել հաւատարմանս ձեն
իւրոց։ Ընդ ոչ ևս նեղեն ինձ լինել ինքնին, որ եթէ իցէ, զե
անն նորա, որ ոչ լինիլ ուժք, եթէ ոչ՝ քոյդ փայն։ Աստ-
ղիր բարեաւ։ Յիշեա զաշխատանս Յուլիոսի. և զարտասուս
Փիղոլոսի։ Յիշեա նմանապէս և զնոցա արդարս։ Ի ձեզ պաշտ
պանք անմեղ զոյ. յորոյիսի երկրի ստիպել թողուլ զԹովմայ։
Ա՛ն, ոչ, ասեմ ցնա, սիրելի իմ Աստեղծօր. ոչ է կախաղ
ի քեզ թողուլ զիս ասա. մանաւանդ ասա քաղցր է ինձ մեռա-
նել, քան եթէ տեսանել զքեզ գնալ ասի առանց իմ։ Ցայն
Ասորի ոչ քոյ՝ էցէ այնքան անգութ։ Ա՛ի եթէ ստեամբ ընդու
անեալ է ի մանկութենէ իւրմէ։ Ասի՝ յափշտակել զքեզ ի գերը
կոյ իմոյ։ Պարտ է զի կամ սպանցէ զիս, և կամ ներիցէ։ զի
հետեւեցայց քեզ, ուր և երթիցես։ Ոչ ինքնին ստիպես զիս
փախչել ասաի, և ոչ կամիս զի փախիցեմ հետեւելով ի հետս
քոյոյ քոյ։ Ահա գնամ ես խօսիլ ընդ Աստղիր, կարելի է գուցէ
զմեզ ասցէ երիտասարդութեն և արտասուաց իմոց, և ըստորում

աչքն զխնամսուելն, և գնաց այսպէս ՚ի հեռաւորս՝ որոնել զնա անկարելի է ամա ունել սիրտ մի վայրենի և անգթայ. Ուրիշանեմ զնա յոտս նոր, և փարիմ ՚ի ծունկս նորա. և ոչ թողում զնալ. եթէ ոչ՝ համակսի ինձ հետ իւր քեզ։ Սիրելի իմ Աննը թօր՝ առնեմ զնա գերի քո քեզ. և հրամիրեմ զնա տալ ամա. և եթէ նա մանսցի զնա, ոչ ունայ ինչ Ճարակ վէր իմ, եթէ ոչ՝ զնը ծանիլ ՚ի կնոջ։

Յայսմիկ վայրի՝ ՚ի կոչել Աղուելի զԱննթօր՝ ամսպարել է յառաջ նը խոնարհեալ անկաց ՚ի գիրկս։ Աստեղանալ Աղուելի ՚ի առանձինս ածանսելի ուսմանն՝ ՚ի սոյն զրուցելն. ասէ ցնա.

Օ՛ի՞նչ խնդրես, պատասխանեաց նմա, կանոն։ Քանզի ոչ կարեմ ապրել եթէ ոչ նը ըրկես, զի հետ իցեմ Աննթօրի, որ է քեզ։ Իսկ նա որպէս մեծն Յուխան առաւել իմաստնոյն Թէվրոյին Նունայ, որք ստացին զամբարտաւան քաղաքն Տրոյիայ. զնաւակին ՚ի բոլոր Ասիայ։ Ես առաւ քեզ զնունդն իմ առ ՚ի պանծալ. քայց միայն առ ՚ինձ բաղդել քեզ զիս ՚ի ինչ ասլեջանկութիւն իմոյ։ Արդեաւ ես զՏպարն իմ՝ նը ծամ ոչ մաս ունելով ինչ այն պար, որ նը վէր իմ ապ ինն հպար. սակայն քաղդն ձախողակ առ ՚ի յաղագարդել զպարիս իմ՝ նրարձ յինն և գնրկաց քեզ. նմանապէս և ես զիս ինձիրիմ նմանասցի։ Ես դիրն քոյ. Նրեթէ ձշմարիտ ես դու սիրես զարդարութիւն. և դնաս ՚ի Աբեսա ուսանիլ զօրինս բարեպաշտ Էջերին Աստուծոյ մի խառացուցաներ զսիրտ քոյ լնաւ յերկիւղ Հառաչանաց և որ առաւելաց իմոց։ Ջեսանես այժ որպէս Էջերն ապ՝ զիջնալ ՚ի խնդրել զնառապարելի ոչ միայն սակեհալաելի իւր. որ յայլոյ նամարդի կամեցաւ մեռանիլ ՚ի Սխրիկնոյ, առ ՚ի վատրել զդրուելի. բայց նախկին ձախորդութիւնք իւր՝ ոչ էին, եթէ ոչ՝ ակաթ զգացմանն և ՚ի Էջ նամանաց բաղդին. իսկ այժմ Էրինչի յոչ կարելոյ լինել ընկալեալ ՚ի շարս զերեալ։ Ալ Աչք հայեցարուք ՚ի շարիս իմ։ Ալ մ Աղաչէ ՚ի փիս այծ զու զԱննթօ (ժ) որպ հիանալ իմաստուն. որ և զատելոյ է զմեզ Էրկոսեանս ՚ի Էջերութե փլութենէ։ Աղա

(ժ) Աննթօ՝ որպէս ժամանիելն և Էրմրոպէի Պոսթոն Աչիներն իա֊ գաժոյն Գիներնէացոց. որ էգեր նախագոյ Աչերացոց. և ըսա֊ ըուներ յոչ ոազանց յիսանելոյն ԵՀ՝ Փլորեան ընտրեաց զնա գոտա֊ ճոց գերծոց։

Ազատիլ հայելով յիս քաղցը և մարգահաբ ախտիւ՝ տարած եալ զնա ի իւր յարդոյ զիս, ասելով, չեմ անառեակ իմասուս
լեն և շնորհացն Յուլիոսի, Ինձ պատուել ինձ բազ
միցս՝ լեի ձոյլ փառս առացել է ի ինձ Յուլիոսէ. և որքան համ
բաւ քաջուլեն նէր տարածեալ է առ ամ ամբոխս արև ելեան,
Հետև եաց ինձ որպի Յուլիոսի, ես եղէց հայր քոյ՝ մինչև գտա
նիցես զոյն՝ որ տուեալ է քեզ կեանս։ Օ՛ի եթէ ոչ եղէց ի
գուէի շարժեալ վէր փառաց հօր քոյ՝ և վն ձախորդուլենց նէր
և քոյ. սկրն զոր ունիմ վ Ինձ Յուլիոսի՝ գրաւէր զնս հոգուսնա
կիլ վէր քոյ. Արամէ ի զի գնեցի զնա ոն դերի, բայց ունիմ զնա
ոն հաւատարիմ բարեկամ։ Ընծաեն՝ որոյ արժեցաւնա ինձ՝
արար սահեալ առաւել սիրելի և առաւել պատուական բարե
կամ, զոր ունիմ ի վէր երկրի։ Գոթ ի նմա իմասուլեի՝ և
գտարտիմ նմա վէր ոյոց ամենից սիրոյ՝ զոր վէր առաքինու լեան։
Ընդ պսակիկ կիսոյ ազատ է նա՝ նմանանալ լինելոյ և դու, ոչ
ինչ խորհրդիս ես ի միտդ և ի մի սպդ, եթէ ոչ զսիրատս ձեր։

Ի միւմ վայրկենի անցի ի քոյժ դառն ցաւոյ՝ ի քոյժ ա
ռաւել զաւարձ ուրախուլի, որքան և կարելի է մարդկանց միտ
կռնադրոյց զգալ Տէառնէի զնս փրկիալ ի զարհուրելի յորո
զայնէ, սիրելով յերկիր իմ, և դառնալով օգնու լեի՝ առ ի
վերադառնալ անդ։ Ձաշակիլ զմոլեր արուլեի լինելոյ ընդ երը
առն միոյ՝ որ սիրէր զնս ահա՝ վէր զուտ առաքինու ե, վերջացոս
գտանէի զնմ, գտանելով զԱՀնեթօր՝ առ ի ինչ ևս եղողոյ գնա։

Յառաջիացս Ազատիլ դէպ առ ամն ծովու, և մեք հետևել
նմա՝ մտաք ի նաւ, և ել ի քաքարշք մի դմնալար հեռիկէն գծոյնս,
Անելեն զնս փրկուս մի խաղալոյ յառաջագահն մերում՝ և բոլոր
նաւն ոգևորեալ ընկալեցաք քաղցրիկ շարժմունս։ Ազգին Ակ
քոս՝ աներևուլեանցաք փուլեալ։ և Ազատիլ անհանդարժ գո
լով ի դիտել զներքին խոհմանս իմ։ Հարց զնոսկ կզզոյն։
Ազգին նմա անխորաքար և հարագատօրէն։ Եթէ ունի վտանգիլ
երկուսաւորդուլեի իմ ստորեգնալէ զիս, և զպատերազմն՝ զոր
ունիմ կրկալ ներ իմոյ ինքեան։ Ասեցաւ ստեալ նէր զպրանա
լով յոհատն, ասաց զբանս զայսոսիկ։ Ակ Ակնհաւ ձանաչեմ
զիարդուլեի քոյ՝ և որդւոյ քոյ. և ծիծաղ գնս վէր սեղա
նոյ քոյ. բայց ներեա եթէ անարգեմ զգիս վավաշաուլ բնակ
շոյ կզզոյ քոյ. և զգաթշ լըսուլ նէ՝ որովք ոճնախմբեն զնա
Հաւատաս քոյ՝

Հեռա այնորիկ՝ սկսան զուսացարել ընդ Աննեղօրի զնոյն նախկին ներդործուն՝ որ կերտել ունի զերկին և զերկիր. զնոյն անվաղճան և անփոխելուածն՝ որ հաղորդի ամենեցունց ըստ արժանի բաժանելոյ, և զնոյն ամենաբարձր և ըստ հանուր ծնմարտուն՝ որ լուսաւորչ զամ միոց, ոչ սրբագործն՝ որ լուսաւորչ զամ մարդկին։ Ըստ այսիկ ելին նաև՝ թէ այն ամ ոք՝ որ ոչ ունի երբեք տեսեալ զնոյն փոյծառ լոյսն, է կոյր մի՝ ոչ կոյր՝ ի ծննդենէ։ Ընդ այսոսիկ զնոցանէ զկնի ասացեալսն զիշերի, նման այնոց ամբոխեցի՝ զորս արդարն ոչ լուսաւորչ ամենեն ին մինչև ցբազում աւուրս տարեալն։ Հաւատայ այնպիսին գոլ խմաստուն, քայց է անզգայ։ Հաւատայ նա տեսանել զամ՝ և ոչ տեսանէ ինչ, և մեռանի ըստ այս տեսանելոյ ինչ։ Ընդ առաւել և՝ ոչ տեսանէ եթէ ոչ՝ խաւար և տակաւսպաս լոյս, եթէ ոչ՝ ունայն առումեբս, եթէ ոչ՝ երևակայութիւնս, որք ոչ ինչ ունին իսկ ի Արդարեև այնպիսի են համայն մարդիկք՝ որք հակասեալք ընկերմեալք են ի զգայարանն հեշտուն, և յերևակային հզմնանան Ընդ ոչ դոյ բնաւ ի վէր երկրի ճշմարիտ մարդ, քայց ի նոցունց՝ որք խորհին՝ սիրեն՝ և հետ ին նոցա յարիտենական բանական ճշմարտութիւնն։ Ո՞ ի նա է որ ազդէ ի մէզ մինչ մտածմամբ զրարքս, և նա է որ ըմբռնէ և կապէ զմէզ յորժմ խորհիմք զչարիս ի Ընդմանէ ընկալեալ ունիմք զայս բանականութիւն, և գիտանա և է նա ոչ երևելուածս մի լուսոյ։ և միաք մեր փոքրիկ ազդերք՝ որք ելանեն և վերադառնան անդ ընկղմիլ ի նմանս

Ոչ է որքան ստակաւն ոչ իմանալի ևս կատարելագոյն գիմաստութիւն այսց բանից, սակայն ոչ միայն ի ճաշակելոյ՝ ոչ գիտ առմ որպիսի քաղցրութիւն պարզ իմն նուրբ իմայականութիւն։ Ըստ ուշադրելոյն նորա ասա խօսիլ գհեղինակուէ այդ, հսկայից բանաստեղծից. և զտակեաց գարոյն, գքրիստեղէնն, և գնախկին պատմուէն մարդկային ազգի։ Նաև զ Ասալի գեացն, (ի) ուր քրիստոսի հոգիք միանային։ գյաբիտանական ասանքատաց, որ է պատրաստակեալ վասն չարաց ի իներ թանձր խաւարին տարտա

քասի

(ի) Ասալ է բեթ. անհամանքաւելքն ի Պոէթիկոսաց Հերէ, ի Յոյն բառիս, որ նշանակի Ասալ, յոր հոտացուածս, տանել չիտիերգեն ինչ՝ զարս այս բառանաց գինքնամոռանալոյն անդիւրց։

քոսիւ (1) և զնոյն երջանիկ խաղաղուէ՝ ուր հրճուին արդարք
ի գալստեան Յիսուի, եթարց երկիւղի կորուսանելոյ բնաւ.

Ինչ Ընդել և Ինչեաւր խօսակիւն զոյացանի, տեսաք
զԱրքան ծածկեցեալ իբր յօսկեայ և ի կապուտակեայ թեփ,
որոց ի կայսերէ ի բանից՝ վերամբառնային բարձ մ՚երբ
վերայի հմահաք ածից : Զկնի նոցա զաչին Թրիմ ծաք՝ հնձե-
ցուցանելով զեղջս՝ ընդ ալերաւն Վոնքէի ի բանից, որ չրջա
պատակալ էին զհաս : Մրիլեմբիմէ՝ (ա) յծնել ի ծովային
ձկոց յատուկել սպիտակաց քան զձիւն : Որք պատառելով զալ
հմհամ՝ եթողին զնի ի բանից զերկար չուխդս ի ծովս :
Նշք նոցա էին բոցափայլք և բերանք նոցա ծխալիք : Կատ
ծաուցեալն էր ի միոյ Վոնքէէ, (յի ի միոյ բոյորակ յօսակէ)
հեռանալի պատկերաւ քանզակեալ : և ունէր փայլուն ալ ի մի
առաւել քան զիպատիր, որով անկնդն էին յօսկիսք. և եթ ի բ
եթ եղաչէր ի մանկրևացեալ Ջուրց : Ատամունք Շաւիղաւ Ատարկ
պատկեալ ծագիամնքք յոդային խուռն ի չիաւ սա կառաց. որոց
դեզնցիկ վարսք կախեալք ի վերայ եթիկանց նոցա՝ ալէ ծփեալ
խաղային ընդ սեսրով ի փչման հողմոյն. Ոչ ուշին ունէր միով
ձեռամբ զոսկեայ գոլիսն ի բ՝ առ ի հրամայել սիսայ, և մի-
սայն առնէր ի մէջ ծնկաց իւրոց զիսրերիկ ածն Վայէ մեն որպէ
իւր, կախեալ յատեանց իւրոց՝ Էր սա պատառ՝ քաղցր՝ և վանե
մնսիսա. որ փախուցանէր զհոգոմն վերաբերս և զեմ խաւար ա-
լէ կոծաւելիս : Թրիմ ծաք (ծ) առաջնորդէին ձիոց՝ որք ունէին
ոսկի զօծ պսիսս ըրս : Ի ներսոյն առագաստ մի ծիրանեաւ՝ փող
փողեալ կահականայր ի միջոցի, ի վերայ կառաց ծածուցեալն,
և

---

(1) Տարաբաղդ է անուն քեզ ի բժշկս՝ ուր չարչ կինին պանքեաւոյ
Ախռանեալ էիր ի Յովհաննու այսոր քառիս, որ նշանակի ոսկեաւ ի
չիմնառուն, և նաև նշանակի զողորմն և ողորմած ի գրոց:

(ա) Մրիլեմբիմէ, զոյացոյ Ալիքանոսի և Տուչէի, ի՝ Ներքուսնի, և
ի Ինդուի ծովս :

(ծ) Թրիմ ծաք. այ ծովս. որպէ Ներքուսնի և Մրիլեմբիմէի. քանա-
սիչն ասէ՝ նա է նոյն ինքն Ներքուսնի . և նկարագրացուցանէ ի
հարբ փնջ ցորեան, որոյ ի վարչ հարեալ՝ էսէրէ ի յուրն՝ պարմ
գալեալ. և ուրն պիտուս ոսա ինքն ինչ . պանիշել գնա ի ինքն
վիսոս քի՝ ոսորան ի իոյ և ինքեալ. ուր ի գնոյ ուն ինն ինուց

և էք կիսատուատ ցեակ՝ ի ընչմանէ բազմութեան ի նեղ և զեփիւռ, որք բռնաբարէին մղել զնա հնչմամբ իւրեանց։

Իրև եւս նաև՝ ի մէջ օգոյ Նոյէ (4) ըստապիակ՝ անհանդիստ՝ և ցատուցեալ. դէմք նորա խոտ, և ախտամած, ձայն նր ապառնալի, յօնք նորա դժնդակք և վայրահակք. և աչք նորա լի՝ ի մթին և դժնեայ բոցոյ. որ պահելով՝ ի յուսեր զխստաշունչն Աքրիէլեն, հալածէր բոլոր զամեա։ Ընհամար Պալէնայ. յի՝ կէտ ձկունք, և ոմ՝ անձռոնի պլանդակք ծովայինք՝ եւանելով՝ ի վեր՝ ի խորոց անտի յայրէ իւրեանց՝ առնէին ոգն զամբք հասուն և անդրահասուն զառն ալեաց, առ՝ ի տեսանել զայծուհին։

---

(4) Նոյէ. ոչդէ ժողովիեցի Ա Աբէոնի. զսոքա Հիւրհոյ Տրոյեցոյ, բանասիրեալք աթոռեալ են զնա ՚ի հղումոյ, զոր ոգիսոնիեան էզանուէին։

Վերջ Ղեւոնդեայ Պատմչի։

ՆԻՒԹ

ՀԻՆԳ ԵՐԱՐԳՈՒ ԳՐՔՈՑ

Յետ լսելոյ պատմել ինձ ի ժամանակին ի Կիլիկիա լամաւ, որ Խաչենից գաւառին նոյնոյ էզնուայ՝ առնէր վանիւել գիայնոյ զորգին, սա ի խոտ ըեւ վերատեսել զտեսիս իւր, և Կիլիկացւոց իմանալով էրէյնդէր լեռ նին ասեան որգոյ նորա՝ հարկապրելոյն զնա փախչիլ յերկիր իւրեանց, Ուր էին բազում անհամատոհութիւնք՝ պատճառել էին ընտրել զայլ ին գաւառ ։ Շատոյտրե յուսալով քեզ որդեւ երկու ի խորհուրդ նորա՝ վերադիմել ցյառաջնումն ի զանազան տրտմութեան, և տեղեացոյ զինքեան բոլոր ի Աստուած ի փեսս օրինաց իւրոց ։ Ուր քեզ որդեւ չերկնչիս պատասխան խնդրոյն՝ և համայն ամբոխն իմանալոյ առնել զնա իշխան ի ժողովուրդ, տեսանելով զերկուսեան նոքա։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼԵՄԱԿԻՈՅ

Գլուխ Հինգերորդ.

Երբ հասեալ էաք յայսմիկ տեսարանի, ձանձրանալ սկսաք զերբինս Արեսի, (ա) ունելով տակաւին բաւական ձի գնալս՝ ի զանազանել զամսոյ երկինից՝ և զշուրթս ծովուս։ Տեսանէաք փուլ թաղոյ զագաղակ Խոտ լերինն, որ տարածեալ՝ իմէր ոյոց լերանց կղզւոյն, նման ծերպոյն ի գլխի բուն՝ ներ անտառի՝ բարձրացուցանելով զձիրս զհարձ երկնիցս իւր, ի մէջ դիոց մատուռ այնմանց որք հետևին նմա։ Սակաւ առ սակաւ ճել յայտնայի տեսոյք զիմերս այնմիկ կղզւոյ՝ որ ներկայանային առաջի աչաց մերոց իբրև զվայելուչ հանդիսասան մի։ Ընդ որում երկինն Աիսլրոսի երևիբ անդրծ և զանդաստել՝ այնքան ոյնոյ կրնար տեսանիլ արդասաւիքն և զարդարիլ նմ պտղովք մի աշխատասիրութեամբ բնակչացն։

Տերսանէաք յամ կոզմունս՝ զդիւղօրայս բարձրք կապուտ ձալս, և գշրջապատս պարսպաց ամրոցաց՝ հանդիսաւորն իբրև քաղաքաց՝ լցեալ շինուածովք. Նաև գբազում ամ ծաղուց փա ռաւորութիւն կատարելոյ։ Ոչ գտանէաք գաշխ ինչ՝ ուր ձեռք Ջանահիւղ գործաւորաց չերեր վիճակ. զի առ ամենայն խոնի Թողեալ զնորագոյն հնոյս փուշ և տատասիք, և այլ նմ՝ վայրս նի խոտք և բացք՝ որք անօգտացեր ծածկին զերկիր, անձանձիք են յերկրի այնմիկ։ Ձայնաք ախորժանօք՝ ի խոտս ձորոց ուր

նր

(ա) Արեսք. Ընդհայտաբեր Պատմիչս Աղեք Քաղքենիոյ ձոլոտ, հասու ինալ ընտ իրոյ լուծանցոյն Գիմնոյ. Ե ոտանէր հոդիսոց տաղտո։

երամք կովուց բառանջկին ՚ի վեր գեղ արօտից՝ առ ընթերս տղերց։ Եւ շուայտութ արածէին ՚ի վերայ զառ ՚իմայր բլոյց խայտասլով։ Եւ յանասարած դաշտքն ծածկեալ ՚ի նորաբողբոջ հասկից՝ ձգէին գիսաբեմ պարգեւս առաջին։ Ակն ի (բ) Եւ վերջապէս լերինք զարդարեալք ՚ի ծիփից և յոգիս զոյ խա զոյդ միոյ նորոգ դաւնաւորեցելոյ, խառատանային մշակացն ըզքաղդը ընծայս Պաք-քոյի (գ) առ ՚ի ամենայն ցանել զվիշաս և զալեսասանս մարդկանց։

Ահնեմ օր լինելով յայնմ՝ նոճազի և ՚ի Արեւէ, պատմէր զամ զոր դիտէր, ասելով. այն կողմն հիանալի ամ օտարա հանապ՝ և հոչակաւոր վն իւրոյ հարիւր քաղաքաց, բազմանեն ծարց աշխատանաց զամ ընակիչս իւր, որքան և իցեն անհամարք։ Հանդի ևրկիրն ոչ դադարի երբէք ՚ի բաշխելոյ զարիս իւր աշխարհի. որք գործեն զնա։ Ճերկիրս լանջքն նորա ոչ կարեն տւաբանել. և որքան աւելի իցեն մարդիկ ՚ի քաղաքի մեծ, միայն ևս աշխատասիրք. աշքանդ առաւել վայելեն զառատութիւն, ոչ զոլով հարկաւորեալք ամենեն լինել յաչադիտ միեանց վաճառս։ Հանդի ևրկիրն՝ մայրս այս բարեբազմացուցանէ զարդարեա իւր յաճ ևս ոչ ոք, որ ոչ իցէ ժանտասիրին պատոյ նմա ի ամենայն ինչ։ Անտարաւելն և ազատեալ ևս մարդկանց՝ են միայնակ տղերք, որք ևս չհասան ՚ի իւրեանց։ Արդիկք կամին ունել զամ, և անկանին յարդարալ իւն վասն չափազանց ըղձից իւրեանց. որք եթէ կամիցէ ոք տղերիկ չափասրատ՝ և բաւականացեալ վասն ՚ինքեան հարկաւորաց, տեսանէ առ ամենեսին առատութ ՚ի ինդուլ ՚ի համակցութեան և խաղալ։

Եւ ահաւասիկ այն՝ որպ Ա՛ինօս առաւել խմաստունն և յոյժ բարեզգոն ՚ի ևս ազատասրաց՝ եղև վերահասու։ Եւ այն ամ զորս տեսանէք առաւել հիանալի ՚ի ներ կղզւոյս՝ են պատուէր

օրի

(բ) Ակն. աչքանման գոյնիոյ և պատկ. Ա՛ն է որ ոտանոյ մարգիանդ հեր ևու պէսիկ. գործ տյսոս գիտեմ էնոյ ժամանակ ճանապարհորդ, եաւ ընդ Պատկոյն.

(գ) Պատկ. Տեսարան և ՚լ ևս նշանագրին ընդնուիլ գլխաւոր գործ ևս, ոմ ՚ին ժանապարհորդեալ ՚ի յոյժ հետաքրքրական էրկիր և ազգին տեղւոյն զոյգն ՚ի վերայ ոտանոյ.

թրենայ նորա։ Արքունեին՝ զոր ասպ առնել մանկանց, ընծայէ զմարմինս առաղչ եւ ժեղ։ Արժէն նոքա ի նախկին հասակի իւրեանց՝ չառացեալ ողջախոհ, եւ աշխատասէր կենցաղ վարեն, ճշմարիտ նոցա լեզ ամ հնչառելիւնք եթ ալիացւոցանեն զվնաս եւ զմարմինս։ Ասաի եւ ոչ առաջադրեն երբեք զայլ ինչ տեսրժինչ, եւթէ ոչ՝ առ ի լինել անյաղթելի վասն առաքինութեան, եւ առանալ բաղում փառս։ Այս ոչ առնանի քաջութիւն միայն արհամարհելով զմահ ի մէջ վտանգաւոր պատերազմի, այլ նաեւ ոտնակոխել զառատութիւն մեծ հարստութիւնս՝ եւ զամենայն հնչառելիւնս։ Այս պատճառ լինին երեք կերպիւ տիրոջ ներելիք են ի մէջ այլոց ամբոխից։ Այսինքն՝ ապերախտութիւն՝ մարդասպանութիւն եւ ապստամբ։

Վասն անախտութեան եւ իգաբարոյութեան՝ ոչ գոյ բնաւ հարկաւորութիւն անհետ առնելոյ քանզի սոքա անձանձիք են ի վրեան։ Անձնիքին աշխատին, եւ ոչ ոք մտածէ հարստանալ։ իւրաքանչիւրն հաճասոյ գոլ բաւական վարձատրեցեալ յաշխատանսոյ իւրոյ, վասն քաղցր եւ բարեկարգեալ կենաց միոյ՝ յորում վայելէ ի խաղաղութենան զառատութիւն ամենից, որք ձշմարտապէս հարկաւորք են կենաց։ Այս ոչ ներելիք լինին, ոչ պատուհասին կաշառից եւ կարասից, ոչ փառաշուք հանդերձից, ոչ հնչառելիք խրախճանաց, եւ ոչ ոսկեզօծ պալատից։ Զգետս սոցա են ի նուրբ ասբեղինս զարբուք զունաւորեալ, բայց բոլորովիմն հասարակ եւ առանց զարդուց նաշխից Ճաշելի խորտիկք սոցա ժուժկալք, յի համառօտ եւ առողջարարք։ եւ ըմպելն սահուկ պինի։ Վկնաւորը պատրաստութիւն ընթերցաց սոցա՝ ի մաքուր եւ սպիտակ հաց, հանդերձ պտղովք զարս ծառք ըստ ինքնանց բնականաբար ընծայեն, եւ կանեն խաշանց իւրեանց։ Ադաւել եւ եթէ կամ լիցի, ուանն սահուկ ինչ հասարակ կերակուրս, եթ այլ ձորպալիք արդանակի։ Յաւէտ ջանան ի պահպանել զօրեղ եւ լաւագոյն եղինս արջառոց իւրեանց, առ ի լաւ եւս ծաղկեցուցանել զ հողագործութիւնն։ Տունք նոցա են յրատակք՝ զիւրաքանչիւրք յարմարք եւ վայելչագէտ, բայց առանց զարդուց։ Անձաւուք կառուցանեն՝ ոչ են անտեղեակք, բայց վերատունն գոն միայն՝ վասն առաջարան այլոց. քանզի մարդիկք ոչ համարձակին ունել առուն նման այնց անմահից։ Ալերքայքս մեծագոյն բարիք Արեւացւոց են առողջ

ջուրն է, զօրեղացուն է՝ քաջութիւն է խաղաղու՛ն և միւթիւն ընտանեաց. ազատութի՛ւն ամենայն ազգաց, աշխատասիրութի՛ւն ամենայն գործոց, կրկնակի աշխատանաց, սահմանի՛ն ծուլութեան, կիսատութի՛ւն առաքինեաց, հպատակութի՛ւն օրինաց, և երկիւղ տէրունի՛ն։

Հարցի՛ նմա, յորմէ՞ կայանայ իշխանու՛թիւն Քահանայապետին. Քահանայապետն կարէ՞ գնա՛լ ի վերայ ժողովրդոց. բայց օրինո՛ւք կարեն գնա՛լ ի վե՛ր նո՛ր։ Ունի՞ նա ընդունակ կարողութի՛ւն առնել զարիս, բայց զնուազս կապելոյ առնել զարիս. քանզի օրինո՛ւք յանձնեն նմա՛ ոմն առաւել պատուական աշխարհ, զոյզ զոյն իրի՛ն, ի պայմանի՛ զի լինիցի նոյն բոլոր հպատակիլ իւրոց, և կամին, զի մի միայն այլ մի՛ ծառայեցէ իմասատութի՛ւն և բարեկարգութի՛ւն իւրով՝ վն երջանկութի՛ւն բոլոր մարդկանց, և ոչ թէ բոլոր մարդիկք ծառայեսցեն ողորմելոյ թէ և նկուն աշխատասէրք իւրեանց, ի մտրոյ ելոյզել դէպ բռնի՛ն և գիտմիտի միոյ միոյնակ մարդոյ։ Ծագաւորն ոչ պարտ է միով իմիք իրաց հպատակաց իւրոց. առնել քան զոր որ հարկաւոր կոչ, կամ առ ի օգնել նոր իւրոց աշխատասիրք գործոց. կամ առ ի տալ ծառայել ամենեսեան զգաստից՝ զոր պարտ է պահպանել զբնո՛ւս։ Այլ յայտնի պարտ է ձեռնհաս լինել նաև առաւել մասի՛ կոչ. առաւել ձեռնհաս հնչուսի՛ն. և առաւել զոյշ հպարտութե՛ան և ամբարձամտութե՛ան. քան զայլս։ Այլ պարտ է նա ունել ամենեն ին առաւել հարստատութի՛ն և հնչուսի՛ն. բայց առաւել իմաստութի՛ն առաքինու՛թի՛ն և փառս քան զայլս ամ։ Արտաքուստ պարտ է լինել պաշտպան հպարտնեաց հրամայելով զօրաց, և՝ ինքեան զատուկ ամբոխին, առ՝ ի ընծայել զնոր լինել բարիս՝ զիտուն, և երջանկիկս։ Այլ ոչ պարտին զնա ել առաջի բնաւ վն իւրոյ ինքեան, այլ առ՝ ի լինել մարդ ամբոխին։ Չէ պարտ է տալ ամբոխին զիւր բոլոր ժամանակն, զիւր բոլոր ջանն, և՝ զիւր բոլոր սէրն։ Չէ՛ ոչ է արժանի թագաւոր՝ որ՝ չէ՛ մարդասէր ինքնին՝ զիջե զանձն լինել զոհ. վն բարեաց ամբոխին։ Այնուամենայնիւ ոչ կամ ցամ զի զրկէք իւր թագաւորեսցեն զինի ինքեան, եթէ ոչ պայմանաւ, զի թագաւորն հնազանդ լսի պամ մեծոյ առացեալ օրինակի։ Հանգի առաւել սիրէր զամբոխն՝ քան զորկոս իւր։ Չէ այսու իմաստութի՛ն ընծայեսցէ զինքն առաջս լինել պատիս կարօտս՝ և երջանկիկս։ Այլ այսու բարեհաճութե՛ան ընծայեսցէ զնոյն առաջս համարձակ ելոյ առ ի հարկաւորս,

մերկան Ծոռ պղծութեանդ դամբոխն՝ վն իւրեանց յաւուրն անա-
պատելեաց։ Ա երջանիկ վն իւրոց ուղիղ դատողութեն՝ արժա-
նաւորեցաւ լինել ի դժոխս ընկերակից դատաւորս մեռելոց։

Ա՚ինչ խօսեր Ա՚նդր օպտող մերձենալ ի կղզին տեսաք
դէմ հանդիպեալ ասպատ Տիրոջ բնակեցելոյն, ձեռամբ սրոյ Հանձարեղ Ջոր-
բատպետին Տէրոջէ. (դ) զոր ունէր համանմանութեամբ մեծի ա-
բեր բնակեցելոյն՝ զոր տեսեալ ետք յՀրեղէնատուր Ներահա՝ ի զին-
նել մեր զայն դիւցազնիկ կերպարանեցն՝ տեսաք ամբոխեն ծածկել
զնզօրս ծովու. որոց ի հարցանել մեր զատիճ պատճառ չոր-
պալեր արշաւանացն. ահաւասիկ այն՝ զոր Ա՚ստիճբազան ան-
ուանեալ Արիստոպոլ սմն պատասխան մեզ.

Ասացէք որպէս Տէվքալիոնի թոռան Ա՚ինեասի՝ ասէ ցմեզ,
գնացեալ էր և նա ուր զայլ եղբարսն Հունաց՝ ի պաշարութեն
Տրոյեայոյ. և զկնի կործանմանն քաղաքին պղնձեայ արար զա-
ռաջասաս առ՝ ի վերայ առնել ի Արեսէ։ Այլ զորմէ այլ կո-
ծանելի պիտոյ սասեալ, որ նաեւ պատճառեաւն և պղնձեայ ա-
նոնեքին որք վտրճանեալ էին նաեւ արկանելի. անդառնալի հա-
ւատացին նաեւ արեւելեայքն իւրեանց։ Ի ծագանչելոր որ տեսանէր
քաղցեալ զմարս ծովու՝ ի կշռանել զինքեանս, և ի ծագանչելոր որ
ոգւոյդ պատճառեալ զեշմարտելի կարծեսս իւր։ Ա՚յ յաւարտ
դանդ զարտմալի հանդիպեալ հոգւոյն պղնձեի՝ որոյ մարմինք ըն-
կեալն զգևերգմանն, յետ անդրանցանելոյ նմ՝ ի դնեան Ա՚ի լքան։
Ասացիք զայն՝ և զձեռս սոսկարձեալ յերկինս կոչէր զՔրիս-
տոս։ Ա՚վ կարօղ ոք (ասղագիկը) դու որ ունիս կացարանի ի
ծովու՝ հաճեաց՝ ի լսել ասղբղանիկ մեզ, եթէ արասցես ինձ
միտաեանալ զՔրիստ զերծուցանելոյ՝ ի չար բռնաւէ հող-
մոյ

(դ) Տէսաք. որպէս Ա՚ղթօնի և հայր Ասորի, յոյժ հաւանաբար ծագած
գասիս. Ընդհանուր ընթացքն Ա՚ինէի, որոյ հրամանաւ արար զինքն հռաքանչելի աշխարհներուն, ազատ արձակ
պիտի և այնպես շրջապատեր յետոյ. յորում մտածեցի ոչ ևս ծանրանալ
եթէ Ա՚նդր եղեւ նոյն ինքն քանդակողիչներուն ընդ Ասոր որդոցն՝ գնդա-
պետութեան պատուոյ Ա՚ույն էիցէ ընդունել զինքեան զԱրևս
Ընդունել գնդապետ յոյն. յոմ ըստ քանդակողիչին՝ ոչ ասացեալ եղեւ.
Ընդ՝ ասացեալ ի նմանէ ասաջնոյ ասենալ Ասողիմէ գնդապետ
՚ի գնդասոյ, յորմէ յունեցած գնդիկ ՚ի Ա՚ենեսէ.

մոց, զոհեցից քեզ զնախկին անձն՝ որ նեղկացանաց առաջի ա-
ջաց իմոց։

Յայսմիկ միջոցի՝ որպէ իւր գալով անհանդուրժ՝ ի առա-
նել գիտալ իւր՝ աճապարէր գնալ ընդառաջ նմա, փարիլ գնոսա,
ուչ դիտելով սակաւքանիկին եմ արշաւէր՝ ի խորտակս իւր։
Օ երթեալ հարն յարկ կացուցանէ, հասանէր առ քաղաքացի նահա-
հանդեսան. հնազհակալ լինելով՝ Աբդուռնի՝ ի լսել ուխտի իւ-
քոյ. բայց վասն եմ զգայ եմ՝ օրքան եմ չուշանալ ես ուխտ իւր,
Աղաստանս ես մի եմ չուշանալ երկիցս գնալ հասա-
նել՝ ի միջ իւրանց, և սարսափէր հոգիլ յայն՝ զոր ունէր ա-
ռաքել սիրելի՝ ի մէր երկիրն Աղայ անդուէն Աբդ ալ (և) անո
զգալ ասացուչին՝ որ հակիր՝ ի պատահել զմնդրկիս, և գնոր քան
զամենայնն զամբարտաւան եմ ձիոցս, զրդիր զ Խոսմիհ պատ-
ժօղ և անարգ գնեմ ձեռամբ մեով։ Այնուհետև, և հայեաւ եմ հասար
ձակիցաւ ամենասաստ զաչս՝ տեսանել զորդի իւր՝ ձեռն յանդգնել
՝ի զարհուրանաց, և աչք իւր՝ ի գերեզս որոնել գայլ զգ՝ պա-
կաս սիրելի քնքշանաց քան զորդին իւր. իսկ որդւոյն անկիտալ
զգաստանալոյ՝ նէ՝ գնե բոլորովին ապշեալ լռութեամ՝ հայր իւր՝
ուչ բարձրաց պատասխանելով խանդակաթ եմ ի ձեռն իւրոյ՝ լայր
անմիխիթար։ Աչ գնա՝ ուսանի զայ սոյն ախորժել քոյ ծիլ հայր
իմ՝, զինի պաքան անձնեկացաւ եմ. գուցէ տհաճ իցես՝ ի միւս
տեսանել գնեկ՝ ի եմ ազատ որպէս եմ քոյ՝, տալով խնդալ որդ-
ւոյ քոյ։ Օ ի՞նչ գործեալ եմ, գի չզկնցուցանես զաչս քոյ
տես և անդ յերկիր զե տեսանել գայ դիտ Աղայն ասանձնալ՝ ի զատ
նոցին կամեցաւ՝ ուչ լինել պատասխանէր. վերջացոյց զնեկ խոր
իմն հառաչանաց ասե։ Աղհ, Աբդուռնի, ոնգի ուխտ արարի
քեզ յարձակ՝ ազատ ոգալ եմ երաշխի եղեր ինձ յայն կամուեմ եմ։
Տուր գնա յայս և յապատաժ՝ որք պատահէին ջանջոմանալով
գնա՝ եզ՝ երկ գանորալ կեանն եմ՝, և Թող ապրիլ որդւոյ իմոյ։
Աղ ասաց անդուէն՝ ընկալարուք աչս գարիւն եմ՝, և խնայե-
ցէք նմա. առեալ զայսոսիկ՝ քարշեաց գսուր իւր մեռանել քնքան,
քայց նորա ամենքեան՝ որք մերձ էին նմա կալան զձեռս նորա։

Օ-ե

(ե) Աբդուռնի. գոնասոր Հոսպիտելիէ ե Աբդելգելիէ. (յո հոպիտալարա
քեն.) անդոյ պատճելոքեն յանդամանագոյց. առանձ գտեալ զ հոգ-
քոյր՝ ի Աստիան հոպիտալ հնագոյն հռոմէից։

Ներուանին Յոհրբոնիմ՝ [illegible] [illegible] [illegible]

կերով խեղճացած զ'ոտ՝ իբարպան, և զոտայր Տարցանելով
Լա՜ հուր իցէ արդեւն իւր։

Յայսմիկ վայրի՝ բոլոր ամբոխն խղճահարեալ ի յոյսգալ
տեսանել մանկանն, և ի ցաւմունէ՝ ի բարբարոսս կոչն գործ
Հօրն, ողորմակիւն . Լա՜ ձեզ արդարք Հասուն զ'Հաւկիւ՝ ի
ձեռս Հայոց զժոխացոյց։ Հե՛ր բարկութեանն իւրմանց՝ յորդոր
զնա՝ ի գլուխ՝ կապան խոիսն գերիս՝ և զքաբինս, զի անհամառաց
նուաճեն լցոյց զոյզոր սիրոս՝ նոյ մանկացու Լա՜ ուսումն։ Կրե՛ս
յիք, խնամառուն կրե՛տացիք, մնա ացան գիմառուն՝ զոր՝ ի՛նա
նաւն պահան սիրէին, և այ և ս գիրամանաւէին զԼ՜ ոտն խնամա
նոյն Հնոսն։ Կարեկամբ Հառնէին՝ այ և ս գրկու ի ինչ զ'ոտ
նեցուկ տան, Լա՜ ոչ՝ ասանել՝ ի՛նաւն իւր. որոյ մնալ չ՛ նոսա
ինքեանք և ս փախան առ ուղիս այնց։ Հ՛ երազագնեալ Հաս
ան՝ նեն ի առ ինքն՝ Հնոչակալ Լ՜ ինն գնդեակ՝ որք տարագ ընչին գնա
յերկրի միոյ՝ զոր առ ոգեալ էր արեամբ որպէս իւ բոյ . ուր ոչ
և ս կարէր քնակիլ՝ Լա՜ կ Հոգոյց առաջնորդեալ նոյ դ'ոյ Հ՛ էա
գրերէ, գնացին հիմնել անդ նոր Լ՜ ազաւորութեան իւն ան ի երկրին
Ասղնեան։

Հ՛ որ Կ՛ ամացաւոյ ոչ և ս ունելով Լ՜ ազաւոր ի կառ ավա
րել, յառաջագրելն ընտրել գոն՝ որ պահիցէ յամրողջ՝ ան՝
զորհնս արդէն Հառաւառեալ։ Հե՛ ասնեան՝ և ս ի գրկան՝ զոր ըն
կալան նոքա՝ ի այն ընտրոյտ ին Հողոց գլխաւորք Հարիւր քա
զաքացս Համաժողովեալ՝ ի միասին ակաւն մնաւ ցանել գհա,
և Համագաւմարեալ բոլոր գիանոց՝ յաւէտ Համբաւնակաց՝
մեքնակաց քաղաքաց, ի քննել գիմաստութիս այնոցիկ՝ զոր
կարէին արժանի Հրամանել։ ա՛ տարաստեցին յԵհնաւք Լ՜ ե
տարանս, յորում՝ ամենեքին որք կային Հրամայել՝ մարթէին։
Հ՛ անդի կամեցան առ զարժանաւորսն ի Լ՜ ազաւորութեան այն
միկ անձին՝ որ զատեցի յաղթ ոյ պէտ ամենէն, Լ՜ ի ըս մտաց՝ և
ըս մարմնոյ քաջ աւէ. կամելով ունել Լ՜ ի՛ր որ մի՝ որ իւրն անձամբ
գրկի՝ քաջ՝ և կրաւ. և Հոգւովն զարդարեալ իմաստութիս ըն և
տաղնոյ ըս. միշ և կոչեցին նոսա զնա՝ օտորեանս։

Ա՛ տանձրեալ զինն պատմել ցայս ամ՝ Հիանալի պատմու ի
տաւ ց մեզ. փառ ազատութ ուրեմն և դուք՝ ոմ՛ նդհանր, դա
լով՝ ի ժողով մեզ՝ գնել մնալոս ըս պէտ. Լ՜ ե՛ ձեզ նախատաճ
ձանեալք են յաղթ անակութ ի միտդ՝ ի ձէնջ, Լ՜ ազաւորութ

յայսմիկ երկրի. Հետեւեցաք նմա ոչ ինչ ըղձիւք յաղթեալ անակու-
թեաց, այլ միայն վճռ հետապնդութեան, առ՝ ի տեսանել զկնի ապա-
քան զերծանցս.

Համառնեցաք ի քակ առեալ տեղի մի յոյժ լայնատարած, շրջապատեալ ի թաւ անտառէ, եւ ի մէջ քաղաքաւանէ պատ-
րաստեցեալ ձիարձակ տեղի իմն ունի՝ վճռ մարտակցաց բոլորեալ
կռուողեան. որոց յառաջին երբ ծանկնեալ ի գալոյ հառոց,
յորում դասեալք նստին ամբոխն անհուն ի Հայոցն, ի մեր անդ՝ ընկալան զմեզ պատուով. զորմէ կրկնապատիկ ապա մի
ի մէջ բոլոր ազգաց աշխարհն, որք ի գործ ածանն զհնարքսն կա-
լանելոյ, առաւել ազնուելոյ և առաւել հանճարեղ ի՝ քան զառնեան աբեր. Որք և նուագ մեզ նստեալ. և հրաւիրեցին ի մարտ
Անդրբնաց Ա՛նհնարաւոր նեռանալ վճռ հաւասիկ իրոց, և Հզօրել վճռ
ակաւ առաջնալոյ. իսկ երիտասարդութեան և զօրութեան իմ,
ոչ նեղիլն ինձ հրաժարիլ Ա՛ինն արկանել անդադար ի Ա՛նհնարաւոր, առ՝ ի գետել զիրաւ ընդ ձեռն, և ի գետին, զի բաղ
ձայր մարտի իմում, ընդունելի ուրեմն զհրաւիրմունս զոյս
առնէին. ի միրանալ զգեստուց իմոց՝ հնոյն զանազ ի զս
պղծեալս ի մէջ բոլոր անդամոց իմոց, և խառնեցաք ընդ մարտիկս
Ա՛նհնին յամ կողմանց Հայոց՝ առ ոգին Հաւրիսի՝ որ պայ առա-
ջնալ զյաղթանակաւն և զարժանաւորն. քանզի յոյժ ի Աղեքսանդրէ ոչ միանգամ ոչ երկիցս ի

դրդելով յաջ կողմանէ, և երբեմն քանաքարելով կորացուցանել ի ձախակողմն. և մինչ կապէր ընդխս պատիս, դրդեալ Տէրն զնա այնքան ուժգնութեամբ՝ որպ մէջք ծալեալ անկաւ ի վերայ աւազոյ. և յարեալ ի վեր նիր՝ ի զուր ջանացը քաւարդանել զիս ի անշարժ ուխէ կալեալ ի նեղքդ իմ՝ Այնժամ բոլոր ամ բոնն ազազակացը, յաղթեալ ուխէն որդւոյն Հուլխոյ, Էր Թագաւոր ցին Տարեալ զամենի՝ ոչնչացուէ յինէն յաւանել յերկրէ։

Արդ Ահաւ կամ Ձեսցի, (զ) որ է բառ մեր մարտնչել եղև առաւել և սպառնալիս Թարեամ առնմիոյ որպ՝ ի Ամմոն քաղաքէ՝ զոլով առաջնակ բարձրագոյն հանդերամ ինն ի սպեղ ցնզ մարտի, բոլոր ամենեքին տղի եւսուն նման, և ոչ որ էր, եթէ ոչ՝ ես զոր յուսացի յաղթել։ Ոչխար նոխանու ես ի գլուխ իմ, և ասա՝ ի կուրծս, որք եւսուն լինէ՝ փախել զարիւն, և խաւար առնպ ծածկել զաչս իմ, անկայ կորուսեալ յինէն. յարեցպ դիս, և ոչ կարէի առնուլ զշունչ։ Ասպ կրկին զօրացայ՝ ի ձայնէ Աննեմօրի, զոր զաչեր, ոչ որպ Հուլխոյ, եթ ոչխօս զքեզ յաղթել էր։ Ապտնաւ եթէն իմ կրկին առեալ ինձ ուժգնութիւն, դերծայ՝ ի կրկին հարմանէն՝ որպ նեղքդ անկանէ լոյծ ի ի, և զինի ի ղեկերիս ելանելոյ բազմաձայն՝ որ ի զուր բարձրացուցանէր զբազուկ իւր՝ յանկարծ ըմբռնեալ հզև յինէն, ի նայն կացութեան զբազուկ իւր։ քանզի մինչ պատրաստութիւն հարկանել ինձ, ամբարձի յանկարծ զ Ահաւ կամ իմ, առ ի հարկանել նմա յաւէտ ուժգնութեամբ, որպ ի կամին խու սասիլ՝ կորոյս զհամահաւութիւն իւր, և եղև հարեալ։ որ և իսկայն սասթածեալ անկաւ յերկիր։ Ապտուէի զձեռս իմ յարուցանել զնա, բայց հասս զինքն եթ սաեալ ի ձէջ փուշ և արեան. ուժգնէն հարեալ զամենի՝ ոչ ևս կարացի վերստոգել զմն բան։

Հնարորպ սկսան արշաւանք կոտ ոչ որք եղեն մանաւանդել զի յայտնելենէն լուրն։ Ձանզիսկսայ ինձ առաւել փոքրն և առաւել եր ըս չունն, յայսպս եթ ևս ունել անուշաց. և ուժգնութեան ձերոց։ Ապտաք զարշաւանս, և ահա ամն մի փուշ՝ վերացեալ ծածկեաց զերկինն։ Ծաղի սկզբանն անցանել

ապտ

(զ) Ահաւ կամ Ձեսցի. Գրուածի նոյ յայտնի մարթի, որ ինչ նոյն անուն շինեալ ի նուագս երաժշտի, վերինքան արձակել, անդադարեցնէին ի ձեռս հարկանելոյն։

ալոց ընդ առաջ իմ, Երկիւղածացրդ ոմն լսակից ինձ՝ անձանձկալ Բրանելօր, եղոդոյր նախ զայլս ամենեսեան զկնի իւր Աթոռացի մի անուանել Փիլոքլէս՝ հետեւիլ՝ ի մօտոյ՝ Հնոմաստագ ազգական Խոսհնէի, որ միշտ իսկ ի ձեռս հասանէր նմա, եղուկացուցեալ զպահանջոյս ձերոյ՝ զոյսոցանէրս քրտամբք, ի բազմամեայ հանգիստ՝ ի վերոյ ասէիմք վարսից նոցա և շարժմանէք անուաց կառոյ իւրոց, ելեն այնքան սրամիտիւք, որք երեւելեն որպէս եղեալ արձանք պատառել զոգեն։ Օրոց եալ ձերոյ լսոյց՝ սահաւ առ սակաւ ընկալան զբանեն, և եղոգի կարելի համարիս իմ, իբր հանգիստ զպնոսիկ՝ որք արշաւեալք ելեն այնքան շտապանօք։ Հնոմաստագ ազգական Խոսհնէի՝ յանդապանելն յոյժ զձեռ իւր՝ առաւել զօրն զնոյնոյսկոյ անկամ, և երբարձ անկմամբ զոյս ոտն իւրոյ՝ ի եղոգաւարելոյ։

Փիլոքլէս եղեալ հանելոյմամբ՝ ի վարոյ ձերոյն՝ ոչ կարացոյ ունել զնոքեն հաստատ, յոստատեանն միոյ ձերոյ՝ անկամ յիւրկելը, և եղև յոյժ երջանիկ կարելոյ՝ ի վարոյ զմեզ։ Բրանելօր ահաւանելով ասէր ի ցասմամբ՝ լինել իմ միշտ ինքեան, վերաբերելոյ կարի սակաւ ոք զբանեն զայրանալ և ասէր՝ Երկիւղած եղիր զի մի անկոյս ընդ առաջ իւր, ընդոստ ձեռնք իմ բարձոք զոգով կառավարելոյ՝ սահաւ ելեն յոյնեցիլը, և միշտ անցանելոյ զնա։ Ասոտ ոչ ոյլ լեան ահնկալուելի ինոյր նմա, եղեալ ոչ՝ ի խոսիանել զանցս իմ, որ և առ՝ ի ընկնել զկոն՝ ոգ զկնքեն յոյզոգ ասելի՝ զիմել ընդ առաջ իմ՝ ուր և բնհաւ անիւ մի կառաց իւրոյ։ և ես ոչ մտածեցի զայլ ինչ, եղեալ ոչ առնել շրջան մի, առ ոչ պատասխել խոչընդոտուն նմա։ Երբ զկնի բազմեի միոյ՝ եանս զկս ժամանել՝ ի զբ արշաւատեզ ոյն։ Յոյնժամ՝ ամբոխն ազգազգ եբարձ, կրկին անդամ՝ և յայլմանակուելի որոյ Յոյնեցի, ահաւասիկ այն՝ զոր ծանք սահմանեցին եղ՝ զաւորել՝ ի վերոյ մեր։

Եկաք այնորիկ առաւել ազնիւ և առաւել զիւաւորն Աթէնացոց՝ տարան զմեզ՝ ի հնազոյն և արքայատեղեաց յանտառ մի մեկ կառացել՝ ի տեսանել պիղծ, յոր՝ ոսկիկ, կամ արտաքին մնոյդ հանց։ Իբր ձեռնէք զոգս Աինեաս կարգեալ էր զտաւարս տաճարին՝ և վերակացու կառավարիչս օրինաց, հանեալ ոգովելոյն զմեզ։ Ոչ մեք այնորիկ որք մտանեաք՝ ի խաղս, և ոչ եղ ոգաւ

այլոց ուսեալ մուծիլ անդ։ Զայնին խնամատուին պահպանիչ զանձնա-
յոցուս բոլոր օրինաց Աինօսի համագրեցեալ էին։ Ոչ
յիս լցեալ ամենայն ածուածոյ է պատասխանի ի մի։ յարդա-
նի մերձենալն իմ առ Աստուածն, որոյ հայեցեալ ընծայիչ գնացա
յարդելիս։ Եւ արդ խնդրոյ զնոցունց զգալու է իշխողականութեանն
իւրեանց. որք և բազմալոյս էին կարգաւ և անչարժ՝ ի տեղիս
իւրեանց՝ ունելով ամենեցունց զհնոս յայժ սպասաւորական
Երեսս իւր փայլիլ՝ ի դէմս իւրեանց՝ քաղցր և հանդարտ խնամա-
տուածի մի. որք ոչ շտապին քնաւ՝ ի խօսիլ և ոչ տեղին ինչ,
եթէ ոչ գոյն՝ զորս առաջադրեալք էին ասել։ Ոչ յորժամ լի-
նէին՝ ի զանազան կարծիս, էին այնքան բարեկարգեալք իւրա-
քանչիւրն ի կատարելոյն, միոյ ոգւոյ զառաքինեալ էր,
լինէր՝ եթէ՝ ի մի և նոյն դիտաւորութեան էին ամենեքին։ Ոչ-
կար փոքանաւթիւն իրաց անոնցուց, և համաձայնի զարձառուն
Ներքինեացն՝ տայր նոյ ծանօթանալ՝ ի վէր ամ իրաց ազգացոյն։ Ոչ
այն որ կատարեսցեալ զերկրիմացու ինչ կր հանդարտու-
մոյ՝ ազատեալ՝ ի խնդրոյ կրկին՝ և գերծ ամ՝ ի մրատացն
երկրաստարդական անկարգութեանց։ Ոչ հնձոյ ի միոյն զործածիլ
ինէր, և պատուական մեծի առաքինութեանց նոյ էին այնքան բարձր
առեալք զոգացեալ ներ իւրեանց, որք լծորդ աշխատանաց հա-
շակին զգացողք և զայնիւ հաճոյ ինս, և ախորժանս, լսել իրա-
նանց՝ ի առանձինն զնոյ բաղձալի, զի կանոնք իմ արդեամբ էին
խակին համանգամանի յայսպիսի յարդելի ծառայել ի մեծ,
բուս երկրաստարդական հասակին ապիրքանեկ գոլով այսպա զո-
ռոյ՝ դառնալի այնքան հեռացեալ՝ ի սոյնպիսի պայծառափայլ
կատարելութենէ, և յանդորրութենէ։

Նախկինն՝ ի ծառայեալ՝ եթէ զգերս օրինաց Աինօսի,
որ էր մեծագոյն գերք իմ՝ միշտ ներսիկոյ՝ ի միջ ոսկեայ տրկ
պն, ըստ բուսանեցն անուն շահուս ծառայելոց և համբուրելին գնա
համոյն ծառայելիք մեծաւ յարգանօք։ Վասնզի առ ինէ՝ զինի
նոյ՝ յորոց օրինաց բարեք ժամանին, ոչ լինչ պատահ լինիլ առա
ջեալ սրբացեալ առ մարդիկս, եթէ ոչ՝ օրինացն սահմանեցեալք
՝ի նոցունց, առ՝ ի ընծայիչ զնոյ բարեք՝ խնամատուն՝ և երջանիկ
կրս։ Ընդ նոսա ամենեքին որք ունին զօրինս՝ ի ձեռին, առ՝ ի
կատարելոյ զամբոխն, պարտին ուշիմ ի ոգւոյ զինքեանս կատա
վարել յօրինաց. քանզի օրինացն՝ և ոչ ի մարդն պարտ է հշ

խելք. Եւ զի ապաշխարիկ էին բանտաւաւելիք սոցին խմաստնոց. Եւ այն որ նախատպատչն էր, յառաջագրեաց զերիս հարցմունս. որք պատասխանին ընդ դիման Ինեսոյ.

Նախին առաջարկայն էր ի գիտել թէ՝ ո՞իցե՞ւ ստեղծ ապատամանեալ յամենից մարդկանց. Ամենեքին պատասխանեցին, թէ՝ Նա է թագաւոր մի, որ ունի ընդհակառակ իշխանս թէ՛ ի վեր ամբոխից իւրոց, զորով յաղթէ Հանգն թշնամեացն. Իսկ յաջ կողմն առաջարկին գալ առն միոջ այնպէս փարեալ ամի, որ կարէ հաճախացուցանել զամբոխն իւր. Իսկ ասացին թէ՝ է այր մի որ չէ քնաւ ամենեւին կալ. և ձանապարհորդի՛ ի բոլոր կեանս իւր՛ ի դանագան երկիրս ուչ լինելով երբեք առաքանիկալ օրինաց և հանճարոց ազգի միոյ. Իսկ երկրորդն ասին թէ՝ է այր մի վաթսունի՛ որ կելով յորս յանառաւ՛ ձեռք անկանի, յի՛ ազատ. ՛ի բոլոր տարուն թէ՝ և ՛ի հարիւրորդ թէ՝ Իսկ ձաւասանին թէ իցէ այր մի ծնեալ զերծնիալ՛ ի դիրուն, յորում մ՛ երանելով՛ ի զ ժողովուրդ ծառայուն՝ առաւել վայելի զքաղցրութիւն ազատուն՝ քան զայս. Եւ ամենեքին վերջացուցին ձանապարհն՝ զոր առին միոյ՝ որ՛ ի մեռանելն է. քանզի՝ մահն ազատ գամենեսին, և բոլոր մարդիկ միահաղոյն ուչ և ունին կարողութիւն ինչ՛ ի վեր նոր՛ Ի ժամանել ընձ կարելին՝ ուչ ինչ դժուարութիւն ունել պատասխանին. յորում՛ ոչ երբեք մոռացեալ զայն՝ զոր Աստեղծողն մերոյ Աստեղծողն՝ ի Հանգն մարդկանց (պատասխանեցի,) է նա՝ որ կարէ լինել ազատ նոցա ծառայութեան յոյն ինքեան, յորում՛ երկրի և յորում՝ ուղութեանն է իցէ, նա է ամենազատ. միայն թէ երկնչելի լինի, և ուչ ունիցի երկիւղ յուրեքէ, եթէ ուչ՝ միայն Ինասցուն՝ Իմ քան մարդ. Ձիարբեր ազատ նա է՝ որ մի կենալ Հանգն յերկիւղ և Հանգն յոչնչէ՝ ուչ ստրանկանի, եթէ ուչ՝ այն՝ և իրաւանցն. (է) Ասէին Ձերոնիք ժողովով ամենարկին միմեանց և եկեն առ՛ Հասանել զի պատասխանի իմ՝ երբ արդարև ընդ Ինեսոյ Ինեսոյ.

Ճետ

(է) այդ եւ իրաւանցն. Պատճէնք հաճախագիրք՝ առ՛ ի ընդօրինակողսն. է առնել զգերազանցութիւն՝ որպէս թէ պատուի է լինել վերջինն ամենայնիւ ինձանց. այ՝ իսպառ յանդգնութիւն՝ եւ ստանձն նիզակ բառնալ ընդդէմ ընդդիմադրելոյն. Ետուն զանձնատուութիւն՝ եւ իսպառ անձնուիրութիւն՝ ոմանք ձեռագրեալ հնագունդութիւնքն կան՝ ոչինչացան այդ.

Ցետ որոյ յառաջագրեալ եղեւ երկրորդ առարկայն այսու
քանիւ. Եթէ ոմն իցէ առաքեալ ի շահառն ՚ի մէջ մարդկանց. Ի-
րաքանչիւր ոք ասէր զայն՝ որ զայր ՚ի միտս իւր։ Այն ասէր՝ Եթէ
է այր մի՝ որ ոչ ունի ինչս՝ և ոչ առողջութիւն՝ և ոչ պատիւ.
Այնոն ասէր Եթէ նաեւ՝ որ ոչ ունի զոք բարեկամ։ Յետ ճեւոն
հաւաստէր Եթէ իցէ այր մի՝ որ ունիցի ստահակ զաւակունս
անաւժան ինքեանս։ Յիսկ երբ խնամառուն ոմն ՚ի է զպօ կղզեայն
որ ասէր. առաքեալ ապերջանիկն յամենից մարդկանց՝ է այն,
որ հաւատայ զոյ ապերջանիկ, քանզի Եթէ շահառուին պակաս կիսի
յիւրաց, որք կրեալք լինեն, քան ՚ի յուսահատել և յանհաւա-
տութիւն՝ որովք յաւելեալ լինի ապերջանկութիւն իւր։ ՚Ի այն
բանի՝ բոլոր հանդէս մեծաձայն զոլեայ ղեռս, և իւրաքանչիւր
ոք հաւատաց, Եթէ զիտացն է զպօսայն սատակ արժանաւո-
րութիւն ՚ի վէմ այնոյ առարկայի։ Այլ հարցեալ եղեւ և ինձ զի-
տաւորութիւն իմ՝ Պատասխանեցի նոյ հնարելով առարկայիս
Հնդեթրի. Յաւել ապերջանկին յամենից մարդկանց՝ Եթէ
գաւոր մի՝ որ հաւատայ լինել երջանիկ՝ ընծայելով զոյս մար-
դիկս ողորմելիս։ Երբեմն ապերջանկի է նա վէմ կու րուելն իւրոյ
զի ոչ ձանաչելով զապերջանկութիւն իւր՝ ոչ կարէ զերծանիլ,
մանաւանդ Եթէ երկիւղ ՚ի ձանաչելոյ. և ձչմարտուէնն ոչ կարէ
պատանել ձանապարհ ՚ի խաւարն մոլորելոյ զայ՝ հասանիլ միւսոյ
ցնա։ Այլ բռնաբարեալ և տանջեալ է ՚ի կրկին իւրոյ, և ոչ ձա
նաչելով բնաւ զապերջանկութիւն իւր՝ ոչ ձնշակէ ամենեւին
զբաղդութիւն, և զախտաժանս առնելոյ բարիս. և ոչ և զոյ
գնդմանաւ՝ զուտ առաքինութիւն. ուստի և ապերջանիկ է նա՝
և արժանի է լինելոյ, քանզի Եթէ շահառուիք իւր բազմանան միշտ
և արշաւէ ՚ի կորուստ իւր, և ծածք ՚ի պատրաստի են ընկղմել
զնա ՚ի պատիժ իմն յաւիտենական։ Ահագին բոլոր ժողովն խոս-
տովան եղեւ Եթէ յաղթեցի խնամառնոյն Է զպօսայ։ Յետ ծի-
րանիւք յայտնեցին Եթէ՝ Համաձայնեալ էի ձշմարիտ զգայմանն
Ինձ։

Ա՛ն երրորդի առարկայի հարցեալ եղեւ, Եթէ ոՀրն յերկր-
յուղեց Երիշտոյ իցէ նախագասելի. Յո՝ ՚ի վի կոչմանէ՝ Երիշտոյ
մի մարդիկ և անյաղթելի ՚ի պատերազմի, և ՚ի միւս կոչմանէ՝
Երիշտոյ մի Լարդ փորձառութիւն պատերազմի, բայց յարմար
՚ի կառավարել խնամառնալոյ զամբոխն իւր ՚ի խաղաղութեան

Պատասխանեաց մեծադոյն մասն, թէ եթէ՛ն անպատճառ է պատերազմի՛ է նախապատրաստել. առ ի՛նչ օգտ ասէին՝ առնել եթէ՛ն մի, որ գիտիցէ բարեաց կառավարել՛ի խաղաղութեան, եթէ ոչ գիտիցէ պաշտպանել զերկիր իւր, յորժամ պիտի պատերազմիւ. Զանգի եթէ՛ն շնամիք իւրոյ պահեն զնա, և ամբոխն առատանիկեալ մատնէ՛ զձառայութիւն. Այլք հաճառէին զնոսա հակն, եթէ եթէ՛ն խաղաղարար իցէ՛ր լաւագոյն. քանզի երկին չէ՛ր պատերազմիւ՝ վասն որոյ զնա ջանիւք իւրով. Այլքն ասէ՛ին եթէ եթէ՛ր մի մարտիկ աշխատէր՛ի վերա ամբոխին իւրոյ, այնքան բարեաց՝ որքան մի՛ իւրոյ ինքեան. Այ՛ ընծայէր զհպատակս իւր լինել՝ որ պիտի զնա՛ ի յաճախելի ծառայութիւն. Վերստի՛ կամեցան և զմի՛ խոհմիտնս, որոց պատասխանեցի այսպս.

Թագաւոր մի՛ որ ոչ գիտէ հաւատարել, եթէ ոչ՝ ի խաղաղութեան՝ կամ՝ ի պատերազմի՛. և կամ՝ որ ոչ է հմուտ առաջնորդել ամբոխի իւրոյ, նաև յերկուս կացս եթէ՛ն չոսկի. ոչ է նա, եթէ ոչ կէս թագաւոր. Այլ եթէ բաղդատեսցես զթագաւոր մի որ ոչ առնէ, եթէ ոչ՝ պատերազմի, ընդ թագաւորի միոյ իմաստնոյ՝ որ թագոյ առնիլ պատերազմի բաւական գիտէ պաշտպանել զերկիր իւր՝ ի հարկաւորութեան նմա իմիք, միջոցաւ ապարատից իւրոց. գտանեմ՝ ի սմա նախադատ գատութիւն քան՝ ի միւսոյն. Զանգի թագաւոր մի լրատես հակեցեալ՝ ի պատերազմ՝ կամելով միշտ՝ ի տարածել զարուեստ և զահմանս իւր՝ և զիւառս խանգարել զամբոխն. Ուրեմն առ ի՛նչ օգուտ ամբոխի միոյ՝ զի եթէ՛ր իւր տիրեսցէ պղոց ազգաց, մինչ ոգորմելի է այն՝ որ է՝ ի նեղութեան էշխանութեան նմ. Այս նաճաճդանդս երկար պատերազմանցն առ քիրեն միշտ զինի իւր հանց այնքան բազում՝ անկարգութիւնս, մինչ զի յազեանակիչք ինքեանք և ազատղին՝ ի նոյն ժամանակի չհամ մնան. Զանգի տեսիր եթէ՛ զքանանաց արժեցաւ Յեսուայ յազեանակելի՝ ի Տրոյիայ. զի աւելի քան զամս տասն ձեաց երկիր նմ առանց եթէ՛ր, որ կառավարիցէ. Այ՛ և աւելի զի ամ՛ իր ազգիկայ լինի պատճառաւ պատերազմի. յո՛ օրինէն, երկրագործ է՛ն, և բոլոր արհեստքն նահապետք թագիանան. Այ՛ զի առաւել բարի եթագաւորք և՝ մինչ պարտաւորեալք են պաշտպանել զպատերազմն հարկադրեալք են առնել զմեծադոյն չարիս, որ է

հե

Նեղել համաձակուիլն, և կասարել զկամս չարադործաց։ Ո՛չ զի օգնան չարաձիկք զան՝ որք պատժեալք լինէին ի ժամանակի թաղադրելն, զորս հարկաւոր լինի վարձատրել նոցա անդադրութեամբ։ Մինչեւ ի՞նչ ոչ ոք ամբոխ ունել կարաց զիշխեալ ի մարտիկ։ Թէպէտ բնութիւն ամբարտաւանուիլն նոցա։ Արդեօք մի՛ արբեալ՝ ի փառս իւրոց, իբր այնքան աճեալ խանդարել զկարգ անակիւղ ազգս իւր, որքան զայլ միւս յաղթեալ նոցին։ Այլ՝ որ ոչ ունի ամենևին հարկաւոր հմտուիլ ի՛ր խաղադրեալ, ոչ կարէ բնաւ տալ հպատակաց իւրոց զհամարիա պատոյ պատերազմի միոյ՝ բարւոք եղբեւեցեալ։ Վասն դի նմանի առն՝ որ պահպանիլ զարտ իւր ընդ մրցողսն, և յաջողակեալ զայն՝ որ նոյն, բայց ոչ կիսատել՝ ոչ հերիւել, և ոչ սերմանել առ ի ժողովել զհունձս։ Այլ՝ այնպէսին զոլ ճշտեալ միայն՝ առ ի խանդարել յաջողակել, և տապալել զբոլոր աշխարհ։ Չէ ոչ առ ի ընծայել զամբոխն երջանիկ խնամոտ նաթարս կառավարուիլ իւրով։

Հիմնդուք այժմ առ հետէնոյն խաղադասիբ։ Եկրաւիէ որ ոչ է յարմար ի մեծամեծ տասդմունս տիրողուիլ։ Այլ ոչ է հակեալ ի վերովիլ զհանդիսաւ ամբոխին իւրոյ։ կամ լուռ յաղ հետ զայլս ամբոխս, զորս դատաստանն՝ ոչ ունի ստուգիդ առնել։ Ոչ ոք սակայն՝ եթէ ոչ ճշմարտասէր է յարմար կառավարել ի խաղադուիլ, ունի նա զնմ հարկաւոր որպիսուիլ, ի դնել զամբոխն իւրոյ սահմանս՝ յեղեմ թէ շնամեաց իւրոց։ Չէ ահա մասիկ հերոյն՝ որով դնէ զնոյն յապահովուիլ։ Նա ուրիշ՝ քան զկարդ՝ և խաղադ ի նկատս դրսեցեաց իւրոց, և ոչ խորհի բնաւ յեղեմ նոյ իր ինչ, որ կարիցէ վերովիլ զկառավարուիլն։ Եւ ահաւասիկ ի գաշնակցուիլ իւրում և գաշնակից իւր սիրեն զնա։ և ոչ երկնչին ամենևին՝ և ոչ ճամբ հաճատան նմա։ Չէ եթէ ունիցի զրայի ինն ազգասէր՝ խոտորաբար և փառասէր։ Համայն միւս մրցակից թէչէորք՝ որք երկնչեալ կառավարն ի սայն ազգասէրն զրայ՝ այն, ոչ ունելոյ խիղճ ինչ յէ նա զպատասխանի թէչէորին, միաբանին խոկոյն յէ բարւոյն՝ առ ի պաշտպանել՝ ի լինելոյ յիշատակ յանխրատուիլ միւսոցն։ Չէ մինչ թէչէորն ազգասէրն բաղձայ նորոգ ստացուածոց՝ լինի առեցիլ և մոխրացնել՝ ի համայն միւսոցն։ Այլ բարեյարմարուիլն հաճատանուիլն և բարեկարգուիլ խաղադասիբին՝ ընծայեն զնա

լինել դատաւոր բոլոր տրուելոց շրջապատելոց զեւրև . և յա-
ռաջադրել նոյն շարունակարար զօրէնս ։ Եւ սպանս ունի վճռա
լինելոյ ոմն հոգի՝ և օրէնսդիրն հանդերձ այլոց իշխէորաց։ Հաճա
սիկ յառաջադիմ արդիւնաւորութեամբ՝ զորս ունի յարատութեան
Հայոց աւանդել հիանալիք են այնք զորս վայել ի ինեցս իմաս-
հորութեան իւրոց, յորում յարմար և հմուտ ի պահպանել
զնահատուն. և դիտել հաճատուտ կառավարել յարհիս իմաստ
նահան օրինօք՝ զամբոխն իւր ։ Հանդէպ բառնալ զանապատնդ
վճռաւորութեան և հեզացեալ խղճահարութեան , և զնոյ անդիտ
արհեստս, որք առ ոչ ինչ օգտին, եթէ ոչ՝ ի հանդէպ զանհաս
Եւ բողոքեցուցանէ զայնս արհեստս՝ որք իրաւամբ օգուտ և
ձեմարիտ հարիւրորք են կենաց . և զէր ի վերոյ կոչէ զհատ-
տակս իւր յերկրադործութեան, որով ներգործէ զնոր յառաջութեան
ազի իրաց հարիւրորդաց։ Հշխատասէր ժողովուրդս այս՝ ինչ
պարզ ձեռն իւրեանց՝ կերտին ապրիլ սակաւուք՝ առանձալով
զնեղութեամբ զկնայս՝ ի զործոյ երկրի իւրեանց , որ քաղմնոյ
անհնարար։ Եւ աշխատասիկ ինչ պապիսի են զէորութեան մէջ՝
ժողովուրդ մի անկեալ . բայց ժողովուրդ մի՝ առաջ և ուժգին,
որ ոչ երբէք են ուրանոյ ի հնչուտեն, զի կրեն ցնալ և վարժ
եալ ի յառաքինութեան . և ոչ քնաւ ըմբռնեալ լինի ի քաղցրու-
պղերդ և հնչուտիր կենաց. զիտելով արհամարհել զմահ։ Օ՛ի
բարեաց սիրէ մեռանիլ , քան եթէ կորուսանել զայն ազատու-
զոր ձաշակէ ի ինեցդոյ իմաստուն եթէորի մէջ, որ ունի յառա
ջագրեալ՝ ոչ եթէորել , եթէ ոչ՝ ի եթէորեցուցանել զերա-
ճուն։ Լսեալ մարդիկ մտակաց եթէորը մի՝ յառնելն ի վէր սոյ
նոյ ամբոխն. ոչ գտանէ բաւական բանակեցող ըստ սոյնոյ
գատակարգիլ ի ձակատ. կամ ուղղել զմեքենայս իւր՝ ի պարզ
բուսն քաղաքի մէջ։ Հանդէպ գտանէ գնա անյարդելի ելն վէր իւրոյ
բազմեցուցանելն՝ քաղցուն՝ և վէր համլերութեան աշխատանաց.
մէն կրճուելն՝ ի ժուժկալել ի աղքատութեան , վէր ուժգնուելն
՝ի պատերազմի. և վէր առաքինութեան, որպ ձակատակի պատաս-
մանեք և՝ ոչ կարեն յաղթել ։ Յլիմաստս՝ եթէ այն խոհեմ
արքայ՝ ոչ է բաւական փորձ առեալ ինքնամբ մնել զորս՝ ի պա-
տերազմ, տայ հրամայել զրանց՝ որք հմուտք են, ըստ որոց գիտէ
վարել զարդ կորուսանելոյ զիշխանութեան իւր։ Ոմն և ընկալնու-
ի դաշնակցաց իւրոց օգնու-

բեն մեռանիլ՝ քան անկանիլ ի ինչերց որուն այլ ի՞ն բռնա
ճար և անիրաւ ի՞ջմորին Այլև ածք իսկ ինքեանք մարտնչին մո
նի։ Տեսանք ուրումն ոմն օգնուիս ունիցի նա ի նոր աւերել մեծ
վաճառի, և զարհաւրացուցանեմ ուրումն ի՞ն՝ ի՞ջմորն խաղաղասէր
որ ոչ դիտի ինքնին առնել պատեհարձին, և ի՞ջմոր մի յոյժ կա
տաղել Վասնզի ի՞ն և ոչ դիտի լսել ցանկալ զինն ի մեծապոյն
պաշտօնեից իւրոց. որ և յաղի՞ն ի՞ն հնազանդ իւրոց. բայց վերա
հասատեմ ի՞ն և ոչ սակաւ սնոտեաւոյս զերազանց քան զնոսա
տիկ ի՞ջմոր մի, որպ պահասի հարկաւոր ոմուն ի՞ն խաղաղաւ
և ոչ է յարմար, ևի՞ն ոչ՝ ի պատեհարձի միայն։

Ցետ ի միջ համախումբ ժողովոյն զերազանց անձինս՝ որք
ոչ կարէին տալ զինքեանս ի հաճանաւի ասոյց առաքեալի լսոյ.
քանզի մեծապոյն մասն մարդկանց զոլով խոտորեալք էին ի
բոյց զարմանալեաց. յոր տրբեցեալք ի յաղի՞ն անակն ի՞ն և ի
ակրասեաւ ի՞ն , նախազահն զա սա քան զայնս՝ որք էին
պարզք՝ հանդարտք և հաստատք. յոր ոմն են խաղաղաւ ի հաշ
տաւի՞ն և քարոզք կատարեալ ամենեսեան։ Այլոց բոլոր ծե
ռունէիք խոստման ետին՝ ի՞ն խօսեցայ ոմն ընդ Աինեան։

Հայնժամ առաջինն ի ծերունեաց ազգակիցաց, տեսա
նեմ զկատարեալն պատգամոյ դարբիրային Աիօլոնէի , (յոր նա
խատուշահաւի՞ն նը,) որ ամ ընակիչոյ կղզւոյս մերոյ յայտնի է
միոչ Աինեաս որոնեալ ևՏարց այլ առ ի դիտել, ի՞ն ցորքան
ժամանակս ի՞ն գազաւորելոյ էր ցնդն իւր՝ հետե ելոյ օրինաց իւ
րոց՝ զոր հաստատել էր, ածք պատասխանեցոյց նմա, ի՞ն ցնդն
քոյ վերջանայ յորժամ ծառայեան ոմն մտանէ ի կղզի քոյ՝ առ
ի ի՞ջմորեցուցանել զօրէնս քո։ Ունիք երկիւղ ի՞ն՝ ընդհա
ուն դայր ի ստանալ զիղձս . բայց ձախորդութի՞ն Ծաւմէ,
և խմոտաւի որդւոյն Հաւլիսի, (որ առաւել բարձոք խմոտայ
քան զայլ ոք ի մանկամարտից՝ զօրէնս Աինեասի,) ցուցանեն
մեզ վերնացոյժս Օրաքլէն, յոր դարբիրային Ասբեան առ ի՞ն
յայտնիւք ի ի՞ջմորեցուցանել զայն՝ զոր նախասահմանու
ի՞ն պարզևէ մեզ ի՞ջմոր։

Վերջ Հինգերորդի Գրքոյ.

ՆԻՒԹ

ԱՆՑ ԵՐՈՐԴԻ ԳՐՔՈՑ

Ծնեալսոյ պատմէ վճրաթաթել էր ի Մոգամաքսունէ Աբեթալոց՝ առ ի վերադառնալ յԻնու, և յառաջելն նորա ալ Ենէիւրէ. ոչ հնդ հաց հրաժարելոյ ի պուռէն, Աբրլուկէս ի ծոել ծովելոյն ի Ենէիւրէ քնարել ի քալը յուզեն զրն, յառաջարել նորա զայն ամ՝ որը լուծել էր վասն Աբրիւօգէն. որ խոյն վերադառնալ եղև Մոգամաքոյ ի նոյ նամ Կիսէ.

Ցնե որոյ Ենէիւրէ և Մոգալսոյ քարչելոյ եղեն ի նամ՝ առ ի գնալ յԻնու. Խոյց Նեբէգոն՝ առ ի վիճելոյ զյառաջելոյն Աբ նէյա. որոյ նորա հանդիսալ ալքոյոյն, ոչ զինչ նամարելոյ էր զ նոնց՝ վերադարձալ եղեն յԱշխոհոյն Հռալիքոյ ի Իլլեոյ քարամ.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԷԼԱՄԱԿԻ

Գիրս Վեցերորդ.

ահին Ներունեաց Եղեալ ի կեղրանէ սրբացուցեալ անտառին՝ և նախկինն՝ խնդացուեց կալեալ զձեռանէ իմում Ծանոյց ամենեքին. որը անհանդուրժ սպասէին վճռահատուածիս եթէ ունելի արդիւք առացեալ զաջմանսուորութիւն՝ ի վէմ պյոց. Ըստ որում եթէ եղկերայ զանձս իւր, լուծայ խաւսն չընչելուն՝ ի հանդիսին, որոց իւ բարձանչիւրն ձայն բարձեալ հրձուանաք ազատուածիս, ըստ որում և համայն անկիւնք և մերձակայ լերինք վերադարձին զձայնն, եթէ՝ արդեն Հուլիսի համաձայնեալն Աինոսի լեռնէ Թագաւոր՝ ի վէմ Աքսաւոյ.

Պատասխան իմ բռնել ինչ տայի նշան ձեռամբ՝ ի խնդիր, զի լուիցեն ինձ՝ մինչ Աինեթ խոսէր յականջս իմ. Հրաժարեցա դու՝ ի Տայեանեաց քոյ. փառաբրուելի Թագաւորելոյ՝ ասոյ զի զնա ձեռնասուր զինեցուիցէ, որ սպասէ զնդ սուր վերջին ահեկան լուելի իւր՝ Աւմանտա և զմեծն Հուլիս՝ զոր ձեռք յառաջադրեալք են շնորհել զնդ Բանքա պատրիկ Ներեմ ափանցեալք՝ ի սիրտ իմ պատրաստեցին զկս ընդդէմ ունեցոյն ըզձից Թագաւորելոյ Աիրշատա իսրին լուելի ազգիախուռն հանդիսին՝ եռ ինձ պիտոյ խոսել ասելու.

Ով պայծառապէն Արեւատիք, ո՛չ եմ արժանի ամենևին հրամանել ձեզ. զուշակելի զաբերելոյն՝ որ պատն ինչ յառաջ ասացեալ ենդ. բարւոք նշանակեալ եմ ցեղն Աինոսի եղերք՝ ի Թագաւորելոյ՝ յորժամ օտարական ազն մտեալ՝ ի պատն կղզի՝ տայ սերել օրինաց իմաստուն Թագաւորին պնդիկ. Ասացի ո՛չ

առաց Թէ նոյն պանդուխտն Թաւիշերէզ. կամիմ հաւատալ Թէ
եւս եւս նոյն օտարականն նշանակեալ ՚ի զաբէլեցւոյն. և ունիմ
լուացուցեալ զնախատասցուն նոքին. Այս եւս որ ակն ՚ի սոյն կղզի
և բացայայտելոյ զՆշխարիկ իմացուածս օրինացն. և քաղեմ,
զի մեհեան Թիւր իմ օգտիցին ՚ի Թագաւորութեացն, զորինակ ՚ի
միասին, Լը այնմ՝՝ զոր ընտրիցեն ՚ի Թագաւոր ձեզ. Ոչ օրքան
ՀՀ իմ, նախադասեմ զՀայրենիսն իմ՝՝ զոզորմելի կղզին Իմաց,
քան զՀարիւր քաղաքսն Հրոմի, և քան զփառս և զիշխութիւն
մուԹիս այսորիկ դնելոյ Թագաւորու Թե. Ալերսցէք զի հե
ռեւեցայդ այնմ՝՝ զոր նախատհմանուԹիւք կարդադրեցաք են.
Օ ի ևԹէ մարտից եւս ՚ի խաղս ձեր՝ ոչ էր բնաւ անհնարս ՚ի
ԹէՀոլել ասա, այլ առ ՚ի արժանաւորել սատակել և զԹուե
ձերոյ, դիտեմք՝ զի շնորհիցէք ինձ օգնուԹիւն վերադառնալ
փառաԹալ ՚ի տեղի ծննդեան իմոյ. Կառաջել սիրեմ՝ հնազանդիլ
հօր իմոյ Հուլիսէ և մխիԹարել զմայրն իմ Փիլեհլոփե, քան
Թէ Թագաւորել ՚ի վէր Հանուր ամբոխից. Ո՛վ Արեւասոյիք, տե
ասնէք դուք զնորս սրտի իմոյ. պարտ է զի Թոդից գձեզ բայց
մնայն միայնակ կարէ հզծանել զԱիշատակ ձեր յիշողականուԹէ
իմմէ, և հմերել զնախատասցուն իմ. Այս մինչև ցվերջին
շնչառուԹիւն իւր Ալեքսանդր սիրելոյ է գձեզ, և ՚ի փառաւորու
Թե ձերում՝՝ մնանաւորի իբրև զերն խոհական.

Հաւիւ Թէ հզմերեցի զձանս իմ, յարԹիւ լուռ Թն շշունչ
՚ի մէջ Հանդիսին՝ Համանման իբրև առեալ ծովու. որք Թե ա
կոսնն մի գինի միոյ յայլ կոձուածէ Թե միուտ. Ասէին ոմանք՝ դու
ջե ՀաճուՀ իմն իցէ սա՝ ՚ի ննջեցեալ մարզկային իմիք կերպարանի,
Ոմանք պնասէին՝ Թէ ունին տեսեալ յոյլ իմն երկիր՝ որք և ձա
նապէին զիս. Ոյլք ազդագիէին Թէ պարտ է տեսանել զմն ՚ի
Թագաւորել սատ. Ոսանդոյն վերջանալ ՚ի կերնել զանձս իմ, և
իւրաքանչիւրք որ ջանայ լռել, ոչ դիտելով՝ զուցէ Թէ կամի
ցէն ընդունել զայն՝ յորմէ ՚ինանձնուն հրաժարեալ էի. և
սկսաց ասել այսպս.

Ալերցէք ՕՀ Ալերսացէք զի ասայիդ ձեզ զայն՝ զոր խո
համ՝ Կառնել իմասուԹիւնք կ՚ը դուք ՚ի Տամնոյն ազգէ. բայց
Թուէի ինձ՝ Թէ իմասուԹիւն մի նմանէ նախատեսուի իմն՝ զոր
դուք ոչ նկատէք. Պարտիք ընտրել ոչ զայր մի՝ որ զիտէ բար
ձոք ձառել ՚ի վէր օրինաց. այլ զայն՝ որ ՚ի կիր արհանէ հաստատ

առաւ

առաքինութեանէ միով։ Ա՛ր իմ, տակաւին երիտասարդ եմ ես, և հեռի սքար առանց վտանգաւորելոյ. և տարիս զեալ քանութե կրեցից. Ա՛ճ առաւել եմ տակաւին՝ ի հասակի ուսանելոյ հնազանդութե առ՝ ի հրամայել յաջողը միւսմ, քան թէ հրամայեալ այժմեն։ Ա՛ի որոնեք ուրեմն զայր մի որ յաղթեսցէ յոյզ՝ ի խաղս մանկանց՝ և մեսց. այլ որոնեցէք զայր մի՝ որ յաղթէ իւրոց ինքեանն՝ և ունիցի զօրէնս հին զրկեցեալ՝ ի խորս սքար իւրոց. և զոյգ կեանք իւր իցէ շարունակաբար կիրառեցեալ աստ օրինաց, որոյ զգործս՝ քան թէ զանս իւր ընտրեցէք։

Ա՛ոյգ ձերունիսն հրձուեալ՝ ի սոյն բանից՝ և տեսանելով միշտ ածիլ զմտասանութե հանդիսին՝ ասեն ցիս. ընդունի ձեզ բառնան զանկիսութե ինչ մեր տեսանել զբեզ թազաւորել՝ ի միջի մերում, օգնեսի մեզ ուրեմն՝ ի դատանել թազաւոր մի, որ արասցէ թազաւորեցուցանել զբեզնս մեր։ Ա՛անաչի՞ դու զբաղ որ կարիցէ հրամայել ոցոս բարեկարգութե։ Ա՛եմ ցետ. ձանձնաչեմ զայր մի՝ ի բնէ, յորմէ ունիմ զոյն ես, զոր դուք պատուիրեք յես. խնդասութե նէ՛ և ոչ իմ, զորս խոսեցայ. նա ազգ դնաց ինձ զիմ պատասխանիս զորս լուայք յինէն։

Ա՛այնժամ բոլոր ժողովն էարկ զաչս իւր՝ ի վեր Ա՛ինելօրէ որոց յուսանել կալեալ զնեռանէ. պատմելով նոյ զիմ հոգեբարձիս իւր՝ զորս ունեաց՝ ի մանկութե իմմէ, և զվտանգս՝ յորոց զերծայ զիս, և զախորդութե իս որք վերաժամանակք հասեան՝ ի վեր իմ, մինչ մանաւանդ՝ ի բաց արկեալ ունէի զհետեւիչն խորատուց նոր։ Ա՛նաճառաւ ոչ էր նկատեցեալ Ա՛էնէ թէ վե՛ր իւրոց հասարակ՝ և անշուք զգեստուց, և վե՛ր հասեան կացուցեալ ես առաւել իրք շարունակ լուեալ, և յամբաշարժ և ծանրահպանց դիմոց իւրոց. բայց յորժամ կրկնակրկնեցաւն ի՝ ինդիրս՝ երևեցաւ՝ ի դէմս իւր, ոչ դիտեմ, ո՞րպիսի վերնապոյն իմն վառահունդութե և տեսանելով զգոհարեղութե աչաց նոր, և զդեղութե՝ որով առնէր միտնէ ց մանուկսն զործառնութե, հարցաքննեալ զանունսն և յառաջադրելոյն առնել զնա թագաւոր։ Ա՛էնէ ոչ պատասխանելով զինքն՝ առանց վրդովելոյ՝ ասէ ցնո. Ա՛ետ աջադէմ համարիմ քաղցրութե աննշան կենի միջ քան զվայելուչ արքունի արժանապատուութե։ Ա՛անզի բարեզայն զաղթեալդ ես՝ զդալ ենէ ակա նոյնպ ապերջանկութե, յի՝ ոչ կարելոյ առնել երբու թե բնաւ զգործս բարիս՝ զորս

կային. առէք առէք պատրաստը ի համոզուածք՝ առնուն զչարիս՝ զորս ոչ կամին առնել։ Հաւնիլ և թէ ի շռնամարելի ծառայութեան է, և ի ազատութեան ոչ է պակաս՝ ինամեցէք։ Ընդունիմ ծառայութիւն իմն ծպտեալ. այր ոք՝ (ասէ) յորժամ ի ազատութեան կախանայ կամ յանցանաց առնելոց, որոց ունի պիտոյութիւն հնազանդ ջեղուցանելոյ։ Արդեաք պնդիկ՝ որ ոչ է պատրաստութեան հրամայէ լայ։ Ոչ պարտիմք մեք, եթէ ոչ՝ վտ հայրենեաց՝ (յորժամ նա հաւատաց մեզ զիշխանութիւն.) զտնել զազատութիւն մեր. առ՝ ի աշխատիլ վտ բարեաց հասարակաց։

Հայնժամ Արետացիք ոչ կարելով ընդ ոտանուտ յայտնեցանէ իւրեանց հարցին ցնա զոր ոք պարտիմք ուրեմն ընծայել զայր մի. պատասխանեաց. այր մի՝ որ իցէ բարւոք նմանելոյ ինձ ձէնջ. ընդուտ պարտ է զի զձեզ կառավարիցէ. և որ երկնչէ ի կառավարել զձեզ. Ոչ՝ որ բազում հազաւորութիւն՝ ոչ ձանձնէ զնա, և ոչ ձանձնէլով երբէք՝ ոչ յցուցանէ զպարտաւորութիւն նոր. Արդեաք նա զոչ վտ իւրոյ ինքեան, և դուք պարտիք քաղել առն միոջ՝ որ ոչ ընդունիցէ, եթէ ոչ՝ վտ սիրոյ ձերոյ։

Ժամանն Արետացւոց եղեալ ի աջ ծառս իմն հիացման՝ ի տեսանել զերկուս պանդուխտս՝ որք ի բաց վանեցին զիշատաւորութիւն վերծանողելոյ յանցանաց պլոց, կամեցան դիտել եթէ ըստ ժամանակաւոր. Ոչ՝ սակաւքանի որոց առաջնորդ եալ էր՝ ինաբանգատ ձնել ցանդ, ուր հոն հանդիսարկու էին խազուց. Կցոյց նոյ ցԱրգոյ, ընդարում Արդեօք և ես եկ եալ էմ ի Վիլլոսս։ Ասայ աքանչելագործնէք նոցին՝ եղեն առաջ ելել և մեծ յորժամ դիտացին եթէ Արդեօք լեալ էր ծառայ Արգոյէ, և Արգոյ ազդեալ յիմանալոյն է և ի շնորհոյ դէր ածն, արարեալ էր զնա խորհրդակից և հարազատ բարեկամ իւր, դնելով զնա յարգոյ ազատութիւն, և ասա այն էր որ էրա ժարեցաւ լինել հազաւոր. Ոչ եթէ Արգոյէ եկեալ էր ի Ոտամանահաս աստուած՝ ասանիլ զօրէնս Արդեօք, որ այնքան սէր իմանալոյ ունէր ի արտի իւրում։

Հայնժամ ծ ծառունէք ասեն ցԱրգոյէ. մեք ոչ համարձակիմք տալոյէ զձեզ ի կառավարել զմեզ. քանզի դատումք եթէ գուք ևս ունիս զնոյն դիտաւորութիւն Արդեօք։ Հայժ արհամարհէք դուք զմարդիկս՝ առ ի կամիլ յանձն առնուլ զանհանգստութիւն կառավարելոյ զնոսա։ Նաև կարի հրաժարեալ էք ի

փաթեթաւ և ՚ի պատճառս ասելոյ՝ արժանապատուել են սրբանուա-
կան. առ ՚ի դնել զսա ՚ի աշխատանսդ քաւականս ՚ի հոգմունէ
զանձրեան։ Պատասխանեաց Ոզոլէ մի՝ համառօտ ու Արեւա-
ձիկ եմ ես տղամարդկանէ զիարդիկս, ոչ, ոչ, այլ պիտի ես եմ
սրբոյն մեծ փառք իմն է աշխատիլ առնել զայն բարիս և երջա-
նիկս. բայց այն փառք լեմ չդամբէք և վատնիւք. և սնոտի
պատճառախոսիլն որ ընեմ առանձնաւոր աշխատանսդ, ոչ
կարէ խոտորեցուցանել ես՝ զոր իս սնոտիս առնեմ Աստուծոյ
համառաւ և մեծամեծիք պարտուցանելն ուժգնագոյն զիմքս,
զորս ոչ է կարելի համեմատ ցանկալ։ Իսկ ես յայսքանն հեռաւոր
նեմ՝ ոչ լեմ սոսկալ զարբիս՝ որք ևս սնոտիք, այլ առ ՚ի ուսա-
նիլ ոչ ինչ ունիլ հոգաս Պատճէք բարեաւ, ոչ մոռանեմ ես ինչ
եմ ես՝ մ

հիանալ ունէր ծերունիս այս. Այնմ 'ի քաղաքացւոց ձերոց՝ պա
տասխանեաց. երկար ժամանակ կրեաց զդէնս՝ և մերմին նորա
ծածկեալ է սպեղք վիրաց. բայց զառ առաքինեալ իւր Քրիստո
գոլով մարգահաճալի է. տհաճելի եղև Յոհաննէս. ուստի և
արգելէք գնա 'ի պաշտօնէ պաշտպանին Տրդատայ, զի երկնչէր
ըստ առն միոջ՝ որ տայր նմա գիմատանական խորհուրդս, որոց
ոչ կարէր հետևիլ. Նախանձեալ նաև փառացն և համբաւոյ
զորս կարէր սա Քրիստոս տանել փութով, և մնաց
եալ զնմ պաշտօնս ընկալեալս 'ի ամենէ, Եթէ ոչ սպեղս աղքատ
և արհամարհեալ յարանց ոտիկաց. որք ոչ զայլ ինչ պատուէին,
Եթէ ոչ զՔարսաուելի. Այլոց սա հանդոյն իւրում աղքատաւե
կևայ հանդարտ ինն ուրախալի, 'ի տեղի մի՝ զդէն ինչ առանձ
նացեալ նեբ կղզւոյս, ուր զործէ յանդստեանն իւրում խոհա
կան ձեռամբ. Այնմ յորդւոց իւրոց աշխատի Ը իւր. և սիրեն
զմիմեանս խանդագատաբար. գոլով երջանիկ 'ի շատանալ իւր
եանց. և Ը աշխատանաց ունին զառատութիս ամ հաւկաւորաց
յորագոյ առանձնացեալ կինէ միոջ. Յոհաննէս ծերունիս բաշխէ
հիւանդ. և աղքատ զրացեաց իւրոց՝ զամ ամէնզրդս սիրոյ
իւրոց. և որդւոց իւրոյ՝ տայ զործել ամ ներքուստաբդաց, կրկի
գնէ և ուսուցանէ, և դատէ զամ վիճս զրացեաց իւրոց. և է
բեր հայր ամ ընտանեաց. Ոսկ ապերջանկութիւն իւր՝ է որդին
երկրորդ, որ ոչ կամի հետևիլ. և ոչ միոջ խրատուց իւրոց,
Հպցն զինի համբերելոյ բազում ժամանակ՝ Ջանիմ ուղղելոյ
գնա յաջակից իւրոց. վերջապէս արտաքսեաց գնա, և եղև բարձի
Եղեալ 'ի տխմար անապատութիս. և յամ հետևութիս.

Ասաբասիկ ոմ Արևտայիք որ ինչ պատմեալ եղև ինձ. և
դուք պարտիք գիտել Եթ այսմիսի ինն իցէ ձմնարիս. Ասդ՝
Եթէ նոյն այր էցէ այնպես ոմ և նկարեալ եղև, միտէր առնել
զնատա զպատոսիկ, ընդ որ դուք մարել գայրան անձանօթ անձինս
ունիք դուք 'ի ՚ՔՔ ձերում գայր մի՝ որ զձեզ ճանաչէ, և դուք
ճանաչէք գնա. Պիտի զնաբաս, որ և յաւելեալ է զաջքաւի իւր՝
ոչ միայն Լեզմ նեռից՝ և սղեղանց, այլ նաև Լեզմ ապառելի
աղքատութեն. Ասրհամարհեալ է զփորձամբն ստացեալ աղ
ճատանաց. սիրէ զաշխատանս, և գիտէ զորքանութիս օգտի երկ
բադրձութեն միոջ ամբոխի միոյ. մնաճանդ գն անարգէ զանա
պատութիս. և ոչ Եթ աղու բնաւ հեղգանալ՝ վն կոյր սիրոյ միոյ

զորդիս իւր, սիրելով զառաքինութիւն մեզոյն, և առակով զխիտաս միւսոցն։ Այլ մի բան, ասէ այր մի՝ որ է արդէն հայր ամբոխին, Ունայնական ազաւաւոր ձեր՝ եկէք ձնմարիտ զոր դուք քաղաք ձայք ձազաւորեցուցանել՝ ի տան ձերում զբնութիւն խնամատարին Աստուծոյ։

Ոչոք ամբոխն ազազակեաց ձնմարիտ. Արիսթոտէմ է այնպէս՝ զոր դուք ասացեր, սակ նա՝ որ արժանի է ձազաւորելոյ, Ասկայն ձերոյնիցք պատուիրեցէն հրաւիրել. և դուսա՝ ի մէջ բազմութեան՝ ուր խառնակալ կայր հուսկ ամենեցուն, Երբեմն նա հանդարտ. և՝ ի բացայայտիլ նմա եկ կամիլն առնել զնա ձազաւոր, պատասխանեաց. ոչ կարեմ ես համաձայիլ. եկէք ոչ՝ ըստ երից պայմանաց, Այլ՝ ձազում զձազաւորութիւն յոտ երկուց ամաց՝ եկէք ոչ բերիք զձնդ Յայլ ես լաւագոյն՝ քանզոր էքդ և կամ եկէք ոչ առարաղնէք զձնդ օրինաց. Երկրորդ՝ եղէց ես աղատ ես. ի համաձայնութիւն պարզ՝ և չատուցեալ կինդ միոյ. Երրորդ՝ արդիքն իմ ոչ ինչ աստիճան բարձրութեան ունիմ յին ինձնի մնդհաման իմոյ. և ոչ ինչ զանազանութիւն և պատիւ արեսկ նոյ, եկէք ոչ՝ ըստ արժանեաց իւրեանց, ոչ է և այլոց քա ղաքացոց մերոց։

Ի բանս պատուիրի՝ ամարձակ բիւր աղաղակ ուրախութիւն ինձնի ցոյն, և նախորդն ձերոյնեաց որ էր հսկող՝ և պահապանիչ օրինաց, եղ զՁհատաւ ին (յն՝ պատկ.) ի գլուխ Երիսթոտէմի, և զհինգերն զոհս Հատուցիչսն էր, և այլոց ոչոց մնձամեծաց, Երիսթոտէմ՝ տալով մեզ ընծայս, ոչ ոչ ըստ վանմարտս սուրբութեան ձազաւորաց, այլ ըստ հաստատակ աղեղութեան, պարգևեաց Աղոսկերի զորինս Աստուծոյ՝ գրեալ նորին խոսկան ձեռամբ. ընծայեաց նաև բառական լրութիւն զնմ պատմութիւն Արնատուցս, ախտակ՝ ի ժամանակի Սաղոմոնէ, (յն՝ երեսակի, որով նշանակին և գինք.) և ասկեաց դարոյն, Ի թոր բառնալ նաև ի ինձնէ նր զնմ ահասկս լաւագոյն պատգոյն Արնատի՝ անձանձելիկ Հաստատութեան. և ես մատոյց զնմ օգնութիւն՝ որք կարէին ունկնդիր հարկաւոր պիտոյութեան։

Ոչ ըստորում շատախօսք և մեք չունէք. պատրաստեաց և մեզ մեր նաև մի՝ ըստ բազմութեան եմ խոցարբիչ՝ և զինուորական ազանց հրամայելով բառնալ ի մեր զձնստ և զնմ օշակս յորում ժամու եղ և հոգին յաջողակ նաւեցաւ մեզ Հայոց։ բայց դոյզն նեղ

հակ Աղոյի՝ ասելով նմա համբերել. ի տեսանել նէր զչուա-
մըն մեր՝ փարելոյսէ զմեզ ոչ եղեալ ոչ սիրելեաց որ այլ եւս պատրեր
տեսանել երեսաց. Աղբատը էն (ասէր ետճ տեսանելով նէր բա-
նեկամութիւնէ մի՝ որ ոչ ի հինութեամ, եթէ ոչ՝ ի մէ առաքինութէ
յաւուր մեռմ ի բիւրն միաւորեն զմեզ ընդմանիկ պատուն, ուր
առ Քեզ բարերդ զնեն մնչհման վայելուչ զաշխատեանական լաս
պատուեզ. անդ տեսանեմք միաեալ հոգւոց մերոց՝ առ ի ոչ
եւս բաժանել քնաէ. ոչ, եթէ աճիւնք իմ կարիցեն նմանապէ
լինել Տաճառ ազովիցեալք էն ձերոց. Զարատաբերեն զանա զայ
առաքի հիզոյր պատուս արատաստաց. և Տատաչանք խեղդէն
զձայն նէր. և մեք ոչ պակաս լացաք քան զնա. և եկն էր մեզ մին-
չև Քեռաեն.

Ասկ Աբելաստէմ խոսեցաւ էր մեզ այսպէս. Պուք կիք որ
զայն ինչ յառաջ ասարիք զնս Քայչէոյ. Քիշեցէք զմառդս ու ը
ասկիք զնս. Ասղբեցիք յայդ զի նեռընչեցին յիս ձշմարիտ խոսս
առաքեն. որպէ պ բատանայ եզէց այնքան բարի կարդալ՝ յայլոց
մարդկանց, որքան պ բատանայ եզի ինքեանս քէ. Ա կոզմանէ
քեմի. ասղբեմ այդ առաջնորդել ձեզ երջանկացս Քէ Տայրենիս
ձեր, և ասղ քեզ Ա՛ելոսանք տեսանել Քաղաքօրեալ զՅուդա
Ի խոսացաւ ե, էր սիրելս Տեղ մեր. քոյ Ա՛ինէ լսեիր Ա՛Տա եռաս-
քեզ լուսաղոյն ասէ ա՛ի, յայսմ Ա՛ի խաքաչէ՝ և զնուսելոյ ասանիք
որք կարեն ծառայել քեզ էզեմ՝ առուղղոյ ասանց. որք Տայտ-
ձեն զնոյր քոյ. Ա՛Ա՛ Ա՛Ենէօր՝ խոսասուեմ քոյ, որոյ ոչ ինչ է
պիտոյ, ոչ Ա՛ոյոլ ինձ խնդրել ինչ ա՛ի քոյ. Վնասյէք երկոք-
ձանդ և ասղեսջիք երջանկիք ի՛ ի միասին. Ճիշեցէք զ՛ սիս-
Ա՛ոսեմ. և եթէ Ա՛ոսաքոյկք ունկնդին երբէք պետոյսել ինչ
՛ի Ա՛բեսացւոց, Տաշտեսու ՛ի մէ իմ միտել ջ զերջին ընդառաջ
ճնոյոց իմոց. Ընդդրկեսոյ զնեզ, և ասք ՛ի մոսու ցանել եմա
զնորՏակալս ոչ կարեսք արդ երբէք զարտասուս մեր.

Ա՛ինչ Տոգին ուսուցանէր զառաքատս՝ խոսասնալով ա՛ի
քաղցրիկ նաւարկուել մէ, ասղ լեռան Իսա ոչ եւս երեսի ա՛ի
եթէ ոչ՝ իբրև սուն մի, և զոյր եզիք Աբեսր անՏետ լինելիս.
Ես կոզմանք Փեւլ փսնեզի (յոր մնացաք.) Ե՛ոչէին դիտել
՛ի ծով ընդառաջել ա՛ի. Ես ասղ յանկարծակի ա՛ի ես սուռ
քեզ փոխ որի Տրեսիասան ալէ կամուն՝ շրջապատեսոց զերկիս,
Հայոցան զոյր ազիք Տոմս. սիսն փոխարկեցաւ ՛ի դիշեր, և

մանն ներկայացաւ մեզ Ա՞ի Նէթզուն՝ դու ես որ չարժեսալ դպրեցս քոյին ամբարշտաւած՝ Թերեւս նեղիս իւր, ցի Վճռեցի՛ր, զի մայն ջուրս կաթսրուելոյ քոյ· Ա Նինեան առ՝ ի մէկ ժամուն լեռնել վն արշաւաթռչնոց՝ զորս ազատեք, մինչ ես նոր տաճարի իւրոյ՝ ի Ալեքսոյ՝ ի կղզւոջն Ակղորսի, գնաց գտանել զՅիսայա. (յի՝ ի Նէթզուն.) և խոսցաւ ըզ նմա վշտացնել, որոյ ակռանք զնդէքիկք՝ Հայեցաւք նէին արտասուեք. (գանէ պատա հաւատասեայ ինձ Ա Նինեայ. ըստուտ գատեթարակիցեալ էր՝ ի քաղքն ձեռային իրս, և՝ ի գաղտնիս) ըմբևրիս զու ամ՝ Նէրդուն, (ասէր.) զի ևրկոքին ամբարատաւանեաք՝ կառավարացն ան պատաճևլութեամբ վիարդուելի էմ՝ Ա՝ ըշան և տեսին Ա՝ ձէր ինքնեք և ու, որ այլ մանկահասցու յանդուցք համոզձակեցան գատա պարտել զայն ամ՝՝ որ դարձիւք՝ ի կղզ ոջ խնամ՝՝ Պարծին այք բաշտական լեան խոհեմութեամբ ընդդիմանալ ամ փորձուելոց, և անուն թևլատուն տան սիրոյ Ա՝ առայեալ ես զուցէ, զի ձնեալ եմ՝ ի կայծրուելոյ քոյ՝ զինչ յայտագիտալ զանդաղիս՝ ի լեա զել զասա զնրկոսին՝ ըն յատակս խորոց՝

Ընդիւ լեն խոսցաւ այսպէս, Նէթզուն ուռուցեալ ամ քարձ զալես մինչ յերկինս, և Ա՝ Նինեան զոհաբաձայնալ յանձն իւր՝ հաւատայր նաշարեկուելն մերում զոլ անհետութիւն՝ Այ՝ ևսալեան շփոթեալ աղաղակաց, լեն ոչ ևս կարէք ընդդիմանալ Հոգւոյ, ոչք վարեալ մինչեն զմեզ բռնուելոյ յատակաւոյս Ա՝ րև յուժ գնն բռնելոյ Հոգւոյն՝ խորտակեալ կայմ մերոյ՝ գնեն ասիաւ ըռսկեց գայցք, գի ծայրը ապառաւոյ բանային գյատակս նաւուն, և մտանելով ջրոյն յամ կոլմանց գնայր ընկրկիլ՝ Հաւանի լեն խոցաբոչոյ ամբարձնալ լարկած գաղտակս գնալեցնեին՝ ոգեայն գնաց խրանոց Ընդդրկեալ իմ գնեն լեօր ասեմ ցրնա, ահաւասիկ մահ՝ և պարտ քաջուելոյ ընդունել գնա՝ Ա՝ ձէ ապառնային գմեզ յայնքանեաց վտանգեց՝ առ՝ ի կորսուանել այսօր՝ մեռցուք Ա՝ Նինեայ մեռցուք՝ մինչեմ բու լեի լեն ես վասն իմ մեռանել ընդ քեզ՝ և անօգուտ լեին լենք գինել կենաց մերոց շրջի՝ ալեաց՝

Պատասխանանաց Ա՝ Նինեայ, Ձնմոքնա վսատահուելն գտանէք միշտ օգնուելի լինչ Ա՝ ես քաշտական լինել պատրաստի հանդուրժաբար ընդունել զմահ՝ այլ պարտ է մեզ երկիւղ առնել զմեմ Ջանս առ՝ ի վտարել գնաս Այցուք ուրեմն գու և ես՝ գնե

ի սոյն ի խաչել զերանեաց . և մինչ սոյն բազմանայ ի երկուս և շինիցի ազգ սրանց ի զուր ցաւին վասն կենացդ իւրեանց. զոնէ ոչ կարասցուք մեք բոպէ մի՝ առ ի փրկել զմեզ։ Ասէլով խաչին առեալ զիացին՝ եհատ զիացին սրզեն բնկեալ։ Ընդ կախեալ զնա ի ծառ՝ ի հակառակ կողմանէ նաժառն՝ հարի ընդառաջ նորա և սլացեալ՝ ինա ի մէջ տատապէ ալեաց՝ կոչեաց զիս յանուանէ քաջալերել հեռուից ինքեան։ Ընդ ոյզ մեծագոյն ծառ՝ որպ վերայ հասանցն հողմանէքը յառնեն ի շնամարտ ի միասն նորա, իսկ ինքն կեաց անշարժ խորհելէ արմատաց իւրոց , այնպէս՝ որ մրրիկք ոչ կարեն շարժել, եթէ ոչ՝ միայն զտերեւս նոցա և ի ճիւղսն՝ ոչ միայն ի նեղեալ՝ այլ և հատատաէր և քաջ , այլ և քաղցր և հանդարտ. և ի ոճէէր ի հրամայէր հողմոց և ծովուն, հեռաւ եցայ նմա։ Ընդ մի լինել կարօղ ոչ հեռի իլ զոյզ քաջալերեալ ի նմանէ ։ Ընդաջնորդեաք զմեզ ինքեան ի միջոց սոյնոց ալեծփեալ կացմի, որ էր մեծ իմն օգնու ի մեզ, կարելով նաւել ի միոց նորս. քանզի եթէ հարկ լիցէր մեզ լողալ առանց նմա բնաւ միջնորդելոյ, գօրաւոր ի մեր վտանգ լինէր ակաթացեալ Ընդայ սահ սահ անդրադարձելով ալեաց զմեծատատ փայտն, զոսանեաք զմեզ ընկղմեալ ի ծով, և ընդհաք զդառն ալիս, որք դիզեալ ի բերանոց յաղնագոյ և յահանջագոյ մերոց. և առ ի միբրմբռնել զմիոքն հզօր հանդերձ ալեաց ծովու. որք մերթ ընդ մերթ՝ այնքան բարձր՝ որք էրբեմն զիրենս անկանէր անցանէին ի միոց դլխոց մերոց. և մեք չանայաք կաշնուլ զմեզ հատատ. յերկիւղէ, զի մի ի նեղը սոյնոց բռնուեն կորնչիցի ի մէնջ կայմն, որ էր միանգամ ամենայնի մեր։

Զոդով մեր ի սոյն տատաւելի կացուցեն՝ կայր Ընդեղօր այնպիսի հանդարտագոյն, որ և այժմ ընտրեալ կայ ի միջ ծովուն սեզայ Ընդեր ցիս. որ ինձ յանդիմանէ զիս, եթէ կեանք քոյ բացարկեցեալ լինի ի բնաւելի հոգւոց և ալեաց։ Ընդատատ զիս, եթէ կարօղ են նորա կորուսանել զքեզ ի ծովոյ հրամանի Աստուծոյ Ընդչ ոչ, ածք վճռաւատանն զնմա։ Ընբնութիւնք և ոչ ի ծովու, պարտ երկնչել։ Ընեթէ ինձ ընդ յատակս խորոց՝ ձեռն ծովուիցեր ի կարէ զքեզ պատապարշել Ընդ եթէ վերացեալ ինձ ընդ ՕՀլմոյ, յո՝ յերկինս. և տատանեցաւ զատտոն ինեն-քոյ ոսկի քոյ. կարէ ծովուիցեր ընկենուլ զքեզ ընդ յատակս խորոց, և զատվիժել զքեզ ի բոց խաւարային տարտարոսի։

Ընդ

Լ ուծեալ հիանալի վէր բանիցս այսոցիկ՝ որք դոյն ինչ մխիթարեն ինձ, բայց ոչ ունելի բաւական ապաս միտս, առ՝ ի պատասխանել նմանս Ա երամ ամանել զիրեարց՝ ոչ և ես եամս գիս, և ոչ և ս կարասցի ես տեսանել զնա։ Ընդուցանէաք զդիշերն ողջոյն՝ զազատով՝ ի գթոյ իրը ինկասուց։ ոչ գիտեմ լեմ՝ ուկ կոծուեմ ի ծովս՝ ուր զմի զ արիանէր։ Ա երջանիս հոգմանէր սկսան ամ գմա նալ, և ծուխ մանելով ժամալը տակաբին։ Համանմանեալ առն որ բարկացեալ յիրիար ժամանակ, և գոլով խանգեալ, ոչ և ս ունի, եթէ ոչ՝ միացորդ լինէ՝ ի պղտորեալ զայրացմանց։ որպ սիւք ոչ և ս եմ, եթէ ոչ՝ իրրև ծփանաց նորաբողբոջ բուսոց՝ ի ամ ջ զարծեալ ապարակի։

Ա յսու ամիս՝ եկեալ արշալուսոյ՝ ի քանալ ըզդեմ՝ արեգա կան զդրանս երկնից, ամենայր ամ որ ամ գեղեցիկ։ Ա րեգ իջ բազմամիմբ բազաքայեալ։ և ասեիգ՝ որք չէ երիար ժամս մեր եմ եալ էին, աբօգնալ փախչէին՝ ի ժամանել Յիսուս։ Յ՝ արեգական։ Տեսաք՝ ի հետասանել դյաուքն, ուր հոգմն մեր ձեղ ցուցանէր զմեզ Հայեցաք դագաղ վերածնանիլ յատոյ՝ ի սրտի խմամ՝։ Ա սոյց ոչ զոք տեսիլ կրնէր բաց յամ ենորք կորուսեալք զվատահուելի՝ եղեն չ նաշուն ընկղմի ցեալք յայլ կոծուելի՝։ Ա մէրձենալ մեր՝ ի ցամաքն՝ մղէր ծովն զմեզ՝ ի ծայրս ապառաժ էց, առ որս լինէաք չափչփալք։ բայց շէ դէմ՝ ոչ կացաք ծայրիւ կայմին մերոյ, զոր Ա ՝ենեօք պինդս կառուսրեր, ոյ լեմ՝ հմուտ նաւապետ մի զգիտէն ։ Ա չ պապէս վտարեալ մեր զերկիւղալի տագաք զամբ՝ ի վախճանի հասեալ առ եզր մի դիւրին և տափարակ, և լողալով եմ ոչ խոտանեալ ելոյք՝ ի ցամաք՝ ի վէր ա՛ագոց։ ուր անդ տեսեր ըզմեզ ոյլ Ա՛ծուհի մեծ, որ բնակիս յայսմիկ կղզոջ։ որ և զիջեալ խնամարհեցաք ընդունիլ զմեզ։

Ա ՐՋ Ա ՀՅԵՐՈՒԴԻ Գ ՐՔՅ։

Գ Ի Ւ Ղ Ի

ՀԱՅԼ

ԵՕԹՆ ԵՐՈՒՐԴԻ ԳԻՐՔՈՑ

Պաւլիքեան ջուրմպէտ էր անունդ Ցնծալոսէ՝ ուր ծանր առնուս ի փորձ ածել փեղկ մը ինձ հնարս , առ ի ոտնիկ ընս ի նշանակ երջանկ, եւ փրամբել ընս ի սէրտագործութիւն ինչիան։

Այնուհետ կայնաս ցՑնծալոսէ զհաւատացեալսն քանիս երկուքն՝ ընդ գնէմ արձանագործնդ գիտանդ՝ ասոյով Աչքահատոյ, եւ ընդդէմ Պաւլիքեանդն. զոր Աչքիս քերթեալք յօգնութիւն Աչքահատոյն Ցնծալոսէ եաս ձեռնտուութեան Նշանակ՝ ուր ասիսՙ զգացին սէրտագործութիւն ինն գործանայիք գոհութիւնքեաք. զոր արձանացոյս նախատիս ի յաշտարակսն Պաւլիքեանց Խչեսոյ զբերդին նորա՝ ընդդէմ երկնոյ սէրտագործոց . Եւ գերդաստանն Ցնծալոսէ՝ ի ջնջել Աչքիս. զի էլանիցէ Ցնծալոսէ ի նշանակ երկրի ։

Պաւլիքեան ինձնոյն ընս, եւ հաղիսդէս յանձրդանսդէ՝ ոչխել ընաձն, զոր Աչքիսիք շինելէք. Եւ ի ժամուն՝ յորում Աչքիսիք ասէ ասուրչել գանել գՑնծալոսէ ի քաւանել, պետն ընս յոչխել Ցնծալոսէ զգեստ չինչեան զգեստի ոսկեհուրիւ ինն՝ ի գլուխն ոչխել նաճառն. եւ Աչքիսիք՝ որ զգեստ զիս, գահակիցս ընս ի ձոխ եւ ինչն եաս ձեռ զինի նորա , ասա ի լուսցմէք ապրեցոյանել ընս՝ յոյլ իմն ճառ, զոր գլուխն ի գլուցանել ի նոյն հոգեհան։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ԹԻԼԵՄԱՒՐԻՒ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յորժամ ի վաղմանէ եկիրեայց զգամս էր, հասին յա-
ւուրս ժամահարսանիքն զորայ անչարժ՝ և այլ բարեաց
հասանելոյք ի վերոյ՝ Հայելով միմեանս առ միւսան, առին ցնծա-
նալ. ոչ ք նն ուրեմն ազգս այսքիկ այնպես սիրելեաց յոյց,
յօժանալ ի նորէն առնել զայսպիսի զարմանալի պատահ-
մունս. Վերադարձեալ է արդէն որդին Հայելիսի քան զամենե-
սին ՝ի՛նձ անմահանալ եմ՝ յիմատալեմն՝ և յորիալեմս,
Ո՛չ, ոչի՛լ դէմք, ոչի՛լ դէմ ցկուէք, ոչի՛լ քաղցրա՛ի, և ոչի՛լ
համեստալե՛ի. Խայց զնո՛ր աշխուա՛ն, և կամ զնո՛ր մի՛ծա-
ոգեա՛ն. եմ ոչ զեռիցկ ազ զնա՝ զոլ որդի առն միոյ մահկանա-
ցուի, զնո՛ր լինէր Հաւատացեալ եմ իմիր Պաք.քս. (ա) կամ
Ա՛ՀրզուՀ (բ) կամ եմ նոյն ինքն ան՛ձն Ա՛լիոլեն (գ) Խայց ո՛չ

(ա) Պաւտս. որպէս Հռոմկլէացի՛ և Ա՛ետլէնէ, զոտեր չ՛Հաւատս Հնդիւրեն
Հնդեացի, հնազանդաց զիրքնեռնոցի՛ գլխոյ. որոյ բանասաքերեն եռուռ
Ա՛ճառնի՛. և զանկեն ան՛ս էաշ իմ գնաս, ասա ՝ի քանասցանէր ին ան-
տէի՛ որ ոսկեկեն ռուռնաս՝ էն գնեռնեան ՝ի գլխի, գիրուպատառեն ան-
ընդեռս, և լինեն գնորհաս և պղերգ.

(բ) Ա՛ՀրզուՀ. (կոյլաշնս) որպէս Հռոմկլէացի՛ և Ա՛ուկս զոտեր
Ա՛ճլանկի՛. է ասա Հրաբչանկէ և ասորահատոյ ասց, և է եան Ա՛ճ
ճռոտմնաքանատկի՛ վճռատանատկի՛ և գոզոց.

(գ) Ա՛ճլեն. որպէս Հռոմկլէացի՛ և Ա՛ուճնէ, նոյնցամ ասա Հնաբչէ
զիրոյ՝ ռատալզոտկի՛ զնաս՝ և ասրհատ նախագատոյնէց. ասա
ծռոնատկս քագաճոզ, իմ հիզնեան՝ և նաքնինն էրուզատկի՛.

է Աղենէոսն այս՝ որ Թուրք զոլ այր մի հաստատակամ. նախ՝, և՛ է
մեծակազմութեամբ եւ իսկ յորժամ նկատեալ լինի զգուշութիւն, զանգի
՛ինձմէ ոչ իսեռիք՝ թողիսի զերազանցութիւնն ինչ՝ ի վերայ ամ-
մոզիկանց.

Ի սկզբան Քաղիփոս զայսոսիկ չհոգեմտութեամբ մտաւ, զոր ոչ կարէր
զգալ՝ Հնչեալ նորա երկնչել զնային անդադար՝ ի Աղենէոսէ առ
Աղեքսանդր, և՛ ի Աղեքսանդրէ առ Աղենէոս. կամելով մերթ, զի
Աղեքսանդր վերակրկնեացէ զերկար պատմութիւնն՝ սոյն պատահ-
մանց իւրոց, և ապա յանկարծակի հատանել ընդ ընթերցուածն ներ-
Հարեաւ վերջացեալս շտապէ և տարեալ զԱղեքսանդր միանգամ
յանտառ մի զնա, ուր թէ արդ զանցառութեամբ՝ է զարձ կամ զնաց
հնարս, ՛ի գիտել ՛ի նմանէ լեալ՝ աղբիւրք Աղենէոսի ոչ իսկ Աճ
ուել ի ձեռ՝ աքօղեալ ՛ի նեղբոյ մտոյ կային կերպարանի. Աղե-
մանք ոչ կարէր ասել նմա ինչ. քանզի Աղենէոս լըսելակալել
իւր ընդ նմա ՛ի կերպարանի Աղենէոսի, ոչ ինչ ունէր բնաւ
յայտնեալ նմա, պատճառաւ յաւէտ երիտասարդութեան նորա.
մանաւանդ զի ոչ և ս հաւատայր գնա տակաւին զոյ բաւական
խորհրդոյ իւրոյ. հաղորդել նմա զդիտաւորութիւնս ՛իւր՝
նա և ս կամէր փորձել գնա յառաւել մեծ վտանգս, որ եթէ գի
տէիցէ, ել Աղենէոսն ի ընկերէ իւրմէ, նմանատարս օգնութիւն մի
տայր նմա առաւել քան վտառնուն, ուստի և կարէր բնաւ չու-
նել աշխատանս՝ արհամարհել զդիտաւորեալս՝ առնել երկիւղ զայ-
Այլ վասն և կանգնեցան գԱղենէոսն փոխանակ Աղենէոսի. վասն
որոյ և բազում հնարքս և արուեստս Քաղիփոսի եղեն ՛ի դերև առ
՛ի բաղձալոյսեալ զայն՝ զոր բաղձայր ՛ի գիտել.

Ասացն միջոցի համայն յաւէտ աշխատութիւնք շրջապատել զ
Աղենէոսիւ՝ հարցանել ինն հրամանաց զգաստութիւն. Աղենն հար
ցանէր զորպիսութենէ ճանապարհորդութեան իւրոյ յԱլեքսանդրիայ.
և միւսն կամէր գիտել եթէ զո՞ւնէր տեսեալ ՛ի Պատմակոս,
Ասէ՝ զի միւսն հարցանէր՝ եթէ ունէր ծանօթութիւն ընդ Հռո-
մէից. յառաջ քան զդնալ նորա ՛ի պաշարս մեն Տիւրիացոյս. Որոց
պատասխանէր ամենեցունց քաղցրալիր. որպ քանզ եթէ և ինչ
պարագայ բացայ ի հնարհաց.

Քաղիփոս ոչ կացեալ երկար ժամանակ ՛ինչ՝ խօսակցու-
լեալ ընդ Աղեքսանդրէ, և միւսք յաւէտ աշխատութիւնք զգալոյ ընդ
հաստակելով զերգս՝ հաւաքել զծաղկունս, առ ՛ի զգօսանս

Աղ

Ասիանոյ, զարձաւ անտի, և առնել սկսաւ զԱնդեմօր, առ ի տալ նմա խօսիլ։ Իսկ ոչ զայլոց գոլոշիք գնոյ՝ ոչ ինչ Թագուհն երևակերպիլ՝ ի ծանրացնալ յաչս՝ բոլոր անդամոցն վատաբակալ առն միայն. այլեայս և համոզիչ լռանք Աստուածոյն ոչ ինչ կարէին նեղացնել՝ ի սիրտս Անդեմօրի, վայ և զգայր Աստուածոյ մերձ՝ ոչ դիտեմ, եթէ ոճրի բեռն կերպիւ արտաքսանէ զնա՝ զնոյ ջանս իւր. և եթէ ոչ՝ ի ծայրս աձկր զհամոզիչ շողոքորթութեամ զրոս հնարէր։ Երբոր կարծ բազում ս ապաւաժ մի առ բարձնայ ծածկէ զհակառակ իւր՝ ի միջ ածոյց. և ոչ ինչ հոգայ զառնուելէ հոգոյն. այսոքս և Անդեմօր հատատա՝ ինձ բնաւոր նախան առաջադրանէ իւրում. Թագոյր զինքն զբոլոր՝ ի Քաղիէ ազգէ. Երբրեմն ասէր նմա յաւասր՝ եթէ չիտեմ զնա Աստիպատ՝ ի տարեցութեան իւր. որով կարէր իւր եթէ՝ ապրաքարշել զձգնաբան՝ ի խորոց սգոյ նորա. և մերթ՝ ինձն կասի յորում կարծէր Աստիպատ հասանել բարձանաց իւրոց, ակնկալութիւնք իւր՝ ի դիտել ս եղանէին. և այն ամ զգոս երևակերպէր ունել, յանկարծ փոխել ինձանէ, և միով համառօտ պատասխանաւորութեամբ Անդեմօրի՝ զարձնալ ընկղմիւր յանհաւատութեան։

Երբ այսպէս անցուցանէր զաւուրս. մերթ համձիւով զգ Թագուհոյ. և մերթ արհնելով զմիջոցս բաժանել՝ ի Անդեմօրէ զի ոչ և յայսմ օրում՝ ի խօսիլ նորին։ Երբ երթալ վերահասք դէպ զաւետիւ ի դիցկիկ Հաւերժ աՀաւանս իւր՝ ի ծնուցանել զոգոս սիրոյ՝ ի սիրտ երիտասարդին Թագուհոյ։ Երբ ահա ձաւուն մի առնել կարօղ՝ ի քէ կինքն, զայ յօդնուելի իւր, առ՝ ի տալ զիւնաւորել զոյն առաջարկութիւն։

Ա հնարանս միշտ գտանել յարհամարհանաց՝ զոր Անդեմօր և Թագուհոյն գուցեալք էին՝ ի Աիպրոս՝ առ Հրաւէրս նոցն. և ոչ կարելով միմեանս տալ՝ ի առանձին զերկու յանդուգն մեհենատուս՝ զերծնել՝ ի հոգոյն և յայլ կծուելիեց, արձակել՝ ի նէրգունէ. զոն արտասանելիս յաճախցուելէ զանկատեցն Աստիպատ երբ։ Իսկ Հայն ոչ ժամանելով՝ եթարց կամելոյ յայտնել նմա եթէ՝ Անդեմօր՝ ինձերքն պատճառի Անդեմօրի՝ ունէր սիրելոյ զորդին Հաւերսէս, եթէ ևս նմա որոնել զմիջոցս՝ ի խնդրել զվերժ յերկուց արանցս յայտցանէ. Երբ Անդեմօր անտի յերկնեցի՝ ոչ և ս ածելով՝ ի միտ զանուշահոտ բուրմունս՝ որք ծխալոք վճռէին՝ ի վեր սեղանոյ՝ ի փաթոս, ի Աիպրոս՝ և յայտ

յԱտաթիա, եմուտ՝ ի կառս իւր՝ լինել յաղաչանաց. և ՚ի առեալ
միբանիսկոպոսն յինէն զորդի իւր, գալով սփոռել ՚ի վշտաց նորոյ
դերեզկուեմի ինն՝ ՚ի մէջ գնդեցելոյ դիմոց իւրոց, ասէ ցնոսա

Տեսանի՞ք զսա՝ որդեակ իմ՝ զիրիսա սրա զպատանիկ,
որք արհամարհեցին զկարողալ քոյ և իմ, ոչ պատուհաս կա-
միլ պարտիլ գմեզ. երթայ, հայր գնասց քոյ յերիսոնն անդադր
սերտա նմ. և ասէ ես ինքնին իջեալ՝ ՚ի կղզին՝ խոսիմ ընդ Հա-
լիլիսոյի՝ Հաղ, և պատասխանեալ զօդս՝ ըն ոսկեզօծ ամպոյ միոյ՝
ներհակացաւ Հալիլիսոյի, որ ՚ի նոյնսում կիսի՝ և միայնակ առ
ընթեր տգեղս միոյ՝ բաւական հնարս յայրել իւրմէ.

Ոչ ապերջանիկ ծաղուհի՝ ասէ ցընա. ապերախտն Յուլիս
արհամարհեաց գքեզ. որպէս նոյնպէս ասկաբէն աւերել և խոտո՝նա
մանուկս արհամարհանս՝ քան զայն՝ պատրաստ քեզ Հայց
ահա Հռալիսոն. յի՝ սէր, ինքնին նկն՝ մոլ ժխտիլ լինել՝ մո
քոյ՝ Հոգուստ գնա ասա՝ և բնակիչք ՚ի մէջ Յաւերժահաւոյ
քոց, ոչ երբեմն մանուկն Պաք-քո մեռց ՚ի մէջ Յաւերժահաւոյ
սէց՝ Հասոս կղզոյն. (գ) Մոխրամած առանելով գնա ոչ մա
նուկ մի հասարակ, և ոչ կարելով պատասխանել զնոյն ՚ի նմանէ.
փութով զոգ յայնժամ զկարողութիւն նոր. Հայց, և մերթ ընդ
ետ Հաւաք յոսկեզօծ ամպոյն՝ յորմէ եկեալն էր, Հոգով զա
նուշահատ բուբսունս, որովք Հանդոյն անասունք Հալիլիսոյի և
ղնն լցեալ.

՚Ի բնակիլ սիրոյն ՚ի մէջ բազկացոյն Հալիլիսոյի, որ Հե և
ես ծաղուհի՝ զոգ զոգոյս նոր. որք սփռելք տարածելին ՚ի լանջս
իւր. Այր վն և առ՝ ՚ի ելեալ առեալ՝ ՚ի առնջանաց նոր, ետ գնա
փութով Հոգեքարձ կոչեցեալ Յաւերժահաւոյն, որ կայր առ ըն
Հերբ իւր. Հայ ասող. քանիցս զղջացաւ զինի առնելոյ այսոյ
՚Ի նախասում՝ ոչ լինչ Հանդարտացաւ աւերել անմեղ՝ ա
ռաւել քաղցր՝ աւերել սիրելի՝ աւերել Հանճարեղ՝ և առաւել
շնորհալի մանկանս պատրիկ. ՚ի տեսանել գնա զբօսալի՝ Համա-

(գ) Այն Յաւերժահաւոյնաւոր էղեալն Հասոյն, որ ՚ի նոր ծիրս ծնեալ՝ ոսկ
ծաղուհ. ոսկ գնա Հոգեպարծրութիւնս՝ զոր ասկն Հոգեսանդիսն
յոգոյնս զարգացման Պատուոյն, վերափոխեալ յերկինս՝ անդ գտանի
ցան յոգոյնս, ոչ Հոգեն Պատուոյ.

զինչ՝ և մշտամիծաղ. որ կարծեալ լինէր թէ ոչ ինչ կարելի պատ
դնել, եթէ ոչ ախտիւն և հանուելոյ։ Այլ հազիւ թէ տեսնել
եմք. Հաճասա ողջախոհութեանդ նէ՝ զգացեալ եղև, ոչ դիտեմ որ-
պիսի ժամս մի՝ թէ ի՞նաւորեալ։

Ա՛նուանն չար և խաբեբայ՝ ոչ ողջապահութիւն, եթէ ոչ՝ առ
՛ինանդիլ. և ոչ ծիծաղէը երբէք, եթէ ոչ՝ ի՛ն անդուեմ չար-
հասին զարս արտասուել էր, և կամ՝ զարս կամէր առնել։ Ա՛յ հա-
մարձակեցաւ ձեռննալ՝ ի Ա՛ստեծոյ, որպ խաւսել թէ երկուս կա
նէր գնա, և զպարս, զի անձնասէր ա՛ս՝ էր անել ախտացեալ, մինչ
զի և ո՛չ մի՝ ի՛նեռէից իւրոց լինէր մահացեալ։ Իսկ Ա՛ստեծոյ ա-
հաւասիք փուլ ոչ զպային գնուին, զոր մանուկն խորհրդով ըստ
բարեաւ էր. բայց զազրին ջանիւ՝ զնոր խոցեալ վէրս իւրեանց,
որ երբեք քաղցկեղ սփռեալ տարածիւր ի սիրտս իւրեանց։

Ի՛մէլմանք ասանելով զմանուկն՝ որ զբօսնոյր և խաղայր
ընդ Ա՛ստեծոյ ահագնից. վերըհռնեալ՝ ի քո զրուել եմ և՝ ի գնոյց
նալին, ընդգրկեալ ընկալեալ զնա՝ այնքան՝ ի վեր ծնեալ իւրոց,
որքան և՝ ի մէջ բաղկաց։ Ո՞չ գալ սկսաբ յինքեան անհանդըս-
տութիւն եմն, որպ զգայաձանն ոչ լինէ զանկն։ և որքան յաւէտ
որոնէր զբօսնուել ընդ նմա անմեղաբար, այնքան աւելի ագմիկալ
սկսարանայր սիրտ իւր։ Տեսանե՞ս ասէր ցՄ՛ստեծոյ, յաւէտ ժա
հարուածքս այսոքիկ՝ ծնրքան զանազանեալ են ի կռնուցն Վիպ
բասի. որոց զ՝ զնցիկս՝ ասելիք են պատճառաւ պահպանուելոյ
իւրեանց. բայց անմահական զնցիկսն իւրեանց այսոքիկ՝ յու՛ցա-
նեն անմահ ուելոյ մի՝ հանապատ եմ ի մի՝ և ոչ զանիս այսոքիկ՝ ի
ընդ մեր բնակիցսն. յասելոյն իւր այսպս շահագունել լինէին զնա
իւր, և ոչ դիտէր վնաս. և ոչ և ս կարէր լսել. բայց հազիւ թէ
սկսէր՝ ոչ կարէր եզանել. և քանզ իւր հասակալ լինէին, և
երբեմն ինչ նա՛ և թարց խիք զայս թէ՝

Ա՛խ գնա Ա՛նեղոս, ոչ ի՛մ լսելոյդ. որպ զի Ա՛խաբան
ոչ ինչ էին՝ ի համաբաղադատել ոյց, յորոց զու զգիկ ոչ
պահպանես արդէն։ Ա՛խոր լիսի զու հիանքդ զարձեցուցա-
նեն, և ապիկ լրբութիւք պատճառն զայրացուցանս. իսկ համ
զնզիկսն՝ և աւելի ժամանակ։ ի սիրելն՝ թէ ոչ սիրել
եմք՝ ոչ զառաքինուելն, և անզգալաբար թողուն զինքնանս
անհանգիստ՝ ի խաղ ահան ախորժս ախտաւորելն, որ ոչ լինի
զգացեալ եմք՝ ոչ յորժամ որ ոչ և ս ժամանակ շրջուցանել

գՀուր բորբոքեալ ախտին. Փախիր ո՛վ սիրելի իմ Ագաթանգե. փախիր յապացանէ յաւերժահատոյց. որք ո՛չ են այսպա ձևացեալք հեթ ո՛չ առ ՚ի բարձրեալ և ա պատրել զքեզ. փախիր յորոգայթէ երիտասարդութեան քոյ. և զերբ քան զամենայնն փախիր ՚ի սոյն մանկանէ՝ որ չէ ՚ի քէն ձանաչեցեալ Քան ասէր Վեհափառն, զոր Աչնեւս մեցոյ նէր երեք ՚ի սոյն կղզի, առ ՚ի վրէ ժինդիր լե ձել վէր արհամարհանաց՝ զոր յուսցեր ՚ի Աչեհերեան Վիպարտուոյ յաղագս հրամիրանաց՝ զորս արարին քեզ. խոցեաց նա զսիրտ Ագաթանգեղոսի, որ սիրահարեալ էր վրա քոյ. Տեսրեաց գՀամային յաւերժահատոյցն՝ որք չզթապարեալք են զքեզ. և առեղծուած զքեզ ինքնին, ո՛վ ապերջանիկ այր երիտասարդ՝ թարց զգալոյ ինչ.

Ագաթանգը հառանէր առեղ զառնս Աչնեհօրէ, ասելով քեռ. լէր ո՛չ բնակիցայք ՚ի սոյն կղզի. Յուլիս ո՛չ ևս ՚ի կեր նի, զի վաղիակ հետ պարտ է լինել թագաւորեալ նոր այեաց. փինեղոփէ ո՛չ տեսանելոյ զմերազատանալ նէր, կամ իմ, ո՛չ կա քե ընդդիմանալ այնքան բռնազատողաց. և Լզաբ Տայր նորա սահմանել ունի վնա ընդունել նորոգ այր մի, և ՚ի վերազատանալն իմ յԱղեաք՝ գուցէ տեսանիցեմ վնա գրաւեցեալ յայլ ինն նոր ամուսնութեն, պատասխանել ՚ի Հաւատոյ զոր տուէալ էր Տօր իմոյ. և Աղեաքացիք մոռացեալ զՅուլիս՝ ո՛չ կարեմք վերազատանալ անդ, եթե ո՛չ յորմնել զՀաւատոյ մահ մի, ընդունի սիրահարքն փինեղոփէ՝ ախտապատալք են բոլոր անցից նահատանդ ատին, առ ՚ի բարձրեալ և Հաւատալ զկորուսեալ մեր՝ ՚ի զարթի մերքում անդ.

Պատասխանեաց Աչնեհօր. ահա պատուիրեալ կայր ախտակրուեր զի որմնեալ լինի կարի նրբատուելոյն ՝ամ առեթ՝ որք օգտեն ախտին, և կատուցանեն զայն՝ առ ՚ի ո՛չ տեսանել զայն ամ՝՝ որք գատապարտեն զնա. Վմնեն լին ո՛չ են հանձարեղք, եթե ո՛չ՝ ՚ի խորել զինքեանս, և ընկղմել ՚ի յատուկ խորձն խրեանց, Աոռացեալ Հս ուրեմն գուցէ զայն ամ զորս ձեզ արարին քեզ առաջնորդել ՚ի Տայրենին քոյ. Աոչ երբ դու ՚ի Աքսիլեայու. Հախորդուեցիքն զորոց զիսրձաձեր յԱղիպտոս, ո՛չ վերազատ ձան նորա բոլորովին յանկարծ ՚ի պատիճ և յերջանկութիւն, Աոր ձեռն ածձանօթ վերամբարձ զքեզ ՚ի Համային յորոգայթէյ՝ որք ապատնային զկնոյ քոյ ՚ի Ագիր քաղաքի, ուրեմն զինչ այս

քան

քան զարմանալի սքանչելեաց՝ անզիտանաս տակաւին այնց՝ զոր նախասահմանեալ են ունել պատրաստեալ քեզ Աստուած։ Ո՞վ ազգ ինչ ասացից. արժան ես դու։ Այո իմ, զնամ ես, և բարւոք գիտեմ ելանել ի կողզ այս յայտանեն։ Անարժան պղծեցի որդի այնպիսի հօր միոյ լսնատանց և առատաձիրս ազնուից, զոր չէ քեզ ատել ևս ի հեղգ և անարդ ի մէջ խգաց. առնելով դէմ ընդէմ հառնցից այլ, զայն՝ զոր հայր քոյ հաճատոյ անարժան ինքեան։

Յանդիմանէին բանքս այսոքիկ ներարկելք ի ափանդէն մինչև ց խորս սրտի Ինդլանդքի, և զգայր ի բանից Հնեմ օրի։ Կոտրեալ վշտաց խորոց խառնեալ ընդ ամենայն։ և երկնչէր ի բարիւաճէ և ի լուծմանէ այնպիսի միոյ խնամանոյ, որոյ պարտ էորնալ էր անչափ. բայց կիրք իմն ծննդական, որ ոչ ևս ձանաչ չէրով զինքն՝ առնէր զի ոչ ևս էրնդոյն առաջին մարգն։ Օ՞ր ինչ ուրեմն առէր յոր Հնեմ օր՝ արտասուալիր աչօք, ոչ ի՞նչ համարիս դու զանձնդանելի, որ ի Ճուհանայ խոստացեալ հզև։ Այ ինչ համաքիմ ես՝ ասէ Հնեմ օր, զայն ամ. որ և ընդդէմ առաքինութեանդ՝ և ընդդէմ հրամանացն Աստուծոյ։ Առաքինութիւն կոչէ զքեզ ի հոգևնիս քոյ՝ առ ի ահ առնել զԱստուծոյ և զիմ նէտիկ։ Առաքինութիւն պատուիրէ քեզ՝ ոչ անկանիլ ի խոտաբար ախտակրութիւնս։ Ընդ ամէն որք ազատեցին զքեզ յայնքանից յորոց պահեալ էր՝ առ ի պատրաստել քեզ վասն իմն, համանման այնմ՝ որ հօր քոյ, հրամայեն քեզ ի բաց թողուլ զայն կողն։ Ամենայն և առնաճար սէրն այն միայն կարէ և կամի ունել զքեզ ատ Աստուած։ զի՞նչ առնելոցես զանձինդ կենաց մի թերագ ազատուիլ. առանց ընդհայ առաքինութեան, և թերագ փառաց Հրէական կենաց այս լինէր տակաւին առաւել ևս քեզ տանջանելի. բառնալոյ ոչ ևս կարէ եղբիլ։

Յանդիմանք ոչ պատասխանեաց բանիցն նորա, եթէ ոչ՝ հառաչանս. երբեմն բարձ զաչս իւր Հնեմ օր ակամայ պատասխանելոցը փութեալ ի կողզ անտի. և երբեմն եթէ ձեռն նմա յամր տասանել ժամանն՝ յորում Հնեմ օր չուէնալ էրկր. առ ի ոչ ևս ունել առաջի աչաց իւրոց բարեկամ մի խիստ՝ որ յանդիմանէր զինքն ի թակարութեան իւրում։ Ձամայն ապշեալիսի անհնամանդ մտածմանց առնչեալն զսիրտ նմ. որոց և ոչ միայն ի նոցանէն ունէր հատատուն. զոլով սրտի իւրոյ ոչ ցծով խաղալիկ համայն նեղչակ հոգւոյն։ Ակրեի ևս կուսացեալ ինայրատարածել և

անդարձ՝ առ ոչին ծովու, և մերձ մնալով ի խորտնեաւ անտառ
ամբ՝ հնդկաց զգաստն արտասուս Իշրն ինչ ոտացեալ, և ոչ ըստ իւր
խորանակաւ և լցեալ ծախիչ հրով։ Պատճառ իւր զինադունել,
վտանգել, և այլակերպել և ոչ համաստուգել լինէր քնաւ եթէ
ոս էին Ալեքսանդր՝ որ ամբառնայր զարդարեալ նման մանկանց
վշտացնեալ առիւծու։ Կռուեցեալ ի իւր՝ ուրախ քաջութեան
իւր՝ և ազնիւ գործութեան իւր՝ հեռի փախչէին ի նմանէ, և
նմանելոյ ծագման միոյ՝ որ բացեալ յառաջաւոր բոլ զանազ
հաս իւր ի դաշտի, բայց սակաւ առ սակաւ յերեկոյին կորու
սանելով զգործութիւն իւր՝ թառամեալ ցամաքի, խոնարհե
ցուցեալ զգլուխ իւր. ոչ ևս կարելով ի վեր պահպանելոյս
այն և որպէս Յունիսի հանդերձիւք միջոյ ի դաշտն մնալու։

Ալեքսանդր տանանելով, զի Ալէքսանդր ոչ ևս կարէր ընդդէմ
մնալ բրդնուելոցն կրից իւրոց. խորհեցաւ համանդամային հնար
իմն՝ առ ի փրկիլ զնա ի մեծ յորդոպելէ յայսմանէ. Նիկատ
եալ էր, զի Պարսիկոս հռանդնեալաբար սիրահարեալ էր Ալէքս
անդր, և Ալէքսանդր ոչ պակաս սիրէր զերկաւասարդուհի Պա
րէնէժ աղարան Ալէքսանդրի. Լսելով անգամ մի զայն՝ առ ի խնդա
նել զմահկանացուս՝ առնէ երբեմն սակաւ սիրել զանձն՝ յոր
մէ ևս սիրելոյ։ Յառաջադրեաց Ալեքսանդր զոր զոյ
ջակուսուն Պարսիկոսի, Նաև Ալէքսանդր ի սիրելոյ նահատակ ի իւր զ Ալէ
քսանդր յորս Ուստի Ալեքսանդր որ ամենեն ինն ոչ եմ առանձ ի նմա.
այժմ՝ այն զգուշանք սկսան սխորժիլ նմա առաւել քան զայլս.
և ոչ ևս սիրէ ինչ եթէ ոչ՝ զանասուս և զերկրին վայրենիս.
գուցէ դու ևս այն ոմն ծիծաղիս, որ ազդել սրծարձես ի նմա
զայս մեծաբարբառ խօս։

Պարսիկոս ի լսելն զայնս զայսոսիկ՝ զայց ասասիկ բար
կանէ ի նմա, և ոչ ևս կարաց ըմբռներ Ալեքսանդրս այս՝ պատա
նեաց, որ արհամարհեաց զամ հաձուելոս կղզեան Պիտրոսի
ոչ կարէ ընդդիմանալ չափաւոր զնգեցուելն միջ՝ Հանգր
ժահարսին խնդ. ոմն համբակիկ ուրեմն պանծալ՝ ունել առնել
այնքան զգործառնեալս զարմանալիս, մինչ սիրտ իւր հակի այդիր
գաբար ի վախաչ հիշատակելի. որով ոչ երևի ծնեալ, եթէ ոչ՝
առ ի անցուցանել ևսեմ կենաց իմն ի մէջ բազկաց ահաւ իսկ
միոյ. Ալեքսանդր տեսակալ ախորժանաց եմ յայտնելոյն որչափ

ապրիլ վրդովիը զանիա Վաղիմայի. ոչ լինչ յաճել խոսիլ
յերկիւղ, զի մի դիպչ զնա յերկրացուլ ինչիան՝ զուցանիլ
միայն զի մի ասիս ը և վշտացնիս։ Վանիամիլ ասաւ նոյն
հին ըուցանիլով զառանձնան արան իւրոյ, վո Տանդն էրուց զոր
առ ասանիլ ը. և շարունակէը նոր 'ի նորոյ զայլ ի այլ զանիսաս
Այն որ՝ զոր ծանոյց Աննեան, եղիցեաւ շարժել զնա 'ի բար
կաւ։ Վիտաց Վաղիմաս, զի Լեռլամաք ոչ արուն ը լինչ, եթե
ոչ՝ արդեր յայոց յաճերժ աղաղակ առ 'ի խոսակիլ ընչ Վզա
քեր. ոչ և արդեն խոսակիլն վա ասչոյ եկրկրելի արաց. ուր
նախատեսանիլ ը, զի լինելոյ է՝ ոյ եզ ասչն ը 'ի նախկինն
Աստ առ 'ի յրել զնազատակ Լեռլամաքի՝ յայոնեաց զիասս իւր
եթե և ինքն կամ լինիլ ընչ նա, բայց Տանդնդանոյն ոչ կարելով
առնել զարարած ի իւր առ ցնա այդու։

Վ.յսպէս ուրեմն ձվ յանդուգն երկասաղդ, եւ ինչ 'ի
կղզի իմ առ 'ի փախչել յարդար նաւազեկսն միոյ զոր Նէբ
զանն արձակեաց 'ի վրէժ ինդրոյ ընելի ոյց, որք կամիցեն պատ
ժել զքեզ Աչ մնար դու ուրեմն 'ի այն կղզի (որ ոչ է բոլոր
ապես անհնազանդաց,) եթե ոչ՝ առ 'ի նանարդել փիտարար
իմ զանբ, զոր յաղթ քեզ Աչ Ոնդնէ Օլեմպն և Աչ իբոր
յոր երկնից, և զմահոց յաճարաք ապերջանիկ Աչ ուհոյ միոյ,
փոխ ոգարան 'ի պատժել զայս նենդաւորս՝ զայս ապերախտս, և
զայս անհաւատասան Աչ ընդարմ ասնել խնամ և ասնել անհ
բաւ ևս դու տակաւին քան զհայր քոյ. խնդրեմ յերկնից, զի
կրկնոս զասնել մեծ չարիս՝ և զասնել անզուսպ պատիժս քան
զնորայն Աչ ոչ ասնեն ոչ վիրաւորանիցեն զհայրենին քոյ
ազգատ և ոգարմիլ Աչ ասն աչս. զոր ոչ ասնուին ոչ նախադա
սել զնա քան զանձուսն ընել։ Վամ և ասնել կրկնիցես դու
'ի ծովս, առանելոյ զնա 'ի հնաուստ և մորմին քոյ եզեալ
խաղալիկ ասնոյ լեզի 'ի նորոյ աբկերեայ եթե ոչ ինկնաս ընդ
զերկնզմանն 'ի վէ ասզոյ պատիկ եզերոյ Աչ ը իմ ասնոյն զնա
կերակուր յորդոյ և 'ի լեռ ոչնոյ. ասնոյ նմանասիս և նա զոր
սերտ ասնոյ զնա և զդայոյն փղոսկրի սրտի իւրոյ, և ասնիսի
եթե ընէ եզերի երջանկասելի Վաղիմայի։

'Ի խոսին պատգ ասնէր զանհաս կարմրացեալ և հրա
բորբոս, որոյ հայեցք ոչ ինային հասասա 'ի միասմ ասղոջ,
և ունէին ոչ գիասոմ, ոնդի նանմանելի իմն զազանական. պատ

նէր զաղջոյնն և ծածկեալք ի սեաւ և ի գիշերն բծիծ։ Փոխար կէր յիւրաքանչիւր բոպէի զգայն դիմոյ իւրոյ, և առ սակս սակս պայման ախտալ մահացու դնելոյ ի մեծ սիրտ տարածիւր ի նեա։ Կատաստրոֆ իւր ոչ ևս հոսէին առատ յերդ ոտ ի ինախնուն ի աչերդ ի բարկութիւն և յուսահատութիւն իւր ցամաքեցուցանէր զաղբիւրս նոր, և հազիւ իջանէին քանի մի կաթիլք ի վէր այտիկ իւրոյ։ Զայն իւր նմանանգոս խրգիորդեալ և բնիկ ի կանչել ի սատակի բարեխոսել։ Անդնդոց հայկոյել ի սոյն հանմայն շարժմանեան նէր. ոչ ինչ ասէր զի ի վերամբ, և համարէր զնա ունգ հիմանդ մի անակնկալ բարձրեալ ոգի երկնաւ՝ արիանելով առ ոտ ոտ հայեցս ինչ գիտութեամբ ի վէր նէր։

Ի վերամբք բարբոք ձանաչելով զինքն յանցաւոր և անարժան ի սիրելութեան։ Անդնդոց, ոչ համարձակէր ամբառնալ զաչս՝ յերկիւղ յանդիմանն լինելոյ աչաց բարեկամին իւրոյ, որոյ նոյն իսկ լռութեան բաժանական դատապարտէր զնա։ Անդրի ընդ միրթ խորհէր զնալ անկանիլ զպարանոցսն, և յու ցանել ի՝ ոքեան զ զնացել էր ի յանցանս իւր, բայց ընդդրկեալ լինէր միրթ ի վատահար իմն յանդիմ ոտ. և միրթ մանաւանդ ատ ս յեր կիւղ. քանզի ոչ կամէր արտաքարշել յորոգայթէն՝ որ ի ոչ իւր նմա քաղցր. և առակաւին ոչ կարէր առաքրքիլ ի՝ իկամի յազթել զնդեալ ախտակրութեան իւր։

Ինք և ածուհիք Օլիմպի խռովք առեալ ի միջ խորին լռութեան՝ հաստատալք ունէին զաչս իւրեանց ի վէր կոզ գն Աստ լեհոսի, ի աեւանալ ի՝ ո լինելոյ յազթի անակին։ յր Անդ ընդ կամ Հռուփեոն։ յր իմաստութեան, թէ սէրն Հանգի Հռուփեոն ի խաղալն ընդ ՀՅաւերմ աշարսից, և դիտալէր զամենայնն ի հուր ի կղզի ոչն։ Իսկ Անդ ընդ ի՝ ինքնըզոյ պատկերի Անդն ի՝ ոչ, ի զործ ածէր զյաչափոխութեան անդաժանելաբար ի սերոյ, ընդդիմ ինքեան սիրոյ։ Ինչ ՀՅուպիեի էր յատաչգրեալ էր լինել նկատիչ սոյնպիսի մարտի, և ինալ անզանազան։

Իսկ որքան ատ Ի՝ վերամբ՝ երկնչելով յոյժ, թէ ի վերամբք փախչի լինքնին, ի զործ ածէր հաղարատկերոյ արուեստս. ունել զնա միշտ ի կապանս իւր։ Ինչ էր ատ ի պատրաստի երթալ ընդ նմա յերկրորդ յորս իւր, զոյով զգեցեալ որպէս զՀանոյ. յր Անդ Հանգի Անդնդոց և Հռուփեոն սփռել էին ի վէր նորա նորոգ գեղջին, այնքան չքնաղատեսիլ՝ որ յաչուր այնմիկ

զնզնկուելիքիւր՝ նահատակեալքն զվնզ ինքեան Քաղիսոսյն, որ տեսանելով զնա՝ ի հեռատեսակ՝ նկատաց՝ ինձին կիտոջ՝ ի մէջ ջինջ և պայծառ աղբեր խըրոյ, և հարաւ յամենի՝ ի տեսանել զնա, և սաւ և աբօղնալ զինքն՝ ի խորս պըրկն խըրոյ խօսէր ինքնին միաձնակ պատու.

Ա՛ հ ինչ օգուտ ինձ ուրեմն՝ ի կամելոյ վըդովել իմ՝ զերկուս սիրտս տարտարս զայսոսիկ, յայսմանէ յաւէ՛ կամիմ և ես լինել ընդ ձեզ՝ ի սոյն որս. Պարտ իցէ ինձ արդեօք զնալ. Գնացից արդեօք՝ ի յաղեծանակել, կամ՝ ես ծառայեցուցանէ զնզնկեց կուելիք իմ, առ՝ ի զերամբարձ առնել զնա. Պարտէ արդեօք զի ծնկալանք՝ ի տեսանեն զնա՝ առաւել ևս սիրաշարիցեն Քրիստոսի. Ա՛ ապերջանիկ կին՝ զորձկեր դու. Ա՛ հ. ոչ զնացից ևս, և ոչ ևս զնայցին իսկ ետքին. և քարբեր զեսեմ արգելուլ զնոսա. Ընդ զնացից զտանել զԱՀնելոս, և ասլա՛ չեցից նմա զի հանդէ զ ծնկալանք տասի, և տուրըս յԱհելաք Քաղ զինչ ասեմ ևս. և զի՝ ոչ լինելիցի, յորժամ՝ ծնկալանք զնոսայն տասի. Ա՛ ւր եմ ևս, և զի՝ ինչ ինձ առնել. Ա՛ ան գուտ Ա՛ հնելոս. Ա՛ հնելոս՝ դու խաղեցեր զիս, Ա՛ զ նենգաւոր սպարգե՝ զոր արարեր ինձ. Ա՛ ռանուկ չարաձձիկ, ակր ի բունա՛ հարեալ. ոչ քացի ես զբերա իմ քեղ՝ եթէ ոչ՝ ակնկալալ ի տալ բերայ և կիլոյ երջանկաբար ընծ ծնկալանքի, խակ դու ոչ ետր՝ ի սոյն սիրտ, եթէ ոչ՝ աղմուկս՝ և յուսահատութիւն. Օ՛ ի ահա ՀաւերժաՀարատութիւնք իմ՝ ապստամբեցան ընդ իմ լինձ, ետուր ծիմ՝ ոչ ևս օգնէ ինձ ինչ, եթէ ոչ՝ ընծայել զիս յաւիտենական յապերջանկութիւն. Ա՛ հ, եթէ լինիցէի ապատ՝ տալով ինձ ժահ, առ՝ ի տալ վազձան վշտաց իմոց. Ա՛ զ ծնկալանք պարտէ զի զուս մեռանիցես, ընդրուա՛ ես ոչ կարեմ մեռանիլ. Ա՛ յժ ժնդրը ևս զէց քեղ յապերախտութիւն քուռ, և ՀաւերժաՀարատն քոց տեսանիցէ, զի խոցոտից զքեզ առաջի նէ. Բայց ոչ ունիս իրա՛ Հունս ոչ ապերջանիկ Հալէքիսս, զի՝ ինչ կամիս առնել զուս, կա՛ միս կորուսանել զանմեղ մի, զոր զուս ինքնին գահավիժեցեր՝ ի սոյն Հշուառութիւն զուր. Օ՛ ի ես եմ զոր նգի զոյն քոյսարորքոք Հուր՝ ի կուրծս ողջախոհին ծնկալանքի. Ա՛ հ, ոչ՝ զի անմեղ ես՝ զի առաքինութիւն. ոչ զարշուն յախտից, և ոչ քաջութիւն ընդ ժամեծաւի Հնշուութիւնց. Ա՛ ի եթէ պարտ իցէ ինձ ունաւորել զինքն՝ ի ևս զայց ծոգոյնը զեսս, եթէ ոչ առնիցէ ինձ

այսպես. վասն զի ոչ ինչ օգուտ կայ ինձ. և կամ ես ոչ տեսանեմ զայնմ արհամարհեալ զինեմն, այսպես ոչ կիրանալ նմա, եթէ ոչ ընդ խոնարհական խնդիր։ Ես ոչ տանջեմ ես. եթէ ոչ վայ ինձ ես զանաւորութեան խնդիր։ Երբեմն ուրեմն ոչ Յովհաննէս զնա անգործ գտանիցէ, և ինձ զԿաթուղիկոսս անմիխիթար, ոչ կարեցուցանել զինքեանս կենալ, և ոչ գտանելով զմեզ. ընդ զնա անսփոփ, Տածկեալ և լի տրտմութեամբ յուսահատեալ ընդ ամբարտաւանն Վրթանէս։

Խօսելով ընդ նմին այսպէս միաձնակ յորպէս իւրում, ել յարաւաջս յանկարծակի զպարագնեալ, և զոչնաց. ուր ես Ինեթօր. այսպէս ուրեմն պաշտպանես զՅովհաննէս՝ ընդէմ սխալից յոգոյ ընկերանայ յաղթահարելոյ. ներկնիս դու միշտ սէրն հանէ և արեգունդ կայ ընդէմ քոյ. ես ոչ ես կարեմ ըմբռնել այսմիկ ինչ անպատասխանելի, զոր դու ցուցանես։ Արդ տեսանել անհոգութեան զորպէն Յուլիանէ որ անարգելով զպատիժ հօր իւրոյ նահատնոյ գանել կամի զպատճառ նախատահանելոյն ի նմանէ. արդ ի քէն, կամ ես ընձ հաստատակամ են զնա ճնազդ իւր առաջնորդել նման։ Ինչ զայսմանէ ես զիմացայս ապաքինել զվէրս սրտի նոյն, և ոչ ինչ հոգաս։ Գան անդ ահա ի տեղի ինչ յայժ ներքինական յայսմիկ անտառի, բազմութիւք տախտակայ՝ զերծ նայ՝ և պղոյս նուիրեայ, յարմար ի պատս կառուցմանդ նաւուց, ուր և Յուլիս անդ շինեց զնաւ իւր որով ել յայսմանէ կղզոյ։ Զայնպէս զտանես անդ պէս ինչ խորհուրդ յորում զտանիցես համարձակ զործիք հարկաւորք առ ի հատանել՝ տաշել՝ հարթել՝ և միացուցանել զմի մասունս և զիրմասունս նաւուն։

Հարիւր ևթ ասաց, խնդրեմ զիմացաւ։ Ուր Ինեթօր ոչ կարեցաւ անկել զանէ բոլոր մի՝ զնացեալ փութով ի տեղին ևգիտ զգործեան, և արիւնալ յիրիկը զմի հարկաւորն նուիրեան կառոյց նայ կազդուրել կառոյց յաւուր միում զնաւն։ Վասնզի կարողութիւն և հանճար Ինեթրիի ոչ ունէր կարասուելի քաղաքմ Ժամանակի՝ առ ի և զկրել ի տուղ միջոցի զառաջիկ մեծամեծ գործառութիւնս։

Զայնիսա գտանելով ի մէջ տարտարի և անտանելի մնաս առնուելոյ՝ յանհնարինս վարանէր. զի ի միոջ կողմանէ կասէր ցտրտաչանալ զգործ Ինեթօրի. և ի միս կողմանէ՝ ոչ կարէր ի բաց թողուլ կորուստ՝ ուր Յովհաննէս լեալ էր տագնապելոյ

ջ Ամէլանաքի. ընդուժ յաջողհաուսէին իւր՝ ոչ նեղէր ամէ-
նին կորուսանել զանսաւեալն երկրի ս սիրահարաց Աստ. Ջա-
նայր զարձուսանել բոլորովին զոյսն ինդին կողմն, ուր զիակ
շինել Ամենօրի զնաէն։ Եւ նա անտի զաղաղել կացոյց և ու-
ռան, ունելով զանձնէն ի պատրաստի, և ելաբանելու հրնչ-
մունք հաճելոյ սարսռագուսանելին զնա։ Բայց և երկնչէր
յոյժ յոյնի միջոցի, լեռ սոյն վարանմանք մի յաղիշասիսացն
ինդնանել զանձ, զոյն ինչ զանսաւ ի նշմարանաց և անհարկուն
Ամէլանաքի. որ ան երկաւորդուսէի յաճերժ աշարան Ելքարի։

Հայսմիկ մոյրն սահր Ելքարի չը Ամէլանաք, Ծաղրական
Ձայնիւ. ձէ երկնչես լեռ Ամենօր զոյսոյնիչ զքէզ զարոյ քոյ
յորս սահանց նէր. ձէ, ձրքան յաճակնչի ես վն կելոյ քոյ ընդ-
հսիոգալէ զոյսոյնի աշխատակիք զասահարակի, որպ ոչ ինչ
իւր կարէ ամենն ին մի զնացուցանել զնասահարաւելին, զորմ
նէր եղ հնասի հանդոյն հանդուելոյ։ Ելէ ոչ կարէ ը՛նէ ինչ, զի զոնեղ
Ձնշակիչսն և զմին, Համարելով քեզ յանդգնաւ նասև զանձնել
անմեղ իրս։ Աստնի՛ն կասնաւ լինել քեզ ի՛նմանէ՝ միջև տա
կաւին ոչ երբ ի հասակի կատարելոյ զքեզ ընդնէ, բայց
զինի ցուցանելոյ քոյ զոյնքան իմնասուէ՝ ոչ և սպառնս ես տ-
զուլ զքեզ զնել ի տեղի մնդկան։

Այն նենգաշնաւ բանք՝ նեղեցին ապանչնալ ի սէրս Ամէլա
մաքի, զի լուելին զոյսուսն ընդդէմ Ամենօրի, որ չանայր տա-
բաժանել գնասանգս իւր, և երկնչէր զերազհալել ի նոս։ Բայց զի
այնքան տզիկցնալէր՝ որ ոչ ինչ պատասխանանաց Ելքարէն ի
Ամերձանա զէզ երկիցի գոյոյ՝ ածնալ սրսոյն ի միջ՝ և ի միւս
սոյ կողմանէ՝ շարաւնակ իմն բռնաւելը յանկիւն մի անտառին,
որը զանին զինքնանս կարի մերձ ի տեղին՝ ուր Ամենօր զարձ
եալէր զոյն ողջոյն։ Ամերիսս ի հնասանանէ տեսնալ զնաէն
նզի բնալ. խոյն ձաճկնցան աչք նէր ի միւս՝ զոյրկնէր ի տե
սանէ ինչ միջոյ, Համանման մնհանան Օնանէր իւր զա
զարոյ ոչ և կարէին ունել զնա ի միջ ինքնանց. և սահն քըր
տունք մնհուան հասնին համոյն յանդ տոց բոց։ Այ հարկ
եայ եղև յնալ ի միջ յաճերժահարսէի, որը չու ըշ կին զնրև
և ի տարածելը Ելքարէի և զնեան օգնել նմա, մերժեայ
զնա արկանելով զասամնական հայհոյս ինչ ի միջ նէր։

Ամէլանաք տեսեալ զնաէն՝ բայց ոչ երբեք Ամենօր, զի

'ի բաց զնացեալ էր անտի՝ զինի լսացուցման զայնց խրատ, և հարց Աստուծոյն ևթէ ո՞ւր իցէ սա պատրաստեցեալ Ահարոն ասէ ոչ կարելով պատասխանել խոհին՝ բայց միջնոյն ասէ , ևս առաւ չինել զդա առ 'ի ուրեք որել զԱհնեցօր. զի մի ևս լինիցս չինել նմանս 'ի սոյն խստաբարբ բարեկամէ, որ ևնչհաճեալ բա ևթարդուելոյ՝ քոյ՝ նախանձի 'ի տեսանել զքէզ լինիլ սեծամէ։ Ահնեցօր եմ ոգնու պիս, զի՞նչ առնեմ ընդ իս զայնց Մովսէսի ։ Ահնեցօր եմ ոգնու պիս , ոչ զոք ունիմ, եևթէ ոչ՝ զքեզ միայնակ։

Փախան բանջս ասուրքիկ 'ի բերանոյ իւրմէ՝ յեռաբարբոք կրնոյ իւրոց. և իսկոյն ևսես զյանցանս իւր յասելն զսուտ, բայց ոչ ունէր ապաստան մնասելոյ զնշանակաւելի բանիցս ասուրքիկ, և բոլոր չորեքկայ ժողովն ապշեալք մնացին 'ի լուսեն։ Մովսէսի շատագունեալ զինքն խոնարհեցուցանելով զաչս կողք յեռակոյս բարբրոմիմբ լուսև ամենեցնալ, մինչ զի ոչ Համարձանիլ երեխել , բայց ունելով ապրանս առնելի յերևոյս իւր, 'ի խոցս ասելի իւրոյ 'Ինեղբուսաս ասիսպէս զուբանաւելի։ Ասկ Մովսէսի ոչ ինչ զոյզ յինքեան՝ և ոչ ևս կարծէր լինել խօսանել ևս ասիսպան ասելոյ։ և զոյն Համ՝ զոր ասուրքիկ ևնկանեան ոչ երեսի մի, բայց երես մի՝ յասելն մնացը խռովել և շինել ևոյ։

Ահարոնաս առնել կատարած զանգամանակ առնեցուս՝ յոյսի յաչերսանկին կարելոնք, ասչաչէկ զկոյ 'ի ևնեղբսիցս անասուն ևմոյց Հնանելոյ յոյսի ինչ, և ոչ զիսկոր լինել ասր ևրևի ասրս։ Ալ ևրջասիկ ևգիսս վնաբն մեծ 'ի մեռանասրկի ևնեցօր ասրսանկր ևնաս Օրը իսկոյն 'ի տեսանեն՝ ասկ ցրնաս. ևկոր ասոկ 'ի կողոց իմմէ ոմ պատճառս իսոց, որք ինկեալ կոր 'ի վերոմիլ ըզհանգստաւելի իմ, Հեռասցի վինեն անգոյ ևրկասասրցս այս՝ և զոս ոմ անհաճելմ ևզոսնեն. ասոս ևս ոչ զոսոկոր վոսելոմ զայն՝ որոց կարօղ ևս բարկասելի ևնձուհոց միոց, ևևթ ոչ ասոսհանկոցս զնս ասոկ բոլոր ջանիւ. զի ոչ ևս կամիմ՝ տեսանել զնս, և ոչ ևսնեսրկ, զի զոսկ միևն 'ի յասերս ասարսկոյ խնոյ խօսկոյ կամ՝ տեսանկոյն ընդ ևոս. որ զոսն ևս ոչս ևրդնում՝ 'ի ջուրն Ամերկոս, ևրգասեմ՝ որ զոզոյսս ցանկ զնձս Ասոյց զնսոս Ջկոր զոս ոմ Ամերկոս, զի չարկոր քոյ՝ ոչ ևն ևզիրևոյք. ոմ ասկ ասկրսոս. ոչ ևլանկիցես 'ի կղզոյ իմմէ, ևևթ ոչ՝ ոս 'ի լինել

քոյ

քաղքիշտին՝ ի նոսրանալ ձախողութեան։ Այդ ի քեզ վիճ֊
խընդիր, և ապաշաւեցուս՝ ի կորուսանել զԱթ֊ոխս՝ քայց
դուս՝ Ակ֊ոտ֊ն ցասաւ ընդդէմ Հոր քոյ՝ վասն զպարտուցա
նելոյ զնա՝ ի Միսիմաց։ և վասն ժխտելոյ Ա֊ՆՆ֊ն, զոր արձա
մարհեցիր դուս՝ ի Վերոյս, պատրաստ՝ քեզ ոչ լինի ոչ կոծու
ել և Տեսչ֊ն դուս՝ դիպոյր քոյ՝ որ ոչ ժառանգ։ քայց տեսցես
զնա ընդոյ Ռամաչելոյ։ և ոչ միասցես ընդ նմա ի Ա֊ՆԴ֊ն, եթէ ոչ
զինն լինելոյ քոյ խոստիկ առաւել անգութ թոգոն։ Երբ
զուս՝ և նա երկնեցուսցանեմ զկարգուսելն ևրինչ, վասն ի քէն
զնոր վիճել քեզ Երդեալ Աստուծոյ՝ Լ֊ԱՆ֊Ջ Ծովուս՝ կամեալ՝ ի ծայ
բէ ապառաժի միոյ, Հարեալ՝ ի կայծակի։ և՝ ի դիւրիս կոչե֊
ցեալ զԱթ֊ոխս, որ՝ ի ստանջանս քոյ լոյն բնակեցոյր։

Ճնեալ առելոյ զգանս զպատուիրէ՝ զոր ոմանք և վճռապետ
զոյսք՝ ի վիպս եւր՝ եր ասէ՝ ի պատարաւի՝ ունել զոյ՛ լինել ներ
հակառակաբանելի, միոյ՝ ազատեալոյ Ա֊ռ֊ւիսան կրկին՝ ի
սրոյն խրատ՝՝ զնորոգ խոնա, վերապահել անդ զ Ա֊ՆԴ֊ՆՔ։
Զնայցէ նա, և ո՞ բնակ՛ցի տատ, ասէր բնդնին։ Հարկի՛ն զի
զոյցէ վերջապէս զայն ամ՛՝ զոր ազատի նման։ Երկրորդ ոչ կարե
տալ նման ոյր զնա անմահութի Ա֊ՆՑ ոչ առաւել կայր Ա֊ռ֊ւիսան՝
դուս՝ զրեղ ինքնին գաճառանացիր երկրմամբ զոյ։ ահա դուս
զրեղ ինքնին զրաւիցիր, զի չուրն Ա֊ՀՔ֊ն՝ որոյ երդուաս,
ոչ ևս նեղէ ինչ յուտալ քեզ Ա֊Ի պատ ոչ ոք լսէր զնոյս զայ֊
տասիկ՝ քայց նեղանային զայրացմունք եւր՝ նեղատրք երկինն
՛ի դիմն նոր, և Ա֊ՍՆ֊ը Ա֊Ի սրտիկ իւրոյ՝ չհամարձ
Ա֊Ի խնամարկալ ժամուս՝ սեաւ զնացն Ա֊ռ֊ւիսան։ (ե)

Այսուհետեւ Ա֊Ի յանդ, և Ա֊ռ֊ւիսան՝ (քարբոր տեսանել
լոյ Ա֊Ի ձայն ինչ իջեալ այն՝ զոր սէրն յայտնիսան՝ ոչ հնարեալոյ։
և ձանապարհանք ազատանալ Ա֊Ի յանդերի՝ վերադարձնել զյոյս ոտ
քոյ նեղ զգայնոյ ձանուցանն։) նման Պարբանիի միոյ՝ որ
ընդոյ զոյն ձնիւ իւրոյ՝ զոզոնալ հնչելոյ ցանկ զարթը լերինս
Ա֊ռ֊ւիսան, ապաշաւեալ զի յանտառան, ունելոյ զնան ի ձեռ ին

ե

(ե) Ա֊ռ֊ւիսան գնաց, զի ի գերեալ Երկնեցի (այսինքն՝ Ա֊ԼԱՒ֊ԽԱՅ) ոչ ե գնաց
ի Երուսաղէմ գերեալ, զոր բառնալոյն յ֊ուիերդեն երեալ ի գրչոյց. տես
գի՛ տեսան ազգա՝ նշանակի ազգ. ոչ լիցի յ֊ուգոսլաւոյն ընդառաջ այլ
գի՛ ոչ ե ի գրչոյս։

և կոչեաց զՀանդերձ յաՀեղժաՀարուածս՝ սպառնալով միով դնեսո
իւր այնց ամենից՝ որք ոչ Հնազանդին նմա, որոց երկուցեալ
յոգեմանէ սպառնալեացն՝ խուռն ընդ անապին զինի նոցա։ Ի վաղ-
րի և յառաջանացս ի նա արտասանելոյ աչօք Հայելով ի լծէ
լանիսք Հեռ ատամանէ։ Ընդ որ ոչ և ս Համարձակէր խօսել Մոսէս
ընդ նմա՝ ի տեսանելն զնա առ ընդ երբ իւր, և վախճանակ դնդա
նելոյ ՚ի բարկութենէ՝ յոգոյս Հնազանդեան նորա։ զրգռէր նոր
՚ի նորոյ զգաստութիւն իւր, տեսանելով, զի վշտապատիժք սրտի նոր
և և ս յաւելուն զդեղկութենէ ի նորա։

Ինչ ևս լանիսք յայս՝ միջոցի մեաց միաժամակ ի Հնդեմ օրէ
անկաւ ՚ի ծուռնիս նոր։ քանզի ոչ Համարձակէր փսխել ոչ յայ-
լում նոանոգի, և ոչ և ս Հայել ՚ինա։ Հեղոյր զաուս արտաս-
ոռնաց, և կամէր խօսել, բայց Հատեալ զոյով Հանդի իւրոյ՝ առա
էին և ս պակասին բանք իւր։ և ոչ դիտէր՝ ոչ զայն զոր պարտ
էր առնել։ ոչ զայն՝ զոր առնէիցէ, և ոչ զայն՝ զոր կամիցի Ինքը
Քանզ պղպակեաց ՚ի Հնդեմ երեսաց իմ՝ ՚ի Հնդեմ օր, սպա-
տեալ զնա յայոցքանեաց չարեաց։ ոչ կարէմ ես, ոչ լռոտալ դնդգ
և ոչ Հետ իլ քեզ։ պատեալ յայոց չարեաց։ պատեալ զնա յիմ
մէ յիւրեքինէ, և տուր լնձ մահ։

Կրկին զնա Հնդեմ օր, միսեմ արեաց, և քաղաքեալ։
և ուսոյց նմա Համբերել Հնդեմն՝ Թէ որպ Համարեալ զաղետս
բուեմս իւր։ և ասէ ցնա որդի իմաստասոյն Հնուխ՝ զոր ձնձ
այնքան սիրեցեն, և Հետ ևն սիրել տակաւին։ արդասիք իմն է
սիրոյ նոցին այս, զի Համբերիցես դու այսպիսի զարհուրելի չար
եաց։ Նա՝ որ ոչ քնաւ փորձ առեալ խակական տիարուեմ
իւրոյ՝ և բռնութեամ տեսին, ոչ տակաւին իմաստուն, քանզի
ոչ Հանապազ զինեցն տակաւին։ և ոչ դիտէ պաշտպանել զինեցն
Հնձ առաջնորդելոյն քեզ՝ ոչ Թէ Հետ ասէ, միշտ ց եղերս
դրոյ։ առ ՚ի ցուցանել քիչ զմա խորխորատս՝ Թէ որպ Հոգոյ
անկանիմ։ Ուսիր ոչ ՚ի զայն Համ՝ զորս ոչ ուսանէ իր բնաւ, և
Թէ ոչ իդէպ փորձառեալ։ և ՚ի դերեւ լինելոյ քեզ ընդ
դատաստան Թէ սիրոյ, որ Հանդէպ զմարդկիկս առ ՚ի ներելոյ
զնա ՚ի փախանակի։ և ՚ինքնքրոյ երեսին քաղցրութենէ մերոյ՝ գաղէ
զարթասփիւռ գառնութենէ իւր։ Այնմ միանգամ ոչ լինիցէ ՚ի մէջ Հիմանացոյ՝ խոտոր
և խիստ զիւրա քոյ։ և քոյ առեալ Հաճոյ Թէ ոչ երբ նմա խիստ

Ոգանել եւ առնել զայն սրտի քոյ. Քանզի եր խոսել զնա
եւ խոսել զքեզ լինելոյն, ոչ ինչ անելով երկիւղ յանձն.
Այս
եաց՝ Լ պատուա՛ զհայրա յանդգնութեն քոյ. Այժմ խնդրես
զնոսն, որ ե՛ն միմեանց անկանալոյ Ծնօղին
ազգիկոյ՝ ասա նմանեն զժամային Հայրն միոյ. Այվթաբէ առջորն
անգամն հրով միով առաւել քան զնոյն ցանս մնացու. Ամենայն
յաւիտենական յաչսդիտակսն ակն միանգամ՝ Լ պատրաստ
են պատառելով փոքրանալ գմիմեանս. Հոտասէրն ոչն՝ զոր նման
զանոր ակն առնէ, որ երբէք պակսի քոյոցը. Ալ բառասցիր
ուրեմն զհանցն՝ վասն զի ելոյ քոյ. Ահ, ով ոչքան սիրեն
զքեզ ոճդ՝ մինչ զի բանան պատիկ զնդիկի լեն Հանապարհ,
առ Լ փախչել Լ սիրոյ, և զիրատանալ զթագաւորիկ հայրենիցն
քոյ. Կարելիս լինքնեն է առնգնալ պատաքան զքեզ. և նոյնն
ե քաղցրանալն Լ պատրաստ, որպ՝ առ ի նէ զանգատիմք Լ ինքո-
զալ զկզակս, ուր առաքինանալն ոչ կարէ բնակիլ.

Անալով զանս զպատուի՝ կարէ Աննեղ գնեանել նէր,
և քաջալեղ առնել զ առ աչն ծառս. Հակառակութ հնազանդ գա-
զիր հպարտոյ միշտ յեսային խոր Խոտնէր զԱվթաբէ՝ որ հնազա
նայր Լ ննջման. և ոչ կարելով անանձել զիրանս նէր հպարտ Լ
զնգնցնիկ հնազանդ հերս նորին, և Լ փոքրոգոյն զգնացս, և
յաղնիւ ընթացս նէր կամելով համբերել զնեանս քոյոյց նորին
Լ ոչ Լ կարգանալոյ զանգամն նէր պատրաստելոյ յարդարէր զա-
հանգս տակաւին երբեմն ակնդրկելով յանձն զնոյն. Ալ գոյով ան-
նեղիկ՝ քայց նեարգնալ յաչս Լ ոչ՝ անգանգն ոչ Լ կնդգանգն
առաչն ոչոց Լ բոյց, և համառօտ խոկ խօսիլ ընդնա, ոչ զիաւ
լոլ Լ ոչո Լ բոյ, և ոչ կարէր լսել Աննեղոյն.

Ալ նրչանգս ընդ առաւօտեալ Լ ոչ Լ խոր քնոյ՝ առ յԱննե-
ղոյ՝ յառաջագոյնի հնազ Լ ոչ Լ քեզ քայց առաչնն ոչ առայլ
բարեաւ ասա զԱվթաբէի, լաւ հանդարտ Լ առանել, զան Լ ո-
զալ գնա զայնպ առիթառաւելոյ. զպատուա զայն լինչ զի վ բա
առնոյց գնա զանձ՝ անգամ Լ ն ս, Լ ր վերջին նուաղ է, առ Լ ե
առոյ նման բարեաւ ասա Լ յաչխատնեական. Ալ բառ զանձ առնա
ոչոլ Լ, զի առայլոյ նման, Լ յաչխատնեան, զձ անչուոլ,
զձ յաչսդիտակ երջանկուն Լ լմայ՝ առիթն լնձ գնալ առաւ,
քայց առնեն նզրա մնանուանգ՝ զի հատանիցեմ գիրանս, զան
Լ կատարյայ երբեմն զքեզ Ալ Լ հայր Լ, կամ Լ ոչ
Լնձ

ինձ՝ ի սոյն վերջին ամիսս ասու եմ՝ որ ես յոյժ իրաւացի, կամ առ իմեն ոչինչս իմ յայտնիկ ինքս։ ոչ ոչ կարեմ ես ասել՝ ի սոյն կողմն, և ոչ ես առ գիս ի սէր։ քանզի սէրն ոչ է բնաւ՝ ի սրտի բնաւի, և ոչ ի բանի դալ ինչ ևեթ ոչ զուտ բարեկամս ունելի և երբեմնաւոր ասու ի տիրոջ։ Ասա ինձ դմանէ անգամ մի ասել ինս բարեաւ ինս։ և չարեմ ես քեզ ամարդ յամենայնի։

Ա[ր]քան խղճամ քեզ՝ ասէ Ա[ն]նիծ օր. ախտակիս եմ քոյ՝ ես այնքան կատարեալ՝ որ ոչ ձանաչես զքեզ։ Հաւատաս զոչ հանդիսա՝ և խնդրես գնոչ։ Հաւանձակիս ասել ևեմ ոչ ես քեռ յայտնի եղեալ ի սիրոյ։ և ոչ կարես հրաժարել յաւելցես հարանն զոր սիրես։ Ա[ն]չ տեսանես, և ոչ գիտաս ինչ, եթէ ոչ զնա։ և կոչ և խուզ ես յոյս։ Ասէ մի՝ զոր ջուրն պատահիկալ առաջի և ինէն արտաքոյ ինքեան, ասէ եթէ ոչ իմ ամենեն ես հիմանդ։ Ա[ն]մ կոյր Ա[ն]ձլամուք։ գու՝ ի պատրաստի ես քոյ որ դառնալ պինեն յօրէ՝ որ ապատէ քեզ զՀաւրս՝ զոր գու տեսցես։ զ Ա[ն]ձաք՝ ուր եմ ապաւորիցոյն։ Նա և գիտաս և գտաքն նախատաշնաւորեալ են՝ զորս ունէք խոստացեալք են քեզ՝ զանձանեք զաղմնապահաք՝ զորս տարբեն յօգուտ քոյ։ Հրաժարեցար գու՝ ի հանգն բանիցս՝ ասս՝ ի կեալ անապատաբար ասս ընեմ եմ Ա[ն]ձբարեի։ Ա[ն]մն գու տեսիչն եմ ես զրն ոչ է բնաւ կապեալ զքո՝ զ՝ինաս։ գի՞ չէ ոչ ասելն որ զքեզ վրդովի։ վն ես զ կամս ի առնել, վն ես խոսեցար ասս ասի ունաւ ոչ ոչ ասելն անզգաստաբար։ Նա ոչ ամենատանեմ զքեզ յայտ ես անձատասար մնելի ես, այլ ողորմ գիտ բուեմ ես քոյ՝ Փաթիր ոչ Ա[ն]մ[ն]լամ փախիր, զի ոչ է կարելի յազեալ սիրոյ. եթէ ոչ փախատանէր Ա[ն]զդեմ պատկեսի զորն զ ընտանեցոյ՝ ձշմարիտ քոյ ես ես կայս նայ ի երկինչին, և ի փախչին, եթաբեր ևրկմանելոյ և ի սիրոյ տալոյ ինքեան ժամանակ զատանալու ի նկատել յիսկայս իւր։ Ա[ն]չ ևս ասելու զնոյն ասելու ես ինս իմ՝ որոց սրտ ես քոյ՝ ինձ ի մեռնել ես ես քոյ։ Նա և զիտանէք՝ յորոց խոստացար ես քոյ զնոյն ձեր զքեզ Ա[ն]ստ կամ հատատոյ ինձ, կամ ժուժ ես, զի ես ոչինչ զքեզ։ Ա[ն]հ, եթէ զիտիցես ես ոչքան մտածիկ ինձ տեսանել զքեզ աշխատել ի կատարած քոյ։ Եթէ զիտիկ ես զայն ամ՝՝ ոչ ոչ ես զիտիկ ես ոչ ես ոչ ես ոչ

ՅՆանիկին իւր։ Այլ ՚ի լուսեն է. կրկ զաստիճանս հեծեծեցի հա
առաքանաք, առ ՚ի տեսանել սրդեաք վիրապ արձակել ՚ի քիչ սրտ
նեն զիս։ Պիվարդեաի իմ, սիրելի սրդեաք իմ, սփռիեա ըզ
սիրտ իմ, առիւր ինձ զայն՝ որ սիրկլինն է ինձ քան զիրկիամանս
իմ։ Տուր ինձ զ Եհեղասիաք՝ զոր կորուսին Տուր զձեզ ՚ի քիչ
ինքնին։ Օ՛ի եթէ յաւաղակի լեցի ՚ի քիչ առաքինու՚ի՝ քան
զամատակրու՚ի սիրոյ՝ ուղ լինիմ ես, կիւլով երջանիկ. ևսկ եթէ
յաւելցի ՚ի քիչ ախտակիրք սէրն քան զառաքինու՚ի, Անն
եղօրն ոչ ես կարէ ապրիլ։

Արդ Անեղօր խօսելով այսպես ընթանայր ի ծով
գոմն, Եհեղասիաք ոչ էր տակաւին բամբասան զօրիւ հնազանդ լինե
ինքնին, բայց բամբիւն էր լսողու զինքն լինել ասելով առանց
խիր ընդ իմնակսա։ Արդ Անեղբիւն միշտ զաղեալ ենէ պատկիրք
Անեղեօրն՝ ծածկելով զ Եհեղասիաք Յ՛ետ եկ (զ) իւրով ան
ետ ուղղութեամբ, և տեսանելով շուրջ զնոսիաւ ձառաղայթի լինն ծա
պլին՝ տայր նմին զգալ վառարանի՚ն մի, որ ոչ ունէր տակաւին
փորձառեալ ՚ի նախնեաւն, յորմի հետ ժամանակալ էր ՚ի սոյն
հղյն։ Ասէն նոքա վերջապա ՚ի տեսլի մի բարձրաձանգակ, որպ
ալիք ծովու բազմանամբ փոքրալ ելեն ՚ի նեղբսա տա. զոյով մի
ցառաւա քարտնձաւ մի մեծիցաւ ՚ի կոհակաց։ Ձայն ի ՚ի նոցն
բարձրաւելն՝ ևս նաւն զոր ինքն Անեղեօր պատրաստակալ էր,
ելեր տակաւին ՚ի նոցնաւտ առ զօջ, բայց ահ ելն առնել լինն
սնարալ։

Զոյով սիրոյն ուժ զնակի վառնալ նախանձաւ ՚ի տեսանել՝
զի անձանօթ ծերուկնիս՝ ոչ ևս միայն անապրելի էր ՚ի նեղութ
իւրոց՝ այլ և յաղերշտակիր յիշոչեղ զ Եհեղասիաք, լսար ՚ի գետ
մանկն, և զնոց գտանել զՀալելիսա, որ կայր երբեմն ՚ի տա
տանեան յառաւել նաւտ անտառիկօր ոչ կարաց Հալելիսա
հոգիլ նմին ևս արդ զայրացման, զգալով զինորատ բանայր զնա
զիս սրտի իւրոց (Ըշ տատ ցնա. ուժուհի գալով քոյ եղոգ

(զ) Ընդհակ. այս է վանական ազօտութեան Անեղբիւն. Ուր ինչ ոք
ան ուրեք գործէ ինչ ՚ի վայելս իւր տարտաքինի, ընդ պատճառ
պիւրս. Եւ ՚ի հիմն ասէ նա՝ ուրեք գործեալ գտանին Հոգիք
ոք առ ասէ ապրեալ Եղիշեանց ՚ի պատերազմի, որպ ձայնէր ղնոյն
նա։ Ապրեալ ես դուն ասէ Յովհաննէս։ յոյ ըստ Հարցմանն՝ վասն

զքեզ յաղթել յ' ի սակաւ մահկանացուս, որք քանատարկեալք են յ' ի կղզւոջ քումմէ, ընդ ի՞նչ թողուս եկանել նոցա։ Այլ նոքա զնոսա աչք պատասխանեցան Հալիփաս, ոչ եւս կամիմ լսել զպատրաստական խրատս քոյ։ Օ՜ի զաւ ես որ մոլորեցեր զքաջսըն և զմեծատունսն խաղացուցեր իմ, առ' ի գահավիժել զնա յ' ի խոր խորատ զոր` զարհուրելի է շուռանալեանն, որպ ոչ եւս հնար ապաքինման, զի երդուեցաւ եմ յ' ի Ջուրն Ահի ի[illegible], ի թողուլ ոչ Ծովհաննէս զնաւ ասաւ։ Յոտնկեցաւ ի ինքն հայր ոչ[illegible] հանձն կարացուցեալ իւրով ոչ համաձայնի գառնալ ի սոյն սարսափելի երդմանէ։ Այլ ոչ Ծովհաննէս ի կողոպտիմ, եւ զաւ ոչ նենգաւորեալ մնանուկ զի զաւ աչքիդ արարիչ ինձ չարիս քան զնոսա։

Յանդիմանեցան[illegible] սկսան պարսաւաւս նորա ասել ցինա նենգալի ձիմաստիմբ։ ասէ յիրաւի մեծ լեն շինեցուեն, եւ ոչ առնել ինձ և հնար եւս զաւ երդմանդ քոյ, և մի արդեւս ընաւ զնաւ Ծովհաննէս։ Եւ նա և ոչ յաւելեալ ասարաւանք ունելոյ երդուեալ ի Ջուրն Ահի, ի թողուլ զնա դնալ։ Այլ եմ ասէ ազդել նոցա զկնի քոյս պղծոյ նաւուն, զոր Ինձնի օր չինեսց այնքան չանիւ արագուիլ։ Հաւատացեալ արագուիլ նորա որ հնացոյց զքեզ, լինի[illegible] ի ներքս, և նոյն ինքն լինի ազշակ ի[illegible] ժամու։ ոչ եւս մնալով ինքեան այլ եմն մի Ջոյ յաւելեալ ի քէն զ Ծովհաննէս։

Հանդերձեալ բանքս պատրիկ՝ սազոյացեն զանկակուելի և զաւելեալ մինչ զնոցա երկիւանդ Հալիփասի, նմանն զնիվիւս Հոգւոյ, որ զոմանցիչ փչմամբ իւրով յերեսս ազբերց՝ զոյացուցանէ զնաւշիւն ի ծովացեալս ի տապոյ ամառնային ջերմուելի՝ և վտարելով մերժ հոյնն զյուսահատուելն ձեռնհասն։ Ասէ պղծասացն զնմ, և քաղցրացան աչք, մի՛ ի՛ն ախորժելի ինչ՝ որք մնացեն զնքան նոր, հեռացան ի միտ բոլորն ի նմանէ։ Եւ այս, և սկսաւ խնդալ, ողջագուրելով զնա՝ Հանձնեցաւ ասէ։ Այ պատրաստեալ ինքեան զնորանոր տանջանս։

Հրամայեալ սկսան ի տալ նմա Հանձնարել, զնաց նմանեալ Հաճասել զյաճախմասարաւանս, որք երդմամբ ցրուել էին ի[illegible] ի[illegible] նմանն Հասի ոչխարաց որք ի բարկուելի ամենայ զայ վախչին հեռ ի Հովիւէն։ Օ՜ որ ժողովել ի մի՝ ասէ ցնոս Ծովհաննէս ասիաբին ի ձեռս ձեր է։ Քանացել զնաւ եմ ազդել զնաւն՝ զոր յանդուն զն Ինձնի օր չինեսց ի փախչիլ Ի

կրնն ալ ձեր վառեալ Հաւիք արշաւիցին բոլոր ջանիւ առ Ծովիզրն
և բարձեալ զազգական՝ սարսռելով զպրուիսալ Հերս իւրեանց իւր
բև Պապ քանել իւց, լուցին գՀուրն, որ ահա բարձրանայր բոցն
սպառելով զնաւն՝ որ էր կազմեալ ի չոր փայտից՝ և ձեռեալ
ի ձիւնէ՝ և ի ծառեալ, որպ ծուխ և բոց ամբարձեալ վերայ
նայեն մինչև յաւար.

Մովսէսիանք և Հինգեօր առնէին զՀուրն ի բարձրութիւն այն
մեկ տպատաժի. և ի լսել զազգակս յաւերժ ապրելոյ Մովսէս-
մանք զղջալ ուզեն ի չրձռնանալ. քանզի սկրտ ձեր ոչ էր տակա-
ւին բոլորովին բժշկեալ. Իսկ Հինգեօր զղայր, զի ապատիրուիք
ձերոյն ոչ Հրոյ միայ՝ ոչ խոպան շիջուցչէյ, որ մերկ ըմ մերկ
արձակելով չանեան՝ Հանէ արտաքս ի՝ինքերդ մեծոյ զբազում
կայծ, և զբոյս Հնձ ուրուն՝ ասէ Մովսէսանք նոր ի՝ինորոյ Հանդ
պատրաստ կատարած խոպ. և ոչ ևս ձեզ ինձ չոյս Հողոյ զկղեսս
Հինգեօր բարեաք առանձնոյն զի Մովսէսանք զնայր անկա
ձել վերսանն բոլորովին մի չատ աջմն ակատուն իւր, և ոչ ևս գայր
ժամանակ գնել կորուանալ բազկի միջ. ի առանձել ձեր զնաճ
մի ի Հեռուստ՝ խորհրդել ի միջ ծովուս, որ ոչ Հանդ բձակէք
մերձենալ ի կղզին. քանզի Համարձ նաւատեաք գիտէին Հմ՝
կղզին Քալիմոսի՝ անմարդ ակնի էր ի բոլոր մահճանացուաց. իսկ
կոչն իմաստասէրն Հինգեօր կանգնեալ չիսկոյս կոպմանէ Մովսէս-
մանքի որ կայր ի ծայրի վիմի միջ զաշխարհ ծով ի ծովին. անկա
ձեալով ինքն ևս վիմի ձեր Մովսէսանք չիսկոյս վերբերձեալ
չոյսպիսի բուռն յանկմանէ՝ ի կալ զազի Ջուրս ծովուս. և ի կո
խորհրդի ալեաց. բայց վերսպարձեալ չինքն, և ասելով զՀինգ
եօր՝ զի ասոյր ինքիան զձեռն՝ օգնել առ ի լոյսլ ոչ ևս մոսած
կաց զայլ ինչ, եթէ ոչ՝ Հնձանալ ինոյն վտանգալի կղզւոյն.

Հնաձեքժամարտութիւնք՝ որք Հաստատին ունել վնա քանատաք
կիայ, բարձին զարհուրելի ազգակս, ի առանձել իւրեանց ոչ
ևս կարել արգելուել զմիս խուսափ ձեր Մովսէսանք ամենեսեան և
չուսատանալ ենմանս կրկին չոյր իւր և ելից զնա Հնձ և պատ
նակոծ ազգակաւն. Հնձել սկզբն փոխարկեալ չայրմ անկաւ ձեր
իւրոյ չամենայն կորձանուածն, ամենաքաւ չօդն բազմամբ
Հևոց իւրոց. և Հանուաւ զնաց մտանել չատատան Հատելոյ,
ուր անգամ մոյր իւր ստատերնեան Իսկ ոչ իմք մերկեալ ար
մանաս առաձել անգամ քան զմոյր իւր, եթէ ոչ ձեռազրո-

լոյ լինքնին վասն հանմայն չարութեանց՝ զորս արարեալ է ը-
Ասոյց Մելեմաւը որչափ հեռանայր ՚ի կողոպտին՝ այնքան
զղայր հաձուելէ վիրածնանիլ քաջուեն իւրոյ, և սիրոյ՝ վա առա
քինուեն. Հզաւակը սակայն յԱՄՆՀԱԾ, փորձառեալ ընդու
նիմ զայն ամ՚՝ զոր ասէիր ինձ, որոց ոչ կարէի հաւատալ արդ
վարձառուեն. Այսպարև ոչ յաղթի անան, եթէ ոչ փախչելով
՚ինմանէ. Ո՞վ հայր իմ, ո՞րքան սիրեցեն զիս ածէք տալով ինձ
զօգնութիւն քոյ. Այժան էի ես զսկիլ՝ և բարկիլ ողի լինել լինք
նին. Այժմ ոչ ես կրկնեմ, ոչ՚ի ծռմէ՝ և ոչ՚ի հոգմոյ. և ոչ
յայէ կոծուեցէ. և ոչ լինչ յերէն խմբէ, եթէ ոչ յանտանկրուէ
իմմէ. Օ ի՚ի սիրոյն է առաւել երկնչելի. քան ՚ի բոլոր նաւա
քեհութեանց.

ԱՀՐՋ Լ.ԵԼԵՆԵՐՈՒԴԻ ԳԼՈՒԽ.

Ղ Ի Ւ Ի Ն

Ա Ւ Թ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Գ Ր Ո Ց.

Ա՚ռաւօտ կէսօրայ՝ Նաւապետն հրամանատար Ռաճուան Մելչիսեդեկ՝ ընկեր
նոյ սկզբով Լատիներէն գիր Կնկերոջ և Զեմելտաղ՚ի Ռաճան. Ղամասպեան
պայ վերաբանաստեղծ Զեմելտաղ պատճէն նոյ գրագրութենէն տակ փնտռ
լէին, և Ղամասպեան. Եւ չեկայ վերադառնալն Պալեսաղայի յորնոյ ին
գաւառութենէ, ուրէք ՚ի ինչ առաւել, քէ անգիտնի իսոտարգոյն հոգ իսոյ
յարձակումն Ղամասպեան: Ուր գնալէն նոյա ՚ի ծայ՝ զոր Ա՚ռաւօտ մո
այոյ Մելեմաւի և Ա՚Կնկերոջ, Ա՚հէրնա հաղորդութենէ երկոց՝ և տնորէն
նոյոյ՝ համաձայնութենէ զոյգ ընտրուն Մելչիսեդեկ, և Ա՚Կերկիրա, և զայլ
նոսայն աշխարհ: Ա՚Կնկերոջ ասել սակաւ չհասը ի՚ ճանաչելոյ զոյգ Ա՚ռաւօտ
հան Ա՚Հէրնա: Ա՚ռաւօտ պատճէն յերոյ զղարհանալի Պետրոսեան.
գաղտնի նաւելնութենէ օգոյն, և զայլ փեղեկութենէ նոյոյ նոսին, որոյ
ճանալէ պատճէն Ա՚Հէրնա ի հանդարտ՝ ՚ի Ներ հետ ոչ գործոյ վարուոյ.

ՊԱՏ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼԵՄԱԿԻՒ

Գլուխ II-ԷՐՈՐԴ.

Ելնաւէն խարխափեալ՝ դէպ ուրոյ լողալով դիմէին նէք, երբ նաւ մի փիւնիկեցւոց՝ որ դինայր դէպ Յունիս, ի՝ Ղլաստիա. Այդ փիւնիկեցիք տեսեալ էին զ Թէլեմաք՝ ի ձա-նապարհորդութեան Նդիպատոսի, բայց ոչ կարէին ճանաչել զնա ի ծովուս. Նոքա յորժամ մերձ եղեն. Ինքնին օդ այնչափ ի՝նաւէն ուրքան բաւական էր լսելի լինել ձայնի իւրոց, ամբարձեալ ըղ-ղլուխ իւր ի վերայ ջուրց՝ աղաղակեաց մեծաձայն. Ո՞վ փիւնիկ հիւրիք, այնքան քարեկամք համայն ազգաց. մի ուրանայք ըղ-հետս երկուց արանց՝ որք յուսան ի մարդասիրութիւն ձեր. Նրթէ սպասիէն ալց ի գաւթէ շարժէ զձեզ ընկալարուք զնոսա ի՝նաւն ձեր. Երթի իցուք և մեք առ ամենեսեան ընդ որս և դուք երթայցէք. Հրամանատարք նաւուն՝ պատասխանեաց, ընդունիմք զձեզ յօժարութեամբ. զի չէ մեզ անտեղեակ պնդմ՝ զոր պարտն է առնել այնց անձանաւթից՝ որք երկն են յայսպիսի ձախորդու-թեն. և իսկոյն ընդունեցեալք եղեն ի՝նաւն.

Հագիւ մտեալք՝ ոչ և ուրեքուրէք ընդհատութեն ունէին շարժք, ըստորում լողեալքեն երկար ժամանակ մեծաւ բռնու-թեն, առ ի ընդդիմանալ ալեաց. որք և ակամբ սակիւ առ սակիւ վերամբակնուէր զորութիւնն. Ուստուն նոցա զգնաստ, քանզի հանդերձք նոցա թացեալք էին ի ջուրց՝ որք զեղուն յամ կողմանեք. Նյ յորժամ առին զօրութիւն խօսելոյ, բազմեալ փիւնիկեցւոց շուրջ զնոսօք՝ բաղձային լսել զնախադասի ոկսց ուսմանն. Նյ հարց նոցա հրամանատար նաւուն, թէ ձրչէ ա

հա

կարացիք մանանել՝ ի սոյն կղզին, յորմէ եկիք. Ուրեմն սա է՝ սակ
աիրեալ յանդուլն ձգուհչոյ միոյ՝ որ ոչ կարէ ընկերել ուժիք
մնալիլ՝ ինձ. և շրջապատեալ զոլով յիրիւ զալն վտանգաւոր
յապատաժի՝ ընդդէմ որոց ոչ ձոյլն մարտնչել՝ ոչ ոք կարէ
մնալիլ, եթէ ոչ արիացմամբ նաւաբեկուիլն։

Այս Ալխեթ՝ արդարև առայդ՝ ի միոյ նաւաբեկուիլն եղոյք ընկերացեալք անդ։ Սոյն եմք միք, և հայրենեաց միոջ կղզեան Լեմնոսք. որոյ առաջի պարտիք անցանել՝ ի ձմեռապարհ ձեր, միջ-ակաց Լիբիւն է, ուր երկայ գուք. արդ եթէ ոչ կամիք երթալ զմեզ Լեմնոսք, բաւական է, զի առջինք զմեզ Լիբիւն, զամենեքեան անդ զբարեկամս, որք ունիցին հոգս առաջնորդել՝ ի համառօտ ճանապարհ իմն՝ որ միոյ միոջ վերամանել՝ ի հայրենեան միոջ. որով լիցուք ձեզ մշանջենական պարտաւորք, մինչ ու բանալ եթէ տեսանելոյ զայն՝ զոր ունիմք առաւել սիրելի՝ ի վերոյ երկրի։

Ասացեալ պատուս Ալխեթ, և ծիծաղեալք կայր՝ ի լուսնեան Թողուլ նմա խօսիլ։ Ուրեմն սկսանեալք զորս արարեալ էր՝ ի կղզեաց Լաբիւսոյ, բաղմիցս յաճախելով վերամատնելի ձեր մինչ զի ոչ ևս հաճատար գոնէ ինքեան ևս. և զայդ հարկաւորեալ՝ միշտ հետ ելոյ խնամանական իրաւուց Ալխեթ ծիր, Ընդ յորժամ ոչ կարէք խօսիլ ընդ նմա առ՝ ի հարցանել զդիտաւորեալ իւր, խորհրդակցիւք ընդ աչս նիր, և հոգայք լինել նախանձն հանգոյն միոյ նորին։

Ըրամանատարն Փիւնիկեան՝ արիացեալ զայս՝ ի վեր ծիծաղեալք՝ հանարձակ յիշողուիլն իւրում առնել զնա յայլում ժամանակի, բայց չհամարձակ զոլով յիշողականուիլն իւրոյ՝ ոչ կամ ըստ զանազանել՝ Ասելու ինձ զոր հարցանիմ առ ձեզ, յիշեցուք եթէ ոչնոր առնել ձեզ յայլում նոհազի՝ ոյր ծոմի ինձ. զանգի դէմք քոյ ոչ է ամենեն ինչ յիշեն անձանձիթ, ըստ ազդեցման երևակայուելն իմոյ. բայց ոչ կարեմ յիշել եթէ ուր տեսի զքեզ. գուցէ յիշողականուելի քոյ օգնեսցի իմոյս։

Պատասխանեաց ծիծաղեալք զոմանք հնացմամբ, որով կերպիւ ըմբռնեալ կուս յերևակայուելի տեսանելոյդ քոյ դիս, ներհատեալ և ես տեսանելոյս իմ զքեզ. Թուի ինձ եթէ տեսի և ճանաչեմ զքեզ. բայց ոչ կարեմ յիշել յանդիպատոս, եթէ՝ ի ծիր։ Յայնժամ Փիւնիկեցին՝ ոյր այր մի զարհուրեալ յառա-

Հաւատս, վերջապէս սակաւ առ սակաւ զանգեալ երեսս իւր՝ որ
ցրուեալ էր ի զարհուրանս, զուխտաց յանկարծական, զնո՛ւ ես ի֊մ
յամաքք, ընդդուրամ Աթաթայ կալաք բարեկամանալ ի, յորժամ
վերադարձաք ի Դիլիջոան։ Եւ նմ ի զգայեալ նէ ընդ որում քաղ
միջս խօսակցեալ ես ի սէր կարծեաց Մեծոյն զբեզ ի ձեռս իւր
գիրի ուղեւորելոյ Դիլիջոան, զի հարկ եղեն ինձ դնալ անտի
անդր քան զՀամայն ձմեռ. մինչ ցՀնձաւուրսն Պենթիք, (ա)
մերձ առ սիւնս Հերքիլեի. ուստի ոչ սրարի ինչ եղեալ ոչ մի
այն տեսանել զբեզ. ուրմէն ոչ ետուր Հնարել եղէ կրկնի
այնքան աշխատանս ի Ձանաչել զբեզ իսկոյն։

Վարձք տեսանելի, պատուհասանաց Մեհրմանաք. եկ զու
ես Յոսէ տեսի զբեզ միայն ի գնալ քումմէ. բայց ձանձրանամ
զքեզ յայնպիսի՝ զոր Աթաթայ ձանձրացեալ զբէն ի գրոյ յաւուրս եղեր
մեռուն, մինչ տեսանելոյ ընդ նմա։ Եւ զրպիսի ուրս խուճ,
զի կարեմ լսել ի քէն զյաբանան մեր՝ միշտ սիրեցեալ յիմէն.
լինի՞ նա միշտ ի Մեծոյ. արդեօք կրկ անգամ ոնգամ եղեալ ինչ ի
կասկածոտ՝ և ի բարկացաս Փերմանեան։ Յոսէ պատասխան
եաց Հաստատուն զոյ չանս նորա, զխոստովանիլ Մեհրմանաք, բաղձն
յանձնէ զբեզ առն միոյ՝ որ ունիցի զամ Հոգս վասն քոյ. սա֊
բայց զնոյն յԱթաթայ քան զի բեզ ոչն եղեալ իմ Դիլիջ. եղբայրն
Աթաթայի՝ ոչ սակաւ բարեկամանալով առնէ վասն քոյ՝ քան
զնոյն ինքն Աթաթայ։ Եւ ի խօսիլն պապէս՝ եաւս զի Հոգին
որոյ սպասէր՝ օգնաւ Հնձել խիղճն Հրամայեաց առնուլ զխոսքսն,
և բարձրացուցեալ զառաքասան՝ սկսան Հերձանիլ զձուկն զո֊
րուն ի խոյր։ Եւ ինքն փութանակի եկն առ ընկեր Մեհրմանաքի
և Աէնեաւրի, լսել նոյն և խօսիլ ընդ նմա։

Եւ յԺամ սոյ՝ Հայելով ի Մեհրմանաք, Հաճեցուցիչ գՀե֊
ռազօտուն քոյ Փիկմանին ոչ եւս կենդանի. Եկեր սպասաքն
ազատեցին զերկիրն Ենմանէ։ Եւ սոյ ես Համաձայն եա
ռանաք. այլոց եւս ոչ որ կարէր Համաստել ընդս Աթաթայ շատ

Նայեմ

(ա) Պենթիք, Հոն ինչ Պատմագրաց, որ ի֊մոյնեալ լինի վասն փոփոխելոյ
ձեռագրաց ընդունելոյ Ենթադրեալ, և Արիանոսի։ Եւ ոս անոր ոսն
գիմայն ձամ՝ ըստ հնոփոխելոյ. որ ոչ Հոսանէն բնաւ գալոյ, ընդ
ոչ՝ գնոյն գիրքերոյ. Եւ ոսն ինչ Արիանոսի. որ ոսոփոխելն գնոյն
գոսկեայ։

Նայլն վշտացնել և վախչել յանկարծակի նոցա նոքա, թէպէտ յա
ւաջադրեալ առնել չար ինչ նմա. և չարքն ոչ կարէին ունել
ապահով զինանս իւրեանց, եթէ ոչ՝ տալով վախճան կենաց
նոցա. ոչ ոք էր քնած՝ ի ծիրը, որ ոչ լինէր յամենայնում՝ աճուր
՝ի վտանգի, ՝ի լինել ենթակայ կասկածոտութեան նը. Իսկական
պահպանութիւն նոյն և ևս յաճեալ քան զայլս՝ սառնարիւթ կին
յայսմիկ վտանգի, զի ըստորում եղեալ էր զինանս իւր ՝ի ձեռս
նոյ, առաքել և ս երկնչէր ՝ի նոցունց քան ՝ի ոմեքէից ամենից
մարդկանց. Ուստի ՝ի վեր յայժ փոքրէրց կասկածանաց զոհէր
զնա յայսպիսեաւքի իւր, զոր պատճառ բանի որոնելով՝ ոչ կարէր
լինել գտանել. Ուրեմն այսոքիկ՝ որք աճապարագործ կին կենաց
նոյն, կին շարունակաբար ՝ի մէջ վտանգի՝ մինչ իւրոյ երկրպագեան
անհաճոյանալոյն, և ոչ կարէին զերծանիլ ՝ի սոյն երկիւղալի
հացուածէ, եթէ ոչ նախաժամանակ լինելով մահուան անկարելին
մէջ անգուխ կասկածանաց իւրոց.

Այնմհետև Աթեմարսէ՝ զորմէ լուեալ ես բաղմիցս,
եղև նախկինն ՝ի յաւանդադրել զկորուստ նմին. Այրէր նա յոյժ
եռանդնագաբար զերբեռանալոյ ՝ի Ծիրիսացի՝ կարէ փարթամ, ան
ոճանեալ ՝ի ծագաղ. և յաւագոյն նաւատ ցանել զնա ՝ի դահլիճ ար
քունական, որ առ ՝ի յանկ հասուցանել զդիտաւորութիւնն իւր՝
հաճառանալ Փիկիմալիանի, եթէ՝ ամապէն յերկուց որոշոյ իւրոյ
Գաստալ կոչեցեալն՝ չհանդուրժել կամ երանել յանձառ հոր
իւրոյ. ուստի և խորհեալ չար՝ ՝ի մարդասպան, և եգիտ զուռա
մկայ՝ առ ՝ի ձգմտալ զբարեացանս իւր. Ալերքեանին Թէոդորն
եւս ազանանալ զանմիզ որոնին իւր. և երկրորդն՝ որ կոչիւր Գա
լեազար, առաքեցաւ ՝ի Սամոս կղզի պատճառանօք ուսանելոյ
զհէն՝ և զիմաստասիրին Հռուֆոյ. Վասն զի Աթեմարսէ զկնոջ
մարդասին՝ թէ պատրէ հնազանդանալ և ինա. զի մի՛ ընդ հարա
ճահոյ մեռանի, Ձաղիւ թէ բարձաւ ՝ի նմա՝ նոքա որք առաջ
նորդեին նաւուն, զոյով թէ ինքնաւորեալք յանդուէն կնոջէն,
կալան զիշխել իւրեանց ընկղմել զնաւն ՝ի դիշերի. և ինքեանք
լողալով ժամանեալք յայլ նաւս՝ փրկեցան, արկեալ զբնակա
տարել թ ազատարարն ՝ի յատակս ծովու.

Այսու ամենայնիւ՝ սիրտ արարեալ Աթեմարսէի ոչ էր անդ խոյս
յաւելոյ, եթէ ոչ միայն ՝ի փիկիմալիանէ. քանզի սէր ակն ունէր
նա թէ ոչ զոք սեպէր բաց յինքենէ. Եմ որքան էր կասկածա

ԱՐՄ. Ս. Ա. Ն. Ա. Ն. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՅՆ՝ ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՆ ԼԻ ԿՈՒԲՈՒԼԻՔ ՀԱՒԱՏԱՑՆԷՐ ՆՈՑԱ ԴԱՒԱՌ ԻՆՔՆ ՍՊԱՓԻ, ԵՒ ԱՀՐՆԵՐ ՄԻԱՅՆ՝ ՈՐ ԿՈՒԲԱՑՈՒ ՅԱՆԿԸ ՁԻՆ ՄԻՆՉԵ ՉԸ ՍՊԱՆ ԱՒԵԼԱՆ։ ՅԱՅՍՄԻԿ ՄԻՋՈՑԻ ԱԳԱՀՈՒԼԻՔ ԻԲ ԴԷՊ ԼՈՑ ՁԱՆ՝ ՈՐՈՆՔ ԶԱՒԼԻՔ Ա ՍԱՓԱՆԱԼՈՅ ԳԻՒԱՂԱՉ. ԳԻ ՈՉ ՍՈԱ ՃԵՐ ՁԱՅԼ ԻՆՉ ԼԵԼԻՔ ՈՉ՝ ՅԱՓՇԱԱԿԼ ԳՅԱՐՍՏՈՒԼԻՔՆԵՐ, ՎԻՉ ԵՒ ՍՈԼՈՄՈՊԻՔ ԷՐ Ի ՄԱԾԻ ՀՇԱԿԻՐՈՒԼԻՔ ։ ԽՍՊՑ ՓԻԼԻՄԱՀՈՒ ՄԻՆՉ ԱՒԵԼՈՑ ԷՐ ՁԻՆՔՆ ՅԱՒԱՐ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐՄԱՒԼԻՔ , ՅՈՒ ԿԱՏԱԾԱՈՒԼԻՔ՝ ՍԻՐՑ՝ ԵՒ ԱՁԱՀՈՒԼ։ ՍՈԼՈՄՈՊԻՔ ՉԱՆԱՑ ԽՈՒԼ՝ Ի ՆՄԱՆԵՔ ՁԿԱՆԱՑ։ ՎԱՆՑՆ ԿԱՐԾԷՐ ԼԵԼ Ի ԱՒԵՑԵ ՅԱՅՍՆԵԼ ԻՆԱ ԻՐ ԻՆՉ, ՅՈՒՆՀԱՒԱՆ ՍԻՐՑԻՆ ԲՆ՝ ՈՐ ՀԸ ԱՒՆ ՆԵՐԲԱՒՐՉԻ ։ ՍՈՒԼԻՈՒՆՊ ԶԻ ԱՒԵՐ ԱՆ ԼԵԼ Ի ՄԻԱՅՆ ԱԳԱՀՈՒԼԻՔ ՆՈՒՐ ԲԱՒԱԿԱՆԷՐ ԱԾԷ ՁԱՆ Ի ՔՈՐԾ ԻՆՔ՝ ԱՆԴԱՒԼԻՔ ԱԳԱՀՈՒԼԻՔ ԸՆԴԴՄ ՅՈՒՈԱՐԻ։ ՀՂՐԱԿԱ ՁՈՑՑ ՈՒՐՄՆ ԼԵԼ ՈՉ ՊԱՐԱՏԷՐ ԶՈՆՁ ԲՈԱՊ ՄԻ ԱՒ ԿՈՐՈՒՍԱՆԵԼ ԱՒ Ի ԸՆԴԱՒԱՕՐՀ ՆՈՒՄ ։ ՀՇ ԼԵԼ ԱՒՍԱՆԱՆՔ, ԶԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՇՏՈՆԱՒՈՒՔՆ ՊԱՏԱՐԱՍՏՔ ԵՒՆ ԼԱՆԱԼ ԶՆԱՒՈՒ ԼՈՒԲԱՆՑ ՅԱՐՇԱՆ ՊՐՔԱՅԻՆ, ԵՒ ՍՈՂԱՑՔ ԼՍԵԼ ՀՅՈՒՍՈՒՄ ԱՀՈՒՔ ԼՈՒՐ ԶՆՉ ՍԱՓՍՏԱՓՈՒԼԻՆ, ԲԱՅՑ ԵՐԿՆՉԷՐ ՀԱՀԱՍՏՈՂՑ ՈՒՄՔ՝ ԱՒ Ի ՈՐՉ ԼԻՆԵԼ ՄԱՆԱՒԵՑՔՍՈՒ. ՈՒՍՏ Ի ՎԱԽՃԱՆԻՔ ԱՒԱՒԵԼ ԱՂԱՀՈՂ ՀԱՄԱՐ ԲՐՑԱՀ ՆԱ ԼԵՒԼՈՒՆԵԼ ՔՒՒԻԿՄԱԼԻՍՈՒ։

ՈՒՍՏԷՐ ՆԱ ՄԻՇԱ ՄԻԱՅՆԻԿ ՉԸ ՆՄԱ. Ա ԻՆՔՆԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏԻՔ ԶԱՅՆ ՁԱՄ ԶԸՐ ՊԱՐԱՏ ԷՐ ՈՒՍՏԻ, ՈՐ ԿԱՐԵԼՈՑ ՀԱՒԱՏԱՑ ԱՒՔԸ, ԼԵԼ ՈՉ ԲՈԼՈՐՆ ՁԵՌԱՑ ԲՐՑԱՒ՝ ՈՐ ՉԱՐՔ ԻՐՈՑ Ի ՄԵՂՆ ԻՆՉ ԱՒԱՒԵԼ ՄԻՀՈՒ ՍՈՐԻԱՑ ԶՈՆ ՊԱՏԱՌԱՆ ԲՐՑԱՒ, ԱՒ Ի ՅԱՒԻՏ ԱԶԱՀՊԱՆԵԼ ԶԱՆՀԱ ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԼԻՆ ԲԱՐ, ԵՒ ՈՐ ՈՒՄՔ ԵՐՆ ԲԱՐ ՅՈՐԺԱՄ ՊԱՏԱՐԱՍՏԷՐ ԶՆԱՆՈՂ։ Ա ՉԼԱՒ ՀԱՆԱՐԱՆԱԿԷՐ ԽՆԴՐԵԼ ԱՒՐՈՐԺ ԻՆՉ ԱՂԱՆԱՑ ԲՐՑԱՒ, ՈՉ ԿԱՐԵԼՈՑ ՁԱՇԱԿԵԼ ԶԱՅՆ ԲՆ ԽՈՐՈՒԿ ՔԱՆ ԶԱՅՆ՝ ՁՈՐՍ ԻՆՔՆ ԴԻՒՐԵՔ ՀՆԱՐԱՒ։ ՍՄԱՆԱՒՆ ՈՉ ՄԻՍՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԻՆՔՆԱՅՆ ՀԱՒԱՏՔ՝ ՈՐՔ ԵՒՆԼԻՔ ԼԻՆԵԼՆ Ի ԽԱՀԱՆԱՅՔ Ի ԽՈՐՈՒԿՈՐԱՒՔ ԲՐՑԻ։ ՀՄԺ ՆԱ Ա ԴԻՆԻ ՀԱՅ՝ ԱՂ՝ ՁԷՔ՝ ԿԱՅՆ՝ Ա ԱՂԱՄ ՀԱՐԻՒՐՈՐ ԿՆՔԼԻՔ ՀԱՒԱՏԱԿԻՔ, ՈՉ ԿԱՐԵԼՆ ՈՂՈՐԿԼ Ի ՊԱՏԱՅԱ ԲՐՑ ։ ՀՇ ՈՒՍՏԷՐ ՆԱ՝ ԵՐԵՔ ՈՉ ՁԱՅՈՒԱՆ ԴՈՐՈՆ ԻՆՔՆԻՆ ՔԱՂԵՐ Ի ՊԱՐԱՒԻԴԻ ԲՐՑԻ. Ա ՔՈՒՆԴՈ՝ ԶՈՐՈՆ ՍԲՐՄՆԱԼ ԷՐ ՆՈՒՐ ՆԵՐԷՐ։ Ա՛ՅԼ Ա ՈՉ ԸՄՆԵՔ ՁԱՅԼ ՉՈՒԲ, ԵՐԵՔ ՈՉ ՉԱՅՆ՝ ԶՈՐ ԻՆՔՆ ՀՅՈՒՍԱՆԵՔՆ ՅԱՂԹԵՔ ՄԻՈՅ, ՀՈՐ ԱՄՓԱՓԱԿԵԱԼ ՈՒՆԵՔ ՅԱՆԻՒԱՆ ՄԻՈՒՄ ՊԱՏԱՌԻ ԲՐՑ, ՈՐՑ ՁԱՆԱՂՆ ՄԻՇԱ ՊԱՀԱՆԱՆՔ։ ՀՇ ԼԵԼ Ա ՈՐՔԱՆ ԻՐԱՒ ԲՐՑԻ ԲՈՂՈՔ ՁԻՆՔ ՀԱՒԱՏԱՑՆԷՄ ՂԻՆՔՆ Ա ՍՈՒՐԲ ՊԱՐԻՍԻ, ՍԱԿԱՅՆ ՈՉ ՀԱՆՑ ԱՌՆԷՔ

ՆԱՒԱ

Եւ ասէ. պաշտպանել՝ ինձանէ. զի նախ ինձ ասէր առնել և ըմպել՝ ապա՝ ած՝՝ որ պարտ է լինել յընտիր իւր։ Եւ երջանիկ ոչ էր կարելի ինչ հաւատալ նմա՝ թէպէտ և ոչ ունկնդիր լինէր ամենայնի՝ զոր ասէր նմա։ Այլ ոչ ուրեք ժամանակ լինէր ևս քան զնա։ Այլ նա՝ որպէս հնարաւոր անդիտաց՝ ի՝ թէ հանապազ զնմանէ յառաջէր՝ ինչ յառաջագոյն քան զինքն, որ էր հաւատարիմ խորհրդակից տիրապէս սիրահարելոյն իւրոյ։ Եւ պատրաստակ զնդին՝ ոչ ևս երկնչէր թէ հանել զաբքայն. և ահա թէ ոչ ժամանակաց՝ ի վախճան առնէր թէ իւրոյ։

Եւ ինչ զնային՝ ի ձաշել՝ ինձին ժամու պառաւն՝ զորմէ՝ ի վեր անդր ասացաք, յանկարծակի արար դղրդիւն ինչ առ դրան սենեակին՝ յորում ճաշէին։ Եւ նախ թագաւորն՝ որ՝ ի կասկածի էր միշտ եթէ գան՝ ի սպանանել զինքն, վրդովեալ ապրիլեցաւ և արշաւեաց՝ ի զուռն, տեսանել թէ բաւական ամրափակեալ է. և կամ թէ ո՞րպէս։ Եւ նախ պառաւին խոյս տուեալ զորով անել՝ ոչ զոք տեսանել անդ՝ ձեռն վերանալ, ոչ գիտելով թէ զի՞նչ հաւատասցի չուրջ զայնու՝ զոր լսէաւ։ և ոչ ևս հասանելոյ բանալ զդուռն՝ առ՝ ի յայտնել զնախուն իրին։ Այլ նա՝ թէպէտ համարձակ զնա, քաջալերէր և հրաւիրէր ուտել զնա՝ ասելով թէ զնա յոտից ժաժակ նոր՝ զոր ի ձեռն էր նա զնա՝ ի զուռն։ Փիլիմոնեան յո սովորական ծիսի իւրոյ՝ նա նմա ընծել նախատեղ, որ և նա վատահել՝ ի թէ հանել ուրբ առանց երկնչելի։ Ետ որդի նմանապէս և որբ և փիլիմոնեան, որ զինի առիկ բաղէր՝ անկաւ նուազել։ Այլ պարտ ձանաչելով զնա կարող տապանել յամի փորձու երկայնութեան՝ զմտասիայս իւր, սկսաւ ուտել զհանդերձս և փետուել զներս իւր՝ բառնալով ազատակ լսելիսն։ Վերինէր զմազաւորն կերասին, ուստի լսել փափկել ներ քաղցեալ իւրոյ։ և առաջանէր զնա հեղմամբ պատասխանի. բառարում յոչ ինչ՝ զի ոչ ևս պարտ էին պատասխանի ինչ զոր կնոջն այնմիկ չարաձայնի։ Եւ երջանիկ յորժամ նա տանել զգալ թագաւորի, և ինքն իւր զերծեալ յերկիւղէ՝ յանձնել պարզապէս ապանանել և զինքն՝ ըստ ինքեան, էանց խոհուն յորջորջութեան՝ և յառաջել մեծարանական ընծայիւ պիրոյ՝ յառաջ քան զ՝ առնել զնա ընդ ինքեան և զպատկեր պարզանական՝ ի նմանէ՝ և ետ առնել զնա ընդ ինքեան և զպատկեր պարզանական՝ ի նմանէ՝ և

քեզ[ի]ա՝ առ ինքն գնա՛ զաղտագո՛ւ եւ նմա զինն և զինուն. Հաւաճ՝ առալիլ է այնորիկ որք վշտագնեալք էին ՚ի Փիլիմալիհնի՝ ոչ հրաժարէին հետ իւ բաղձանաց իւրոց. և է սկիզբն իւր՝ վեր ընկալեալ լինէր յամ ոտ է ապաւորուելն։ Այլ նոքա ամենեքին որք ածապարեալք էին Հաւանհաձիլ նմա, զոլով անձինք անարգք և անհաւատարիմք՝ և անկարօդք հարցասար բաւի կամեան. և ՚ի միւս կողմանէ յգանիկ էին յերկիւղ էն շնամաց զորս Այսէ ասակ յարուցեալ էր ընդդէմ ինքեան. վերջացաւ նաև երբ կընդհարեալ առաւել և յիշխանաւէն է՝ և ՚ի հաւանգիչ անգէ ուէն այսմիկ անզգամ կնոջ. բաղձալը իւրաքանչիւր ոք վասն իսկային ապահովուելն անձին իւրոյ, զի և նա կորնչեսցէ։

Եւ այս ամէն՝ յայտ պատասն երկիւղալի լեան ազգիսէ՝ և յոչ եթէ լինէր յայտ կողմանեց շշանչել ապաշխարի այնոցիկ՝ որք առ էին էն մեռանէ ապաւորն և ակնյուսցեալ մինն զմիւսն արշաւէին ՚ի գէնս. և երբ էին վառեալք և պատրաստք ըստ ամէն այնց ամենից՝ որք հետն ելոյց էին. բայց զոլով նէյ ծայրաքոր հրամէլք յայնմանէ լոյս՝ տարածեցին գհամբաւն ՚ի բերդանոյ առ թրան՝ է ՚ի ջ մնձի քաղաքին ի՛ն՝ խրհուս. և ոչ պատ գոնէ այր մի՝ որ յաւէակեցի արքային հրամանն զոլով մահու նէ ապատուէ և մահ ի ապատուէ բոլոր ամբոխին։

Ո՛ արհնութեամբ Աստուածոյ՝ ոչ ոք ի ամենայն ազգին Փիլիմալիհնի, որ մնացեալ էր ինքնին գնելով գինքն ՚ի ձեռս անզգամին Այսէ ասակ։ որ և բաւական սիրեալ էր լինել բանաւոր մի այլանդակ, քան լինելոյ ի պատասխանի ապաւորուելման ապաւորի՝ Հայր բոլոր ամբոխի իւրոյ. խոհեցաց միտ ելով զաւրին նորա՝ և ջանաց հաւանգուցանել ՚ի մի՝ զամս բոլոր ընդդէմ Այսէ ասակի, նոքա որոց լինէր ահաճ ապաւորուելն մի առաւել և սանդուխ, քան զայն որ երևի իւր եղբօրն։

Վ՛իտէր Աստուած է՝ Պայքարողը ոչ երբէք հեղձամ յոյժ առ արկել եղև ՚ի ձոյլ. զի նոքա որք հաւատացեալն Այսէ ասակի էին ապաւորուելն էին ՚ի միասն, այնպես հաւատացին, որք և ասէին. Այսէ ասակ փրկեալ էր նա խոսփան ՚ի գերեզման լռզալով և ոմանք ձկնորսաց Աստուածէր ՚ի գալ շարժեալք ընկալան զնա ՚ի նաւակս իւր եանց. Այլ հաւանգանգեալ վերադառնալ ՚ի ապաւորուելն ՚ի նոր քրիստոնէից, երկիւղեալ, զի մի հրուսանեցեն վերստին, երկնչելով

այնքան՝ ի կասկածոտութիւն փիլիմոնին, որքան առաջին և՝ ի
ձեռնպահութիւն դատաստանութեան (ը) սակայն ոչ այդ միայն առ
առանձին ծուռ, ուր ձիոնոսը Արիստայոս սրինալք էին։ Այլ պատասխանի
եղև լինել հալիւ խոչանց՝ ի շահել զինանս իւր՝ ի մահանալն
եղեալ միջոցս սպրդիլ (գ) արդարի զկացութիւն իւր, յորում դատ-
նէր յայս վատահութիւն՝ հաստատ զինանս և զիարդհուրդ իւր,
առն միոյ վարձատրեալ այնքան յառաքինութիւն։ Արդարդ
թէև զդոյզ խոշտանգիալ՝ ի հօրէն, բայց ոչ մեծագոյ սիրել
զորդին, և հօգալ զգուանելոյն՝ ոչ կարելով յանձին զայս աշխա-
տանս, եթէ ոչ արգելուլ զնա դառնիլ պահապաւոր՝ ի պարտս
հորելոյ իւրոյ՝ զի առ հայր իւր. ուստի և զբաւեաց զնա
առանձ հանրութեան՝ զաճառորդութիւն բարդի իւրոյ.

Պալէատոր զկուսակալն՝ Արտակ, եթէ յորժամ պատ-
շաճ դասիցէս զգայն իմ առ քեզ, յղեսցես ինձ մատանի մի
ոսկեայ, որով իրաւեկ լինիցիմ գոլոյ ժամանակի գալստեան ի-
մոյ առ քեզ (դ) Արտակ ոչ դառնայ վարկան՝ մինչ՝ ի կեանս
էր փիլիմոնն, մերկանալ զՊալէատոր, զի գնեսը՝ ի վաճառել
զկնանս ինձ ազատնոյն, և իւր համանդամոյն. որ այնքան դժուար
քննէր փրկիլ գնա՝ ի ժողովոյ հետաքրքրիւ որոնմանէ փիլիմո-
չիոնի։ Այդպէս խնդրն յորժամ ապերջանիկ արքայն եգիպտ զմահ-
ճան արժանի յանցանաց իւրոց, ազատարեաց Արտակ յղել
զմա

(ը) Պալէատոր, պետուն ասա պատիւը Աստուծոյ էրէյորէն թափառելի
Հնդկաստանում. ու գնին մահճան հօր իւրոյ՝ ես չեմ իրաւունք պատճ
բացել իւրոյ՝ ընդդէմ Արքունեաւն փոխեմ՝ ի Միտոնիոյ. ոչ լինելով
նորա էրէյոր ժամանակն էրէրեաց ասա ծովերէն. ուր ոչոքէր գնան՝ ի
լինելոյ ճանապարհու փոխարինելով գնա նոր՝ ինորոյ ընկերաւ իւր յոյն
ին չ, և պետուն։

(գ) Սպարապետն Աստ, ապահովով մահճան Արքունական, պետը չանի
հաստատութիւն զայն՝ որ ի վեղ թանձանոյ չատասխրութիւն էր չեմուա
Աստուծոյ էրէյորէն։ Եւ ի քաղաքել նորա՝ էսկզբ պետանելով ոնին զգ
բանի ի չեմուն, չնչայ գիւղացանել ասկայ բնափոխել, որ գնատիւ
ի Պալէատոր։ Լամ հաղարդ պատմութիւն չորհուրդ ամերիկացիս ատ
այդ ասինէն, որ համարձակութիւն էրէն Աստուծ ի վերապատճառն իւ
ի Հնդկաստան։

զմատանին ոսկեայ առ Պաղեստար։ Ձուել նմանութիւ փուխրոյ
ի ձիս ՚ի նաւաստանդիսան Թիւրից, յայնպիսի վիճակ ժամու՝ յո-
րում բոլոր քաղաքն էր շիտիեալ, ոչ գիտեալով ի՞նչ ընդ
դեպս փիլիսիոնին։ Ի՛սկ բաւ ձանաչեալ եղև Պաղեստար ՚ի
հանուցից յառաջաւորացն Թիւրից, և ՚ի բոլոր ամբոխից։ Յայժ
սիրելակ էր նա յամենից, ոչ ի միայ ի սպառնալից էր նա
որ առնէր ձեռս հատուածոց ։ այլ պատճառաւ քաղցրութեան
և բարեկարգութեան իւրոց։ Ձի երկար ձախորդութիւն իւր՝ տային
նմա ոչ միտս՝ ի զրպարտիսն շնորհս, որ խոհեմութի ի լին մա-
ծատիս պայծառ ամպրոպ ի համայն ոյժս ի նմ։ Ձի բոլոր Թիւ-
րիացիք խանդագատեալ յօգուտ և յարդիւնս նմ։(ա)

Ի հանդիսութեանէ Պաղեստար զգլխաւորս ամբոխին և զ-
ձերբակեալ՝ որք անօրինեալ զիտոհուրդ, և զՀուրմն մեծ ա-
ուտն փիլիսիկեցւոց, ոգեշունչն ամենեցին զՊաղեստար՝ ոչ
եղ ապատ իւրեանց։ Հրատարակիլով քարոզս ՚ի հրապարակս,
և բոլոր ամբոխն ընդ իւրաքոր զբռնաւորիչ ընկալաւ խնդու-
թեամբ։ Ապա Պաղեստար ՚ի խորս պալատին, ուր ընդ յատ և անարգ
հանեալ էր զոհ ազգին իւրոյ՝ կայր նեղըսիսկեալ։ Ձի հանդոյն չա
բարարոյիցն՝ որք կին ՚ի պաշտօնի ՚ի կինդանւոյն փիլիսիկոսի
գոլով ցրտեալք։ (քանզի չարք երկնչեալ ՚ի չարէ՝ վն ան-
հաճ առաքինւոյն միանալոյ, ոչ բաղձան տեսանել զինի անձս յան-
ձնանի իշխանաւոր։ բարեաւ ձանաչին զնոս ի ձրքան խոր-
դախտ եղեալ վարէն, և ի ձրքան լիներ բանալիք նոյ ՚ի տե-
ղին իւրեանց։ Ապայ վասն բարեաց՝ դիւրաձ հանձայնեալ
առաքինին վասն արքն ամենից։ քանզի յատան գոն ոչ գտա
նել ՚ի նոցունց ներքոյ ի ի և բարեբարեալ։) Ի չոր ձեռացն
էր շուրջ զԱպեստարէ, ի ի ոչ ոմանք կատարիչք առաջ
պարհուրելի չարեալեաց նոր, որք և ոչ կարէին տալաել ինչ, ե-
ի ոչ պատճառ և տանջանաց։

Կանգնաբարեալ եղև պալատն, և չարայն ոչ կարելով ընդ-
դիմանալ երկար ժամանակ՝ ոչ ձառակոյն ինչ, ի ոչ փախ-
չիլ։ Ի՛ Ապեստարէ ձեափոխեալ յաղթին, կամեցաւ փրկիլ

(ա) Ի ԷՐՈՒՄԱՏՈՒՄՆԻ Ա՛ՈՒՐՅԻ ԵՐԻՏՈՒՐՏԻ ՅԱՔՈՄ ՀՈՐ ԼՈՒՐՅ՝ ԱՐՈՒՐԵԼ
ԵՂԻՆ ՉԱՈ ՄՅՈՈ ՆՅՈՒՆՑ, ԸՆՑ ՄԱՄԱ ԵՐԱՐՅՈՅՈՒՆԻ ԼՈՒՐՀԴԱՐՈ
ՆԻ, ՅՈ՝ ՓՈՂՓՓՆԻՆ ՊՆԵՒԵՈՅՈՅ։

ի մէջ խաւարն ամբոխին, բայց ձանձրացեալ ի գիտելոյն միայ՝ ընձեռեցաւ, եւ էր մեծ ինն աշխատանք արդելուլ զնա ի լինելոյ յաջողութեցեալ յամբոխին, որ ամենայն ինչ ի քաջ առնել գնա՝ ձեռն ոչնչոյ. զոր Նաթալի երանելի կորկիսայ ի ձեռաց բազմութեան. Հայեցաւ ինքնին նա խօսել ընդ Պաղեստացոյ յոյսս մխիթարութեան զնա դնելով ի լինելոյ ի բաց. և յաւուրսն էր երբ եկն՝ ունէր խօսել կարի հարիւրից ինչ զպատմելոյ խորհուրդս Պաղեստացոյ ոչ կարելով բացատրել ունկնդրելոյն՝ հրաժեշտ խօսիլ. Ուցոյց ինքնին ընդ զգեցուածն նորոյ՝ քաղցրութեամբ. և բաւական համառօտեալ լինի կարօղ ներողութիւն տալ սասեղի յաւելուածոյ սրտից. Ամենեցուն ցՊաղեստացոյ ընդ առաջել քաղցրագոյն և հանդարտ դրամատից. Նա առաջնոյն ասացեալ նմա եւ եթէ՝ որքան սիրէր զինքն յոյժ գնա ի մխիթարել, ունել զնմանութիւն ի միջի նոցա. Ապրահամեան գնաց, ոչ եթէ նոցին հաղորդասարաւ պաշտեալ գնա. Ուր հնդկաստանի արտասուեալ անկաւ առ առն նորոյ արքային. Ուստի ոչ գանց կատարեալ ընծայել գնա ի կանանցմանէ. և յառնելոյն բոլոր Նահատակին ձառայից ի բաց սիրելոցն.

Ուխտատանեաց զԼուսաւորչի լինել համախոհ ապաստարիչ ընդ դէմ վիճակահանից, զորոց յոյս հարկաւորել զամբոխն լինել ինքեան թագաւոր. ի միտս Պաղեստացոյ. Ըստ որում տեսեալ էր նմա զբազում ընդդէմ ելեալ ընդ Ուխտատանեացն, որ սիրէին զառաքինութիւն, յուսացեալ զտանել ի նմանէ Պաղեստացոյ զնոցին անհամաստութիւն կանխադատելի զոր տեսեալ էր ընդ որսի թագաւորին Հոյնդի Ուստի Պաղեստացոյ ոչ եւս կարելով բնիւրել ժամանակիցսն չարութեան այնոցիկ, Նահատակ զանազանէ կուսից ընդ ձեռնտուս. Ուղեալ եղեւ ի քաղաքի, և կարգեցան առաքել խոհեմ ձերբակալիչ ի քննել գամ գործոյն.

Յայսմանէ ժամուցեալ զարհուրանօք, զի Թիւնեալ և խեղդեալ էր զինքեանսիկն, և ի բոլոր հետեւմունս կենաց իւրոց՝ երբեցեալ հանապազորդեալ շարունակաբար զպատանդ չարութիւն, զոր ոչ գտաւատարեցաւ ի տանջանս, որ ասի մնացեալ էր ի պատժել զառաքեալ մեծամեծ յանցաւորս ի փիւնիկէ, ոչ ել կենդանացն ի նոյն մեղ. Ի զոյգ նոյնիսկ ձչ հաւատոց յոյս ինքեան, հանդիմանեալ Ուղեալ միոց երիցս ի

զժամայ՝ կուլ զնոյնն, զոր կրէր միշտ յինքեան, առ՝ի մա-
ուցանել զինքն, եւմէ պիտիցի երբէք կրել գեաւազն տան-
ջանս։ Տեսեալ պահապանայ՝ զի կրէր առաւիկ ցաւս, կամցաւ
օգնել նմա, բայց նա ոչ կամեցաւ պատասխանել, և ասաց
ընդդառնս եմէ՝ ոչ կամիմ զօգնուիլ իւննոցա, և ոչ եւ առնուլ
զդարմանս։ Այնմ վիրապիս ածէր արդարք զոր բարկացուցէք
էք։ և փախիմ յուսանելոյ զվնասէն, և զնարուսն յանմեղի, որք
պատահեն մեզ ոչ իբրև, Նայէր յերկինս արշամարշանաց, և
բարբառէր ասէ՝ Նախատիցէք զիս։

Խորհուրդ ունէր և շարաչարիլ ունէր Նկարեալ էին յու-
ուսոյց զնմա իւր, և ոչ եւս տեսանելոյ Նման ինչ՝ ի նմին գեղեց
կութիւն, որով պատճառեալ էր զայնչան չարիս՝ այնքան արանց,
Ասմանն ընդոչ կռնչեալ էին։ Ունէր Նորատանդ բաշխեալ՝ ի
միր, և արկանէր գաշանական Տպիտոյս, Ըրիմ ունէր Նորա դիպո-
Նալ առանձին իբրև յուսնուտ, ունելով բացեալ զերեսան իւր
առաւելն իմն մեծութիւն։ Խոյզ երեսք Նորա քարշեցեալ և
կռնչմունկ՝ ցուցանէին այրանակ և զարհուրելի կերպարանս։
Օ այրիս դեղնու կերան մի՝ և մանչացու ցրատ կերան տիրեալ էր
՝ի թագոր մարմին Նոր։ Ունէ միրիմ ի միրիմ կոտիւր կեր՝ վերակին
դանանացս. բայց ոչ էր, եմէ ոչ վերամարնալ կենդան։ Ի ջո
սիս փշեալ ցշանէ իւր, եմոյսով լի զարհուրանօք և երկիւղիւ
զայնաւիկ ամենեսեան որք տեսին զնա։ Դարաձիկ ոտիս այս կո
կոտրեալ կոտրեալ՝ ինչն ոսկրեալ տեսիլ անդուլեքն Տանի-
ատանք (ա) ջանան մշանջենապէս ընդել զնորս յանկարծ անցա
տակս։ Ուր Իրանն(գ) եմանալ միշտ զանիծ իւր։ Ուր Մոսե-

(ա) Տանիելեանք. Գործ ինոսն գործերք Տանի արտասին Ասիոյ, ոմանս
նազարեալ ընդ ազգ հաճելոց ազգասոց չէնս ազգասոց Իսրայելոյ, որք ի գե-
ոմ գիշերի ազգին գաղթ Իսրայելոյ ընդ Ասիրիս։ Ասիրիս, զոր Ա-
լիս գիշերոյ. ազգ ինոսն քանասգիշեր ասչին ինչ՝ ի գիշերս գանիէլի ան
գործս ի Հռոմոսանիս գնացեր՝ ի ծով իոմ ցանցասոյ Իսրայել։

(գ) Իրանն, որպէս Փիլիպոս Քաղաքացին Մակեդոնացւոց, յի՝ Հռո-
քոյս. Հռոմիս Հռոմիս գործեր՝ ընդգրկելոց գանց գ, զոր Հռո-
գիշեր Հիւսիսային՝ ի ծովին ցնծ. ցորդ ինոսն Հռոմիս ինչ՝ գիշ գործոյ
գործելիս ինչ՝ ի գիշերս. ոմ յիսիլիսն ինչ՝ գիշ գործոյ գանիէլ գ.

Թուղ (է) պատրաստեալ ՚ի ձգտութիւն՝ ուր կարէ բռնել զքաւթ, զի հեղանիւթ միշտ արտաքս ՚ի չրեմանց խրոց Աբ Աբգիրի (ը) վերս զարձուցանէ ՚ի գուբ ոմն, որք անդադար անհանգիստ հեռաւորեալ ՚ի Հերակլեայ (թ) զգայ մնատպես վերածնանել ուրուբք՝ յատիս խոր, որ լափէ զնա.

Պարկաղատ զկրճատել ՚ի սոյն պատմութիւն՝ մատոյց ընթերցաղաբեի ինձ ոչ անեծ զոհութիւք և ահա սկսալ է հետազօտել ընթացիք միոյք սահմանն ինն ներհակ փիլիսոփայիցն. Հոգաստնակ ևս ձգտիցեալ զնացս ոմանց զիտնոցն, որ ՚ինձանէն ևս օրըստօրէ, ՚ընդ ևս ընկալաբ զնարդու ըդ Աստղագիտ՝ զի ոչ ինչ՝ որ չէ կատարեցեալ ՚ինձանէ. քանզի զառաջն կամի տեսանել ինքնին. Ա ահ նա գիտ զանազան հարցս, որ առնեալ լինին նմա, և վտանգ ՚ի միջ այնմ, որ յաւազանն և ս Հերակլի ինքեանն. Աիրելացեալ է նա յամենից. և սիրելոյ սրբոց ասէ նոյն՝ ունի առաւել գանձս՝ քան զայլս ի ս. որ ոչ ինչ ժողովեալ ևս, եթէ ոչ անյագ և անգութ ագահութիւն. Ա ես գոյ ընտանի որ՝ որ ոչ տացէ նմա այն ամ՝ զոր ունի, յորժամ գտանիցի ՚ի հարկաւորս պիտոյսն. Հոգ այսու կերպիւ այն ամ՝ զարթեցաւ ՚ի որ եղոյս նոյն, է առաւել ևս քան եթէ յատիշ ստակիցէր ՚ինձանէ. Հոգ ոչ ինչ է պիտոյ ունել նմա հոգս ՚ի պահպանել զկնարան իւր, բառարան՝ չզկատանայ է միշտ յառաւել հարազատ և ՚ի հաճատի պահպանութեան, որ է սէրն առքս

խնին

(է) Թուղթ. որպէս Հռոմայեցիքն և Գիրք յանձնագիրն, առնելով պատրաստեալ ընդունիս. այլ նոքա գործ գրչի ընդունին. ոչ եթէ նոյն ասի ինչ ընդունող՝ տախտակ փիլիսոփայի նորա. յորմէ զ ՚ի մանս տասանս. Հռոմայիքն ինքեանք զանգուածի նորա՝ էնոյ պնո ֆոյնպիսիսն. և գհռոմէականսն ՚ի բժիշկս, ուր յհունէրդն են՝ ասէլ ՚ի հղանգիձառզ ոմնս, և ՚ի նորսն.

(ը) Աբգիրի. որպէս Հռոմայեցիքն և Հունքն գողոսոսի յԱբգիրէ. ուր սպանեալ էր ՚ի Հերակլէ. Հռոմայիքն ինն՝ ՚ի միջ գաւառացոյն գնա միջ ՚ի բժիշկս, ՚ի սորոյսն ընդան գոյ գնալ ցքնոպոսն, որ ՚ի նոյն ՚ինորդ գնացն ՚ի հայս յառաջագիտիցն.

(թ) Հերակլ. որպէս Հռոմայեցիքն և Հյունական. նոցունց քառասնեալ ևս սորոյսն, որ և սպանեալ յՀերակլէ նախիճ, և գհռոմէականսն ՚ի բժիշկս, ուր հղանգին ոմնոյ գ՝ ոմոն գնացս նոյն.

խեղճ։ Ջանզի ան՛ր ազ գաստե՛ր ի Հայաստանեաց իւրոց՝ վասն երկիցդ
հարուածանել զնա, ուրեմն ո՞վ այն՝ որ առ՝ ի պահպանել այսպիսի
սի բարի Թագաւոր մի՝ ան՛զ գնիցէ յորոգալեն վկայս իւր՝ վա՛ս
նէր։ Այլ կնաց նա երջանկապէս, և ամ ամբոխն ազգի իշխանա եր
ջանկանայր։ Երկիւղ նա՛ ի գնել զծանր հարկաւորութիւն ամբո՛
խին, զի մի նեղիցին, և ամբոխն երկնչի յան՛ մասուցանելոյ նմա
զբաւականն ամն մասն բարեաց իւրոց։ Յոռղոս զնա ներ առա՛
տութիւն, և ոչն առատութիւն՝ ան՛զ ասէ նէ, ոչ լրութիւն, և ոչ
հարստութիւն։ քանզի աշխատասէր զոլով՝ առեալ էր զնո՛ք
նաեա՛ ի վաստականութիւն, և հաստատ՛ ի վերապահել զամ՛
բողջութիւն գանձուին օրինաց իւրեանց։ Այլ ջանա՛ ի նորոգ վեր
ամբարձաւ փիւնիկէ յառաջել ամենայն և՛ ի փառս, քան զոր
ունէր։ և նզև պարտաւորս երթասարդ Թագաւորի իւրոյ, վա՛
սոցորիկ փառաւորութիւն՝ զոր վայելէ այժմ՛ ինեքրոյ կառավա
րութիւն նորա։

Յամ Նարսեայ կառավարէ զհինն նէ զոլով երկրորդ նորա
Ն՛Ն. ամ Թագաւորեաց, եթէ տեսանիցէ զբէզ այժմ՛, ոնդե ուրա
խութիւն ընկալցէ՞ զբէզ առ ամ զ՝ ոնդե հաստատի լինէր նմա
վերացուել զբէզ յՀռոմայ փառաւորութ՛ ի Տարենին քոյ։ Ո՛չ
ոչ եմ՝ ես առաւել բազդաւոր առնել զայն ամ՝, զոր նա ինքն
ցանկայր առնել. յի՛ տանել յՀռոմայ զորդին Հռուխոսի, և զնել
՛ի գահոյս իւր, առ՛ ի Թագաւորել այնոր խմասանաբար՝ ոդ
Պարէ ազար Թագաւորե՛ ի Ծ՛ովրի։ Ո՛չնչ բանիւ Աստուա՛ծ Թա՛
լանաք Տրձնաւեալ՝ ի պատմուճ փիւնիկեացոց՝ որ վիպասալ եզև
նեմ, և առաւել՝ ի՛ննշանայ սիրոյ՝ զոր ընկալաւ՛ ի ձախորդու
Թե՛ իւրում, այլ ազգասիրեալ զնա խանդ ազատասիրաբար։ Հետորդ
եհարց Աստուա՛ծ՝ որո՛վ պատահմամբ եմուտ նա՛ ի կողմն
Վաչիսայի։ Թա՛լանաք պատմեաց նմա զամ՛ անցս իւր՝ զկնի
չուման իւրոյ՝ ի Ծ՛ովրիոյ։ Նախ՝ զանցանելն իւր՛ ի Վիպրոս, և
որո՛վ կերպիւ զատանելն իւր անդ՝ ի Վենեդիս։ ապա զնանապար
հորդութիւն իւր՛ ի Կրետաէ, և անդ զընդհանուր խռով մն ընա
բողելն Թագաւորի, զկնի փախստական Աստուծոյն։ և ապա
զբարեմութիւն Վենետայ, և զնաւարկութիւն իւրեանց, և զամսոր
ժամն՝ որով՛ Վաչիսաս ընկալաւ զնա։ Նաև զյաջողութիւն
ձմեռուն՝ ընդդէմ յաւերժաշարժիչ իւրոց։ և վերջապա՛ ըզ
զորձս Վենետայ, ի գահակալել զսիրելին իւր՛ ի Ծ՛ովրի, ան՛ա
նելոյն՝ ի հեռաստա զնաւէն փիւնիկեան։ Եւ

Ի յետ այսց ամենից խօսակցեցեալ [1]առաքն պարսից ընդ միմեանս և խրատեալ զնոսա իմն, և առ՝ ի վայրկեան առնել ևս զամն իմն ուրախութեան, համագումարեցան՝ ի մի, ոյոմ հաճելիս, յորոց կարելի էր հրաժարել։ Ի միջի սակս էր ձայն՝ որ ազատասիրեալն էր յերեսատրդ Փիլիպիկեացդ, յզգոյշ ելոյզ զպահակ հանդերձս, և՝ ի պակելոյ՝ ի ծաղկանց. ծխալ ևս առաքել անուշահոտ ծխանելի արանելեանն։ Ի համայն դիպեալ քաղմացոյց իմաքարշից յոյժ ելին՝ ի գանազան նաւակատրանց, յո՝ ի փղոյ, քնարից, ևմիկաց, և՝ ի տաւղից. որք միով ընդ միմիմբ հնչեցուցանէին զօդն համաձայնաւորեալ քաղցր ձայնիւք իւրեանց, եղանակելով զերգս արժանս լսելի լինելոյ՝ ի սեղան ոյց, և՝ ի հրաճեշտս ունկանց [2]փիլոնի ինքեան։ Ի պինդան քացոյր եղանակէին և երգէին, միմեանց [3]երկրմնծաբ և [4]երկխոք, և համայն ուժուիք՝ որք հնարագիտէին ձեւ երգոյնի, նաև բոլոր անձնուիրք ծոմպիրք երկալք՝ ի գինձոյնն և՝ ի խորատոյդ յայրեր իւրեանց՝ զպինն՝ ի խուռն, պատակ գնալն՝ ի հրաճեշտս ոյնոց խնձոյից։ [5]Այս խաւսի մի երբեմն ասացեալ հազուագիւտ իմն գնդ զնոցանէ զգեցեալք՝ [6]նոճս ազգի, ոպիտակ քան զձիւն, պարելով կոթաւեցիկ երկար ժամանակ ըստ ծխոյ պատուոյ քաղաքի իւրեանց, յեղոյ՝ ըստ [7]գիպատացոյց. և վերջանայ ըստ [8]Հունաց։ Ի մերթ ըստ մերթ հնչելոյն վազոյ դպրէին զայնս մինչև քնգերս հեռաւորաս։ [9]Առեալ գիշերոյ՝ հանդարտեալ ծովուն՝ և շոգեղուն լուսաւորեալ լուսնով՝ տարածեալ՝ ի մակերեսեալն ջուրց, և ծուխ կապուտակուելի երկնից՝ սերմանեալ՝ ի փայլուն աստղոյ, զոր ասէին ընծայել զնաւոյս հանդիսի այսմիկ յաստուածոյ։

[10]Ծխելոյնջ զաւրամբ և սղոտ իմն բնութիւնն ձայնակերս զայս ունի հրաճեշտս, բայց՝ ոչ համաբաշխեալ սուղ յաւազս նոցա զանբան խոց բոլորակի՝ լուսաւորեալ՝ փոքրագոյ և պզտիկ ևս այնքան ամենեցուն՝ ի կոյզ ոչն [11]Հալիկոսի, ևմէ ոչբան՝ ի պատգաստուն է երեսատրդեալ ևս ևմէ ոչ ամենեցուն պակասեալ ինչ, և ունելով յամենից կատարն՝ նկատակ և որանէր միշտ յաչս և՝ ի դէմս [12]Հնեմօրի, ևմէ չինչ պարտ էր մնացեալ՝ ի բոլոր հաճուեցս պատուոյն։

[13]Հնեմօր բազում աւուրս տեսանելով զնա՝ ինքն ոչինչ ասէր՝ ամբոխման՝ ձեռակերտել իբրև ևմէ՝ ոչ նկատէր՝ ինչ։ Ձուսկ ի

ատց մորմոքել՝ ի բարձրացուել Ա֊ելմանէ՝ ասէ ցնա խնդալով.
զամ զայն՝ յորմէ երկնչիս. գովելի եւ յայտնի երկիր ել. բայց
ոչ պարտ է տանիլ անդր զան զչարին. Արդարև ոչ ոք բաղձայ
յաւէտ զան զիս՝ մնալակիլ ձոյ զաժուժանս հրձուանացս. բայց
այնպիսի հրձուանք՝ որք ոչ երբեք ախտակրնսացն, եւ ոչ ա֊
մենևին հեղգացուցանեն զբիզ. Այլ ունիս պիտոյ հրձուա
նաց առ՝ ի զբօսանալ, և մնալակիլ զնոսա այնպս՝ որոց դու տի֊
բեսցիս. և ոչ կարէ տիրել ծառայեցուսցն զբիզ. Ազգամ
քեզ ունել հրձուանս քաղցրս և բարեկարգս, որք ոչ խլիցեն
երբեք զբանակ մնալ ի քոյ, և ոչ ընդայնացուն զբիզ զնաւնմանել
հատաղի գազանաց, կամ անասնոց. Այլ ժամ է այժմ հանգ
չիլ՝ ի բոլոր մտաւանդուածոց քոց. Մնալակիս զուրախութիւն
շնորհակալութիւն Աստուծոյ զոր ընծայէ քեզ. և ուրախ լեր ոչ՝
ինչ ամէն. ուրախ լեր. զի իմաստութիւնն ոչ գիտէ շփոթիլ. ոչ
՝ի տխրութիւն, և ոչ յուրախութիւն. քանզի նա միայն է որ տայ
զմիտիս հրձուանս, և զիտէ եղանակաւորել զնա ընծայիլ մա
քուր և կայուն. Նա միայն է որ գիտէ խառնել զինդութիւն և
զուրախութիւն՝ ըստ ծանր և խիստ աշխատանաց, պատրաստելով
զուրախութիւն և զսիրտ՝ ի միասին. և փոխարկել զաշխա֊
տանս ըստ հրձուանաց. և հրձուանս ըստ աշխատանաց. և ոչ տանջէ
բնաւ երբեք ուրախ յորժամ պարտն է.

Ասէրով Ամենօր զբանս զսյսոսկի՝ առել քնար ի նուա
զանց աչքան արհեստիւ և քաղցր եղանակաւ՝ ըստ ոճոյին
երգոց, որպէս զի՝ Աշխեմաց յայտարհատակ եմ ոգի զիւրն անկանիլ
յերկիր. վառեցան աչք նոր, և ոչ մի իւր ազգականաց պատրաստ
ցին զդիմս, և բոլոր երկիր տատանելոց էր զիւրս՝ և զամենի
հարիլ լուր. եթէ քնարն Ամենօրի՝ ոչ էին բարձեալ զգի և
գիտաս ամ բազմականացս. Ուանդի բոլոր ամբոխն ոչ համարձա
կէր զգնել ընդառաւարութիւն յերկիրն զի ոգոլիլոց զգուեցի. և
համ կորս առնելոյ գիր ինչ փոքր՝ ի սոյն ոճոյին երգոց. և մնա
նամանդ թէ՝ երկնչէին միշտ, զի մի հանդիպէ փուեցոյ. Ձայն
նոր ոչ ունէր իսկական քաղցրութիւն ինչ. բայց յորժ եղանակա֊
ւոր, զօրեղ՝ և ազդու կատարելոյս՝ մինչև ցերիզքն իսկ

Արդեաց նախ զերբ ասա Աստուածէրի, հօր՝ և Քրիստոսի
որդի՝ և մարդհանց. որ միով նկատմամբ դլուց իւրոց, ըստ՝ համաց
իւրոց, շարժէ զընդ հանուրս. Ձեռաց նրկայացոյց Ամենեքին,

որ եկանէ՝ ի դիմաց, իբր յուղղոյ ճանապարհէ իբր՝ ի յոյս, կամ ի մահուանէ՝ ի Ո՞ր տեղս այս կերպասուրն՝ կամ ծնանիլ յիշեցանս. որ եկանէ՝ ինանիկ առ՝ ի վարդապետութիւն ընդունակ մարդկանց, Երբեմն Աչեղծ զնմանութիւնս այս՝ այնպիսի ինն տղոց ձայնիւ և ելանակաւ, և այնքան ջերմանանդութիւն է, մինչ զի հա մային մաղմանիւք հաճոյին անդրադարձեցեալ յառաջել բարձրն յՕրիմն, յանդիման ճանապարհէն իբր։ Որոց հայեցեալ առաջել ճափանցելն, իբր զերջս՝ և վերադառնալ իբր։ Երբեմն յետոյ զա պերջանկութիւն երեսաստրեին Աստուածն, (ժ) որ յիմարաբար սերասարեցաւ իւրոյ խոկ զերեցկութիւն. որ հայելով անդադար յինքն՝ առ ամին աղբիւր միոյ՝ ուժգնալ մտածից զինքն՝ ի կրից, և ազգ փոխարկեցել՝ ի ծագիկ մի՝ յոր անուանն իւրոյ։ Երջանիկ երբեմն նաև զաղբաւթ մահ զերեցկին Ատոնն՝ (լ) որ եղև փո դոտել՝ ի վարագի. որպ Ո՞նդուս սերասարել զոյսմ՝ ուշ կարաց կինդանացուցանել, առնելոյն յերկինս զառնապէն ողջս։

Աղթա առնելոյն՝ որք լսէին՝ ուշ կարէին արգելուլ զար ատուն իւրեանց, և խոյանքանչիւրն, ոչ գիտեմ, մեղի հանուելոյ զգայք՝ ի լսելն։ Ո՞ յոյժ՝ Եղերեցաց զերդս իւր, Զինուիկեցիք աղջիկաք հայեին յերկինս, և անուանք՝ ինոցուեցաց ասէին. որ զարև առ Օրիոն. որ սոյնպէսնակ քնարիւ իւրով Համաժողով վիալ ընտանեցուցանէր զվայրենի գազանս, և հեռաւորաբոյ առ նէր զանտառս՝ և զվէմս զինի իւր։ Երեմնանաղիս Լեռվիալ հիա քոյց զԱրկրայր. (լ) որ զաղաւթեցոյց ժամանակ ինչ զառնջանա Երգիչն, և Տանիեանանց՝ Աստ՝ ի զուլի շարժեաց զանփոփա խելին Փլոլեծն, (յ) Աստուածն) առ՝ ի արուսահանել՝ ի գժոխոց զերեզիկին Երիտաս։ Լուսոյ աղաղակեր, ուշ առ

Լի

(ժ) Նարկիս էր որդի Կեփիսոսի՝ յոյժ գեղեցկի, որում Ակքիսն՝ և Լիրիոպէն՝ որ ուշիմորհիսոյ էին, (յ) աշխարհաւոր.) և ասէ դեռ յամենրմանացառանն, որս սերասարելոյ էին նմա. և ճանապարհանոց խոյոյ՝ ի վերադարձ գերել գառնի (Նարկիս առժիրեն Նեղիսոյ)

(լ) Ատոն, որդի Ակնեոս քաղաքոյն Ակարոյ՝ և Ամերոյի. էղև յոյժ սիրելեալ՝ ի Ապոլոն, զոր անգթաբնութեամբ սպան Նիոբեայ որդիք. զինի հանճանան Նաքս։

(լ) Ակրիսիոս. շատ ի նահապետաց. զոր բանասացեալք գինեն զնա յանդոց գերեզմոց, էքեր պահպանն։

Յիսուս որդի Աֆոլլոնի, Երջ այլ ամն պատասխանէր, դուք ըզ
ձեզ խաբէք. սա նոյն ինքն է Աֆոլլոն, Թ-ելամանք եւ ոչ էր սա
կամ վերջմանեալ ի հեռացմանէ քան զայլս. քանզի ոչ դիտէր
Թէ Աննէոս դիտէր այնքան կատարելապէս երկիր եւ նաե-
գել համաձայնութեամբ քնարի . Աշխէոս՝ առաջեալ ժամանակի
արօգելոյ զարթիլ իւր սկսաւ առ դովեսս Աննէոսի, ոչ սա-
կաւ շտապագնեալ դիմաք, ոչ կարելով հերքել զբանս իւր. Աննէ
Թոս՝ որ տեսանէր զշփոթանս նորա, սկսաւ խօսիլ, ոմն Թէ հա-
մանէր զբանս նորա, եւ քանզ սկսոյին գնալ, տալով նմա դովեսս
նուիս յորմէր իւր արժանաւոր, Եսկ Աշխէոս ոչ երբէք կարաց
միսիթարել քանզի զգայր , զի Աննէոս զերազանցեալ յաչէս
յինքեանէ, մանաւանդ համաստեղ՝ քան Թէ քաղցրութեամբ
ձայնի երգոյ և նուագի իւրոյ.

Եհաս այնորիկ Թ-ելամանք առ յԱտամ, յիշիմ, զի
ատացեր ինձ վիճ հանապարհորդութեամբ միով՝ զոր արարէր ի Պա-
Թիւ, զկնի չուէնան մերոյ Յերիքատոսէ . Պատմեն գնմանէ գոլ
քաղաք իմն՝ որ ունի այնքան զարմանալիս՝ որ հարիւր Թէ լինել
հաւատացեալ. ապաւեմ զբնէ ատ ինձ, Թէ ինչ արիա իցէ այն
տեղ. գրոս առեն գնմանէ Թ-ազում ախորժանաց՝ առ Յատամ,
Նկարագիր քեզ զնա էակաւոր քաղաքն՝ արժանի քո մեծ հետա
զոտութեանդ. որ գերազանցէ քան զամ քաղաքս Երկոսեան
անկ ասացին.

Գնան Պէնիք ընդ անտ յարգատեղոր երկրի միում՝
Նէթ մշտատրգի և քաղցր երկնի, յի՝ օդոյ միջ. և քաղաքն կալ
էալ ունի զանուն իւր ի սոյն գետոյ, որ անկանի ի ծովն ովիան
նոս, մերձ սնանդ Հերբուէնի , ի կղզինս յայնոսիկ՝ ուր ծնի
պապասեաղ՝ հասանելով զերեսս՝ քաջ ծանի գերկիր Յարսաբ,
Նանդ երգ մեծի Աքիլլէսի. Այն քաղաք Թուի Թէ պահեալ էիցէ
ամարէին ի վայրկենիցէ ոսկեայ դարոյն. (խ) Որոյ ձմեռն է

(խ) Կարն ասելոյ. զոմանէքն էին ժամանակի ընտիրս երկրին Ասորոց
ծայր, (ոչ է երեւոյթ, իսկ նոյ.) Յանդի ի ժամանակին յայնմիկ կոյսերն
մոգութիւն չեղէզ պայր երեսին տեսու, յորոյ կերոյ ուշիսուանոց ոչ
երեւիս զայն սպասուին, և պատուեալ էին. Ընդիրս. այ՝ գոսատասան
ընտիրոցեալ յուշեսուին. և համայն մոգութիւն ինքնալաւերին Դուն

մեզմ, զի խոտաւունքն Աքսիլեօն՝ ոչ վիճ առնեն լեռն. Ջ լերամբ ել ամպամիջ՝ ի միւռ բարեխառնել՝ ի զովացուցիչ վիճակ որ գայ՝ ի միջօրէ քաղցրացուցանել զօդն. և այսպէս ի բոլոր տարին՝ ոչ է, եթէ ոչ՝ երջանիկ ամառնալի լինի գարնան և աշնան, որք իբր ել է տան միանգամ զձեռս. Հոգիք ձորոյ՝ և դաշտիկ՝ արտաքոյ չափոյ ամի հրվիցս զհանձս՝ շնորհապարկ նոր զարդարեալք են՝ ի գարնէ՛ն, և՝ ի ննջեցեաց, և՝ ի մշտադալար ծաղկաճէտ ծառոց. Ի լերինքն են ծաղիկք՝ ի հասիկ ուշացաց, որք յորդարձն զաւրս ներգործեն՝ կրկնարիւրկին լե՛ ի համայն ծանօթացեալ ազգաց. Խազմուճէի երակաց պիղծ ևս մեռուլիկ՝ ոսկւոյ և արծաթի՝ առատ գտանին յիմիրի այն մի՛կ. բայց քանակիչք քաղաքին գոլով՝ ողջամիտք՝ և երջանիկք յոգվոյս ել իբրև նոց՝ ոչ զիրանին միանգամ զոսկին և զարծաթն հաշուել՝ ինքեանց հարստանալի. այլ պատուին և յարգեն մնաւանդ զայնոսիկ՝ որք ձչմարտապես օգտեն՝ ի սև տգոյ մարդկան.

Յորմէ ամենաք տուրբ առաւել մերոյ լ ընդ զօրք զոհ կին և զարծաթն գործածել՝ ի միջի իւրեանց՝ ոչ պիրկած. (սահմ ըն օրինակի, ոչ ել է միանգ՛ ի ակտա գործածոց կատարց) Չէ ոչ ոչ առնէին նոքա տուրս առաւելի քնչ արտաքոյ հրվիրի իւրեանց, ոչ առնէին հարկահաւորելի ոչ ինչ դրամոյ՝ Նորա առնէին ի իրք ել է հավիւք, կամ երկրագործք և տակաւ արհեստաւորք՝ տեսանէին յայնմիկ քաղաքի. քանզի ոչ կամին ըմբռնել, եթէ ոչ այնց արհեստից՝ որք օգտեն ի ձմարիտ հարկահաւորել մարդկանց. Չէ ել է մեծ ման մարդկանց երկրին այնոսիկ՝ զոր տեսանել էին քաղաքացիքն յերկրագործելի՛ն, կամ յարածուն խաչանց. բայց ոչ՝ ի բաց թողուն նաև վիճակ առաւելի հարկահաւոր արհեստից, վ՛ պարզ և զհանապակ կենցաղ իւրեանց՝

Ա՛նդայք նոյ՛ մանկն զնուրբ և զեղեցիկ զասրն զայն, և զոր ձեն զնուրբ ասրճղնա՛ ի զարմանալի սալիտակութե՛ն. Ինքեանք պատրաստեն զհոյ և զկիրակոս իւրեանց, զոլով դիւրինք ի նոր

ի՛նչը խոտորել անբնութե՛ն, և ապրելն յոյժ երկար, վասնզի ոչ՝ ոչ յաչխարհ այլում ինչ ժամանակս ոչ՝ այնչափ ապրեալ ինչ ժամանակի, իբրև ոչ՝ այնչ. որ նախնի ինոցն էին ի ջրհեղեղն՝ ի բրեաիոն փոքունեն ապրեալ վեհերգեցոյ.

ներ սոյն աշխատանաց. քանզի ըստ ժամանակին ոչ տալոցն ի քաղաքն այնմիկ, եթէ ոչ պատուական և կարեւոր և հարկաւոր անպատմելոցն՝ ի մերում ոչ աշխարհս առնեն եղբարն՝ զնոցին թեթեւանալ ժամանելոցն ընդ նոսա, և զամենայն իւրեանց. Արդ ընդ նոսա առնեն զառաքեալսն, յոր ոմանք են ի մանկտիսն կաշեայ, և ոմանք ի կնդղ ոչ ծառոյ. Ուրբաթն լուանան զձեռներսն, և պահեն զառնալ իւրեանց ի զարմանալի ինն յառաւելն, և ի կարգադրեալ. Եւ առնեն նաև զոյսդ հանդերձս ընդառնելոյ իւրեանց, դոլով զիւրինսն հանդերձիցն նոցա. քանզի ինքեանք այնպիսի քաղցր կիսովյն միոյ ոչ տանին, եթէ ոչ կտոր մի նուրբ և թեթեւ կաւոտ, որ ոչ է հատեալ կամ ձեւեալ ամենեւին. այլ իւրաքանչիւր ոք արկանէ զինա երկար ծալմամբ՝ շուրջ զմարմնով իւրով վասն հասանելոցն եթէ, տալով կերպս ըստ ախորժից իւրեանց.

Արդեւք ոչ զայլ ինչ արհնաս ի կիր արկանեն՝ քան յերկրագործելոյն, և ի հալածելոյն, և ի դնելոյ զերկաթն և զփայտն ի դարձ. Այլ առ յոչ ինչ ի գործ ածեն զերկաթն, եթէ ոչ ի հարկաւոր դործիս ամ կերպել դործառուածոց. Ընդ մանկանսն այնոցիկ՝ որք վիրանկատեն յարհնաս կառուցման շինուց անօգուտ են ինձ. քանզի բնաւ ոչ շինեն զտուն ինչ, զի առաւել հակառակն և առքարշումն լինի առ յերկիր՝ ասեն. առնել զընտանեաւն ինչ՝ որ առաւել կացուն իցէ քան զմեզ. այլ բաւական է միայն պաշտպանել զմեզ ի վերատարածելոյ օդոյ. Ասէ միւս այլ ամ արհնաւոր՝ պատուհասք ի Հռոմայ, յՀղիպտոսէ, և յայլոց ամ՝ քաղաքավարիսն և կանոնաւորեալ ազգաց, արհամարհեալք են ինձնոսին. Լրբ եթէ հնարեալք ի նախատուելն և յիրաւարարուելն. Հայեսցուք ասլ նոցա վասն ամենայնի՝ որք ունին զարհնաս գնդիցիկ շինուածոց ասնց, և ոսկեայ և արծաթի անօթոց, և ձամպուռաւոր ել կիրքատուց, և ականց պատուականաց. անու շահատ ծխանելոյց, ախորժահամ կերակրոց, և զանազան նուագարանաց, որք համաձայնուելն իւրեանց հրաձգութեանն զմարդիկս. պատասխանեն ըստ այսց բանից. ամենայնքն այնորիկ չոչ ասլերջանկիք են, դոլով կապակցեալք չարչարանաց աշխատանաց, և ի հնարս առ ի կործանել զինքեանս. Վասնզի սոյն աւերողքս ելիք՝ Թուրացուցանեն՝ որբացուցանեն՝ և տանջեն զամենեսեան, որք վայելեն զնս. Հարկաւ

քր

ընկալ հարկիդ՝ ի սառանալ զգայն տամ անիրաւութիւդ՝ պատրանօքն քանութիւդ. Կորնեաք ոչ բարձոք կարեն անօսանել գնոր ածելոյդ զութիւն մի՝ որ առ ոչ ինչ օգտի, եթէ ոչ ընծայիկ զմարգիկս ի լինել վաճառատու Կարդիկք քաղաքացիք պիղծոյիկ՝ մի՝ թէ առաւել առողջք և ուժգոյք են քան զմեզ. արդեօք սպրիծն առաւել երկար ժամանակ քան զմեզ. առաւել միաբանք են միմեանց. ունի՞ն առաւել ազատ՝ առաւել հանդարտ՝ և առաւել զուարճ կեան մի քան զմեզ. Ես՝ այլ ևս երկայնաբար պատմեն յինել յայտագիտոք և մանաւանդ ի իրերաց. մշակաք յօրի և ի չար նախանձու. և միշտ տանջիմք ի անափառուէ՝ մերկիմ զի՝ և յագահուիմ. անկար և անշմռուք վիր զուտ և պարզ հնձուիք ես և ախորժանաց ըստորում լեալք են գերբիք պիղծոյն ու նոյն հարկաւորութիւդ. յորոց կարեալ մեզ լուսանցակ երկրի հուիմ նոցա.

Կատամ շարունակեալ առի պատմ՝ զպիղծոյնի խոհիմ առանց. Թէ ոչ ունիմն ինչ ուսեալ ցկնատուիմ ես, եթէ ոչ՝ ի կրթեալ ութիւն և ի դաստիարակութիւն պարզ բնութ. Ո՞ արհարկել պաբշին ի քաղաքավարուէ մերմէ. Կրնպարտ է խոստովանիլ զի նոցինն է յոյժ առաւել մեծ՝ ի մէջ սիրելի հարազատութիւն իւրեանց. Կեան նոքա ի միաբանութիւն եղբոց քան զմեզ ի մեծ խրթնութիւն. Ի բազում չէ ր ընծայի՝ կառավարել է ի մեծ խրթնութիւն, որ ես չէմ սրիա եղ ուսեալ. չէ հրամայել ըս ընծայից իւրոց. Ապրն ընտանեացն՝ ունի կարողութիւն պատուելոյ զիւրաքանչիւր արդիս և զիմաստութիւն իւր. եթէ գործն ոչ ընծ. բայց նախքան զպատուհէն՝ զիկուցանէ և խորհրդակցի ընդ միւսոց ընտանեացն իւրոց. Ուսկ այն պատուհասիցեք իբրև եթէ ոչ լինին բնաւ քանզի անմիտ ունի ծիսիցն բարութ հատուցումն ի կատարեալ հնազանդութիւն, և գարշութիւն յախտից, բնակին ի նոցն երջանիկ եղբարս. Ի՞սկ եթէ Ասելն. (ծ) զոյ վիրասի եթէ վերացեալ է յերկինս, տակաւին գոլով ի մէջ մարդկանց. քանզի ոչ պիտոյ ամենեն ինն դաստիար ի միջի իւրեանց, ըստ

(ծ) Ասելն. այսինքն՝ գտատարան, որպէս Հոռոմոսի եւ Լիւկիոսի։ Յետ քննելոյ ոմանց ի միտս եղելն ի նոսրս ժամանակս ոմեքան զանց՝ վերացեալ յերկինս. յորմէ մարգիոյ տիսուն ոգեկոչեալ զնոսա քահանայ.

թեամբ իսկական խոկմամբ մտաց իւրմանց դաստէ գնեն. Համայն քա-
րիք երկրին են հասարակաց. Պատուղք ծառոց՝ ունդք երկրի՝ և
կաթնաբուղխ անասնոց՝ գոլով միաբանութեամբ. Ըմեն այնքան առաքո,
մինչ դի ամենեքին՝ այսպիսի շահատրդեք և բարեկարգք՝ ոչ ու-
նեն սիրտս ստելոյ զմեզ. Այսպիսի դեղոյ երկրի՝ իւ-
րաքանչիւր ընտանի է՝ ի շրջագայութեան, և փոխարինեն զվնաս
իւրեանց՝ իւեղբօրէ մերոյ՝ առ մեզ. Յորժամ կերեալք լինիմ
մամռատրդ, և վիրջանայ արտաք ախորժ, ուր կայիմ՝ ինձ-
նուագ. Կայցեն ոչ ունիմ բնաւ շահասիրութիւն ինչ՝ առ՝ ինձ-
հակիլ իրերայ. ուստի և ամենեքին սիրեն զիրեարս եղբայրա-
կան սիրով միով, որ ոչ երբեք պղտոքի. Շնչոյն արտահերքուա-
մըն ունայն միաբեմատուիլ՝ և խաթող հաճուիլ է՝ որ պատ-
ճառ է՝ ինձ զայս խաղաղութիւն միաբանութիւն և ազատութիւն.
քանզի նոքա ամենեքին ազատք՝ և հաճահաճասարք են. Ոչ
տեսանեմ՝ ինձ ոչ ինչ յատուկ գիտիմ ունիմ, եթէ ոչ այնմ
որ գայ ընտրեալ՝ ի փորձառութենէ յիմաստնագոյն ծերոյնեաց.
կամ՝ ի գերազանց խոհեմութենէ անոնց երիտասարդաց. որք
երբեմն գնելոյնիս վարժեալք են յատուկնութիւն Պակշառուի՝
բռնութիւն անիրաւութիւն երդմնազանցութիւն՝ ի՛ չ կոխ, կամ
բարբարոսական և թիւնաւորեալ ազգակի, ոչ երբեք լրտեսել
լինի՝ ի սոյն յոյզ սիրելոցեալ երկրի. Ամենևին երկիրս նոցա ոչ է
ներկեալ յարենէ մարդկանց. և հազիւ տեսանի հեղանիւթ գոնէ
գառանց. Ի յորժամ ասի նոցա վն արիւնահեղ պատերազմից
յաճախակութիւն առացուածոց, և կալուածոց, կամ՝ տապալմանն
տրութեանց, որք յառաջացեալք և տեսեալք լինին՝ ի մէջ այսոցի
ազգաց. ոչ կարեն բառնականալ հիանալ. Այդ, ասեն, մի՞ թէ
քարք տալոց երեսաց գմահ մի անդադրեալ՝ մարդիկք այնո-
քիկ ոչ են բառնական մահկանացուք. գոլով կենացս այսոցս կարճ
թուի թէ հաճատան նոքա լինել յայժ երկար. ուրեմն նոքա ոչ
են լեալք՝ ի վերայ երկրի, եթէ ոչ՝ առ՝ ի պատատել զմիմեանս,
և փոխադարձաբար տանջել՝ և թշուառացուել.

Այլև այսն Պակշիքեանք՝ ոչ կարելի գտանել թէ օրէնս
հիացեալք են վն սիրատածողաց. որք նուաճեալ սիրեն այն-
քան մեծամեծ կայսերացուիլ՝ Օ՛ լինել խելագարուիլ՝ ասեն,
՝ի դնել զարծրացուիլս իւրեանց առ՝ ի կատաղութիւն գայլս, որոց
կատաղելոյնիս տայ լինքեանց զայն քան աշխատանս, եթէ կո-

միջին իրաւմունք՝ և ըստ կարգի արդար դատաստանի կատարումն ընել. Այլ վնիշը կամեցաւ ի կատարեալ գնեն ի մեռեալս ինքեանս. Այլն ասէ՝ զոր պարտ է առնել այր մի խոհեմ, ի սառաջնոյ ի կատարեալ ժամուն մի՝ զոր ածք կարծելոյ ի ցան զինքն ինքեան պաշտօն, և կամ եթէ ի կատարեալ ժամուն մի, որք ազատեացեն զինքն լինել հայր և հոմիք իւրեանց. Այլ կատարեալ ժամուն մի՝ ընդդէմ կամաց իւրեանց այսչ առնել զինքն յոյժ ապերջանիկ, առ ի ունել ունայն պատիւ մի՝ կամելոյ գնեն ի գերեալն Տիրապետողն է այր մի՝ զոր ածք բազ գացեալք ազգի մարդկան՝ առան ներկի ի ցասմանն իւրեանց, առ ի կործանել զնա ազատութեան, և տարածել առ յամենեսեան երկիր՝ ողորմելոյն և յուսահատելի. և առնել գինաց դիկս պանքանիցս գերի՝ որպան են բնականաբար ազատք. Այլ մի՝ որ որոնէ գիտաս, արդեօք ո՞չ գոյանէ բաւականացն առաջ ներդրեն իմաստութեան այնոցիկ զոր ածք եղեալք են ի ձեռս իւր. Այլ եթէ հաստատ նա ոչ կարել արժանաւորել գովեստից, եթէ ոչ լինելոյն բանաւոր՝ անքրաւ՝ բարեացոյ յայտնակոյ, և զկոչ անդին աւարտ դրացեալ իւրոյ. Վասնզի ոչ պարտ է մեռս ծել լաւագոյնս ոք զգաստարարին, եթէ ոչ՝ առ ի պաշտպանել զաստատեալն իւր. Երկանի այնպիսի որ ոչ լինելով ծառայ ուրուք ոչ ունի խելս զանգարհաճանալ առնելոյ գայլ՝ գերի իւր. Այնժամայն տիրապետողն այնոքիկ՝ որք նկարելոյ են այնպէս փառաք, նմանին այնց գետոց՝ որք արտասահմանն եղեալ յորդ քան հեղմամբ ընդ անան վանդաքար. բայց խանգարեն զայլ արդասաւորն զաշտ՝ ընդ որս անցանեն, զորս պարտ էին միայն ոռոգանել.

Հետ նկարման Ալոսայի զայնքիք, ծնեցամաք լի բերկրութեամբ արար նմա զանազան հարցաքննութիւնս. Այնոքիկ այնպիսիկ (ասէ) ընկալն զգենի. Պատասխանեաց Ալոսայ. ոչ համարձակ կին ընաւ, ըստորուածի ոչ կամեցեալ են առնել ամենեւին. Այլ եթէ ունէին կարողութիւն խաղողոյ. զի ոչ ինչ երկիր արտադրէ առաւել քաղցր՝ և համով քան զայնս. բայց հանէին միայն ուտել ոսկ զայլ պտուղս. և երկնչէին ի գինոյ՝ ոսկ յատկանալոյ մարդկանց. ասեն եթէ՝ սա է առաւակ ինչ եթիւնոյ՝ որ դնէ ըզմարդն ի յատաւծ, իրաւի ոչ մեռուցանէ, բայց անգործութեամբ յանատաւն. Նաև եթէ մարդիկ կարեն պահպանել զինանաև

զօրութիւնս իւրեանց եթէ արդ գիտեմ. և ըստ դիցուդ արշաւեն աղաչ-
ասիկ զառաջնումէն իւրեանց, և կորուսանել զնոսա բարի ծէ ոտ-

Յոհ ՅԻԵԼԱՄԱՆ. Հետևաբար. յոյժ կամիլ պիտի [illegible]
զի՞նչ օրինաց կարգադրեն ամուսնութիւնք աղջկանն այնմիկ. Պատաս-
խանեաց Մոսես. իւրաքանչիւր այր ոչ կարէ ունել, եթէ ոչ
կին ևս. և պարտ է նախատել զնա ոյն զանձն իւր. Պատուիրէ մարդ-
կանց քաղաքին այնմիկ՝ այնքան կախեալ կոչ ի հաճատարմութէ
իւրեանց՝ զի ոտ ամուսնութեան ձեզ. որքան պատուիրանաց նոցա
կախեալ կոչ ի մէջ ալոց աղաչս ի հաճատարմութէ իւրեանց՝
ոտ այս իւրեանց. Ա՛հա ևս երկիք ամբոխ մի այսպէս հաստատ՝
և այսքան նախանձոտ վէր մարդասէրն. Չգոյ ձեզ գիտելիք՝ փա-
փուկք՝ և հանելիք. բայց ոյժամիտք, հաստատ՝ և աշխատասէր-
սէրք. Ամուսնացեալքն են հանդարտք՝ ու քանիք և թարց արա-
ազ. Լուսի լեզ այրն և կինն ոչ և ոն երկու զանազանել ան
ձինք. քան լեզ անձն մի՝ ի մէջ երկուց մարմնոց. Այժ անօրդիք
են այրն և կինն ի միասին վէր բոլոր հոգւարարձու բնաստնացս.
Այրն կարդադրէ զայժ գործս արտաքինս, և կինն ոչ յայլ ինչ
պատահի, եթէ ոչ՝ ի կառավարութէ տան իւրոյ. Ա՛ի լեմարե
զայրն իւր աշխատանաց իւրոյ. և թաւլ լեզ ոչէ հոգալ նա,
եթէ ոչ՝ ի հանգստ և յօգուտ առն իւրոյ. Ստուգեալ գհաճատար
մութէ և գմտաքնութէ, ոչ այնքան վէր գործոցն. որքան
վէր առաքինութէ և շնորհալիութէ իւրոյ. Ըստ ձշմարտի գիտել
չուելէ ձեզ առէ մինչև զբաժանման կենաց իւրեանց. Հաւ ժ կա
լուելէ բարի կոչուելէ և մարթութ ծէ ամբոխին այնմիկ՝ ոտ
նզ գերիարբ կեանս բացատրելոյ ի հիմանդութէ. Տեսանէն անդ
ծերունիք հարիւր կամ հարիւր և քսան ամեայ. որք ունին ոտ
կաճին զոտարին ուէլ և ուժ հաղուելի իւրեանց՝ բաժակառնոյ
ի կառավարել գինքեանս.

Ա՛նդ ինձ յաճախել Յոհաննէս, ի գիտել եզ՝ զի վտարեն
զպատճառսն ըստ ալոց մեր ձամբակալ ամբոխիցս Հնդուին ասէ Մոս
ես, բաժանեալ է զնա յալոց ամբոխից. ոյ՝ ի միոյ կողմանէ ըստ
ծովու, և՝ ի միւսոյ բարձր լերանցէ դէպ ի հիւսիս. Այլ և
միւս ամբոխք պատճէնն զնոյ պատճառաւ առաքինութէ իւրե-
անց. Հանապազ միւս ամբոխք յոչ կարէին հանձգնիլ ընդ
իրեարս՝ կռիւք ունին զառաջ փոխանակ դատաստանի, ի մէջ
իւրեանց. Ըստ հաճատան սոցա գերիցէր և գքաղաքս՝ որոց վրան

միձեռն ի միջի իւրեանց։ Եւ բատարուժ խոհեմ ազգս այս՝ ուշ ի աշխարհ քաջաց ամենեցուն քանու ի լինել։ Եւ որ ի երկրագործից զինեալ։ Ընդ այսոսիկ ունի յորժամ առնն ոչ ի թալէօրաց, եթէ ոչ կարէն օրինադրել ըստ իւրեանս զսահմանս տալոյ թէ իւրեանց։ Գուցէ երկնչին՝ առնն, եթէ պահասին երկիրք ի մարդկանց։ Այլ ես ընդդէմ միտս առաքել եմ, զոր ոչ կարեն զգալ ի նմա։ Եւ այնքան զան ի միասն ազատ և անդորձ երկիրք, մինչ զի ոչ հարկաւորիմք կամիլ պաշտպանել զմեր՝ ի զրացոց միոց որք եթէ կամիցեն տիրել զնո քանու ի մէնջ։ Զդէ ոչ զատ ընդ ի բազում բնակիչս Պոնտիքեայ, ոչ ամբարտաւանս, ոչ բարձրամիտ. ոչ անշնորհատես. և ոչ ազահ առ ի տարածել զտիրապետութիւն իւր։ Ի սակ զրպտից իւրեանց՝ ոչ երթինչեն առնեն յոտ ոտ պահուրանել զնոս, զի և թոյլ զնո ի խաղալ ընդ։ Քանզի նոքա մնասաւոր եմ եթէ թոյլ զերկիր ի բնակել, և կամ հնազանդ միանալ. քան եմ միանալ ի ծառայութիւն Պոնտի այնքան դժուարին է տարածել զայն, որքան անհնազանդ նոա կամիլ տարածել ինքեան զայս։ Եւ ասա այս է որ պահպանէ ամենահանդերձ խաղաղ ի բնի՝ ի միջ նոյ, և ի միջ զրացուց նոյ մնանցնեանս։

Ասասա՝ երկրագործ զգոնս իւր, պատմելով եմ՝ որպէս կերպիւ Փիւնիկիացիք արտասուալ կ՚ելն զաւրնակաւ ի իւրեանց Պոնտիս երթալոյ։ Այլ որոնս այս՝ ասէ, հնացեալք եղեն յորժամ տեսին ի կողմանէ ծովու զպատերազմեալ այս, որք դային ի հետ առաստակ. և Պոնտն հնանիլ սկզբ քաղաքք մի ի Կատէս կղզի և ընդունելոյն զմեզ ոյք մեր. տալով մեզ մնան յայնց ամենից զոր առնէին, զոր ինչ խնդրեմք հատուցանեն ի միջոց։ (1) Եւ

(1) Ոչ ինչ ընդդիմանալ հարուածոցս ի փեղն. Պատճառք և ծրագիրս ազգին Լազոնաց ի պատերազմին՝ ընդ Պոնտացոց՝ ըստ հմտութեան, առասա՝ երգեհոնահարն ընդօրինակեալ և յաղագս մեծի ասպիրոս. Եւ նախնեացն հնութեան ի ծառայ իւրեանց. զերծութեամբ ընկալ և զիարեկենսն խոտորեալս ի ծառայութենէ Պոնտացոց, և ի բնակչաց ազգին Լազոնաց. Ասէ զի ոչ ընդ ամենայնի ընդդիմանային Պոնտացոց, այլ ընդ ոմանց. Ոչ ինչ ընդդիմանային ի ծառայ իւրեանց. զերծութեամբ ընկալ և զիարեկենսն խոտորեալս ի ծառայութենէ Պոնտացոց, և ի բնակչաց ազգին Լազոնաց. Ասէ զի ոչ ընդ ամենայնի ընդդիմանային Պոնտացոց, այլ ընդ ոմանց.

առաւել հրաւիրելոյն մեզ առ ազատաբար՝ զհամոյն ամենայնի
առնել իւրեանց, զկնի այնց՝ զոր ժողովելոցն ի կիրառութիւն
մեր պիտոյից իւրեանց. և նա և յղիցեն մեզ զդաշտս վարելոյ
ընդ այս, հանապ տուրժ լինի նոյն պարզևել պանդխտաց զաւե-
լորդս իւրեանց։

Իսկ մեք Վեհապետից՝ ոչ ինչ աշխատանս ունէաք ի ժողով
մեր, զի անօգուտ էին ինքեանց։ Վասն իւրաքանչիւր ոչ
են առաւելութիւն խոհեմք, ի գնալ որանկ այնքան աշխատանաց
ընդ այնքան երկրի, որք ոչ կարեն երջանկացուցանել զնո-
և ոչ և ս վարձատրել ի ձեռնէից հարկաւորս իւր։ Ի բերք
ամենեքին՝ ասէին ցմեզ, այնքան ժամու երկիր. այլ շատացա-
ցուք ի գործել գնա։ Վասն այ ձեզ զձեռնարկս վարելոյ ամենայն
որք բազմանան զձեզ. և արտաքսիցեն զայսու ս, որք առա-
ճել արժեն քան զոսկի, և քան զարծաթ. բաւարար մարդկանց
ոչ կայմին զոսկին, և զարծաթն, եթէ ոչ ի գնել ինչ իրաւ բա՝
զորոց գործանեն զկեանս իւրեանց։

Ահա կամեցաք ուսուցանել նոյն գնաւարիւրելոյն, և տա-
նել յմեզ զնրատարդս նոյ ի փշունիկ. բայց նա ոչ երբէք
կամեցաւ զի մանկունք նոյ ուսցին տալոյ ումէք զոմ։ Վասն
նոյ սակաւ ց մեզ, ունել զգնացս հանոյն իւրոյ՝ որք հարկա-
ւորք էին նմա. և կամելով ունել զգնա՝ ի բաց էր ուսանել
զառաքինութիւն, հետևանալ վարելոյ հնարից մանց. և լինէին
ումեք այր մի՝ որ ունի զամ արուեստս, բայց կորուսանէ զբոլոր իւր։
Վասն փարեմն մերձ ի սիրտս այնուիկ ումէք հիւանդի միոյ,
որ կրկ մերձ զնացեալ ։ Հանապ նոյն վնասակարութիւն՝ ի
զառաձուռս հնարելոյ այսպիսի արհեստից. բայց համարիմն զոյ
արհեստս իմն յայտ չտրտնջաս և մեստարեր ։ Վասն մարդկանց
այնպիսեաց առնն, ունին բաւականանալ ի քաղել իւրեանց գայն
ամ՝ որ հարկաւոր է կենաց իւրեանց. զի՞նչ կամին որոնել
զայլ ինչս յայլ ուրեք. ոչ բաւեն նոյ այնոցիկ որ բաւական ալի
ապ ք են բնաւ ի. Վասն այնք են ուրումն այնպիսիք կրել զնա-
ճաթեկութիւն, բաւարար ի վարանիլ յայլևայնոյն զազա-
հատութիւն իւրեանց. և առ ի համարել զանհատութիւնս ալեաց
մարդկանց՝ զնոսա յորոնել յայլ կոծութիւնս զհոգ իւրեանց։

Անկարծեք ուրախ ի լսել զբանս Վասուայ ցնծացք ի սրտի
իւրում, զի առակիւն զառանի յայնարհի ամբոխ մի՝ որ հետևի

օրինաց քնուելոյ, որ և իցէ հանանգամանն այսպէս իմաստուն և
արքունիկ ։ Ահ, ո՞րքան ասէ, հեռի են այն ծէսք և սովորութիք,
՝ի ծիսից և յոռնայն անաստուածոյ այնց ամբոխից. որք կարո-
ձեն վինջանան լինել առաւել իմաստունք ։ Ի զուարն այնքան
ապականեալք եմք, որ հապիր կարելիք հաւատալ թէ՝ այսն
ազգ մեր թնական կարիցէ լինել ձմարտասէր ։ Ասէ և նոյա
առնէք մեք ՝ի ծէս սա սխալ ամբոխի՝ ոչ ՝ի դպրոցի առաքելոյ
և ոչ պատուին նկատել ՝ի միջոս՝ ոչ յերազ մի պլանդոկի,

ՎԻՐՋ ՈՒԹԵՐԴԻ ԴՐՔԱՑ։

ՆԻՒԹ

ԻՆՆԵՐՈՐԴԻ ԳԻՐՔՈՑ։

Վ ԷՆԻՈՒ ժամ գոտեպնդել ընդդէմ էլոհայի՝ ինձէն զնդրուտա նշ
՝ի ժողովրդէն։ Քանզ ոչ նեղեալ նախատիճառելոյն՝ ոչ էութենէ,
քանզիպելոց ոչնահոգոյն, ոչ փնտրել հաճահնարել ընդ Աստուծոյ՝ հե
տազոտութեամբ զմիտեալոց յինուէ ոսք պատճէ գնա Լուսոյ։ Այսքանով
Աստուծոյ խոհեղ ոչխարն ի՝ ու՝ ՝ի մոլորելոյ զնահատելոյն Աբիսա ոչ
ոչ հաճատուրք տրանել յինուէ՝ տառն էր ուշիւրք ՝ինահանդիսո
ցն Աստուածոյ։ Ընդ նոյն ժամանակ ՝ի Ներսիսէ ընկնեցաւ զմոլորեալ ՝ինոցա
հիմնել ուսուցչական խոր յորում պատրաստելոց ներկայացիս ազգիս զա
հիչ՝ ու ժողովրդոց, զոր պատրաստեն պատերազմի ընդ ընդդէմ Աստ
ուածոյ։ Ինչպէս ՝ի ծնել ընկերակցութեան և զմոլորեալ ազգիս
ոչ բնութիւնն յոռնատրութիւն Ներսիսեան ուսուցչաց ՝ի ոչ
ոչ ընդունելոյ ոչ ոչ ոչ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԼԼԱՄԱԴԻ

Գլուխ Ա.

Ես Թլլամադ և Ալոամ ոչ տեսանելով եմ դիշերըն արշաւեր ի կէս ընդ ամէից իւրոց՝ մուտս ածեալք գրաւեն խոտին այնու կերպիւ, Պատրաստ և ես շնաւի ոտն ուղի ու հեռացուցանէր զնոսա յինեանէ, զոր Ընդ հանուր նաւուղիչ նոյ՝ ի զուր որոնէր, Վհանգէ՝ նէ գուցէն եմ և բարբար փիւնիկիացւոց. բայց ոչ ես կարէր ըմբռնել. զի Թլլամադ զերծեալ եղեւ յայլ կոմոս ընտանց, որ արկեալ էր զնա ընդդէմ ապառաժ քաջ Վալենիայի.

Ա հնեաս առաւել ես ցասուցեալ՝ ի տեսանել զյաղթանուէն ոսոխն՝ որ յաղթեաց սիրոյն և ամ՝ հեռաւուկց. զայրագնեալ՝ ի վշտաց ոտին՝ ի բաց եմ ոդ զիլեի բառզիմաշս, և զ Թաալիայ, և զհմայիչ պատիճ՝ որք մատուցեալ լինէին նմա՝ ի Վհիբոս, ըստորուտ՝ ոչ ես կարէր բնաւիկ՝ ինձ ու Թլլամադ արհամարհանց զիարդոյն նէ. Վերացաւ՝ ի փայլունն Օլիմպ. ուր ածք հանապատ ժողովեալ էին շուրջ զաեռատակ Ժուպիտերի, յորմէ նկատէին զատանդ՝ որք շրջեալ ուղ ընթանային՝ ինձ ըզքոյ ոտից իւրանց. և տեսանէի զգուշանալ երկիր, ոմն փորձիկ գնատակ մի՝ կաշ. Ընդ անդունդ ծովք երկինք նէ ոմն կամէր ել մի ջոյց. յորմէ սոյն փոքրիկ դուռտս կաշեայ՝ ոտիկաւ ինչ բարեխառնեալ. Ընտանել մեծ լիագանօրոն էր՝ ոչ ես յաչս նէ. Եթէ ոչ դոյն ինչ ատեղ. որ ծածկէ զմարիկ ոտից ես սոյնց կաշ. Ընտանել անդունդ ամբոխք՝ և կարի շո-

բեղ ամբոխից զինուորական բանակը՝ ոչ են, եթէ ոչ իրեւ զմրսնեան, որք գիմամարտին էր միանայ ի մէջ սպառ կամ պնդայ, յայտարարութիւն խոտոր միտ։ Այլ ասէ անմոռ ծիծաղելի ի մէջ յոյժ ծանրագին գործառութեան, որք առնեն զնորագիրն տիարութեան։ և եթէ ոչ էրբեւ վնասու մնձանց։

Այլ այն ամ՝ զոր մարդիկք կոչին փառք՝ մեծութեան և կարգու թեան և նորին քաղաքավարութեան, ոչ համարի առ այսն վերնա գոյն ազնուական ինչ եթէ ոչ ողորմելութեան և տիարութեան։

Վասն բնակութեան՝ յայնքան վերատրտմեալ եղիցի, զո բաւ վնաս պիտի եր հոգալ ուրեք զամենս իւր անդադար, այլ ոչ թէ տափանցին միտն ց խոտոր, և տեսանէն ց վերջին կամ անպատ շուճակելոց սրտից։ Վաղորդ և պայծառ ախտակիս թէ ոչ առ բաժին առ ամ ընդ հանուր խորտակել և ցնծութեան, իսկ ոչ ընդ հակառակ յոյժ ամ թեթև ախտ գոյ եւ իւրոյ, դարձեալ առապատել զերկինն և զերկիրն ածէ ինձանէ խոտորեալ ի ձնառա գայթել իւ փառաց՝ որք շրջապատեն զնա, ոչ մերձենան ի նա և եթէ ոչ սարսեալ և դողդոջ։

Ամենայն երկնային ածուքն՝ ի ներ ի ինքեան ժամու անդ առ ընդ ներ ընդ յոյժ ամ։ Ոչ ինձ ընդ ներկայացաւ առաջի ընդ համայն գնդիցեալ և հրաժարանաց, որք ծնանել ին ի լանջից ընդ ալե ծրփիալ հանդերձք ընդ ունէին առաւել փայլատեսութիւն, քան զամ գոնս՝ որոյ զարդարի Իլիա (ա) ի ներ եթող պան ամ պաղ, յոյժ ամ գոց ի խոտոնաշալ ահագնիկալ մանկանայոց զվախճան ալեծփիալ մրրկաց, աւետանալով գոյութ գնդիցիկ և պարզիկ աւուրս։ Հանդերձք ընդ շրջապատանալ ի նմ շահաւոր գօտեաց՝ որոյ միջ երևիկն երեք շնորհս, (բ) Վիճակք ազատ ւոյն կապեալք կին յանկուած՝ կարի քիմ շնորհալի կին զրոյիս յոյս կեաց փակուլ։ Հանդերձ ազատ ընդ հիացեալ ի միջ գնդիցեալ ընդ ոյ ուղ եթէ բնաւ ոչ լոյր ին ախտագոյք զնմանին, խոտորեալ ին այնք ընդ այոյ մարդկանց՝ որոց յոյժ ամ արդարն զինի երեսս գինի

բաց

(ա) Իլիա գտաւոր Մատաղիայ ի Իլիոնեցւոյ. տոյ Աթենքի. Հնոյն հռետորան գոլ նմա առաքինական վարուցն. յի՞ տարւոյ.

(բ) Ա Ինչոս. Ուրեք էրեմ գինաւորեցաւ, իսմ շնորհաց. յի՞ պատճառաց, որ հռետորական ընծերութիւն նմա. զոր երեսուներկուքեան քանասունչորս տարուս գիշերապահաբար. զարդ առացաւ ի վերս։

բոյ՝ զայ Հառաջապահ իւրովք՛ի լուսաւորել. և Հայելով
միանան զարմացմամբ՝ աչք նոյ միշտ վերադառնային՝ ի վեր-
նի. Լայն տեսանէին, մի ակուռք սոյնպ անուն Եսայիա
կին յարուսաւոյց և զառնապոյն ցամ լինն նկարել էր՝ ի դիմի ու-

Ա՛ինքնա՛ ի սոյն հիմի յառաջանայր դէպ յարեա Ճու պի
Լերի՝ քաղցր և Լեռնի ևս քայլիւ, իբրև Թուղման՝ որա-
Լըսիչ Լռութեան, որ պատահէ զանհուն միջարիս Լերի ոգոյ.

Հանգոյա՛ ինձ Ճուպիկեր Հանուեցա, և քաղցր լոյս
խնդալի ցուցանելով՝ Հայդ յառին, և գրկել զնա ասէ. սի-
րելի զաւակ իմ, զի՞նչ վիշտս ունիս, ոչ կարեմ առնուլ զոր
առաւս քոյ Լարց մարմնաքանց. մի երկնչիր բնաւ՛ ի բանալ
ինձ զսիրտ քոյ. որովհետև դիտես զանունդ պատուիրեցի և զհէր իմ

Ա՛ինքնա քաղցր և Համով ձայնիւ պատասխանեաց Հառա
չելով՝ ներքոտնից՝ ի խորոց. ով՛ Հայր ոյդ և մարդկանց, դու որ
առանձնա գիտ, կարելի՞ է քեզ չգիտել զոր ինձ ես. Ա՛ինչ
պէ ոչ շտապեցաւ՛ ի տապալել մինչև ց հիմունս զամբոյ
տաճան քաղաքն Տրոյեայ՝ զոր պաշտպանել, և հաս զվրկ ի
Փարաւոն. (գ) որ յառաջադէմ Համարեաց զդեղեցկու Լի իմ
քան զնո՛ն. առաջնորդել այժմ նաև առ նմա էրկիր, և՛ ի ձով,
որպես Հնուխոն, կոչնանգին Տրոյեայց. Ո՛չ ասէ քնկերա-
կան զոյց ազգած՝ ընդ Լամանքի՝ ոչ երև ի տատ՛ ի տանդ և
՛ի կարգի իւրում՝ ընդ այլ ազգս. տաւ՛ոնորդել տարած ըզ
յանդուդ երեսատարն այն՝ ի Վկայոս կղզի. տա՛ ի ձանհոր
լինել ինձ՝ Ա՛րքայութեաց գնորոգել Լի իմ՝ և հոգեչ զարշել
՛ի տճառանքունց՝ որք ընծայեալ լինն ի պատիր իմ՝ փակ
եաց նաև զսիրտ իւր՛ ի Համայն Հանդոյս իմ՝ մինչ զի՝ արժան
ոչ Համարիցամ զոնե մատուցանել զնուսիկս ի մէջ սի զանոյ ի-
մոյ. Ա՛ղերս ս յաղաչեմ՝ ձերդ՝ զի՛ ես խնդրատուչ լինիցի զՀոգոյս

(գ) Ա՛յլնեղելով անհամեմատութեամբ, ոսկեայ խնձոր ի՛, ի գրչէն ժողով-
ման՝ գրագանեցան Փիլիքն. և Ա՛լէքս. Ա՛ին ըստ Դեղանգրեցին՝ որ
վեցաց Նորա պարտէր պատ ցնա առաջին գնեցիցուհուն. Ա՛ոտ
Ճուպիկեր՝ Փոլլուքս, և Ա՛լէքս. Ա՛ինքնա ընդ Հիմառս. և Լուցիանոս
գիտուն՝ ի գրաբեր զվիճս խրճանդ, որ և նա ճշտել Լ՛ուցին Ա՛ն-
նոյ՝ տղեցութեաց ընդդէմ Լինեան՝ պատուհ գնա եղեսու Հեռահեղ

ի սաստից նահապետին։ Որ երբեմն ելանէր ի դղեակն Քաղիփոյիկ, ուր յաղթեաց Հռուփիանի խակ ինքեան, զոր յղեալ էր անդառ ի մեղկել զերբա յոյն երիտասարդին պնդիկ։ Ապա ոչ մտազաւելէր և ոչ դիմեցուցանել Հալիփոյին և կամ յաւելոց ժահաբախց նէր և ոչ ևս բոցաբորբոք շարժմանէք սիրոյ՝ կարացին անդրանցանել ի հնարից Աինեվէի, զոր պաշտպանէ գնաց Աերջապէս ելհան զնա պատաքս ի դղեակն։ և ահաւասիկ ևս հարեալ կամ յամենայն, զի մանուկ մի յաղթեանակաց ի վէր էմ

Ցուսալեմէ որ առ ի մխիթար արել զԱինեւա՝ ասէ ցնա, ձնմա բիտ է դուստր էմ, զի Աինեվէին պաշտպանէ զսիրտ յոյն երբեմնասարդին պնդիկ պատրաստելով նմա փառք էին, որ ամենեքին այր որ երբեմնասարդ՝ ոչ ևս արժանաւորեալ Յերբիմ ևս զի արհամարհեաց նա վիրաւն քոյ բայց ոչ կարէմ առարգանել զնա կարդալ ևս քոյ Աայլ համեմատիմ վէր սիրոյ քոյ, զի լեալ նա առաքինի երբեմն ըստ ծոյլ և ըստ ցամաք. և կացոյց հեռի ի հպարհնաց իւրոց, ենէմ արկեցեալ առ կեղծել ձնխորդել ենց և մանաւանդ Ասոյ նահապետնդնուելին՝ ոչ խոստանայ զի կոբնոյ. և ոչ նահ ևս առաքինուհք իւր յաղթեցին ի հանուն ենց քոյ, որովք համոզել խոստա զնայիցիս։ Աիրեմ արեւոյ ուրեմն զքեզ զուստր էմ, և շատոյիր ունել առ ինձ զիս ի կոյաերութեան քոյ՝ զայնքան հակայս, և զայնքան անմեղս։

Աչելով զնոս զայսոսիկ խնդաց ի դէմս Աինեւա՝ լի շնորհօք և վան մխիթարութեամբ. և ձեռս ապցեալ մի լուսաւոր հանմանման առաւել ևս ամենայնի փայլական՝ ել յատենից նէր. և առ քաւ բնելով զԱինեւա խոնդաղատաբար՝ սիրելոյ զաձուշտա առաւելոյ բուրմունս, որով լցաւ ընդ հնուսը երկիրն, ասէ ցնա ոչ սակաւ հանգստեմ քեզ յայսցանէ նշանոյ սիրոյ՝ առաւել ևս ծագուցանեն այդ, որ և հերքեալ սպառնացան արտասուք և ձիւռք իւր, և հրմանք բերկրանոյ սիրելոյք երեւեցան ի դէմս իւր Աինեւա։ Ցայնժամ ի վեպ արձակեալ զքոյ իւր՝ ձայկլոյ զպատակառանս և զառապարհիկ դիմոյ իւրոյ՝ մինչ չհոգեալ Յոյն խոստիքն այդ հասան զսանեալ ևս բանիկ Ցուսալեմէ, և Աինեւա թարգ կորուսանելոյ բոպէ ինչ՝ զնոյ զառնել ընդ Նիքոյան, առ ի հնարել ըստ նմա զմիջոցս՝ ի խնդրել զվէմ ժ ի Յերբոնէ։

Ի պատմել նէր Նէքոյանի զայս ցանս Ցուսալեմէրի՝ պա

առախանաց Ելեզեան, զիաւժ արգիլն զանձիսիսախալ հրա-
ման նախատահանուելոյ. արդ ել և ոչ կարելի ընկղմել ըզ
ելեզեանք յալիս ծովու, սակայն ոչ ևս զանց արասցուք ընծայ
եւ գնա սպիլջանկի՝ յամենայնեսլով զասրճ իւր յելեալք.
Այնգրի ոչ կարեմ՝ հանել ընկղմել գնոսն փրենիկեցոց, յո-
բում դասանի բարձակալ. ըստորում սիրեմ գնոս, զի ժողովուրդք
իմ են, և ոչ ոք յպլոց ազգաց՝ ունին արդասաւորեալ զկայան-
բուելոյ իմ իրրև գնոս, ի պատճառս որոյ՝ եղև ծանր շահագաղ
ընկերակցութեան բոլոր հետաւորք ազգաց երկրի. Այսպէս մնասու-
ցանեն ընդդէմ հանդարտութեան զոհս ի վերոյ սեզանոյ խոյ. և են
ուրեք՝ խոհեմք՝ և աշխատասէրք՝ ի սա և ի նոսա. և բաշ-
խեն յամենայնի հանդարտել և առաստել. Այլ ոչ ինձ
ոչ կարեմ ըմբռնիլ զի գոնէ մինն ի նոսա ընկղմիցէ.
բայց արարիչ, զի զկատարն նահատակելոյ ձանապարհ-
հաւ՝ հետացեալ յելեալք. Այնքան չամենի՝ ի սոյն խոստմունս
խնդաց չարուելոյ, և վերադարձեալ ի լեռնէն կատս իւր՝ եղև
ի ձագիաեմ գաշտին Խոտրէից, ուր խաղք վայելչելի՝ և
խնդութիք սիպակին զերկրպառս իւրեանց՝ ի վերատես սանձն զնա
կաքաւելով շուրջ զնոսիսք ի վերոյ ծաղկանց՝ որք բուրեն ի
նոյն հրձոհալի բնակութեան.

Իսկոյն Ելեզեան յղեաց զինծուհի մի պատրոյ՝ իբրև ե-
րազով. իսկ բացորոշ զանապանութիք. քանզի երազք ոչ խա-
բեն, նեթէ ոչ՝ ի ննջմանն. վոխանակ զի սոյն ինծուհի կախար-
դէր զգայարանս սնոցիկ՝ որք կային յարթնութեան. Այլ շարա
հրնոր ինծուհի շրջապատեալ ի խուռն անթիւ սուակապատ
ելեանց՝ եկն ի սրսկիլ նուրբ և կախարդեալ ցող իւր ի վերոյ
սոյց զկոփարին Ելեզեանի, որ նկատեր զդուշութիք ի լոյս
յուսոյ զնեցաց սատակաց, և զեկեղ Ելեզեանք. որոյ ժպրա ա-
պատաւոք երեւէնյոժ ծծուկայ. Ինծնին իսկ բոպէի աչք զե-
կոփարին ոչ ևս ցուցանէին նմա զիր ինչ ձշմարիտ. Սուտ եր-
կինն մի՝ և ձևացեալ երկիր մի ներկայացուցանէին նմա. աստեղք
ելանէին ոտի ելեալ՝ փոխարկեալք էին զընեցաց իւրեանց՝ զարձ
եալք յետոյս. և իրր ելեալ բոլոր երկինն շարժիլ ընդ իւր ծիր
նոք. և երկիրն ևս էր իրր փոխեցեալ. և այլ իմն սուտ Ելեզեանք
ներկայանային միշտ զկոփարին, մինչ հետանային ի ձշմարտին.

եւս պատրեցեալ նոցին կողմանն, այնքան առաւել երեւեցեալ ամփոփեալ յետս վախճանի իւրոյ ազգին. [1]Զի ոչ միայն զնոսա ի զինուորութեան կոչեցին, այլ եւ զամենայն ազգս հարաւոյ կողմանցն Հայոց, որք սահմանակից են առ նոսա, ի հնազանդութեան իւրեանց ետուն, որք սովորք են առնել ի հնազանդութեան. եւ պատրաստեաց զամենայն զոր ընդ նմա գնալ մերձենալ զաղտագաղտ, ի փորձիկ կողմն մի՝ մերձակայ մեծի կողմանն առ, ի զաղել զմիջատարձակութիւնն իւր անդ, ի սերմնահարացն վինեղոփիճ. որք երկուցեալք էին ընդդէմ Ագաթանգեղ. [2]Զրկին էջ երբեմն ի ժայռոտ վիճակ, որք բոլորեալք էին հատանց կողմանացն աշխարհի ծովու. և ի մէջն իւր նմա լսել սարսափ ի մերձն լինելոյ ոչ ոք, զի գնային խորտակիլ ընդ յափշտակաժողովն. [3]Ի մերձ յանկարծակի առնանէր, զի ցամաքն երեւէր ամենայն հետ, և երթիկք ոչ էին յայնմ ինդանի հետ առնուն. եթէ ոչ երբեմն ցամաք փոքանիս, որք երբեմն նոյն մոգացեալքն զհորիզոնն ի մտանել արեգական. [4]Այլոց [5]ամենայնի շէնս շրջաբերեալ, և ապա հորմուզեալք պատրիճ ծովուն, որք երեւակի բանալ աքանչելագործէն զայն զաշխարհս, ապա նոցա փորձ առնուլ կենդանի էակաց, որ միանգամ անձանձրոյ էր ընդ նոսա. զորով բանս բազում ընդունին ի հաւատալ, ոչ լինել յայլ ինչ նուիրեալ, քան յերեւակի բանալն միայ երեւոյթ։ Այսպիսի միայրն հրամայեաց [6]Աղբդուն վշտալ արեւելեան հողմոյ, առ ի արիանալ զնաւն դէպ ի կողմանս Հիւսիսոյ. (զ) որոյ այնքան ուժ գնաւ ընդ հնամանդ հողմանն, մինչ զի կարի փուխ ոչ էհաս նաւն ի վերայ ոչխարի հողոյ զոր [7]Աղբդունն ունէր նշանակեալ։

[8]Ի սոյն արշալոյսն ահեղ զօրն, և սասանեցաւ որք երկնչէին ի ձայնէ ոտից ձիոց արեգական, որոց և գալով յաշակերտաց զնացին գտանել նոցա Իմիհանաւ գաղտ բոցս իւրեանց, այլ ի մէջ նաւատարն ոտտակից ոչ ևս կարէին երեւիլ ի մանանեմբ փուխ ի կողմն Ալմաք։ Ապրեցաւ յեր ոչ ի ջրոյն, ի մէջ ժամու մեռ կարես վերատեսանել զվինեղոփիճ, և կարելի է գտանել զՅուլիս վերատարձակ յանդ իւր։

[9]Այսպէս ձայնէ Ագաթանգեղոս որ անշուշտ ելիկէր ի նոցանէ գաղ քահայ ընդ, գալիճեաւ և յարուցեալ ևն առ գիտասեղին, ընդ

գրկի

(զ) Հեռագրեալ, երբեմն էին առաք քրիստոնեայ Հայոց, այսպէս ի ջերմուկ ի ճգնաւոր. տեսանէ ըստ ասելոյ նորին ոչ, եր ոտ յարուցեալ։

զբրիկաց զղեկավարն, և հայեալ բացեալ զաչս՝ հոգեցաւ զենոք զաթոռ ի մեծակոյ յեզեկ. աշտարակեցաւ յոյժ, ոչ ճանաչէր զինքն զի զնոքա իւրայ հայրենեացն։ Ապ՛ ինձ՝ ասէ, ուր եմք մեք, զայս ոչ գնաւ անձկալին իմ Յիսուս։ Ասաքեցաւ ևս զոս ոմն Ալեհամայ. ոչ բարւոք ճանաչես զիոզնևս զայսոսիկ այնքան հեռի յերկրէ մերմէ։ Ալ ոչ, պատասխանեաց Ալեհամայ, ոչ կարեմ խաբել զինս՝ ի ճանաչումն եղելոց առնոյ կղզւոյ. քանզի անցան մեծամեծ եմ ես ի նաւահանգիստս ձեր, և ճանաչէմ զմիւսն ևս զոմանս ի նոցանէ, որպէս ասացի Ալեհամայ զնոցա ի ծովն որ յոտնաձգանայ։ Տիտանիա զայս ապառաժ որ երբեք զերեսն բարձրացեալ կայ։ Ալ լսես զայնս՝ ասէ խորտակիչն ընդդէմ այսոց մի՛ նաց, մինչ զի եմ ևս ապառնայ ծովու անկմամբ երբեմն։ Դիտեմ ոչ տեսանել զառնն զայն Ալենկիմ, որ ժամանէ ի պատառել զանգս։ Ալհա ամենեցուն, և տուն Յուլիսի հօր քոյր, խաբէս գերեզ ոճ Ալեհամայ պատասխանեաց Ծովլամանք, տեսանեմ ես բոլորովքեան զներջանիկն, եզը մի յոյժ ծանիալ ի ներսիկսս և տախտակին Տիտանեմ քաղաք մի՝ որ ոչ է ամենևին Ալեմաք Ալոմ ածէ, այսուհետև խոստիւ խոստ արիանիք ի մարդիկս։

Ալոչ մինչ խօսէր նա այսպէս, յանկարծակի փոխեցան տեսուքեք ածոց Ալեհամայն, և հասան եմոլիանալ հնծայուքք, և տեսանելով զկերպարանս այնոցա ոչ և էինն իսկ, ալ բամբասէին զոսկերացոս բերս Ալտասովանիմ ոմն Ծովլամանք զուշեաց յաղնիմ ալհուկ և եմշնաւի ուծռուքեք մի՝ կոխարկեաց զոչս իմ, որ հասեալ տեսանել զԱլեմաք, և բոլորովքեան պատկերն նոր ներկայացեալ նոցա ինձ. բայց այսմ բոլորի տեսանելոյ երբեմն զերազ Ալհատեսանեմ զայլ իմն քաղաք՝ որ ի լճայից կարծեաց Ալեհեմ (*) զոր Ալոսմինէ փախել ի Ալբնահէ՝ ոչնչ հիմնել ի Հիսիկ երեք Տիտանեմ զպարիսպս՝ որք բարձրանան և ոչ են տակաւին լցեալ. տեսանեմ նաև զնաւահանգիստսն՝ որ չի ևս է ամբացուցեալ տակաւին կատարեալպէս։ Ալինդեռ Ալեհամայ վերանիստէր ի զանազան նոտազոյն չինուածս սոյնոյ նոյնիսկ քաղաքի, և Ծովլամանք ողջոյր զնախորդուելի իւր. Հրամի՝ զոր

Ներ

(*) Ալոյնիկ. Փլինեոսէր Կրտսեր Ալեքսիոյոյ. այլ և եւս Օվիդ ինն, ի Տեսաստին Փոլիոյ, ներ տերոսին Նոբելոս.

«Եւ զգուշանայր սպան վիշտ, եմոյծ զնոր լցեալ առագաստիւ՝ յանկիւն մի ծովուն, ուր գտանէին զյատակն, յորմէ եղէն վերծանալք՝ մերձ՝ ի նաւահանգիստն։

Ասէին ցնոսա որպ յայտ խակ եէն, եթէ վրէժխնդրութիւնք՝ Եւ զգուշացարուն, և կամ եթէ անզուսպ չար հնարք Ասէնիսն՝ առ նէին զայս ամ՝ ոչ ինչ արար, եթէ ոչ՝ ձիւադիկ՝ ի սխալանս Ի՞ր համախմբ՝ յորժամ եղեն՝ ինդն ձանձալ տեղին, Ըստ ասէ ցՅովհաննէս, եթէ ոչ ինչ զայս ոչ կամի զկորուսա քոյ, զայ Հակառակամարտ՝ ոչ վորձէ զքեզ, եթէ ոչ՝ ի բանալ մեր քոյ՝ ձանձալոյ մեռանայ։ Ընկալար զնա զաշխատանս Հերքելեկի, և ընկալ միշտ առաջի աչաց քոյ՝ զամ անցս հոր քոյ։ Ի վերջ՝ որ ոչ կամէ համբերել, ոչ ունի սիրտ իմն ունի՝ և ազնիւ։ Պատրաստ համբերութիւնք և ժրաջան վաստակութիւնք քով լծոդալ անզուսպ բազկին, զի հաճոյանայ ի հայածելն զքեզ։ Ասացեալ երկնչիմ՝ ի յառաջել յոյժ ասելոյ ձախորդութեանց՝ Եւ զգուշանալ մեր քոյ, որքան երկնչէի՝ ի համոզիչ յորդորանս ընծայից, որ ունէր զքեզ ի կողոպ իս բռամ՝ Ա՛ո ինչ զանազանութիւնք մեծութ՝ ի ոչն նաւահանգիստ։ Հաճախիկ ամրոխ մի բարեհամ՝ զի ե տուն Հնոնց՝ յոր ժամանեսիք։ Ասացիկն հարածելոյ եալ՝ ի ձախորդակ բազկէ՝ ունէիցի զիմուելի զժ բազկելոյ և խոկոյն Մոսէ՝ ի նաւահանգիստն։ Ասէնիսն՝ ուր նաւն փխրեսիցէ ոչ ընկալեալ եղէ սիրով՝ քանզի փխրեսիկիցիր՝ ի Հաշտութեէ և՝ ի վաստականութեէն էին չէ ամ ամրոխոյ ունէիցի։

Ծովամբք զարմացմամբ նկատէր զայն Նոյան քաղաքն, որ համանմանութեամբ մատաղատունկ ծառոյ ջրոյ, որ զարմանալ՝ ի գիշերային քաղցր ցօղոյ ամպրոպոյ՝ զոյ առաւօտու զնաւ ապրեցուցեալ արեգական, որ զոյ՝ ի գեղազարդել և զօգտաւոր ցանկալ ընտ, որով ամէն և բանոյ վկայութ կիսոնս իւր, և տարածէ զկա նաչ տերեւս՝ արձակելով զանուշահոտ ծաղիկս՝ ըստ հաղորդելով նորանոր դունոյ, որ յամենայնում ակնարկութեէ տեսանի՝ ի նմա նորոգոյն զարգացանք։ Ասէնիսն և նոր քաղաքն Նոյամ Նեղ ծագիկալ բարգաւածէն առ ափն ծովու։ և յիւ բարեհնչութեամ՝ ամուր յամենայնում ժամու ամէն վերմնափառութեէ, և յուցանէր՝ ի հեռուստ հանդէս ծովաշուշ օտարականաց՝ զնոր զարդս դեղազեղ հառուցանոյ՝ ամբարձելոյ մինչև երկինս։ Ա՛ո ամ կոչնուհա և յերկրս ծովու՝ հնչէին ազաղակ դարձած

քաց, և շատ մեղ ուսանիցս։ Քարինք հախճապակի կոչին յօտս ի մեքենայից առատանաց։ Ոմանցն դիմաւորք ամենեքին զօրացուցանեն զգօրծակալս ի գործ՝ միոյ ախտակ երևիլ ի ըմպելոյն և ի ապաւէնն Յոհաննէ ինքնին տապալ կարի պղտոր են ամենից յառաջացուցանէր զգործն անհատապէս ի մի ազգ ուրեք։

Հազիւ եմ ես ճանաչեն ի հետաքննական, հանդերձ Աբեր տացիք հատուն Ծովհաննէսի և Աչեմիօրի զնոյն հարցաստ բարեկամս եմ, և խոհեմ արշաւելին զի կու ցանել Յոհաննէ ի ժամանակն որդւոյն Հուլիոս Աղրիպ Հուլիոս, ապազգիւաց Յոհաննէ. այն սիրելի բարեկամին իմոյ Հուլիոս, այն իմաստասէն հակային՝ որոյ ընդհանուր մեր ի վախճանի տասալեցուց ըղ քաղաքն Տրոյիա. բնութիւն զնա ասիս, զի ցուցից նմա եմ ես զբանս սէր ունիմ առ Հայր իւր։ Եւ եմ հակին նեղկացուցանել Ծովհաննէ՝ ինդրելոյ ի նմանէ հիւրընկալութիւն, ծանուցանելով զանուն իւր։

Յոհաննէ պատասխանեաց նմա՝ զուարճ և քաղցր դիմօք, եմ յորժամ նաև՝ եմ ոչ ասիցէ իւր ինձ զի լինիմ քաց. հաճա ասաւ յիս, եմ կարեմ ձանաչել զքեզ։ Օ՛ք աշխատասիրէ նոյն ինքն Հուլիս, աշխատասիրէ բազումք ունի. և հակացէ՛ այսպես հասասաւ Եւ աշխատասիրէ նաև դիմք իւր, որ ի նոյնոյնս միոյ ցուցանի իրք եմ ցուրտ, բայց գաղտ ամիսիմ զայնքան զանաձանելի և չնորհատուրելի. վերամանաչեմ իսկ և զնոյն նուրբ ծիծաղելի. զնոյն ազնիւ շարժմունս. զնոյն քաղցրաբանու եմ պարզ և դատախարակիչ. որք հասասաւն ամենից ունկնդրելոյ՝ եմ ապրց տալոյ ժամանակի երկրպագելոյ։ Ընդարձ որդի ես դու Հուլիս, բայց լինիս նմանապես և իմ։ Ալ որդեակ իմ, ալ սիրելի որդեակ, ալդի պատասխանք ի բերն գրելոյ ի վերայ այսն եղերց։ Ասացէ դաս որմնել զհայր քոյ։ Հասալ զի ոչ կարեմ ասել քեզ լուր ինչ։ Բազում հարցասիրութիւնք զնա՝ և զնա Աչեմ նա ձախորդութիւն ոչ դատանէ լսել զհայրենիսն իւր, և նա՝ ի պատիժ իմ գան զայն, ունելով ընդդէմ ինձ դարձուածոյ։ Եւ մինչ Յոհաննէ ասէր զանոն գայսոսիկ՝ պղտուցեալ հայեր ի Աչեմ, ոյ առ այլ մի որոյ դէմք իւր ոչ էին լինքնեկն առ ծանօթ. բայց ոչ կարեր յիշատակել զանուն նոյն։

Հայսմիկ վարչի պատասխանեաց Ծովհաննէ՝ արտասուօք։ Թոր ասէր. Նորեա ինձ զի արքայ, զի ոչ կարեմ ծածկել ի քէն

զգաձս իմ, ՚ի ժամանակի միում՝ յորում ոչ սպառել ի ցաւ նել զայլ ինչ ևս ոչ զաւրանայր և զմիսամտութիւնս այս քան զերազանց բարեբարուն Թէ քոյ · բայց զահաւասիկ ցաւացանես մեզ կատաղեան Հուլիան , նորիմբք դու ինքեան ոչ առացանես ինձ ձանձրալ զասիլջանելութենէ իմ , ոչ գտանել զինս։ Արկաւ ժամանակ ահա զոր որպէս մի զնա առ ամ ծաղուս ձեզ բարկացեալք ոչ ևս ևրն ինձ վերստին առնել զնա, և ոչ ևս գիտել Թէ արդեօք սպառեալ իցէ ևաճարհութենէ ինչ, և ոչ ևս կոչել վերադառնալ յինէ , ուր փիլիսոփէ սիրեմ ՚ի բաղձանաց լինիլ ապառելոյ ՚ի սիրասարսոյ իւրոց Հաւատացեալ էի գտանել զքեզ ՚ի կղզւոջն Արիտ։ և ձանձրացոյ ունէր զանգուած պատահմանս քոյ։ Արդ զոր բնաւ ակն ունէի ևս ձրագնել յեզերս Հեսպերիդի՝ ուր Հիմեալ ունիս նոր քաղաքարան Թէ, բայց բազում՝ որ խաղ առնէ զմարդիկս, որ և կալեալ ունի զիս ՚ի տատապանս Լեմաերիդի՝ Հնոյ յիմարի, ՚ի վախճանի երկի զիս յերեսս քոյ։ Սակայն ՚ինձ ևս ձախող դուրեմն՝ զոր արար ընդիս, ասէ այն՝ զոր տանիմ յոյժ կամաւ և յօժարութեամբ։ քանզի եմ հետացուցանել զիս ՚ի Տրապիսնից լեռնէ, դոնէ ձանձրացոյց զիս՝ քան զանձնասէր առանձն զնաւն և առանձ առատապարտ Լեմաերիդ միջոց։

՚Ի սոյն քանի Հատիճն փարեցաւ խանդագատարար բազմամարդիւք և տրեալ ՚ի պատար իւր՝ ասէ դնա, ոմի է ուրեմն խոհեմ ծերունին՝ յոր ընկերակցել եմ. Թէ ոչ ինձ Թէ, տես եալ եմ զնա յայլում նաւագի եւս։ Ասէ Պենելոպ՝ պատասխան ետց Ենդիմաքի , Պենելոպ Հաւատարիմ բարեկամ Հնոյ Ուլիսէի, որպ Հաւատացեալ էր զմանկուն իմ, և կարեմ ասել Թէ՝ զոյս ամ զոր ունիմ, պարտական եմ նմին։

Հակիրճ Հատիճն յառաջ մատուցեալ տարածեալ զձեռս առ Պենելոպ ասելով՝ այո տեսանելի դիմակաւս յայլում նաւու գիտեմ զնա զձեռատարհրդուելն քոյ՝ զոր արարիր ՚ի Սպիտակ, և զմտերհութիւնս բարիս զորս եւաւ ընդ Հնոյ յայնժամ եռատրութեանդ երկատարդութեանդ։ և ձաշակ ունայն Հաւատեաց՝ կոչեալ էին զնա զինչ այնորիկ Հոգի եղեալ ի ձառնորդութենէ իմ զատարակել ուստի ընդ ինձ զայն ոմն՝ որոյ ոչ կամիմ Հաւատալ։ Արդանի եմ Հաւանալ իմ ինքնասէր զի Հաւատացել էին և յայնժամ բանիցդ քոյ՝ մի խոտորեսցես

ձերոնէ. Բայց ասասանիմ՝ հնացմանէ, զի իբր թէ բնաւ լինէ ոչ ևս փոխեցեալ զնիւթ այնքան ամաց. այլ մի ևնգոն ինքն ի զօ-
ւարելութենէ զլինաց քոց, ևնգոն ինքն բարձրութիւն հասակի քոյ. նմանապես և զօրեղութենէ քոյ. միայն թէ ասիւռ լինէ վարսք քոյ
սպիտակագունեալք են.

Ան ձ արբայ՝ պատասխանեալ Աննեբօ. եթէ իցէ մարգելոյ նմանութիւն և ես քեզ ասէի՝ թէ դու ևս պահպանեալ
ունիս զնոյն ծաղկին երիտասարդութիւն, որ վայելէր ի դէմս քոյ յառաջ քան զպատրաստութեն Տրոյական. Բայց քաւ[ո]ր սիրեմ
ասացեալ քեզ, քան թէ խաբեպատիր ձշմարտութեն. Անանանդ զի ձանաչեմ յիմնատնական բանից քոց՝ որ ոչ սիրես զմարդա-
հաճութիւն, և ոչ զբնեանդ ի վատնել ինչ խօսելն ըստ քեզ ուղ-
ղութեն. Հայեա զփոխարինեալ ևս դու, զինչ գնի՝ հագիւ կարէ
ձանաչել որպ զպատճառն դիտել յայտնապես, քանզի բազում
միշտ կենդեր ի ձեռներպութիւն քոյ՝ բայց բազում շահեցար
ի կրեն, զի առացար զիմնատութիւն. Պարտ է ուրեմն մխիթա-
րել զնուրած ի կանձնմանէ նմանց, որպ սիրան զարգացեալ
զօրանայ յառաքինութիւն ձնարհաց. Դիտասջիր նա ևս՝ զի եթ
գաւորք առաւել աքենալք մարդի քան զայլս, վ[ա]յ զի որպ ասէ
եթէ խոտ[ո]ւթիք մնատնդութենէ՝ և աշխատանք մերինոց
են՝ որք յառաջ քան զժամանակն ծերացուցանեն՝ ասէին միա-
ձայնութեամբ վայելչութիք՝ և կեանք պղերգք՝ առաւել ևս մարդի
քան ձամնոյն աշխատանք պատերազմի. Այլ ինչ դոյ առաւել
վտասաղջ քան զհեշտասէրն, յորում մարդն ոչ կարէ բարե-
կարգել զինքն. Ի մանկ հասեալ՝ բռնարար եղ զաւրութիւն
ի խորտակել և ելծ ի խաղաղարարն՝ ունկն ձամնդանային վիշա-
և հեշտասէրն. դիւրաւ պատճառել նմ ծերութիւն, նախքան ժա-
մանակ ձառակիցն, յորում պարտ է դալ բնականաբար. Կեանք
մի ժուժկալ՝ բարեկարգ պարդ և բացօթեայ՝ ի կրեց և յան
ձանգստասէրն. ևնգոն կանոնաւորեալ՝ և աշխատասէր. վիրա
պահեն ի մարմնի խոհեմ առն զգեստի ինն երիտասարդու-
որ եթ ոչ ձոգ առնեալ եթ կամ պաշտպանութեն զանդի միշտ
ի պատրաստ եթ ոչխի ի վերայ եթ և ոչ ժամանակի.

Խոսիմն հրձուեալ ի սոյն բանից Աննեբօրի՝ լսէր նմա
երկար և ժամանակ, եթէ ևկեալ ոչ զեհուցանիցէ ինն՝ վասն
զոհից զոր պարտ էին առնել Ժուպիտերի. Ասէ ցամաք և Աննե-

քեզ հետևեցան նմա շրջապատեալ ՚ի խուռն ամբոխից, որք մտադիր հետապատումն էին հայել ինչ յայս երկուս նշանիս. Այն ինչ Աստեղագէտքն էին միաբան, որքա այսպիսի յոյժ գանազանելոյ ճն ՚ի միմեանց. Հրեշտաստղն՝ ունէր ոչ գիտեմ ձևի զօրութիւն թէ և սերելոյն ինչ, համայն շնորհք և գեղեցկութիւն երևոյթ տարդանէին իւրով՝ սակաւք են ՚ի վերայ դիմաց և մարմնոյ իւրոց. բայց այն գեղեցկութիւն ոչ ունէր բնաւ պղերգութիւն, և կամ խաթարութիւն ինչ. այլ էր այսպիսի մատաղ երիտասարդութիւն՝ երևի սրի՝ զօրեղ և ժիր յաշխատանս. Իսկ միւսն՝ թէև յոյժ առաւել անչափ ամօք. բայց տակաւին ոչ ունէր ամենևին ինչ կորուսեալ ինչ յուժգնութենէ իւրմէ. Այնքիսյայնքան նիր ՚ի նուաճութիւն էին թէև ծանր պակաս ազնիւ, և պակաս շնորհալի լինել դիմաց իւրոց. իսկ յոյժ ամ՝ նկատիցի ՚ի մօտ՝ զանի ՚ի մօտ զանել իւրում նշան խնամատուի միացեալ էր ազնիւ հանգիստ շնորհաց. Ընդարձակ յոյժ ամ՝ ածք էջացեալք են յերկինից առ ՚ի հաղորդակցել էր մարդկանացուց՝ թէպէտ կարծեաց ընկալելոք են սահմանեալ անձանօթի՝ և ձանապարհորդի կերպարանս.

Ալ երջանիկ հասին ՚ի տաճարն Յուպիտերի. և ըստ օրում Յուպիտեր զոյժ սիրէր յարենէ սակայ այ՝ ունէր զնա զարդարեալ մեծաւ շքեղապատումբ. Շրջապատեալ էր սա յերկրորդ կարգաց յաղնիւ կամար սեանց՝ որոց խարխոյիք էին ածաժէ քարք. և բոլոր տաճարն էր շինեալ յապիսակ մարմարիոնեայ քարանց. քանզի ակնցեալ պատկերքն՝ զոր ինչ վերացեալ առ մեհենի՝ երևեալ էին, որք ներկայացուցանէին զՅուպիտեր անդրափոխեալ յերկինս՝ ՚ի յափշտակել իւրում զՆերթոս. (զ) Նաև զնա Նասարհարդութիւն իւր էր ծովու նաւարտակօք ՚ի Կրետէ. որ եթէ իբրև ոչ ոք ծովու յարդիւն զՅուպիտեր, եթէ և իցէր ՚ի ներքոյ անձանօթի կերպարանի. Հետևիւր նմանապես Ծնունդ և երիտասարդութիւն Վինոսի, և վերջապէս տեսանիւր սոյն խնամատուն Վինոսի ժամանել ՚ի հատակ իմն կարող՝ առնոյ զօրինս բոլոր կղզւոյ իւրոյ՝ առ ՚ի ընծայել զնա մշանջենապէս ծաղկեալ՝

(զ) Նէրթոս. քոյրագէտ Նէյթնոյ ընտանեաց փիւնիկեցւոց. և հոյլ Աստ ՚ի Յուպիտերէ ՚ի Նէրթոյ ելոյթս պատմութեան է՝ զոր ինչ յայնմանէ ՚ի Յուպիտերէ՝ զոյգ ծնանի Յուպիտեր՝ զոյգ ծնանի Նէրթոս՝ զոյգ ծնանի Ծովու ծնունդ անուանս Նէրթոսոյ՝ զոյգ ծնանի Ծովու ծնունդ անուանս

Մեհլամը տեսանէր նախքան զնամանացն զընտանեաւքն դիպուածս պատահմանն Տէր յիշոյս, ուր Յոսէփնէ առացեալ էր փառս մեծս գիտակաւտուն։ Այլ՝ ի մէջ այսր նախադիպացուցման մնացորդ՝ որոնք նաց գՆոյր իւր և ամենայնց գնա, զի կալեալ ահերկր զերես Աստուծոյ, որ սպանեալ էր յայնժամ՝ ի Տիեզերս։ (ե) Յետոյ գիտեալ Յուսիփ ընդ Եգիպտոս զնա զերեսս Աշխէլի, առաջի հայեցան գիտակաւտուն զօրացն Յունաց դատարկելոց՝ ի միասին։ Այլ վերջացեալ զայս ամենայն թօթափելի ձիոյն՝ առ՝ ի հեղուլ զարիւն այնքան անմեղ ընդ բազմութեամբ Տիեզերացոյց։

Մեհլամը խոհեմն՝ ի ձանձրալ կացոյց իւր յայսոցդ հանճարս զործառութեանցդ՝ որով միտ բազմիցս լուծեալ էր, և Աստուծոյ ինչն և ս ունէր նմա պատմեալ. և ինդ զարատասուս յաշաց իւրոց փոխեալով զգոյնս. և երեսեացաւ սղմիկ դիմաց իւրոց։ Նկատեաց Յոսէփնէ՝ թէ և Մեհլամ առ՝ ի գաղել զմտածիկ իւր մի հուսացաւ յանկիւնն մի, ասէ ցնա, մի յամենի ունիցիս Աստուած զբեզ տեսանել մեզ՝ այդքան վշտացեալ վասն փառացդ և ձախողեալ դուալեն հօր քոյ։

Յայսմիկ ժամուն՝ խաւն համաժողովեաց ամբոխն՝ ունելով այնց լայնատարած կամարացն կառուցեալոց յերկրացոյն կարգացն տեսանց. որք շրջապատեն զառաջնոն։ Յորում՝ ի նոսա երկու դաք նորահաս մնացեալ մանկանց և աղջկանց որք եղանակի՝ ի զգեստս զրաւորեալ ոչն՝ որ ունէր՝ ի ձեռն դիպածոյն։ Այնուհետև այսու քրիստոնեայք ընթերցեալ՝ ի պատկերի յաւետ ախորժելի, որք ունէին զերկար հետս ալէծփեալս՝ ի մէջ երկանց իւրեանց. և զլուխք նոյ պատկերացեալ վարդովք, և անուշահոտ ծաղկեօք, և զգեցեալ ամենեքին սպիտակս։ Յոսէփնէ արար Յուսիփեան զոհ իմն՝ ի հարիւր եզանց, առ՝ ի լինել նմա պաշտպան՝ ի մարտիս միում՝, զոր ունէր յառաջագրեալ ընդդէմ զրացեաց իւրոց։ Երեքն ոգեկոչեցաւ ծերակոյտ լինելոյ՝ ի Տանձին կողմունս, և տեսանելոյ զհուալ և հեղանելոյ՝ ի մէջ խորին ոսկեայ և արծաթեայ անօթոց։

(ե) Տիեզերս. Բառիս մեկնութիւն, Բուժանէր զՅօն իւր պետիմէ պանդխտութեան՝ որ տառնէին՝ ի անդունդ ծով. որոյ յաղթեալ ձկներուն՝ էր ընտ՝ ի լափուն ձկոյն յՅօն իւրոց։

Ծանրութեան Մեհենին՝ սիրելին Աշխ և քրմապետն տանջա
քին, ծածկեալ ունելով զվէրս քրանչիւռ ծիրանի հանդերձի
իւրոց, մինչ տակաւին զոհն՝ հեռու իւր ի քննել վիրաբոյս ողջակէզ
զայ, որք տակաւին զոզոջացեալ, և զկնի դնելոյ ի վէր սրբատուց
նալ եռանկեաց աղաղակեաց մեծաձայն ոմն ասէ. Ոչ են ուրեմն
երկոքին պանծալիքս այսոքիկ՝ զորս յերկինից յղեցէք այսր.
Թարց առցա յաւազարկեալ պատերազմին մէջ՝ լինելոյ ի մէջ
Հայաստանեայց . Ահ Մովսէսի լինէր ահեղագոյն, նախ քան զի զինի
քարձրանալ նոր ի վէր հիմանց իւրոց՝ Տեսանէր զերիտասարդ
մի հսկայ՝ որոյ ձեռամբ առաջնորդէ խմաստութիւն . բայց ոչ
Ներկալ ոչ ևս յաւազ ընկճանալ մտհկանացու բերանոյ՝ Յա
ռնէն իւր զգեստս զոյսոսկի հայեցք Տերոյ էին գասանոյին , և
շանթք կայծկիծ ցոլանային յաչսից նորա և հրաւիրեալ առանել նմա
զոյլ ինչ ևրև պիտ, քան զայնս՝ որք ներկայեալք իրև էին ա
ռաջի նորա՝ Ինքն իւր էին բոցափայլ և ալիկոյտ, և ի բարձ
քոյ ինքնան . Այսպէս նոր առնուտ , և բերան իւր փրփրիալ
Ընդ վրդովեալ ձայն իւր՝ և առաւել ուժգին քան զամ ձայնս
մարդկանց. և ոչ ևս ունէր շնչառութիւն. և ոչ կարէր նաև ամ
փոփել յինքն զոգիս ոձաթնիս, որք վրդովին զնա .

Այ լերկնաւոր Հաւտիչ՝ աղաղակեաց վիրաբոյն, զի՞նչ ես
առնեմ ես, զի՞նչ ձախորդութիւն մերժիս. զի՞նչ քաղցր խաղա
զութիւն ասա ինձ իս. բայց զի՞ն պատերազմիս ի դուս. և
զի՞նչ յաղթանակութիւնք Այ ի՞մ ձեռամբ քաջութիւնք քոյ անդ
բանցանեն քան զՀօր քոյ . Ընդ ո՞ր քարտաւան ես շնամին քոյ՝ տա
պալ ի՞ մէջ փոշեայ ի՞նեղբոյ սրոյ քոյ . Հատրտակին զրուանք
պղնձեայք , և անկանին անդ զրահք պարիսպք յոտս քոյ . Այ
մեծ տաս ոչ Տայր իւր . . . . . Այ
վերատեսանիցես զաւ ի վախճանի . . . . . Ասաց բանիւ
խոսք իւր մեռան ի բերանի իւրում , ոչ ակամայ լուա ի զոր
մտցմանն ինքնան.

Ոտքն ամբոխն ծնաց Քարձակ և ապշեալ յերկիւղ. և
Հաւտիչն ասդրտակելով ոչ Տանաքակէր խնդրել ևս բերէր Ընդ
Նատեաց և Մեհենաքանք Տեսանել Տարիք ծանր զոր լուաւ. և
Տարիք կարաց Տաւատալ ունել լուեալ պատիսի վերնագոյն
զաւշահութիւն Այ Ինձեզ ոչ միայն էր, որոյ ձեռամբ միաք՝ ոչ եր
բեք վրդովեալ դղրդեցաւ. Բայց առ այլ Հաւտիչն զիտն ոչց

ընդդէմ օրոց ազգաց և ունելիցես պատերազմ՝ յաղթեա անահաւոյ լինիցի ի ձեռս քոց . և ունելիցես պարտաւորեալ վճռ երկնաւոր զնուազ քոց , երբեմնապէս ուղեաց բարեկամին քոց. ուրեմն մի նախանձելի բնաւ , այլ արդիւնաւորեաց միայն զայն՝ զոր ածք շնորհն քեզ Աստուած։

Առաքեալն ոչ ոգալով տակաւին վերապարձեալ ի զարհուրանացն՝ ի զոր օրոնէր բանս ի նմանէ , զի լեզու նոր կայր անշարժ . Ահ ինչ լամբ առաւել զդատաստ ասէ ցՏէր Աստուած, ոչ ինչ աղուամն հրամանացդ զամ յիս վն պէրքան խոստացեալ փառաց. բայց զի՞նչ կարէ ես ուրեմն նշանակել նոյն վերջին բանք, եթէ վիրաւորանաս . արդեօք զհայրն իմ , եթէ միայնակ Աստուած Աստուած չի ոչ եղիցիմ եթող զիս առաւել յերկայնութեան՝ յորում ոչ էի Աստուած։ Ոչ ինչ. ոչ Տէր իմ , այլ բան ինձ ունել միմիթարուն ի վերապատասխանել զքեզ։ Հրնդ արդեօք ձեզ բիւր բան. բայց խարեմ ես զիս . Ընդունի Աստուած. ընկալունս զՀաճոյ ի կամ արդեաւ՝ ի ծայր առնել զասելոցն ի՞նչ , զի բաւական էր խօսք մի և միայն , և լինել կատարեալ երկանիկ Աստուած ինձ ։ Ընկալ Հոգի Սուրբ , ընկալ և յարդիւ զայն՝ զոր ածք յայտնեն, և մի լինիր հեռաւոր ի պահել զայն՝ զոր կամին ածել ։ Ով յանդուգն հեռացնուելի՝ արժանաւորի լինել առնելոցդ։ Վանգի մի խնամառնէ միայ՝ կատարել բարուն՝ դարձն ածք ի տիրոջ մարդկանց զնախատասխանութեան իւրանց յանդի ախանգելի նահատելոցն . Համահան օգուտ մեր՝ է նախատեսանել զայն՝ զոր կախեալ է զմեզ , ուս՝ ի առնել զբարի. բայց նա և ոչ է սակաւ օգուտ՝ չգիտել զայնս՝ զոր ոչ էն կախեալք ի հագս մեր. զոր ածք լինքանք կամին առնել։

Ակրագրեցել Ածլամաք ի սոյն բանիդ՝ ամենափառ գինքն յայտ ձեռամբ Հոգ Աստուածն վերապարձել յայտնեցմանէ իւրմէ սիսաւ գործել զմեծն Աստուածութիւն , որ յղեալ էր նմա զիրեսատարն Ածլամաք. և գնացատուն Հնեղ օր. ստ ի ընծայել գինքն յայտ ածակից Հոգեսաւոց իւրոց։ Ոչ ի սոյնոյնի ա-բար փառաւոր Հայ իմն՝ որ հետ իւր զոհից , և խօսեցաւ ընդ երիսին նիացս՝ պատգ ։

Առաջանիմ , զոր ոչ Հանապէ տակաւին քնաւ բանին արհետաս Հաղաւորելոյ՝ յորժամ զարձայ ի կղզին Արիսէ, գինի պատրաստեան Տէրեսիոս։ Վերեկ զուք սիրելիք իմ զնամոր

դաս

դուքեան՝ որք զրկեցին զիս ՚ի լաւագործութենէ մեծի կողոպն այնմիկ քառասնից՝ հաճատակք լինել ձեր անդ՝ զինի չուժան ի մէդ անտի։ Այլ տակաւին յայժ երջանիկ լինիմ, եթէ արժանի անդուխ հարուածոց բազդին՝ ողանալոք իմեն ինձ՝ դառնալ քակիլ և ընծայել առաւել բարեկարգեալ Աղբերացւոյն զձոյն ոգի փախստական, Տալած եցեալ ի վրէժխնդրութենէ այդ՝ և մարդկանց։ Հանկայն անցեալ մեծաւ ի մի՝ զոր, ոչ ինչ օգտեցին, եթէ ոչ առ ՚ի ընծայիլ զիս յանկման իմում՝ աւելի ամօթ ալ և յաչս անընդունելի։ Այլ ի գնալ յաղաւաւն զիմէնամի (ը) ձեռս իմ՝ յայսմիկ անապատապետ եզեր, ուր ոչ զոք, եթէ ոչ երկիր անգործ՝ ծածկեալ ՚ի փշոյ և յապառաժէ։ Ընտրեցաք ևս այնքան հնադոյն՝ որքան երկիրն։ և ապառաժն իսր անապատ եղեալ, յորում գնակիս զազանք վայրենիք։ Հորիմ եղէ հրճուիլ ըստ ինուոյ սակաւ գիտութեան՝ և ընկերաց, որք յաճախութեամբ կամեցան հետևիլ ինձ ՚ի ձախադրութեանէ իմից, տիրել զոհոյ վայրենի երկրի՝ յաստեղս ինձ հայրենի, ոչ ես կարելով յուսալ վերադառնալ ամենեին դոյն բռնութիւն կղզին՝ յորում ծնեալ ես։ Այլ ՚ի լաւագործել Աստուծ, ասէի ես ինքնին, ՚ի վախճանին, ՚ի սպառելի օրինակ ոչ միայն ես միայն լաւագործաց։ Պարտ է ցուցանել զիս այնոցիկ առնելոցն զոչ լաւագործսն յաշխարհի առ ՚ի զատիրացակիլ ՚ի խնամս օրինակաւ։ Հաճասան և երթ ակնարկն ՚ի ոչ ունել քնար ինչ երկնչելի, պատճառ ՚ի վերամբարձման ՚ի բանից ՚ի վերայ առնից ոք ոչ ունել քնար ինչ երկնչելի։ Ոչ նոցա իսկ վերամբարձեալ ՚ի՝ որ առնէ նոցա լինել երկնչելի։ Ոչ ես երկիր ՚ի շնորհս ինձ ՚ի ինքնին, և սիրեցեալ ՚ի գոյատակաց, հրամայելով կարող և մարթիկ ազգի միոյ։ և հանգամ իմ տարածեալ էր յայմ հեռաւորս տեղիս լաւագործսն ՚ի՝ ինձ բարեբեր՝ արգասաւոր և վայելուչ կղզոյ միոյ, յորում հարիւր քաղաք հաստատեցան ինձ հարիւր յիւրաքանչիւրում՝ ամի՝ ՚ի հարատեւել ՚ի բնութեան։ Ընդհուպ վերասանձնացեր զիս գոլ յարենէ յուսալիք երի ծնեալ ՚ի նոյն քա-

---

(ը) փիմամ ասէ, ելեալ նոա | տրե. յի՝ ընտանիս. ուրեմն ինչ, երթ ոչ՝ համառօտ պատմիչքն ելանեն ՚ի ընտանեաց պետին տանց. զոր գիտեաց, նոա պատմչին զգայն պատկառանաց խրթնոյ, տագտացանելով գնալ ՚ի նոյն։

զարթի. Վերկին զիս ունի Հոգւոյն իմաստնոյն Պետրոս, որպ օրհնեալ ընծայեաց զնո լինել այսպէս կարօտս և երջանիկս. Բայց զի՞նչ պատահեր երջանկութեանդ իմոյ, եթէ ոչ՝ դիտել վայելել զնա բնկերդ ուղիղ. Ասացի Տէրոջ իմ, և Հանդանակեալ՝ որպ ունիմ զնա իմ, տառապիցէ զանազան իմ. Յայսոսիկ անհանգիստ համ Հոգւոյն երջանկութեան՝ եթէ ոչ ասացեալ ուղիղ ընդ ինձ

արտասուեաք։ Ընդհանուր Սինեմոր այն՝ զոր արար, զի գտեր զնա ծերացեալ.

Եւ յետ եգերելոյ Յովհաննէի զառնդանա սրտի իւրոյ՝ խնդեցաց ի նմա էլամացիքն և ի Սինեմոր զոչխարս լերանցն վն ներկայ պատերազմին՝ յորում զրաւեցաւ էր. և առ ինեւ. վերացելոցն զնոցա յիմաց՝ երբ եղերիցի պատերազմն Նայց ար դէն յղեցեալ զնաւս ի Համայն կողմունս առաքել Հնաւսրս, առ ի ունել զլուր Հնոլխի. յորում մնալն նանզամացեալ երկրի և լեռ, զոր ալէկոծուելի, և կամ ի բարկուելի այգ արկեալ և զնաւ. և վասն զի բարձրք արտասանել գնա անոնք, Հանճն ի միայն ոյզ, զի տակաւին լեռ ի կենդ. Ւսկ մն քոյ՝ ոչ ի ծնեալ, առաքեցեալ զքո՛ղ ըն պնդալիի բարձրք նաւուց՝ որք ի Արբան և ոչ երբեք լեռն կառուցանեալ, ըստ որում արարիչ նալ են ի փայտից Հատելոց ի լերանն Լառա, (ի) ուր ծնաւ ծառալիելն. Եւ անկարելի ոչնչով սրբացուցանել փայտիւ կորն չիլ յալեաց ծովու, քանզի Հոգմանէք և ապառաժք երկի չեն ի նմանէ, և յորդեալ պատճէն գնա. Մինչ զի նաև Լսկ ինչ "Լերդուն" ոչ Համարձակի գրգռել ներ ձեռն բարկուն իս քոյ՝ զալիս ընդդէմ նորին. Ձամատանայ ուրեմն զքո՛ղ զի երջանկաբար վերադառնաս յիմաք, Լեռյց աշխատանաց և երկանդի, և ոչ զոր ծռուելի իմն լեզնամբ՝ կարէ զալ և տատանել զքո՛ղ զայնմ ի վեր ծովու. Եւ զի ձնանապարհն զոլով կարճ և գիւրին՝ արձա կիա ուրեմն զնաւն Փիւնիկեցւոց, որք բերին զձեղ մինչև քաստ, և մի մտաներ զայլ ինչ, Լեռ ոչ՝ տատնալ զվատս, ի վեր բահատատանալ զնոր լեռնորուի Յովհաննէի, ափսոփելով զամ Համ խորհրդոյս իւր։ Եւ ի սոյն ալժոգուե ոմ սրդի Հնոլխի, լինիս վերադառնալ ալժանաւորս սրդի Հոր քոյ Լեռ երբեք անգուելի բազդն ինդուցանալ և ի քեզ զնա ի խաւար լեռապատուելի փլոտ լեռանն. (ւ) Եւ զարոր յուսատատ հրամուեալ Հաւատոյ վերադառնալ զնա ի քեզ.

(ւ) Լառա։ Քանաքեայս. անապատ ոմանի վերին մասին գրով էրինդր, ընդեր վեր Հոլխոյ և երդեր տակոյ էշ Լերեզնի Տոռոսլեռնի. և արեւմտեան կողմունն գերեզման, նախատնս գիտել էեր յոյժ պերազոտել ի Տոռոսլեռնի վերին քնակիչ յոյժ պերին։

(ւ) Փլոտ-լեռն, ոչ է Լեռերգնեցոյց ինչ բնեւոյ՝ ոչ և ինչոյ ուրեմն

Ի սոյն բանի՝ Մովսէսեան պատասխանեաց Իսահակեան, պո-
առէ, զարձուցեալ զնաւն փչելովն ցուց, բայց զի՞նչ դանդա-
ղիմք մեք առնուլ զդէնս՝ առ՝ի յարձակիլ ընդդէմ թշնամւոց
մերոց, զի եղելոք են նոքա ահաւանիկ՝ յառուկ թշնամիք մե-
ծի Աստուծոյ մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զոր Ամենայն Տէր
ասէ (ա) և թշնամի յաւնաց . երկեաւքս զուցէ եթէ ոչ լինիմք
յիրիք առաւել ևս քաջերանդ, և յաւէտ ևս օգնեցեալ յոյ՝
յոյժ ամենայնիւք վասն քաջի միոյ՝ ալքայի յաւնաց, մի՞ն
յայնցանէ՝ որք կործանեցին զվարդամ քաղաքն Տրոյիոյ . մա-
նաւանդ՝ ըստ որում զուշակեալ է Դաւիթ՝ զոր լուաք
ոչ բնաւ ներբ մեզ երկեալիւ

(ա) Աստ. ԺԳ. Ամենայն, որ ընկալցի զձեզ, ընկալցի զիս, և որ
զիս ընկալցի զնա, որ առաքեաց զիս։

Վարք Ննեբոցի Գրիգորի

ՆԻՒԹ

ՏՄՈՆԵՐՈՐԴԻ ԳՐՔՈՑ

Խօսքնիկ վիճաբանէ Ա՛նդրէասի՝ վասնի ոտիկ պատերազմի, ու ընդ-
գէմ Ա՛նտոնեանցոց. Ան պատճառ նմա ինչ՝ որդեւ տղերոց այս նուա-
նել ինչպէս՝ Ա՛նտոնեան Ա՛նդրէասեան, Ա՛նտոնեան Ա՛նդրէասեան
պջուղաց խօս. Եւ ինչպէս յաղթեցուլ գնացին՝ ի գիւղ մը մեծ ուր
ամէն ի նոցանէ՝ խլտանիլուց ի խմբոյ իւրեանց՝ Խօսքնիկ տա-
պէն նմա վիրաւոր պատճառելոյ զերծոյ, ընդ որոյ ի՛նքուլ գալնոյ՝
հաստատեալ երդմամբ վիճաբանութեալ հալածուիլ. Իսկ յետոյ՝ խանգի-
ստուն այսոյ պատճառաւ՝ գրգռեալ յարանց՝ խորոց զբօսիանաց, որ ոչ գիտէ
ի զոյն երկուց գալնոյ՝ Ա՛նտոնեան ոչ ոչն ոմրեալ պատրաստի՝ ի վիրոյ
Ձորա՝ ի պատերազմ. Ի ժամու ոտիկոյ պատճառիլ՝ Ա՛նտոնեանցոց ոչ
աճապարելն տանուլ զնոսա, հասնիլ զիրենուլ՝ ի գոտան Ա՛նդրէասի. Ելս
ետ՝ Ձիւդրնիկ՝ ու Ֆալունիկ, զոր ի տրեալ Խօսքնիկ երթալ տանուլ
զան, իբրու նեղսիրտ ինչպան՝ ի քառասէն Ա՛նտոնեցոց գոյելուլ.
Ան Ա՛նդրէոս երթալ ի Ա՛նդրնիկ՝ գնոյ գիտնալ յաստակագրել ընտա-
ցոց զգայտնոս ոսիրոյ խոզագրիկ.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԷԼԼԱՄԱՔԻ

Գիրս Տասներորդ.

ենեաս քաղցը և հանդարտ ակնածութիւնէ հայելով ՚ի Թէլլամաքէ՝ որ ահա լեալիր ազնիւ իմն քաջութիւնէ վերատակ ըր ՚ի մարդկանէ. սկսաւ խօսել այսպես. ուրախ եմ յոյժ որդի Նաւսիթեայ, տեսանել իմ ՚ի քեզ զայսպիսի ջան իմն բարի, առ ՚ի սառնալ զիսաս. բայց յիշեա, զի Հայր քոյ ոչ սառացաւ այնքան ազ ի՛մն համբաւ ՚ի միջ Ճաւնաց՝ ՚ի պաշտպանութեան Տլոյեցոց, եթէ ոչ յուսանելով զինքն՝ առաւել դիտաւն և առաւել բարեկարդ ՚ի միջ նոյ. Աչիլլն եթէ ուրեք անյաղթելի և անընդդիմակեալ. և եթէ ուրեք վերաբերէր ահ և սոսկ ամենեքեան՝ ըստ որոց և մարդանէր. բայց ՚ի զուր փորձուցս զառացուածս յոգիս ունէր ՚ի Տլոյեցոց. քանզի յոգիս անակնայ նա ՚ի վերուց Աչիլլի յոգիսոցն Հեքտորի, առատաձիրի զնա առ ոտս պարծանս իւրոց. Ոչ Ճաւնաց որոյ խոհեմութեամբ կարդադրէր զարիւնն իւր, նորին Տլոյեցոց, և ձեռաց նոր պարտաւորեալ ելիք վերկրծանման աշխոյ բարձր և ամբարտաւան ոչնոյ բանից, որը ՚ի տան ամ խրճիթաձիր լսատառնային զիս հնամեայ Հաւնայն Ճաւնաց. Վանգի որքան առաւել քաջ է Ալինէասն քան զԱքիլէս, (որ է հրաման.) այնքան և խոհեմ և նա խաւեր արիւնով մի՝ զերազանցէ ՚ի զազանական և յանդուգն վերատահութեամբ. Սկսեցայք ուրեմն վերածնել զպարտպայս սոյնպատերազմի՝ զոր պարտիմք պաշտպանել. Ա՛յ փութայիմ և յրնդառաջելոյ խմբի վտանգի. բայց հաւատամ՝ ոմի Յաստիճ. Թէ

զարեալս զու. Նախատես բացայայտել մեզ՝ եթէ ուղիղ և իրաւ
ճանբ իցէ պատեբաբելն քոյ. Նշմարտ եմ՝ ըստ որոց կասիս առ
նեն. և վերջացար եթէ ոչ ես զօրուեցիք քոյ, առ՝ ի յուսալ եր
քանիկ վախճանին։

Պատասխանեաց Խոսրովն, երբ ժամանեցաք՝ ի տեղն կոչ
մունս, զառաք զամբոխ մի վայրենի, որք երիցս տատանեցին
զեզ անտառից. ապրեալք օրսոլք՝ և պատուիք՝ զորս ծառք ընդ
նէին բերելին։ Ապիտոխս այս՝ հոգին ||՝անտուրբինք (ա) որոց եր
կուցեալ՝ ի տանջանել զնոսա և դիմելոս մեր՝ մեհեանացեալք քաջ
շեցան՝ ի երերելոս։ Նշմ ըստորում զինուորք մեր՝ ունելով հետս
զօտուելի տեսանել զերկիլն, կամելով հարածել՝ զի օրսոլ զայ
ծեմունս, հանդիպեցան ոմանց վայրենի փախստականաց այսո
ցիկ. որոց գլխաւորն ասէ ցնա, ՝ի քաջ եղոպաք մեք զքաղաքդ և
զերս ծովուն՝ առ՝ ի տալ ձեզ տեղի, և ոչ ընաց մեզ եթէ ոչ՝
անդր երերելի երերինք ։ ||՝ բայց իրաւունք են զի եղանիք զմեզ
գանե ասա՝ ի խաղալոլ եթե և յաղաւոլ։ ՝Վանդիր ահա այժմ
՝ի գալ ձեր ասա՝ զոլք զձեզ ցրաժեալ՝ և առաւել անդր քան
զմեզ. և ոչ ընաց մեզ, եթէ ոչ՝ ապանեալոլ զձեզ՝ անհետ առ
նել յընկերաց ձերոց զլաւ նախադահի դիպուածոց ձերոց. բայց
ոչ կարմք բնաւ մնալ և թաղաւել զձեռս մեր յարիւն այնո
ցիկ՝ որք են մարդիկք երբեք զմեզ ||՝ըզ՝ զնացիչք և յիշիչք եղեն
պատուիք զիւանան ձեր առ մարդկային զգացողսն մերոյ, և մի
մոռանայք բնաւ եղեն ընկալելոյ զայնպիսի զործ մի բարեկար
զուելի և առաւաւտուեն, յաղագ մեոյ՝ զոր զուք կոչեցք ա
միկք և վայհնիք։

||՝ըձակեալք պատուս մերայինք՝ ի բարբարոսաց՝ վերադար
ձան՝ ի զաշտն, և պատմեցին զայն ամ՝՝ որ պատահեալ էր ընդ
ևանց։ Օ՝ զրացեալ զօրականաց մերոց՝ հարան յամենի, տեսա
նելով եղեն՝ ||՝ի տապալեալ պարսատիսրեցան վէմ կենդի իւրեանց՝
այնց ի տեսատական արանց՝ որք համարեցեալք էին՝ ընդունց
նեմանել մանաւանդ եթե արիոց, քան եթե մարդկանց։ Օ՝ կենալ
ատա զնացին յորս աւետել մեծ եղուսլ քան զառաջինն, զի ամ

(ա) ||՝անտուրբինք, երեն յոյժ նմանի վիոլէտոյս, ՝ի բազաւորութենէ ՝ի, ա
ջելոյս։ ||՝յոգիս իւրեանցն ՝ի երեն ՝ընտրեալ. ըստ իսկ վիլհեյ
||ելոյց զատկին ազգ՝ ոչ տեղն, ևս ոչ նոմանցն։

հեռակի զինուց. և փուխի ոչ պատահեալ լեռնականաց՝ հարաձ
ի դէմ ի։ Ղևս մարտ ըմբռնեալ սաստիկ, ևնեռաց լերկոցունց կողմանց
քաջին ոտ զտարափս կարկտից, որք ի մերկասանն եղանակէ
անկանին ի դաշտի։ Որոյ ստիպեցան լեռնականքն խոյս տալ
յանմատչելի լերինս՝ ուր մերոցինքն ոչ համարձակին մերձենալ
Օ՜ կնիք սահակ աՀռոց ամբարիշտ պիղծիկ առաքեցեր ա
ռիս զերկուս ծերունիս, յառաւել զնոսեց իբրեանց. որք եկեն
խնդրել յինէն զնաւագուն, զերեքտով զընծացս ի մերմէ վաճ
առնէ զատանայ՝ սպանելոյ ինոցունէ, և ի պաղտէ երկրէ. և
զկնի մատուցման ընծայից իբրեանց՝ խոտեցան ընդէս պատու։
Որմ արքայ՝ ունիմք մեք ոտ տեսանելս ահա՝ ի միում ձևոք
առ՝ և ի միւսում ոսոս ձիմ ենեսաց. (իրաւի ասնկէն զմինն և
զմեռան ի ձեռս իւրեանց.) ահաբեկիկ խաղաղութի և պատե
րացին ընտրեալ զերն և կամիս, մեք մանաւանդսոս բարեր սի
նիք զհաշտուն, որ և վէր սիրոյ և խաղաղու՝ ոչ բնաւ ատելի
համարեցաք մեզ՝ ևթոլոլ քեղ զքաղքդ և փակիլ զեզիբս Ծո
մաւ. ուր արեզակն արդասաւորելով զերկիրն՝ բերէ աշնանա
վաճելոյ պատուղս. Հանդեր խաղաղուին՝ առատել քաղցրեկ քան
զմեղ արդասիս։ Ոչ և ամենասաստիկ առանձնացաք ի քէ զ
բարձր լերանց Ծամկնցեղոյ միջոց ի սառնասնեալ ձնանց. յորս
ամենևին ոչ տեսանին ոչ ծաղիկք զարնանային, և ոչ փարթամ
պատուղք աշնանային։ Օ՜ արհուրեալ զարշիմք յանմանէ զազիք
զրկանց՝ որ ի ենեղբոյ զեղեցիկ անտառն վեհմանան փառ՝ զնաց
ի կողոպտել զառատառս, հնոյզ զարիւն մարդկանց՝ որոց եղ
բայրք են ամենեքեան։ Ընդ որմ ի դու սիրասարեալ ես պատիկ
ունայն փառաց՝ մեք ոչ ունիք ամենևին նախանձոտ. և քամահ
ցիմք վն քեզ. և ապաւէն մեր, զի պահպանիցին զքեզ յայսոսիկ
ոչ յամանակ։ Ընդէ՞ զիարտուիլիք՝ զորս ոտսանին յանք պիղծոտ
ջանիւ, կամ՝ քաղաքավարտուիլիք՝ որոյք պանծան, ոչ զոյզ ինչ
ազգին, եթէ ոչ զայս անտանելի անբարուն։ Տաճառամբ մեք
զմեզ լինել կարի երջանիկք յոչ ունելն ամենևին այսպիսի յա
առաջադրուիլ, և տամարիմք մեզ փառս՝ կոչիլ հանապազ յի
մորը և բարեբարոյք. բայց ուղիղք՝ մարդասէրք՝ տաճառաբիմք
անշահասէրք, և կրթնաւոք ի շատանալ սակաւուք. արհամարը
հելոյ զնառատ վայելուչ հեշտուին՝ որը հարկադրին զիարդիկս
ձգտասիլ քաղցոյց իրաց։ Իսկ այն՝ զոր մեք պատասխանի ետուք

ջուելի՝ բաժանուելի՝ ապաւելի՝ և ուժգնալի՝ մարմնոյ, և հոգւոյ. նաև սէր առաքինութեան, երկիւղ Աստուծոյ, բարեպաշտութիւն եւ դրացնաց, ներքնապէս սէր դէպ ի առ բարեկամս հաճատարմութիւն եւ ամենայն մարդկանց, բարեկարգութիւն ի յայտ ջողանալի, հաստատուելի ի ձախորդութեան, վաստակաւի խոհեմութիւն համաձայնութեան զմիմեանս ներելի. և վերջ ի քնդրուելն ընդ մարդասէրսն։ Հաճախակի աղաչեալ զերս մնալու ցանկալի ձեզ դրացիս և դաշնակիցս, իսկ եթէ ձեզ բարկացեալ այնքան կու բացատանեն զձեզ, մինչև ի քաց հնդրել զՏաւետ ի ուսանելը յայնժամ, բայց յոչ անպատճառ. և տեսանէք ի մարդկէիք երբ սիրեն զբարեկարգուելի հաշտուելն՝ առաւել քան Քահիրեայ և զօրիցդ են նահ ի պատերազմի։

Ուր մինչ այսչափ ներուսեայք խօսէին այսպէս՝ ոչ կարէի ի քաց եղուլ նմանել զինս։ Ունէին ընդ միմեանս և փառաւոր մերձաւորութիւն ընդ իս եղ՝ բայց ամենայնի. և յաճախ ընդ եղ ելանէք, ուր քան զամենեսեան ինձ ընդունելի էր Ստեփանոս Օրբէլեան՝ զոր տանէին փոխանակ զնաւագ. ի նմա տեսանէին և պատճառէր ի ինքնին ի բանից. և եղուկն երկիւղ բազում կեանս առնել այնպիսեաւ. և սկսաւ ինձ ասել՝ քան զամենեսեան մեր. Այսպէս պատահանակի լեր՝ և նա խնդրեմ զնաւագդալի՝ և հաստատեցաք հաճատարմութեամբ ի միասին բազում պայմանս, և կոչեալ ի միայս դհանցն ազգս՝ վերացեցի զնա պատուով և բազում ընծայիւք ի տունս իւրեանց։ Այլ ազգ՝ որք արտաքսեցին զիս ի Խաչակաղաքէ նախ նահ քան զմեզ, ոչ զոլով տակաւին լրեալ ի հարցնելոյ զիս. որպէսզի մեր որք ոչ կարէին այսպէս փութով տեղիկանալ հաշտուելն զոր արարաք, հանդիպեցան ինձնուստ աՀուր միջի բազմութեանն այնոյ բարբարոսաց. որք բնակեցեալք դնաստանեայն այնոցիկ ի բազատանդին ի բանտիս ի բնութեան, տեսեալ զիս ինձ միայնեալ ի վերնի տաճարիս. և կատարելով դմիսն մի՝ հարցին զինացարդան յանտառս։ Հաճախիկ պատերազմեալ բազում և կարծեն նէք ոչ ևս կարել տալ տաւտանել ի հաճատալ զինքեանս ոչ խոստմանց և ոչ երդմանց մերոց։

Եւ առ ի լինել առաւել ևս կարօղ ընդդէմ մեր՝ կոչեցին յօգնութիւն ինքեանց զ Ջրելինացիս, Աքուլիացիս, Ուրբանիս

ցին

ցիս, Պրուսիայիս, և զամբարտ Բրօթեծնացւոց, Ալբիոնացւոց, և Պրետանացւոց։ Յորիենտացիք զան ըզ զեղանազգն կաւատս, ի մէջ Ասիոյ լերանցս իւրաքանչիւրըն զդիցեալք են ըզմարդեալս զազանաց սպանեալ ի նոսունց. և կրնն ի ձեռս իւրեանց երկաթեայ սպառ ուռն՝ ի ձեռամէ բնեւոջ. և ինքեանք են հասակաւ իբրև զհսկայս. որոց մարմինք ի ձեռն ժրաջան աշխատանաց արուք չտուռնակաթար կրնեն, ընկալեալք են այնքան ուժգնութիւն, մինչ և միայն անասուն ի նմ զարհուրեցուցանէ։ Յուրաքանչիւրք (ը) նկատք իւրեանոնք՝ պահպանեն տակաւին զբուն արմատս իւրեանց, ուստի դժուին ինչ մարդասէրք են քան զայլս, բայց ունին յարաձգեալ ի վնասս թանան կրնեալ ունեն յանդիման զօրաց՝ նաև զմեծագոյն զօրագլուխ բարբարոսաց, և զամենայն խիստ կենդանիս միով՝ որպէս լեալ են անցագիտ ելից. և կրնն նոքա վասն ինչ ելեալ՝ հետեւեալ կարծր առասպել իմք Ծառոյ՝ չղջապատեալ ի մորենոյ. և պիտանացեալ են երկար վաղակաւորաւ. Պրուսիայիքն (գ) ելեալ են յարշաւանս ոչ երկոց. քանզի ելեալ առաւել քառասուն՝ ոչ են կենդանացեալք ինքեանց ոչ. և հազիւ քառասն գնդեալ ի մէջ աւարտոյ. որք յանկարծակի յարձակին ի վրայ ելեալ շատուն խրնամոյ. և անդրանկաւելանան ապա նոցունց արագագունդն։ Ամ-

(ը) Ի տասանութիւն. ամենայն վենետկոյսն, որ բնութիւն չէին ծանոյ ինչ փոքրաւս լերին։

(գ) Պրուսիացիք, ամենայն Լատինացւոյ բնութիւն վերջնոյ որ ինչ ինչ, որ ինչպէս գնդանոցն՝ Ուշ. ի՛ Ասիա. տես բերան Ասիոյ գնաց։

(դ) Ալբիոն տասն ի ծովակիզեալ կղզւոցս ի հիւս Գերմանիոյ, և ընդ Գերմանիա, և Գաղղիա տարածեալ։

(ե) Պրինեաքացուց, (զ) և Կասապացուց, (է) ոչ ունէին առքա-
ինել, եթէ ոչ ուժեղութիւն մարմնոյ, և քաջութիւն իմն ի սարց ա-
հեստ. Կղազաքն՝ զոր ամբառնան մինչև յերկինս՝ ի տեա-
նեն զի շնաձիս իւրեանց են զոր ընդ սուրբ. Ի գործ ածեն կա-
տարելապես զպարապուհիս, ընտելացուցանելով զոչն պարապա-
քոթ. բայց մարտնչին առանձին կարդի. Կհնաւանիկ Կենիօր այն՝
զոր բռնձայիր պիտէ. այժմ զիտես զառիթ և էհիմն այնոցպա
առերագին. և եթէ ոչ բ են ընդ հետոյ մեր.

Ո՞րպէս այսոքիկ բացայայտաւորեն՝ Ընդ լանալ անհաղորդութիւն
ի մարտնչել. Հաճատայր ոչ ես ունել ինչ, եթէ ոչ առնուլ
զգենուս. Կերդել զնա տակաւին Կենիօր՝ առնուլ յոր Կաուհնե
զայսպա. ուստի գայ, զի Կուրանայիկը գործով ամբոխը երկայ
Կունասանեն՝ միաբանին ի բարբարոսս ընդդէմ Կունաց.
Կաստի գայ որ այնքան նուիրեցեալ ծնրակայութիւն Կունաց ի այդ
լինելոյ առիւծոյ ցիր կրնդ զվիշտս այնոցպատերազմի, որ՝ ի քէն
պատառատելոյ Կի Կաուհնէ՝ տես եթէ ածք ոչ են ի տուլայելք
առաւելն՝ ի հալածել զքէզ խոկ ես առ՝ քեզ. եթէ առաւելն
ոչ են երկնալ ի դառնութիւն զքեզ Կ՝ Ինքան ձախորդ ես ընդ
զոր կրնցեր, ոչ են առաւելն ուստի ցիալ քեզ զայն՝ զոր պատ
է առնել. առ ի ընդառաջել պատերազմի որ գալոյն է. Կայն՝
զոր պատմես ինքնին զարմանք հաճատարանալ է բարբարոսաց,
բաւական է ցուցանել եթէ կարելի զու կենալ ընդ նոսա ի խաղա-
ղութիւն. բայց քարկուելի և ամբարտաւանութիւն յառաջ ածին
զպատերազմանոսա յարկա ելանգիպին. Կարելի առալ նոցա զոր
պատանդ, առնուլ նահանջս և ընծայուն. Ընդ զիրերին հա լ-
նեն քեզ յոյժ ընդ զնացաց նոյ՝ զի ոչ յառաջաւորաց քոց,
առ ի առաջնորդել նոյ ապահովութիւն, յետոյ պիտ ի վիրա-
նորգիլ այնոցպատերազմի՝ պարտ է որ զու զգաստանալ.

(է) Կերդել. Ընդհանրապէս Կերդ, փոխանակ տալոյ ինչ ի ներփակութիւն Կերդանոյ, յորմէ հոգոյ, հետ հղոն մի՝ ի ծովեզերեայ ժողովրդեան.

(զ) Պրինեաքացուց. կամ Պրինեաքաց է նմանապէս յերկրին Կերդանեայոց. և է բարձրագոյն ծովեզերեան ընդդէմ Իտալիոյ.

(ե) Կասապացուց, առ կոս նմանապէս է յերկրին Կերդանեայոց և առնչ ծովեզերեայ մի՝ առաջի ընդդէմ ընդ զարձեալն՝ ուր յիշատակի

բերելով ինձ պատճառս լեմ՝ զինուորք իմ սխալմամբ յարձակ-
եալք են, ոչ գիտելով զաշնակցելն երդմամբ հաստատեալ
՛ի միջի մերում։ Ապրիլ և սէր ընծայել ինձ զամ հաւատալոյ և
և ապահովելոյ, զորս ինդրէին. և հաստատել խոստացան պա-
տիժս ընդդէմ այնց հպատակաց քոց՝ եթէ պարտաւորիցեն
պղծանաղրելոյ ։ Լոյց ևս երբեք խորհիլ զկնի սկսելոյ
պղծութեան ։

Հաւատամ ես՝ պատասխանեաց Ալտուինէ, որ մեք ոչ կա-
րեմք հաւատս նուաստալեաց՝ որոնել զնաշուելն՛ի սոյն բարեա
բոսաց, որք անապարեալք զուսմունեցին զհամայն սրտ իւրեանց
որք էին՛ի հասակի մանուկելոյ. որք և կուռքին յօդնուելն իւր
եանց՝ զամ մերձակայ ամբոխս, ընծայելով զնոս երկրպագ՛ և հա-
մանձնատս ընդդէմ իմ ։ Ասա թէ ահեղագոյժ բնիկ՝ թէ առաւել
մանս ապահովալեն մերոյ՝ քո տիրել փուլ անկաի կրճիցդ իմիք
անցից լերանց՝ ոչ բարձրք նկատեցելոց՛ ինոցունց. զորս հա-
լաք եղարց աշխատանաց որովք և եղաք զմեզ՛ի կս բոլոր երկ
ինելոյ զբաբառոտս զպղտոիկ ։ Այս որս բարձրացուցի անդ
զաշտաւրիկս, յորոց զորք մեր կարեն հարկանել ղնետուք զհա-
մանց եղնամիս, որք կամիցեն՛ի լերանց անտի զալ յերկիր մեր։
Ասկ մեք կարեմք մնանել յերկիր նոյ, և աւար հարկանել ըզ
գլխաւոր քնակուելն իւրեանց, յորժամ և համձիցի մեզ։ Այժ
ամս պատ միջոցաւ կարեմք ընդդիմանալ անհաւասար զօրուչ
այնքան բազմալեաց՝ անելիք լեզնասից։ Այժ պատհեցաւ հաշ
տուելի՛ի միջ մեր և նոյ՝ եղև յոյժ զժաւարին։ Հանգիր ոչ կա
րելիք մեք լեզուալ զաշտարակս զպղտոիկ՝ եթէ ոչ դնելոյ զմեզ
յորոգալի արձակմանց և արշաւանաց նոյ։ Այնանգամ և նոյ հա
մարին զմեզ իբրև զքաղաքացիս՝ որք քանակք առ բերել զնոս ի
ծառայուելն մեր ։

Պատասխանեաց Ալտուինէ՝ ցՏուինէ, իմաստուն լաք
ևոր ոմն ես դուս և կամիս՝ զի բացատրիցի ձնմարտուլն առանց
խիզճ համոզանաց ։ և ոչ ես ընաւ յայնցանէ տիար արանց՝ որք
երկնչին լսել զնա. որոց և պակասին սրտանզուելիք առ՛ի ուղ
դիլ։ և ոչ զբաւէն զիշխանուելն իւրեանց, եթէ ոչ՛ի պաշտպա
նել զխաչանն՝ զորս ունին արարիչ Այնուհետև ուրեմն, զի ասես
բարբառոս ամբոխ՝ տուեալ է քեզ հինանալ նոյն խիղ՛ի գալ
իւրում խնդրել շնչուելի ։ ապրեօք խնդրէր՛ի քէն զուցէ

ՀԻՒՐ ԱԿԱՐԱՒԵ, ՊԱԿԱՍԻՒ ԻՐ ԳՈՒՑԷ ԱՐՈՒՆԱՏԱԼ ԼԻՆ Ի ԿՈՂՄԱՆԱԿԱՑ ԸՆԴԴԻՄ Քծ. ՈՒՆԱՆԱՑ ԱՀԱ ՅԱՅՈՆԱՅՈՑ , ԼԵՑ ՈՉ ԸՆՏՐԱՒ Ի ՀԱՐԺԱԼ Ի ՅՈՒՐԱ ՅԱՐՁԱՒԱՏ ԱՊԱՏՐԱՍՔՄԻ , Ե ԱՊԱՇԱՏԱՆԱՑԱԿԱԼ ՅԱՆՁԱՆ ԴՐԱՑԱՑՈՑ . Ի ՐԴ ՎՆՏԸ ԼԵ ԴԱՒ ՈՉ ՀԱՆԱՆԱՄԱՆԱՑՈՒՑ ՅԱՑՆԱՑ ԶՔԻՉ ՆՈՑՆ ԲԱՐԿԱԿՐԱՒԼԵՑ . Ի ԱՅՑ ՄԱՆԻՑ ՄԻ ՎԱՀԼԱՑ՝ Ե ՎԱՌՔ ՈՒՆԱՒՐ ԱՐԻՆԱԼ ԱՆ ԶՔԻՉ Ի ՄՅՈՑ ՎԱՆՔ . Ի ՐԻՒՑ ԱՅԱԼ ԱՒ ԱՌՆԼ ՁԵՒ ՀԱՄԻՆ Քծ ԱՌԱՒԵԼ ՀԱՊՐԱՆ, ԲԱՑ ՈՉ ԱՒ ԼԻՒՑ ԱԱԼ ԱՌՆԼ ՁՆԱ ՅԱՒԷՏ ԿԱՐՕՂ . Ի ՄԻԱԲԱՆԼ ՆՈՒՆ ՁՆՔԱՆ ԱՄ ԲԱՆԻՒՔ ԸՆԴԴԻՄ Քծ՝ ՎՐ ԱՆԻՐԱՒ Ե ԱՄԲՈՂՋԱՒԱՆ ԶԱՒԱՑՑ Քծ ԱՒ Ի ՆՉ ՕՂԱՆ ՔԶ ԱՇԱՒԱՐԱԿՔՍ ՄՅՈՐԻՒ՝ ՂՈՐՑ ՆՁՔԱՆ ՊՂՈՑԼԵ ՅԱՐՁԱՒԱՏ ՊԱՏՐԱՍՔՄԻ . Ի ԴՐԱՒԱԼ ՈՉ ԱՒ ՀՆԱ, ԼԵՑ ՈՉ՝ Ի ՎՆԼ ՀՅԱՒՑՈՑ ՂՈՑՑԼԵ Քծ Ի ՀԱՐԻՒԱՀԱՒՈՐԱՒԼԻՒ՝ ԿԱՄ ԿՈՐՆԷՒՂՑ, Ե ԿԱՄ ԿՈՐՍ ԱՆԻՒՑՑ ԲՂ ՔԶԻՉ, ԱՒ, Ի ՊԱՀՊԱՆԼ ՁԻՒՔՍԱՆԱՒ Ի ՍՊԱՌՆԱՑԱՒԼ ՅՈՒՐԱՑՈՒՆ. Ի ՀՆԱՒՆԱ ԴԱՒ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒՑԼ ՂՈՍԱՒ՝ ԼԵՑ ՈՉ՝ ՅԱՊԱՏԱՒԱՆԱՒ Քծ, Ե ԱՅՆ ՅԱՂԱՊԱՍ ՍՈՑՒ՝ ԳԱՒՆԱ Ի ՄԻՋ ՄՆԼ ՎԱՆՔՆ. Ի ԱՌԱՒԵԼ ԱՊԱՀՈՎ ԱՊԱՍԱՒԱՆԱՒԼԻՒ ԱՐ ԲՒԼԼԵ ՄԻՑ՝ Ե ՈՒ ՂՈՒՐ Ի ԲԱՐԵԿԱՐԳԱՒԼԻՒ՝ Ե ՀԱՀԱՒԱՐՄԱՒԼԻՒ , Ե ՈՒՆԼ ՀԱՀԱՒԱՐ ԱՊԱ ՀՈՎԱՒԼԻՒ ԴՐԱՑԱՑՈՑ ԻՒՐՑ. ԼԵՑ՝ ՈՉ Ե ՀՄՆԱՒ , ԿԱՄ ՅԵՆԵՑԱՒ Ի ՔԱՆԱՐԱՐԵԼ ԶԲՐԿԻՐ ՆՑՒ Ի ԱՒՐԻ ԱՒԱՒԼ ԱՄՆՐ ՊԱՐԻՒԱՔ՝ ԿԱՔԱՆ ԱՆԻԱՆԼԻ Ի ՁԱՆԱՁԱՆ ՊԱՏԱՀՄԱՆՑ ՅԱՆԿԱՐԾ ԵՒԼՈՑ. ՔԱՆ ԶԼԻ ԲԱՂՁՆԵ Ե ԱՆԻԱՆԱՆ Ե ԱՆՀԱՍՏԱՏ Ի ՄԻՋ ՊԱՏԱՐԱՁԱՄԻ , ԲԱՑ ԱՒՐ Ե ՀԱՀԱՒԱՐՄԱՒԼԻՒ ԴՐԱՑԱՑՈՑ ՅՈՐԺԱՄ ԳԱՑՑԱՑԼՔ ՆՁԱ ԶԻՒ ԿԱՐԳԱՒԼԻՒ ՆՁՐ. ՁԱՆԱՆ ԶԼԻ ՏԷՐԱԼԻՒ ԻՒՐ՝ ՄԻ ԼԻՑԻ ԲՆԱՒ ՅԱՂԼԻՑԱՒ. Ե ՈՉ ԻՒՐ Ի ԼԻՑ ՀՆԱՒՐԱՑ ՈՒՆԱՑԱՐԻՒԱՒ . Ի ՅՈՐԺԱՄ ՄԻՆՆ Ի ԴՐԱՑԱՑՈՑ՝ ԱՆԲԱՒԱՒՈՒ ԱՐՁԱԿԻՑՔ, ՀԱՄԱՅՆ ՄԻՒՔՆ ՀԱԱԼԻՑԱՒՔ Ի ՊԱՀՊԱՆԱԼԻՒ ՆՁՐ ԴԼՈՆՆ ՓՈՒԼԻՈՎ Ի ԶԼՆԱ, Ի ՊԱՇՏԱՊԱՆԼ ՁՆԱ. Ի ՅՆ ՊԱՏԱՏԱՌՆԱԼԻՒ ՆՅՔԱՆ ԱՒՔՈՒԿԻՑ՝ ՈՐՔ ԴԱՒԱՆՆՆ ՁԻՒԲՆԱՑՑ ՅՀՂՈՐԻՒ ՀԱՀԱՒԱՐՄԱՒԼԻՒ , Ի ՊԱՇՏԱՊԱՆԼՆ ՂԼՔՈՑ՝ ԸՆԾԱՅԼՆ ՔԶ ՈՒՇԻՒ ԿԱՐՕՂ ՔԱՆ ԶՊՅՈՒՍԻԿ ԱՇԱՒԼԻՔ ՔԱ ՈՐՔ ԸՆԴԱՆԱՆ ՔԶ ԱՆԱՊԱՇԻՆԼԻՔ ՀԱՐԻՒ. Ի ԱԱՒ ՆԼԵ ՄՈՒԱՑԼ ԼԻՑԼԻՐ ԴԱՒ ՆԱԽԱՒՆ՝ ՎԱՐԲ ՁՆԱԽԱՆՁ ՀԱՄԱՅՆ ԴՐԱՑԱՑՈՑ Քծ ԱՀԱ ՆՈՐԱՀՆ ՔԱՂԱՔ Քծ ԾԱՂԻՒ Ր ՅԵՐՋԱՆԻԿ ՀԱՇՒՈՒԼԻՒ Ե, Ե ԼԻՆԼԻՐ ԳԱՒԱՒՈՐ ՀԱՄԱՅՆ ՍՂՈՑ Հ ՍԱՒՂԻՐԱՑՈՑ . Ի ՈՂՈՎՈՒՂՔ ԱՅԺՄ ՁՑՔ ՅՈՒՄ ԽՕՍԱԿՑԱԼԻՒ Ե, Ե Ղ ԻՑՈՒՔ Ի ՔՆՆԼ ԼԻՒ Ե՝ ՆՁԼ ԿՑԱՆՔ ՊԱՊՔՆԼ ՁԱՒԱՒՆՆ ՎՐ ԱՆՑԻՒՑ . Ի ՈՒ ԲՆՔՆՆ ՈՒՕՒ ՁՑԵՐ ԼՆՔ ԼԻՒ Ե՝ Ի ԿՈՂՄՆԱՆ ՊՕՒՈՒՐԿ ՊԱՒԱՆՆ ՎԱՆԱՁԱՆ ԾԻՐԱՔ

կոյսք յունաց։ Այլ ոմանք այսպիսի պարանին առարաղնիլ յօգնութիւն քոյ, բառարուժ ոչ են մոռացեալք՝ ոչ զմնձահատաւնն Աինեաս որդին Վեներիսի, և ոչ զհնչակաւոր գործս քոյ՝ ի պատերազմն Տրովադայ, ուր ընդանակնոյսը այնքանիցս անգամ՝ ի միջ ահագնաբարձ յունաց։ դու օգոտի հասարակաց՝ համայն յունաստանեայց։ Այնիր ուրեմն ոչ ջնջեսս և խորհիս զի ծերացեալ կոյսքս պատերազմի լինելոյն դատակիցք և կռուիւակալք քոյ։

Ընդ այնմ ասէին պատասխանեալ Իտոմինէ, յաս աջադրեալք են մեզ անգործանգամք. բայց ոչ միայն ես՝ ոչ են հակ եալք առնել օգնութիւն ինչ. այլ նաև վառաւորուն ասեմ զքեզ զոր ունի ի ներոյդ կառուցման իւրում, զարհուրեցուցիչ զնոր, և Հոյնեաս պատերազմ առաւել քան զայլ ամբոխս, պակուցեալք են ի մէնջ. ես միդաւոյ իցեմք ի դիմանալ յարձակեալ զաղատուելն իւրեանց։ Այլ և խորհին ես՝ կինք առարաղնեալ յայսմ ոչ ղեռնային բարբարոս, առաջնեմք զամբարտաւանացն մեր յառաւել հեռաւորս։ Ի մի բան. ամենեքին նեղչակք են մեզ. և այնորիկ՝ որք ոչ առնեն չէ մեզ յայսմ պատերազմի, քաղաքն կորանալոյ մերոյ, և նախանձն ոչ լինոյս մեզ զոք բարեկամ։

Ասաւ վերջաւորելի պատասխանեաց Աինէով. կամ լոյ երևիլ առաւել կարօղ՝ խանգարել զիարդուղելի քոյ, և մինչ հղեալ ես յարտաքուստ ենեմակայ երկիւղի և նախանձու զրպարտեալ քոյ՝ մնացիս ի ներքուստ քոնում կեանս։ զի հարկապրեցեալ ես դիմակալել այսպիսի պատերազմի միոյ։ Ի զօրավարէ և հրկնագլաւոյ զօրավարէ խոտանել. որ նոյն ինքն ձախորդուելի և ոչ կարացեալ ի դատաբարակել, եթէ ոչ՝ մնան ինչ. ուրիշ դու զգուշ ակոյս երկրորդի մեղ անկման և՝ առ ի ուսանիլ նախատառանել զչարիս՝ որք սպառնան առաւել մեծամեծ խաղաւորաց։ Ասէ ուրեմն Հոգալ ինձ. և պատասխանի միլատիոջէ միայն, եթէ որոց են ուրեմն այն քաղաքք յունաց, որք ոչ կամին զաշնակցիլ ընդ քեզ։

Պատասխանեաց Իտոմինէ, զկնաւորադոյն՝ ի ներոյնց՝ ի քաղաքն Կնոսոսեցոց, (ը) երկաք ամաւ առաւ յառաջ հիմնեալ ի

(ը) Կնոսոսեցոց, քաղաք Կղինկիոյ, ի գետաբերն Կառեպոյ. այժմ Հնդկաթերթ, Կափզիոյ։ Ի ներոյ եկեալ գնդապետ Օլիմպիոյ, ի վերոյ եկելոց գնդապետ Աինէով, ի

ի Յաղանէից, ի վեր այնոց ելիցէ. յորում համաժողովեաց զազգսն իւրեանս եւ զամենայն զաւրսն Արաբացւոց, (ք) ծնեալ յայնմանէ կանանց՝ որք մեռանէին զաւրականաց այս իւրեանց՝ մինչ էին ի պատերազմին Տրդիտայու. և յայնմ վերադարձան որք նոյ կանայքն այնորիկ ոչ զայլ ինչ մտածէին. եթէ ոչ՝ միայն զմանուկսն, և զղջալ զյանցանս իւրեանց. Այդ և այն երիտասարդաց բազմութիւն՝ ծնեալ արտաքոյ ամուսնութեան. ոչ ևս ունէին ոչ գհայր՝ և ոչ զմայր, ուստի ոչ քաջիկարդ ազատութեան. որոց և գոյիւ բռնադատեալ ի խառնիլ օրինաց՝ համաժողովեցան առ յանդուգնն՝ համարձակ և ամբաւշուտ զվարպետն Յաղանիէ, որ զիտաց շահել զսիրտս նոյն իսրով հնարագիտութեամբ, և եկին ի վեր այն եգիպտոս՝ ընդ այգոյ աքաղնեացի երիտասարդաց։ Եւ մի ոք կողմանէ ի Յիլ Թիեմ, որ ի պատերազմին Տրդիտայու առաջաւ զմեծ վիճաս, առնելով յինքեանս զնուաս Հերբիւէլ. ունէր սա ոչ հնոյ ատեն բռնութեամբ ցուցեալ զգործարսս Փեմիլեայի։ (ժ) Յիրաւի սահաւ կարծ զուարճ, բայց առաւել խնամատարեալ կոտ ամարկ քան զ Յուդանիէ։ Այլ ընդհանուր առիկեալ ունէր սոսո՝ նաև զգացաքն Այ ի լծաւիանէ. (լ) զոր խոհեմն Եւսեբիոս ի հիմնեալսն ընդ Փիլիկեացոց խրոց։

Այ հրակրնկաց Այնեաց. ուներա ուրեմն զՆոեմ (ւ) սոսո՝ ի Հեսպերիայ, և ոչ զիտացեր զբաժել զնա ի շահաւետութեան քոյ. Նոեմ՝ որ այնքանիցս անդամ առնէր զբնակ մարտնչել ընդդէմ Տրդիտայու. և ունէր ընդ քեզ այնքան բազում կամաւորս ի Հայաստանեայց Յոտնկեն, մինչ չարահնարեալն սոյնպէս ամբոխի. որք ոչ են ամենեն ի բարբարոսէ, եթէ ոչ՝ անաճառ միայն։ Վասն այնքան ձարտարք և հմուտք եղեն, մինչ զի հաճատեցին նմա ընդ կամ լինել բռնա

(ք) Ի ոտնձգէ. գաճաճ ինչ փերիքիոնդէ. այլ Թարգմանիչն, ի Աղուոյ.

(ժ) Փերիքլեա. այլ Փերիքլեոն. ի Թագաւորէն.

(լ) Աղեքսանդրէ. տարբեր ինչ ի ծովեզերեայն Թարգմանիչէն.

(ւ) Նոեմոր. որպէս Նեղոսն, նաւագներ Փիւնէի, ի Աղուոյ. Եթէ Հնդկաստանեայ վասն Եփրատայ նահանգին եւ ծագարագնացութեանն, եւ վասն Եգիպտոսի. որ ասի ընդ նմա՝ այլ նորին գործոյ.

բռնակալ Հաւսիլիոյ։ Հաւատարմացաւ ցանեաւք գնալ՝ ասէ Աննիբաղ. քանզի ինձ լաւագոյն գնա՛ ի փիլ. յառաջ քան զդալ նմա ի հիմնել զնախայտ իւր. և նախ քան վերընկալուլ զմեծ հնազանդաւորութիւն՝ յորմանէ զՀռովմ Տահաբեն ոչ ե մնացեալ նա գՀռոմն, և ոչ գիշանա խանդաղատաւ ե իւրոյ՝ զոր կա որդւոյն նոր ինձ լաւագոյն։ Ի զի դիմաւոր հարկա էորու ինձ մեզ տագնաքնել նոմա զնիքրայտ ինձ. քանզի այն պատերազմ բարեբաստ եղև՝ ի աստուածոյ աւետից՝ ի քէնս առ հասոյն զրացիս քոյ. որոց անկարուածն ունայն առաւելիցէ կարելի շինուցանել նաև զայն պատերազմ. վերակրկնեմ առնին՝ ինորոյ՝ ինձ ոչ ինձ հաղալ զատա, ՝ Ինոյն քանիցէ՝ խան դագատառ Հատանել՝ ընդդրկուած զԱննիբաղ. և ոչ կարէր խո սիլ՝ Ի վախճանի արտաքերիտոց Հաղիւ զանա զայսոսիկ, ոմ՛ իմատաւոր ձերուն առաքինասոյ յիշէ, առ՝ ի տագրինել զնմ՝ ոխայանս իմ։ Հատատանեմ առաւելիւ քաւանալ ինձ ընդդէմ այնց ամենից՝ որք Համարձակեցեալն խօսել ընդիս այնպա տատար երբեք գձեզ Հատատանիմ, զի ոչ ոք, նեմ ոչ դա մինչ կանա Հարկադրել զիս օրինել զՀաշատուիմ. քանզի յա ռաջագրեալ եմ կամ կորնչել, կամ յաղթել Հանցն ի շնամեաց իմոց։ Ոչդոյ իրաւունք են Հաստատ իմատանական խորհրդոց քոց, քան մանաւանդ ի իմոց ոխատակրուելիցն։ Ոմ՛ երջանիկ ի՛ լանաք, ոչ կարէա բնաւ մոլորիլ գուա ոմն գիս, բատարուա ունիս պատիւ առաջնորդ մեր։ Ոմ՛ Աննիբաղ գուա Հա նոր Հատ ատնեն. և ի քեզ են Հանցն իմատատիք ապ. և նոյն ինքն Ոմ նեղիլն Հա՝ ոչ կարէ տալ առաւել փրկուիա իրատատ քան զպա. նելն Հատատալիւ կատարիա. և տուր գնոմ որ ինչ իմ է. Հատ ատնեն ընդունելի գոյն ոմ՝ գորս պատկան Հանարիա։

Ոմ՛ինչ Հատատիչն պատկր՝ լուեալ եղև յանկարծակի ամ բոխնեալ շաւաչնեալք կատաղ. խրնոջիւք ձիոց. երիւրալի ձիւնեալք մարդկանց և հնձուածք փողոց, որք լցու յանկին զօդն պատերազմական ոգեառիաւ։ Ոզդակիչն Ոմ՛ինչ ոմ՛ինչ ոմ՛ինչ. ահա Հասիչ ի՛ հնամիք՝ որք մեծ իմն ընդառնալ ձնոն պարհաւ՝ առ՝ ի վտարել զՀաս տատատ կրծից՝ զան ի պատրաստել զՈա լինել։ Ոնց և ահա ձերք և հանդք հրատարակաւ երեւին ա Հաքինեալ. եղուկ մեզ ատ ինձ. զի՞նչ պատճառ ի՛ ոմ՛ զրկելոյ մեզ զնիւթ ի հայրենին մեր՝ զրպատաւորն Արիտէ. հետևելով ա

պեր

պերճանիկ Թագաւորի միջ՝ այդ բանդանելով զայնքան ծովս՝ առ ի հինիլ քաղաք մի որ ասի զառնալոյկ յանձինս, որպէս Տրդատայ Տեառնէն՝ ի վէր նորամբարձ պատուական՝ ի մէջ լայնատարած դաշտին՝ փայլատակելով ընդդէմ արեգական. զի՞նս և զդրահս, զաղեղս և զվահանս ի շեմամբ, և խոտորելին այլ ընդ Տեառնէն նամնատիս՝ ի խառն՝ ամբարձեալ և զինքակաս, որ ձախ կէին զերկիր իբրև զառատարտոյս հասկս, պատրաստեալ յինդնայէ, ի գաշտի իւրում՝ ի հիւսիսոյ ի հեզոզական ջերմուհեի ամռնայնոյ, առ ի վարձատրել զմշակս, մի՞ համայն աշխատանքն իւրեանց։ Զի ահա տեսանի՛ն վկայս զինեալ հաւատս առ ակնքն և նմանութիս զիւրաքանչիւր ամբոխս՝ ահիւղ ի պատերազմի։

Ահնեմ՝ եղեալ ի վէր բարձր ըրդոն միջ՝ առ ի առաջել և առ բացայայտ ձանաչել զնա. որպ և Խոսմէնէ՝ ըստ ահեղոյն գինի՝ Հաւիր ի՛ ի վեր անդր՝ հատս եհեալ ի կողմանէ միոյ զինչ[illegible]ի՛, և ի միւս կողմանէ զ՝ի՛սեղ օր՝ ըստ փախել բանի՛ որպ ու իւրոյ՝ զի զիւրինս ձանաչել զ՝ի՛սեղ օր վէր յարգելի և փառաւոր ձերբալեն իւրոյ՝ Հատ առեալ՝ առա զանկաց Ահնեմ՝ հաւատացիր ո՞վ Հատ՝ Հ՝ի՛սեղ է՛ ի՛ և ի՛սեղ օր հաձեալ լինի՛ն միայն ոչ օգնելոյ քեզ՝ ահա ճանկիկ ձեր որք առեալք են զինս ընդդէմ քոյ. և ի՛ի՛ ոչ խա՛ քեմ զնա՝ միւս խառնք զինուորս որք դան այնպիսի բարբոք իմն կարգաւ և հանդարտ քայլիւ՝ ան որք ի՛ ակն զ՝ի՛ծնայոց ոգ, հրամայեցեալք ի Տիրանէ՛ի՛ Աբեմն ահա ամենեքեան ընդ՝ի՛ քոյ, և ոչ ոք ի զրացի մի՝ ի կոմնանա յայսոսիկ՝ որ ի՛ աղ քոյ՝ ձայ քոյ՝ չկան հղեալք ի՛ ձանաչք քոյ։

Ա՛ահնեմ զանա զայսոսիկ՝ ի՛ Ահնեմ՝ ի՛ բաչերուէ այնմիկ բրդան, և ընդ ամայ դէմ ի՛ մի դուռն քաղաքին, ի կողմն յորու՝ ի՛ ձանաչք ընդառաջելոյ ի՛ն՝ և նա քանալ զդուռն, Խոսմէնէ ասէ՝ ձ՝ ի՛ սեմական ի՛ն՝ ոչ համարձակիւ դուռ հարցանել ի՛ զի՞նչ կամ նշանակել՝ Ա՛ա Ահնեմ նշանս ձեռամբ՝ ի՛ ոչ որ խորհիցի հետ ի՛ն՝ քանան, և դնաց ընդդէմ ձանաչ՝ ի՛ Օ՝ասմանան ամենեքին՝ ի տեսանել ի՛ այր մի՝ միայնակ նեղիցեալ ի՛ն՝ քանան՝ Ա՛ցոյց նմ՝ ի՛ հետաստա՛ նէ ոստ մի ձի՛ ելանել՝ ի՛ նշան խաղաղ ի՛ն՝ Զ՝ յորժամ մի՛ ձեցաք ի՛ տեղ ինչ՝ յորմէ կարէր լսել առնել ձայնս իւր. խնդ

բնաց՝ ինձոցուն Համաժ ազգիկ՝ ի մի՝ բոլոր դլխապիտացն զօ-
բաց՝ Ոչ փակել համայն յառաջադէմ դուժարեցան, եւ որոց
խօսեցաւ այսպէս։

Ո՞վ արք առաւաքերաք դուժարեալք յայդքան ազգաց,
որք իբրեւ զծաղիկս բոլորջին՝ ի փարելս մեր բրձն Հ ոսկի լինաք.
դիտեմ ես, դի զայք ոչ ինչ ակնալք առանելով ոչ՝ վասն օգտի
Տասարակաց ազգաս ելեք. զոմի՞ զքանդացուել ելի ձեր։ Ոչայց
Համբերութիւնք, դի մնասուցիչ ձեզ զիջոյց մի դնի բրձն առ՝ ի պահ
պանել զազգասեր ելի և զպատիւ Համայն աշխարհիս ձերոց, եւ արդ
հնդիկ գործեն մարդոյ։

Ո՞վ Նէսեօր խոհեմ՝ Նէսեօր, որ երբ ես՝ ի մէջ սպանող
խմբի, զիտակ իսկ ես ելի՝ ոչ ինչ ես ելի պատեհագոյն,
Նաև ինձանդ այնոյսիկ՝ որք յարուցանեն իրաւունք եղելի պաշտ
պանել ելե զայդ։ Պատեհագոյն ես մեծն՝ ի չարեաց՝ և՝ ի պատժոյն
նոյն, ի տանջելն գնորդիկս։ Կիտես՞, դի ոչ ես մոռացեալ
բնաւ զայնս՝ զորս Հայեաք կիսկղեն ցսասան ամն, ընդդէմ ելի շէնա-
պատեհագոյնին Տրդհատացոց։ Ո՞հ, ոնդի հերձուած՝ ի մէջ գիսա-
պետաց. ոնդի անհաւ գազէ բազդի. ոնդի կոտորածաք Հայոցն՝
՝ի ձեռն Հելքի օրի. ոնդի ելի շէնաւ ելե՝ ի մէջ Համայն առա-
ջնոյ կարօղ բազաքաց՝ պատճառ պատեհագին յաղագս յոյժ
յամենցնան եղ ազատութ իւրեանց. որոց՝ ի զատանէն՝ ի պատե
բազմի՝ ոնդանք նահաբեկիք եղեն՝ ի վերջոյնելոցն. յի՝ ի բարձ
բանեցուցաս Հաճիտելի. (խ) ոնդանք զոմն զոյգ ելի մնդհ՝ ի
մէջ բազմոց տնուանոց իւրեանց։ Ո՞վ ոնդ ուրեմն՝ ի բարկու ե
ձերում յարուցիք զՀոյտս, զերկիր ինոյն Հողեկոր ատու
Ո՞վ ամբոխք Հնդկաբնակ, ապշեալ ելե, չուռ ձեզ ամենեն
այնպիսի յայտնի անահաւ ելի ի ելշտա։ Հնդուած ես ի Տրդհատ
գանդի՝ ի մէջ մնդհոց. բայց վն Հաւնոյ՝ յոյժ բարձոք լինէք,
եթէ ունդիկ ձա տակաւին զամ շահագործանն փառաց իւրոց.
և հնդուցիչն փարիսի՝ տակաւին ոչ պակասիկ խաղացուել ելե
զանարդ տէր իւր՝ եւ Հնդնդի։ Ո՞վ Յիսուսեան ես, զոր ես
Հար ժամանակ ապէրջանապաշտ ելե ոչ ոնդ ի կղզին Լիմ՝
նոսի (Լիմնոս) ոչ ելինչիս բնաւ զատանելոց Համանման ձա-
խող

(խ) Հաճիտել. գերեզման սրամարգաձև նշանագրով Հնդիոգիպտեան, այ՝
Հնդուստան, ուր ամէն նշան գերեզման պատկերէ ոսկեայ։

խորհուրդ էր մի, ի միջ միոյ նշանաւոր պատերազմի. Գիտեմ
ես լեզ ամբոխին | ջանիկայու՝ ոչ ըստ աղմուկ զգացին պատ-
ճառ աւ երկար հետամտանդ լեզուաց՝ և զիմոյ
բաց իւրանց, որք գնացին ի պատերազմն Տրոյիայու. Ոմ
Էնիք՝ որք անցեալ էք առ ի հետսի բիայ. յայտ խոհ է, զի
այ ասեզափոխեցայք դուք, եթէ ոչ՝ վն ժողովուրդ ախորդուե
միոյ, որ հետևեալ եղէ ձեզ ի պատերազմն Տրոյիայու։

Օ՛ւնի խօսելոյ պատա՛ յատաջեաց Ագնեղօր դէպ առ Փի
լիացիս, և Էնիսեղօր՝ որ ձանաչէր զնա, եղ ըստ առ ջ, ոչ ըստ
զմիմեանս։ Ագ Ագնեղօր՝ ասէ, քաղմամբ ուրախ եղէ իմով առ
աջեմ գալոդ։ Ամէն քաղաք ես յորս տեսի զձեզ յառաջնում
ծառազդի ի Փիլիոսէ, (ծ) ոչ ունէի յայտնի եղեզ ոչ զամս
հնգետասան. և նախատեսանէի եզ՝ լինելոց ես դու այնպս
իմաստուն, ոյզ և լեալ իսկ ես գիտեմ։ Ասացի գնալ պատերազմիս
ոչ ժամ դանիս յայսմիկ տեղի։ Ագ ըստ ես ուրեմն միջոցք՝ որով
կամիս եզիլել զայս պատերազմ։ Խոստինդ տեսիցես զմի ի քոս
զալ ի վերայ իւր, իսկ մեք ոչ խնդրեմք զայլ ինչ. եթէ ոչ քոս
զալոյն իւր. և իւրաքանչիւր ոք ի մենք ունի զմեծ իշխա հաշտու
լեզ։ Ասացի ոչ ես կարեմք դառնալ հաշտուսլի՝ մինչև ոչ
առեալ նա զնոմ խոստումնսն իւր, դէպ առ աւել մերձակայ դրա
ցիս իւր։ Հաշտուի մեր ոչ լինի ըստ նմա հաշտուի մի հաշտուի,
այլ միայն օդուտ նմա՝ ի ցրուել զիսպահցու լեզի մեր, որ
միոյնակ ապստամբուլ մի ոչ առնելցուզ։ Ասացին եղոյզ նա
համայն ամբոխիկ զդիտումն ամբարշտաբարս իւրոյ՝ ի գնալ
զնոր ի գերուլեզի, և ոչ եղոզ մի զոյլ ինչ միջոցս ի պատերազ-
նել զաղաստուլեզի մեր, եթէ ոչ ջանալ առ ի կոչնանել զնոր
լեզաքսորուլեզի իւր։ Ագ ըստ զի վասն ասնչաստուլեզ
իւրոյ՝ ժողովեցաք ի միասին, կամ կորուսանել զնա, և կամ զն
դանել ի նմանել զոչ ծառայուլեզ։ Արդ՝ եթէ դու կարես
դառնել զնոր ինչ զի կոպացուլ համաստ նմա. և համաս
տել զբարեգոն հաշտուի մի, քանզի ամենայն զոր դու առնուս
նես առ, յօժարուլեզ ի քաց արկանեն զնոր, և խոստովան

(ծ) Փիլիոս. էր տեղի ինչ Պելոպոնէսոյ Էլեայի, ներքինակողմն
ինչ | Իլեսոյ. էր Ագեսլաոս Լակեդեմոնացի, եւ Նեստոր. այլ ընդ ոմեր
եղեալ իմաստուն, ի տուին Ոմերոսի։

լինիմ ուրախութիւն. եթէ գերազանցեալ ևս քո զմեզ խնամատուութիւն։

Պատասխանեաց Ինդեմ օր. ոչ խնամատուեմ Ինդեմի, զի տես դու, զի Հռովմ հաճատացեալ է ինձ զորդին իւր Թեվեմբր. երիտասարդս այս անհանդուրժ ի չայտնուի նախասահմանեալ ժամուն հոր իւրոյ, եանց ի Փիլը, յիջևանել ի տուն քոյ. ուր բնակարար զնա համային նշանաւոր՝ որ կարէ ակնկալեալ լինել ի միոյ հաճատացեալ բարեկամէ հօր իւրոյ. մինչ դի ետուր քեզ զորդին քոյ առաջնորդել և ընկեր բակիլ նմա։ Ալաւ չետ այնորիկ զերկար ճանապարհորդութեան ի վեր ծովու, ետես զԱնկիա՝ զՀռիքատոս զիշղին Կիպրոս, և զայն՝ որ Արեւտայուց, ի վախճանի հասուցեալ կամ մինաւանդ լեռ ածք արկին զնա ի կռզմուեան այսոսիկ ընդուստ կամէր նա վերադառնալ յԻեռուսաղէմ։ Արդեւն եթարց կարծեաց ժամանեցեալ մեք ատ յարմարական, առ ի վաստրել ի ձէնջ սարսռելի և անգութ պատերազմին միօ. Օ եթէ աշա ոչ ետ Խոսմինէ, այլ որդի խնամատոյն Հռուխի, և ետ, որք պատրանաւք ձեզ վերծամ իբաղ որք լինին խոտոտելոցն։

Մինչ Ինդեմ օր խօսէր այսպէս ընդ Ինդեմի օրի, ի մէջ համաձուռնարեալ զօրականաց, Խոսմինէ և Թեվեմբր ընդ համային գնեն ուսումնարեալ զօրականաց, Խոսմինէ և Թեվեմբր ընդ համային գնեն ուսումնարել Արեւտացոց հայհոյին ի բարձրեալ պարսպաց Ինդեմի. և սպառեն գգուշութիւն ինչանակիւ, եթէ ոչ ընկերակցեալ լինին բանք Ինդեմի օրի. և բաղձային ի լսել զիմաստանական զուսցուածս նոր եթէ երկուց խոհեմագործ ծերունեաց, Ինդեմի օր միշտ հաբաստացեալ էր յամենից զոլ առաւել փորձառու, և առաւել զոհ ինի ի համային եղ ազատօրացն Հռունաց. Օ ինդեմ միշտանկ մինչ առնէր պաշարումն Տրօյիացուս. որ բարկանէր զդոյ ոանդ բարկութեամբ Աքիլլեայ. և զՊարտաուեմի Ինդեմիոնի (ի) զհաստուեմի Ինդեմի. (ե) և զյանդուգն վտահուեմի Տեմոֆոնի. Ալ ասն զի քաղցը հաճատացուցանէր բանիւ իրրև զաուս մեղր՝ բզկանին ի շրեմանց նորա, և համակ ձայն իւր՝ մանն առնէր ունկն զնել ընդհան համային հակապէդ։ Մինչ զի երբ

(ի) Ինդեմիոնի. քաղաքար Ինդեմի. ոչ էր ընդրեալ սպարապետ զբան յոտնաց՝ ի պաշարումն Տրոյեայոյ։

(ե) Ինդեմ. ուրեք Օնդեօ քաղաքորէ Լօրբեայի. սա քաղաքապետաց ընկերացաւոյ՝ ի պատերազմն Փաղեստի, զինչ ասեցաւն Տրօյեայոյ, քայց պատմիցեալ յոյնոյ մեզ։

երբ՝ ինքեան բանալը զերան իւր՝ նք ամենեքին լսէին, և ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ նա՝ որ կարէր հանդարտեցուցանել՝ ի բա-
նակին՝ զապստամբեալսն զասենեկի անհամարձակս լինել։ Յորժ ելեւ
սկսեալ էր նա զգալ զիշատակութիւնն ցրտացեալ ծերութեանն. բայց
տակաւին քանք իւրեանց լի զօրութիւն, և քաղցրագոյն։ Պատմէր
ձա զիւրս անցեալսն՝ առ՝ ի զարտահարակիլ զերկուս սարդս վտրձա
առելիէ ի բոլ. բայց պատմէր նա լի շնորհօք եթէ և էակ ոչ ոչն
ինչ իշխանաբար։

Ի բոլորէ հինաւուրց՝ հիմնարկի ծերութիւնս այս եղեալ եթէ՝
կորուսեալ ունի զինարիր գովասանութիւնն և զվանմանութիւն
իւր, համարձակագոյս եղեալ։ Այնուհետեւ, զի ծերութիւնն առա
ջիւր սկսեալ և անկեալ առ ընդհակառակ ծերութիւնն։ Այնուհետեւ,
որպ երկիւր եթէ ամէն իւր յարգելոցն էին զօրութիւն և զոյժ ներ
բարեխառնեալ կազմուածոց նոցա։ Հանգիպ բանք Այնուհետեւ որ-
քան և իցէ ինն յամրաչարժք և պարզք, սակայն ունին զոմար-
եղութիւն և սիրողութիւն՝ որ սկսանէր պակասիլ միւսոցն, և այն
ամ՝ զոր ասէր, էին կարճք՝ հատու՝ և զօրիգք, և ընաւ ոչ վեր
բակիհնէր, և ոչ պատիժ լինէր ամենեսեան, եթէ ոչ զոյն՝ որ հար-
կաւորն էր. և պիտանէր՝ ի վնաս։ Յորժ եթէ պատուիրութիւնք ա-
սել բազմիցս անդամ՝ գիմ և զնոյն իր, էր առ՝ ի տպաւորել՝ ի
միտս ունկնդրացդ, և կամ՝ ի հաւաստեցուցանել. առեալ
զնոսա նոր ինն կերպիւ, և կամ՝ այլոց ինն համանմանեալ։
Անէր նմանապէս՝ ոչ դիտաւ, ոչխ հաճոյական և հրճուալի
կերպ ինն, յորժամ կամէր առնեսեանել՝ ի պիտոյս այլոց, և
կիմաս՝ ի ուսուցանել զսա արկայս ինչ առնելոյ և չնորհա-
Երկոքեան յարդելի ծերութիւնքս՝ եղեն այնպան հանելի առ
սրան ինն բոլոր համարձակեալ ամբարիշտ, մինչ զի համայն
գաշնակցեալ ի շնամիք Այսպէս՝ եւանէն գիմեամբ, առ՝ ի
առանել գնոս առաջ՝ ի մեռոյ. և չանացին լսել զիմաստնական
բանս նոցին Այնոքա և Լուսինք, և իւրքն ամենեքին բռնաբա
բեին զինքեանս՝ լուրջ հայեցուածք, և անեղարեալ ճկատամբք
ի բնութիւն, անշուշտ իմանալ եթէ՝ զի՞նչ նշանակէին, և զի՞նչ
նշանս ցուցանէին շարժ ժեռնք, և երեւմունք դիմաց նոցա։

Ա՛երջ Տաններորդի Գրքոյ։

ՀԱՒԱՏՔ

ՄԵՏՄԱՆԵՐԻՆ ԳՐՔՈՑ

Ծանեալ պիտիւ լինիմք ի զէպ գործակցաց. Խոստանամ զերծ ընդ՝ որ անցանիմք ի ձէնջ նոցա, սակ քանալ զհոտառ Աւետեաց. Եւ գնաց իւրմանէ սա Աստուածոյ ՝ Հերմոգենէս իւր յանձ հաստատեանէ ընդունել գաշակցեալսդ՝ զպայման խաղաղութեանէ, որ յաւուրս էր ի ձեռանէ Իսուսեանէ. Ասոնէն բ-գաւառս այսուհի՝ որպես քաղեմ, ի Աւետեան. Իսուսեանէ ընդունի զսա ամ ոք պարտեցեալ էր. Տուեալ էինք փոխարէնսդ պատանդս ձեռանդ. Եւ առանձին ընդհանուր ազգաց ՝ ի զէպ զսմին՝ ի զէպ հաղորդեան, Եւ ի զէպ քանալին, սա ՝ ի վերադառնալոյ սոցին պաշտօնեայսդ.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԼԼԱՄԱՔԻ

ԳՐԵՑ ՄԷՏԱՖՐԱՍՏԻ

Յայսմիկ վայրի Թէլեմաքոս անհանգուրժ դոլով զանխաւսափելիս՝ ի բազմութենէն որք շրջապատեալ էին զինքն և ընդհացեալ ի դուռն յորմէ եկեալն էր Աննեմօր ետ գնա բանալ իշխանութիւն։ Իսկայնէ ելեալ հաւատացեալ գնա տիւք կոչմն զարմացաւ ի տեսանելն գնա արշաւել ի բանակ ընդ ամենայն, և ժամանել մերձ Նէսեմօրի։ Նէսեմօր ձանձրացեալ ընդհատուածէ նմա, բայց ծանր իմն քայլիւք, և յաւժր ի գնալ քնիաշնուլ գնաւ Ա՛ձայարկալ Թէլեմաքի՝ և ի հասանելն փութալով զպարանոցն ընկալաւ գնա ներ բազկաց իւրոց, ետ զոր կարելի էսոսկ ինչ։ Ա՛ր քնդանի զոչնաց, ով հայր իմ, (ոչ երկն չեմ կոչել զքեզ հայր· ըստորում ձանօթ ոչ վի բազմա նելոյ զձմարիտ հայրն իմ, և բարեբարեալք՝ զորս ցուցեր ինձ, տան իրաւունս պատիկ խանդաղատ անուանն միոյ համարձակու եմ։) Հայր իմ, սիրելի հայր իմ. վերստանալ զքեզ ոչ, եթէ կարիցէ պատուս վերստանել զՅունլես. եթէ էիցէր այլ իմն իբ՝ որ կարիցեր միթէ ասել զնա պատիկ զառն յանդամանել, լինել սա միոյնակ զտանել ի քեզ այլ իմն հայր, որպէս զնոյն ինքն Ձեուլես։

Նէսեմօր ի սոյն բանից՝ ոչ կարաց արդելուլ զարտասուս իւր. և տեսանելով զայնս՝ որք Նէզելէն լինէին հիանալի իմն շնորհիւ ի վէր պատից Թէլեմաքի, խարեալ նզնա զպատանի իմն ուրախութեան։ Ոսկ զնդիկուելի՝ քաղցրութեան՝ և ապնիւ վստահութեամբ պատիկ անձանօթի երիտասարդի՝ որ ընդ միջնորդս էր արդ

խմիք

[illegible] պաշտպանութեան՝ ի միջ այնքան զօրաց [illegible] ապրիլ
զայդ գնացից զաշխարհիցս . որը և ասէին ոչ է սա որդի պամիկ
ծնեալ նոյ. որ ևկն խօսիլ [illegible] այսպէսի զօրի . այլ առանց կարծելոյ
մի և նոյն իմաստ [illegible] երկուսին՝ զանազանեալ միայն հասակաւ
որոց միոյն՝ ինոգունդ է՝ ծատիկին, և միւսն բնիկ առաուտիկ
գհասուն պատուոյ

Ինդեօր ունելով զգազաւմ հաճութեան՝ ի տեսանել ըզ
խանդաղատութիւն՝ այսպէսի որով ընկալաւ զնմանեալ . ար
դեւնամարեալ՝ ի տոյն երջանկի դիպուածոյ՝ ասէ ցնա. աշխա-
սիկ որդին Յունիսի յաւէտ սիրելւոյն բոլոր Յունաց, որ և
նմանանայ ահա և քեզ այսպէս սիրելի. ոչ իմաստութեամբ՝ այս-
պէս, զոր տամ քեզ ահա ոչ պատանդ, և իրրև զրաւ մի յոչ
պատուականն որով կարես դու առ հաւատարմութիւն խոստմանց
Յոսմկնէի՝ Յարձակ զատեաղիր դի ոչ կասիմ զայն հորուստ՝ որ
հօրն, պատահիցէ նաև որդւոյն, և կամ ես՝ անբաղձն փչեն-
լութիւ կարիցէ յանդիմանել զինեմօր. ես զսիրելի ունի զոր-
դին իւր՝ մի ամբարշտանար նորոյ արքային Ալինեմի. Ընդ-
այսմ պատանդի՝ որ ինքնին ևկն ի միաուագանել զինքն, զոր
և ածէք սիրոյդ խաղաղութեամբ առաքեցէք առ ձեզ, սկսանիմ՝ ոչ
ամբանիք զուսմարելոյ յայնքան ազգաց, առնել առանձն առաջոր
կուի իմն՝ ի հաստատել զձեզ առ ի միշտ խաղաղուի մի կացուն.
Ասոյն անուն խաղաղութեան լսելի եղև չիոմեանալ ազգի
իմն զոս առ զոս յաւէտ կողմանց . և համայն զանազան ազգինքն
այնոքիկ զողջոյն ի բարեւութեան, հաճատարոյն կորուսանել գժա
մանակն յորում մինչ անկէր պատերազմիլ. կարծելով թէ՝ ոչ
ոչ առնեն զայս ամ խաղացուելոյ. եթէ ոչ թուլացուցանել
գցասումն նոյ. և կամ՝ վախուցանել զամար իւրեանց՝ Անա-
ճանդազոս՝ Անտուն բնացիք առանձին անհանդուրժ արար, խո-
կալով թէ՝ Յաւելին յուսոյր միւսանգամ և խաղալ գնասու
Ասոյ բազմիցս գնմ զրկին նոյ հասանել զանա Ինեմօրի.
երկնչելով թէ՝ գուցէ խմաստնական բանք նոր զաղջացուցցեն
զազգիակից իւրեանց. և սկսան երկայել ի Յունաց՝ որը կին
անդ ի ժողովն. Տեսել Ինեմօրի թէ՝ անմոպարեաց ամիլ սոյն
երկայուելոյ առ ի արիանել հերձուածս ի միաս բոլոր ամբոխին,
Ստուգեմնեմ ասէ՝ զիր Անտուն բնացից, ունել իրաւունք
ջոս գանկասելոյ և խաղրելոյ զազգինուելի ինչ, զիր չալ ասցի

զարս կրկնին. Բայց ոչ են իրաւունք ամենն ին, զի Հոգին՝ որք են ներակայք բարձոք կանոնաւորեալք ի սուրբ կոզմունս, եւ յետ երկրպագ եւ նախանձախոց առ Հնազոյն ամբոխս երկրին, այլ ներշնակարար պարտին Հոգիք լինել համաձայնք ի միջի իւրեանց, և առնել զինքեանս պատուիրել յայոց. Պարտ է նոսա՝ զի լեզին մեզ բարեկարգ. և ոչ մոռանալ ամենն ին յափշտակել զերկիր դարացաց իւրեանց. Ի-խառն եւս, զի Յոսմնէ ունեցաք ապերջանկութիւն, ի տալ ձեզ սուն սուտ եր. Բայց դիւրին է հաւատալ ձեզ. կամ վատրել զերկրացս ի ձեր. զի ահա ի գալմանք՝ և եւս. տամք զձեզ պատանդ. պատա սխանեալ ձեզ զհաւատարմութիւն Յոսմնէի. Ի-նամք Ջք ի ձեռս ձեր, միոյ ցայն՝ որ ձեզ խոստացեալ համարձակ իրք՝ հաւատարմանալ լեզին Լատինաց. Ի-խառն, ոմ Ի-նամ ոյր, այն ոչ զձեզ պղտրացուցանէ, և պատ. զի զերծոմորք Արիստացոց կայան զանցս Լերանց ձերոց՝ դնելով զերկաքաղս ի կապ միում. զի կարիկին յարձակիլ և մոռանալ ի միաս ձեր. քանիցս անպատ և հաձիչք նշ. յերկիսիր՝ յորս դուք ձի կու ացեալ եք. Ի ոզով նշ զՏրէի երկիրս՝ որ առ ամն ծովու. Ի-նոյն կերկրէ՝ զորս Արիստացոց ամբոստացեալ բարձր աշտարակաք, և ի զինուորական արամբք, են ձնմարիտ ենեմակայք պատերս չի Պատասխանեցին ինձ ուրեմն, զոն եւս այլ ինչ իրք ի ձէջ ձեր՝ և ըսցոյ.

Հոգիժամ զԼատինան Ի-նամոյ ըինացոյ՝ յառաջ մատուցեալ խօսեցաւ այսպես. ամենն ին ոչ ուրեմն զերկրագործ մեր զայս պատերազմին. վիպք են մեզ ածք. զի ոչ մերժեցաք զնոսա ոչ յորժամ Հաշտեալ ի փախեաք ի միջի Թագաւորացն ոչ յորժամ Հաշտեալ ի փախեաք ի միջի Թագաւորացն վերստին անդրադարձան զնոսա. մեր զրոյիւք ամբարշտեցանեն Արիստացոց և մի անկարելի եր՝ ուր կոչին զմեզ նշ Հաշտեալ այսու Հետև երդմանց նոյ. Ի-զոր անդրադարձք են, որք ածին զմեզ ակամայ յատաձիանին սուրսափելի ինն Տարկաւորութեան, առ ի կանչել զյուսահատ յուսալաղթութեան ընդդէմ իւրեանց. զի ոչ են կարացաք պլտով կերպիւ որոնել զպատճառս մեր. Եթէ ոչ կորուսանէք նորին. Ի-նգի ցորքան պատրաստեն նշ զնոյն կերկին՝ երկնչիմք միշտ, Եթէ նշ կամերով յափշտակել զերկիրս մեր՝ խորհին զնել զմեզ ի ծառայութիւն. Օ ի Եթէ ձնմարիտ էիք Եթէ նշ ոչ խորհէին, Եթէ ոչ կամեալ ի խաղաղութեան իշ դրացիս իւրեանց, շատանացին զնոսա՝ զորս ետուք նշ Թագոյ պաշտպանաց. և այլ ոչ

եւ ջանային պահպանել զնոյն կիրճն առ ի մոռանալ երկիր մի ընդ միմեանս առաւել. որպէս եւ ոչ ցուցանէին զնոյն ինչ հպարտութիւն, Քանզի զուտ ոչ ձանձրանայ ինձ՝ ոչ խնդրատուն ծերութիւն, զոր մեր այս արդարեւ միջոցիս մերսիք ուսոյ ձանձրանալ զնոցա։ Զսա ուրեմն՝ ոչ այր սիրելի ոչ։ յանձնուցանել զարդասէր եւ գիտակաւ պատերազմին, քանզի որպէս Հնարիւ երկայ ոչ կարէ բնաւ յուսալ խաղաղութիւն ի մեզ հոգւոյս։ Ոչ ազգ ազգի՝ թագաւորութեան եւ անդուլ, զոր բարեացեալ նոյն առ ասելոյնն առ մեզ, ի վերոյիլ զնաղապղութիւն մեր, եւ ի պատճառ գնալ զնոյն ջանացն մերոյ։ Զայդ գիտի պատճառելոյ զմեզ՝ ոչ ոչ ածք, քանեւ առնուք յիւրմէ զգիմ ի միջոց. ասիացն ոչ լինիք պահապան արդարք ընդդէմ քանզիմացդ մերոյ՝ քան որ ընդդէմ մեր։

Հայոցմէն բանի բազում ամբոխն երեւեցաւ շարժեալ ի բաց կուգէ, եւ քանզիւր քանզ։ Ասացեալ, յի հերձուած, եւ գիշերնի ընդ անայլն գաս առ գաս՝ առ ի բորբոքել նոցա սրտից գցառուածն զոր Աննեղ ջանայր շինուցանել. որ եւ վերակրկնեցաւ զբանս իւր պատճ ։ Ելեալ ոչ ունիցէի առնել ձեզ զայլ ինչ, եթէ ոչ լոկ խոստմանեաս, կարի՛ք բացասել հաւատալ ձեր քանիցդ իմոց. բայց ես մատուցանեմ ձեզ զերս հաւատոյս եւ նեք կայք։ Ելեալ դուք ոչ բարւոք ունիլ վն պատանդի ի Թ-ն լամնոյ՝ եւ զիս, առնեմ նշ առ ձեզ այլ ես զերկուսեան առաւել հաւատոյ եւ յաւէտ արժանաւոր Աբեսաղիա. բայց ուրիշ իրաւունք են, զի եւ դուք ի կոդմանէ ձերմէ՝ առջիք նշ նմանս ես պատանդս ։ Ունին ի ասէին ի խնդրելն Հարաւատաբար ընդ հաշտուիլ խնդրել զնա եթէ երկիւղ զի, եւ առանց նոյնատուն խնդրէ նա զհաշտուիլ, ոչ զուտ եւ ասէք խնդրել զնա խոհեմութեանն եւ բարեկարգութեան ։ Քանզի ոչ զնա եթէ ոչ զերկիւղ կենդ մեզ, եւ կամ զնա անգօրութեան, ասեսանէք զնա՝ որ սպառնացեալ լինէ մարդկանց ի պատերազմի. որպէս զնա ի պատերազմի է նա՝ կամ կռնչել, կամ յաղթել։ Քանզի հանի նախատանք զերկիւղ հաշտուիլ քան զնոյնոցիկ յաղթանակուն։ Հնարաւ առնուլ երկիւղ զերկիւղ յաղթել, քանզի ոչ ունիցէ զերկիւղ եւ լինել անբան, եւ ոչ բնաւ առնել կամել ապաքինել՝ եւ ուղիղ զնախատանս իւր։ Արեւն ասա սուր ի ձեռն հրաւիրէ զձեզ ի հաշտուիլ, եւ ոչ կա՛ի բնաւ վերադնել զպատանդս իշխանաւորիցն։ քանզրում ոչ առնէ պատասխանի խիզախ հարկադրեալ հաշտուիլ ի մի։ Ա-

կամի զհաշտուիլն ի՛ յորում ամ կողմանք իցեն հաճոյք. և
զերջասցին ամ խոհեմք և նախանձք. և հանդարտասցին ամ յոյս
մուռնը, և ապաբինասցին ամ կասկածելի անհամատարմութիւք.
Ո՛ւմ բան՝ ունի զայն ամ բարի կամողս լինիս, որոյ զի հա-
ճատի եմ, զոյս դուք եւս կամիք լինիլ. և ոչ խոսիմ զի այլոց
քրաց, եթէ ոչ՝ ի համատեղութեանել ձեզ, որ ոչ ի դժոխարին
եթէ կամիք, անվհատով և հանդուրժ ժամք լսել ինձ։

Ոչ ամարուք ուրեմն զի ամենիք քաղաքացիանդք. և զի
զլեսպանաց պատիճ խնամատուն՝ և պատիճ միարանք։ Ոչ ամա-
բուք, զի ես յատակ արիւց՝ ի կողմանն Յոսմինէ. ոչ ի իրա-
ւունք, զի կարիցէ ես մոռանել յերկիր զրպաչաց իւրոց. նման-
նապէս և ոչ ոք զիշ՝ զի զրպաչիք իւր կարիցեն մոռանել յիւրեն.
Համբերատ, զի կիրճքն պատրիճ՝ որք ամբողջ ի ներս բարձրարձր
աշտարակք. իցեն պահպանեցեալք յանդորր զօրաց։ Ոչ
զուք զի՝ ելեալ ոք և ջինջոլեալ՝ որք ի յուրնակատ սերնդոց, բայց յոյսիվ զիպուածոց բացորոշեալ ի՛ զձեզ ընդդիմ
Յոսմինէի, այսու եղանակաւ ոչ կարիք լինել երիցաց, ի լի-
նել առաւել օգտակարք ի՛ շահատհատուիլն ձեր. զի այն որ շար
ժիչ զձեզ, է օգտատհատուիլն հասարակաց, վասն խաղաղ լինել և
ազատուիլ Հէնսիլիոյ։ Զուք ինքնին լսեցուք ուրեմն պատ-
պանք՝ և պահպանիչք անդիցին այնոցիկ, որք են պատճառք պա-
տերազմի։ Յանգն ոչ ունիք զուք տակաւ օգտատհատուիլ յոր
գելոյն, զի հինն ամբոխք Հէնսիլիոյ՝ ի կործանեսցեն զԼա-
լենիէ, որ ի նոր տերութիւն ի՛ Հռոմայ, հաճանիմն այնց՝ զոր
զուք ունիք հիմնեալք, մինչ կամիք պղծել զի Յոսմինէ մի՛
յարիշտակեսցէ զերկիր զրպաչաց իւրոց։ Պաշտպանք ուրեմն հա
մանկաւուիլ լինի՝ ի միջ միոյն և միւսոյն՝ և փոխանակ բերելոյ
հուր և սուր՝ ի տուն ամբոխի միոյ՝ զոր պարտական ի՛ սիրել
քննալարձք զիւտս՝ ի լինել զտաւերս և ի՛ջնջոզս նոյն։ Այլ
կարի՛ք ասել ինձ, եթէ զոյցմանն՝ զոյս սքանչելիս յուցանել
կարի՛ս հաճատել եթէ Յոսմինէ կատարեալ ոսկի՝ բարձր
հաճատարմութիւն։ այո՛ ի պատրաստ եմ հաճատալ։ Բայց վա՛
հաճատալ ես՝ փոխարերարար պատմողք, ոչ ասացի ձեզ,
միշտ նոյն կիրճք և բուրդք լինին եղեալք ի՛ ձեռս ձեր։ Ի՛րդ
յորժամ ապահովուիլն Հէնսիլիոյ՝ նմանատիպ և ապահովու
Յալենիէ՝ և Յոսմինէի, լինիք ի՛ ձեզ յանձնեցեալք, լինիք

հաճասեր. յետ այնորիկ յորոց խոց կարէք այլ ես ի բիկ ասել զուշ ի ձէնդ ինքեանց ։ Ընդ ինչ ոչ իշխէք հաճասար մնանել Յոամինէ. Յոամինէ ոչ է հմուտ ի խոսս թելոյ և կամի հաճասրմնանալ ձեզ ։ Յի ասուցիք կամի հաճասալ ձեզ զհանդերձեալն զիւնանս և զաղատուն բոլոր ամբոխին իւրոյ, և իւրոյ ինքեան ։ Ընդ ինչ ոչ ինդրէք ձմեզ ինչ ոչ բարի հաշտուելոյ մի, ահաճասիկ մատուցանեմ ձեզ. և մերժէք զամ բազարագոյս՝ բազասելոյ զնոս ։ Ընդամ մի և ասեմ մի երեսակերպիցէք ինչ՝ երկիւղն սասիկ նմա առնել ձեզ զայն խոսսունոս, ոչ այլ խնասուելի և իրաւունք են՝ որք հարկագրեալ դրաւեն զնա հարկիլ ի սոսս ինդրոց աշխասանաց. առնելոյ միոյն մի առաքինոս ինդ. ինչ և զուք վարկիցէք ի սակս բուելոյ ։ Ա՛նմարիսե, զի սկզբանն սխալեցաւ նա, բայց փոսա հարի այժմ ի ձնդասչելն խոսսանմանք իւրով զորս նախագիսոյց ձեզ։ Ուսդի սկարուելի ունայնոս ինդ և գոհերիկ յիմարուելի ինդ վս յասուկ շահասիսուելոնդ իւրոյ, յոյս սալ ու մեք կարել ծածկել զսխալանս իւր. Ջանալով պաշպանել զնա հպարսոս և իշխանուելոյ ։ Ա՛յր մի՝ որ խոսսովանի զսխալանս իւր ինդ ինդամ ոչ իւրոյ, և խոսսանայ ապաքինել. ցոյս ցանկ նորինդ՝ ոչ լինիկ յանդուգն. իսկ ինդամին յորժամ ոչ կամիցի սանել հաշուս ինդ, պարսի երինդել բոլորովինդ յայսպիսի հասսասան և յի ասս նախանձայաղադրուինդ. Ո՞ղջ լիցուք ուրիս ինդ ոչ ասղալ զձեզ զի կարիցէ նա առնել զձեզ յանցաւորս. Ո՞ի յոյժ ի մէ խրաւունք ինքեանք իսկ՝ լինին ձեզ վրէժ խնդրոց. Յոամինէ՝ որ պարսաւէ երինդել ի գոսանել զձմս ցասուցիչս բնդդէմ ինքեան, զսանել զարձեալ գնոյ՝ վս իւր ընդդէմ ձեզ ։ Ընդ միարանիմ ես և ինդ լամբք ընդ ձեզ, վս բարեաց պասճառաց. և կուսիմ վկայս գնոյ ասս երինդից, և զժոխոց, վասն ուղղ առաջադրելոյ ձեզ զբան արարչի.

Յինդրելն զանս գոյասիկ՝ ամբարձ զաղուի իւր՝ առ ի ցուցանել այնքան ամբոխից զոսան ձիլ ինդ ոյ, զոր ունէր ի ձեռն իւրում։ Ինչան խոսսասելի է. Վկնասիսոր որք հայհոյեն ինդ ի մասոյ հիսոցեալ ասացին խոսսանեալք յանդոյն բոլոյն, որ փայլէր յաչս նոցն Ընդ երկիւղ իւր վսնմանեալ իշխանուելոյ միով զի բազանցեալ զան գոյնոսիկ ամենեսին՝ որք սեսանէին ի յոյժ ա՛ ասաձել մեծամեծ անձինս, ի միջ ժահկանացուաց ։ Ինսասա՝

[illegible] զանոնք ի մէջ այդ զգլխացեալ ամբոխից՝ կայր ոմն Պաւք անուն, շրջապատեալ յընտրեալ, որք մեռացեալք զազգանալն ի գործ եղեալք էին յընտանեկութեան ի կարգս ձայնից նոր. լինէ յոմն գոռս, և առաջարձնելով զինքեանս ի գեօտնս նոր՝ [illegible] վասն անակի խորին լռութեան ի մէջ բանակին. և ղկնապաղ հայելով յիւրեանս՝ ոչ կարէին ընդխնդալ առն միոյ պատկառ, ոչ և ոգեհոտով ձեռ ինչ. Ժամանն զօրքն անշարժ մնայ եալք՝ անհարթ ունէին արկածք զաչս ի բնանդ ի վէր նոր. և ոչ ոք համարձակէր խօսիլ յիրիկիզ, ձեռ գոյզ ունէին այլ ինչ և առնել, և արգելոյր ի լսելի լինելոյ. Ոչ ձեռ և խրատան չիւր ոք համառայր, ոչ ինչ և կարել շարահիւլ այնց բանից՝ զորս ունէր առաջեալ. բայց առաւել ձեռնհաւք կին նոր բանք նոր, և քաղաքին ամենեքին, զի այլ և երկար ժամանակ էին խօսակցեալ. Ոչ այն ամ՝ զորս առացեալ էր, ձեռր ոմն քանգահեցոյ՝ ի սիրտս նոր, և ի խօսիլն իւր՝ լինէր սիրելի ամենեցուն, և հաճատալի. և իրաքանչիւր ոք ձեռր վարդապետք իրրև ան շարժելի առ ի ժողովել ի միաս՝ միոյ կիսոյր բանս՝ որք կատեալ էին ի բերանոյ նր.

Ա՛յրծանս զինի քաղաւմ լռութեամբ՝ քանի էին սակաւ առ սակաւ առաքեալ մեզմ ի մեր չընչութենց. որք ոչ և ահին նոցա շրտնեալք ապրելոյ՝ որք յորդորեալ էին զամբոխն ի քարկոծութիւն, այլ նենգաւորապէս էին քաղցը և օգտաւէտք. և բացայայտիր ի դէմս նոյ պարզ և բարեխառն լինն քաղցրութեան. Ոչ այցացեալքն Պանտոս բրինք զդպին անհանգիստ զինուց ի ձեռաց իւրեանց՝ Ոչ զազանացեալն Յարանեմ՝ յոչ [illegible] հիանալի յերդման մեծամեծ սրտից իւրեանց, և այլ միւք անդամ հաւատացեալք խնդրեր զիրքանիկին հաշտութեամբ, զոր Ա՛ինքն ի ծր ցանկանէր մնատալ. Փիլոթեմեան՝ որ և ս առաւել դիւրին էր շարժիլ ի դուռ, քան զմիւսան, վէր փորձառութեամբ՝ իւրոց խնամեան ձախորդութեանց, ոչ կարաց արգելուլ զարտասուս

իւր։ Ոչ ամանաղս և Ոչ սէրօր՝ ոչ կարելով խօսիլ ի խնդուէ զոր բանք Ալինէ օրի պատահական լեզ էին, միարեցաւ խանդաղատ տաբար. և բոլոր ամբոխն համանգամայն՝ ուղ թէ իցէ սա նշանաց խաղաղութեան, ազաղակ եբարձ ի նմին ժամու ասելով, ով իմաստուն ծերոյն Եւսեբ մեզ ի բաց արկանել զզէնս. խաղաղութիւն խաղաղութիւն։

Ոչ սէրօր բարբառ տեսանելով ոչ ևս լինել ազատ՝ խօսիլ հեռւաբար՝ շատանայ միայն ասել այսպես, Տեսանես ով Ալինէ օր, որպէս կարող բան ատն մեզ բարբառ. զի յորժամ խօսիցես իմաստութիւնը և առաքինութիւնք՝ հանդարտութեացն զքեզ ամբոխեսցէ կիրս, և արդարս յաստուցմունք պատերազմի՝ փոխարկիցես ի բարեկամութիւն և ի խնդիրս հաստատ խաղաղութեան. Ոչ հաճեսի ընդունելիք զոյն ամ զոր յառաջարկեալ ունիս. Եւ համայն միաբանք պիտոյ՝ խոկայն ի նմին ժամու տարածեցին զձեռս իւրեանց ի նշան հաճութեան։

Ալինէ օրի զկնի ի գուռն Սալինէի առ ի տալ զնա քանալ. և զի կացուցանել Յոսիմինէի երանել ի քաղաքին ի դուրս, առանց պաշտպանութեան. Այսմիկ վայրկ ընդ զրկեաց Ոչ սէրօր զ Ծիլամանք ասելով, սիրելի որդի առաքել խնամատարին Համայն յունաց. խնդրեմ յոյց, զի լեցիս խնամատուն նմանս նմա. բայց առաքել երջանիկ քան զնա, ոչ ունիս դու տակաւին վերադարձեալ ինչ ի պատահմանց նմ. Երբեմն ակնարկութիւն հօր քոյ՝ որոյ այնքան ունիս համանմանութիւն, օգտակաց մեզ ի շինուցանել զբարեկութիւն մեր. Եւ Յալանեմ՝ թէ և այնքան դժնդակ և գազանաբարոյ, և թէ և որքան և ոչ էր տեսեալ զՅուլիա, ոչ ի բաց եմոց ի լինել վշտակիր ձախորդութեանց նմ. և որդւոյ իւրոյ. Եւ այսպես յամենայնի աղաչեցեալ եղև Ծիլամանք ի պատմել նմ զհամայն պատահմունս իւր. մինչև Ալինէ օր վերադարձոյ ընդ Յոսմինէի և ընդ համայն Արեւացւոց, որք հետ եկեալ նմա։

Ի տեսութեան Յոսմինէի բոլոր գաշնակիցք զդային վերստին վայելել սրտմտութեան իւրեանց. բայց քանք Ալինէ օրի շիջուցանէին զայս հուր, յառաջ քան զբորբոքին. Օ՞ր նշանդաղիք ուրեմն տակը ցնո, ի կատարումնակիւ զոր դաշնակցեալ են. որպէս նախ լինին միացք, և նախախնամողք. Եւ նոյն առնուն վրէժխնդրութիւն ի, եթէ ոք երբէք յառաջ համարձակիցի ի ջրեր Եւ

Համայն սարքեալ էարքէք պատերազմի՝ վասնանակ էարտաւար հա
բուածելոյ զաճմէղ և հաւատարիմ ամբոխ, անկցին ՚ի զուլա
երդմնազանցին, և փքացեալ ամբարտաւանին, որ առ ոմն չար
կանէ զբերն այսմիկ սիոյ խաղալ ՚ի դիպի նա գարշելագեալ
և անարգեալ մեզ՝ և ՚ի մէջ դիկանէ, և ոչ բնաւ վայելեսցէ
զպատուղ ննդամոր դաւանանաւել իւրոյ։ ՚Ի հնացեն ՚Հէ զրկո
խոյնք ՚ի ննջեցեալ առաքել զարհուրելի հեթանոսացոյ ՚ի պա հա
ցանել զնա ահաբեկիկալ յուսահատութեան։ ՚Ընկեր սատակեցել
Հարց ակնկալու Թե զերեզմանի. և մարմին նոր ելիցի որս և
ամբ չանց, և գիշակեր Թռչնոց։ ՚Ընկելիցի ՚ի դժոխս՝ ՚ի ննջե
խորին գրոյ տարտարոսի, ՚ի տանջանս յաւիտենից, յաւէտ անո
զրկանաքար չարչարելոյ, քան զ ՚Ասորեաց և զ ՚Ասիոն. և քան
զՏանիտեանս։ ՚Ասաց սոյն հաշատացեալ ՚ի ելիցի մանաւանդ ապա
առաքել կայսեն և հաստատ, իբրև զարձանն ՚Հռոմայեցւոց ՚ի. (ա)
որ հաստատուն կայ յերկինս։ ՚Ընդայն ոմն ամբոխք պատերազմ
ցեն զնա, և ՚Հաշակացեն զպատուղ նորա յորդւոցն ՚Հսրայէլ
՚Նուն այնոցիկ որք երդնուցան պատ, ելիցին յարգելացեալք
սիրով և խոր զղջալ ՚ի ընկնելն յաստուած Հռոմայեցւոց։ ՚Ընդ
այն հաշատացեալ տիեզերական ՚ի մէջ բարի հաւատալ մեզ՝ և
քրիստոնեայ, ելիցի օրինակ հանգոյն հաշատացելոց, որ յայտագայս
առնեն ՚ի թագաւոր ազգաց և յազգաց երկրի, որք կամիցին լինել նոր
ջանիկ հաստատելոյ սիրելութեան միոյն ընդ միւսոյն, ՚ի խոհալ
իւրեանց նմանել ամբոխիցն ՚Հսրայէլի։

՚Ի սոյն բան՝ ՚Հռոմէնք և միւս ևս ազգաւորք երդումն զնա
զաղուեցին՝ ՚ի նշանակեցեալ պատմանէ, և տուեալ եղև յիւրա
քանչիւր կողմանց երկատասան պատանդ։ ՚Ապա միւնոյն յերկատա
ասանից՝ ՚Հռոմէնք ՚Հռոմայեցւոց ՚Հռոմանք լինել ՚ի կողմանէ
՚Նոցա ՚ի պաշտնեայցս ոչ եղև համաձայ, զի ՚Հռոմայեցիք ՚Հնդօր ևս իսկ ըն
նեն. քանզի կամեցան, զի լինիցի առ ընդեր ՚Հռոմէնք ՚Հռոմայեցւոց ՚Հռո
մանաձեռնեալ ՚Հռոմէնք ՚Հռոմայեցւոց ՚Հռոմանք ՚Հռոմայեցւոց ՚Հռոմանք
յաղագս յառաջադրեալ պատմանացս իւրոց, մինչև ելիցի լրացս
հեռուանալ ամ խոստացեալ իրաց։

Ծ.

(ա) ՚Ի լրանալ. Խոստացոց, հաշատացոց ասորերէն բառ
ոյ ևան առաջադրեալ ՚ի վեր, և ամբաստանել զինչ յերկնա
և զան ոչ ելիցի զարձ ընդ ՚Հռոմայեցւոց ՚Հռոմանք ՚Հռոմայեցւոց

Օ՜ հնձել եղև ի մեջ քաղաքին և ի մէջ բանակին հարեալ երկնչ ապիտակ իբրև գէնն . և այնքան և այն ինչն գոյ, որոյ եգջիւրք էին ասկ զօնեալք և զարդարեալք ծագիամբք, | չուեալ լինել զղզիւնն՝ միչև ցմի թռնակայ լինելն ի զարհուրելի բառանչմանէ զոհից, որք անկանէին ընդ սրբոյսն ցեալ սրոյն քրմապետացն. Իւր արի՝ նք զոհից ձախալք լինէին ծառայեալ յամ կռամունս լայնատարած դաշտին. Հասանէք զի զոյն ի | խոյացիսն՝ (բ) անու շահամ գինեք, համառատ լինէր . և հարեալ սիչք (գ) քննէին զմորատս ազջիկոյց , որք առակ բին զոզոջայինն. Օ՜ հոյչ ձախ էին գնուն՝ ի մէջ սեանց՝ որ բոյց ծառիք ձեռակերտ էին զքաջ առ՜ պ, և անու շ հոտք ելք բուրեին ի բոլոր դաշտին.

Օ՜ ինձ՜ որք երկոցունց կողմանց՝ հաւատ զի շնահանին ակն արկու՜ ել իբրեայ՝ սկսան խօսակցել և պատմել միմեանց զդէպ ուձոց իւրեանց ձաշակելով գյատ աքսայ քո զդերել ի սմ բանէ խաղացուցի՜ն. Հատու մն յայնցանէ՝ որք հեռու եալք էին Յոսմինէ, ի պատանի Տէրունեայս, միմեանցեալով զայն՝ որք ընդ Լիսմ օրն, որք մարդանչելոք էին միաբան ի մի և նոյն պատերազմի, ընդդէմ էին զիմեանս խաղաղատուէք , պատմելով իրեարայ փոխադարձաբար զայն ամ՝ որ պատահեալ էր ինքեանց զինի ամերձ Տէրչասուր քաղաքին այնմիկ. որ լիալ էր զբազ համայն ասեայ. Իւր զոյով նէ տարած եալք ի միջ լայն խաղաղ պատկեալք ի ծագիանց, ըմպէին զգինի ի միասին. որ բիւրեալ լինէր նէ ի քաղաքէն ելծաւ ահաւոյ. առ ի նահատակաիս՝ եր ջանիկ աւուրս միոյ.

Ասացաւ Ահնեաւ յանկարծակի և ասէ ցի Լուգաւորչ և զիւապաւ Տամասխաւորչ՝ զուսմունսդ՝ ինձ ըզոյ զանազան անաւանդ՝ և զանազան գիւապատուէրս ձեր, ոչ լիեիք այսու հետ եմ ոչ՝ աւրհս մի միայն . Ասդարև այսպէս կամին ածել զոր դարձ սիրոյդ մարդկանց՝ զորս ինքեանք կէ բաւարարել արարիչն, լինել նէ ի մշանջենական միաբանութեան, և ի կատարեալ հա-

---

(բ) | Խոյացիսն. անուան հնչմանդ և չհնչմանդ հինուց՝ և այլոց ըմդհանուր գրոց տառիցն՝ ի պատիճ առաջ ելոյ ենթադրեցաք.

(գ) Հարիւրիչ . Կամ՝ հարիւրապետ, որ ինչ գնդի նախաստացեալ պատերազմաց. որք բաժնին զբոլոր զգայիցն.

ՄՈՒՍԱՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՔԱՆԶԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ԱՌԱՔԱ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ՝ ՈՉ ԿԱՐԱՑԱՒ ԶՔԵԶ ԱՅՆ ԸՆԹԱՑՔԸ ՄԻ, ՅՐՈՒԵԼՈՎ Ի ՎԵՐ ԱՐԱՐԱԾՈՑ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐԱՐՉՈՒԹԻՒՆՔԴ ԱՆՔԱՒՈՐ ԵՂԱԾՈՒՔ ԱՆ, ՎԱՅ Ի ՊԱՏԱՐԻՆ ՍԻՐԵԼ ԶՄԻՄԱՆԱ ԱՅՆՊԷՍ ՈՒՍՈՒ ԼԵՑԷ ՁԵՒՔԱՆԱՆ։ ԱՅՍ ՄԱՐԱՐԱՒԱՆԻՑ ԱՅՆՈՑԻԿ՝ ՈՐՔ ՈՐՈՆՆԱՆ ԱՆԿԱՐԱՒԱՐ ՍՏԱԿ ՓԱՌՔ ԼԻՆ՝ Ի ՆՈՐ ԱՐՔԱՆ ԼՂԱՐՔ ԻՒՐՈՑ, ՈՐ Է ԻՍԿԱԿԱՆ ԱՐՒԱՆ ԻՒՐԱՆՑ ։ ՅԻ ՊԱՏԱՐԱԳԱՒՆ Է ՆՐՈՒՄ ՀԱՐԿԱՒՈՐ. ԵՒ ՅԲՐԱՒԲ Է ԱՅՆ, ԲԱՅՑ ԱՒՕԹ ՄԱՅ Է ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՌԱՔԻ, ԶԻ ԱՅՍՈՐԱՐՔՄԻՆ՝ ՈՐ Ի ԴԻՊՈՒԱԾՍՆ Լ՚ՔԸ ՅԱՌԱՋԱՆԱՑ, ՀԻՑԵ ԱՆՎՏԱՐԵԼԻՆ ԱՒՐ ԱՍԻՑԷՔ ՈՂ ԹԱԳԱՒՈՐՔ՝ ԼԵՄ ԱՅՍՐԱՏ ԸՂՁԱՂ ԱՅՆՄ՝ ԱՌ Ի ՍՏԱՒՈՒՂ ԶԻՒԱՌԱՒ։ ՔԱՆԶԱԼ ՀՂՒՄԱՐԻՍ ՓԱՌՔԻՆ՝ ԿԱՄ ԱՅՍՐԱՒԷՆ՝ ՈՉ ԵՐԲԷՔ ԳՏԱՆԷ ԱՐՍՈՒՐՑՈՒ ՄԱՐԴԿՈՒԵԼԵՆ . ԵՒ Ո՛ՐՔ ՈՐ ՆԱԽԱՍԱՑՔ ՁԵՐ ՅԱՌԱՒԿ ԱՅՍՐԱՒԷՆ Ի ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԶԱՑՑՈՒՆԷՔ, ԱՅԼԱՆԴԱԿ՝ ԱՄԲԱՐԱՒԱՆ ՈՒՆԻՔ ՆԱ, ԵՒ ՈՉ ՄԱՐԴ։ ՀՂՈՒՄ ՈՉ ԿԱՐԷ ՆԱ ՈՒՆԵԼ ՀՒՆ ԱՒԱՆԵԼԻՆ, ԼԵՄ ՈՉ ՓԱՌԱ ԱՆԱՏԱՆ ։ Լ՚ԱՏԱՐԱՒՄ ՀՂՒՄԱՐԻՍ ՓԱՌՔԻՆ՝ ՈՉ ՈՒՐԵՔ ԳԱՆԱՆ, ԼԵՄ ՈՉ՝ Ի ԲԱՐԵ ԿԱՐԱՒԱՐ ԵՒ՝ Ի ԲԱՐԻ ԲԱՐՈՒՆ ։ ՈՒՍՈՒ ԿԱՑ ՆԱ ՀՈՂՈՂԱՐԴԱՒԱԼ ԵՒ ԽԱԲԵՑՆԵԼ Ի ՀԱՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ ՂԱՀԱՐԱ ԱՆԱՓԱՌԱՒԵԼԻՆ ԻՒՐ։ ՈՐՊՍ ՎԻ ՄԻ ՀՈՍԱՍ ԾԱԾԿԱՐԱԲ ՀՆՁԱՆԵ ։ (ՅՈՐԺՄ՝ ԿԱՄԻՑԻ ՈՉ ԱՍԵԼ ՀՂՒՄԱՐԻԱՆ.) ԼԵՄ Ի՝ ՈՅՔԱՆ ՊԱՀԱՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ Է ՓԱՌԱՑ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳՈՅ՝ ՈՒԼՔԱՆ ՅԱՀԱՏ ԲԱՂՁԱՅ ԼԻՆԵԼՔ ԼՐՆԵԼ ՓԱՌԱՒՈՐԵԼ, ԱՆԻՐԱՒ ԱԽՈՏԱԿՈՒԶԻ ԻՒՐՈՎ։ ՈՒՍԱՆ ՄԱՐԴԿԻՔ ՈՉ ՊԱՏԱՐԻՆ ՀԱՄԱՐԻԼ ԼԻՆԵ ՀՂԱ ԱՄԵՆԵՔ ԵՒՆ, ԸՍՏՈՐԱՒՄ ՆԱ ԱՅՍՊԷՍ ՍԱԿԱՒ ՀԱՄԱՐԵԼՈՎ ՂՄԱՐՂԿԻՔ՝ ՀԵՂԱՒ ՀՂՈՒՆԵՆ ՆՁՏ, ՎԱՅ ՄԱՂՁ ԵՒ ՂԱՂՁԸ ՍՆԱՓԱՌԱՒԵԼԻՆ ԻՒՐՈՅ։ Լ՚ՈՐԱ ՅՈՐ ԹՂԹՈՐԻՆ՝ ՈՐ ՍԻՐՔ ՁԱՄՔԱՀՆ ԻՒՐ, ԵՒ ՍԻՐԵՑԱԼ Է Ի ԻՆՁՆԱՆՔ, ՀԱՒԱՏԱՒՐԻՄ Է ԴՐԱՑԵՑՈՑ ԻՒՐՈՅ, ԵՒ ՈՒՆԻ ՀԱՒԱՏԱՒՐՄԱՆԵԼԻՆ Ի ՆՈՑՈՒՆՑ։ Լ՚Ի ՓՈԽԱՆԱԿ ԱՌՆԵԼՈՅ ԸՆԶՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ, ԱՐՂԵԼՈՒ, ԶԻ ՄԻ ՈՒՆԻՑԻՆ ՆՔՔ ՆԵՐ ԻՆՔԵԱՆՑ, ԵՒ ՄԱՅ ՆԱԽԱՆՁԻ ՀԱՄ ՄՅՈՑ ԱՂՁԱՅ, ՎԱՐ ԵՐՋԱՆԻԿՈՒՆ ՀԱՅՏԱՏԱԿԱՑ ԻՒՐՈՅ, ՅԱՇԻԼ ՆՅ ԱՅՆՊԻՍԻ ԹԱԳԱՒՈՐ։ ՎԱՀԱԾԻՑԿ ՈՒ ԻՆ ՄԻ ՓԱՐԱՒԱԾԻ Ժ ԱՄԱՆԱԿ ԱՌ ԺԱ ՄՆԱՆԱԿ. ՈՂ ԴՈՒՔ, ՈՐՔ ՍԿԲԱՊԱՏԵՔ ԱՌԱՒԵԼ ԿԱՐՈՂ ՔԱՂՔԱՑԱՆ ՀԵՍԿԵՐԻՑ, ԵՒ ԱՐԱՐԵՔ ՅԵՐԻՑ ԵՐԻՍ ԱՄՆ Ժ ՈՂՈՎ ՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅՈՐՈՒՄ ՆԵՐԻՍ ՊԱՏԱՆԻՑԻՆ ՀԱՄԱՅՆ ԹԱԳԱՒՈՐՔ, ՈՐՔ ԱԱՍ ՆՈՆ, ԱՌ Ի ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵԼ ԶԱՇԱԿԱՐԴԵԼՆ ՆՈՐԱԴ ԵՐԴՄԱՆՑ, ՅԱՂԱԳԱՍ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼՈՑ ՀԻՒՍՏԱՑԱԿԱԼ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԼԵԼ, ԵՒ ՂԱՂՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ։ Լ՚Ի ՈՐՔԱՆ ԼԻՆԻՆՔԻՔ ԴՈՒՔ Ի ԻՇՏԱՆԱՆԵՒ ՈՅՔԱՆ ԱՒՆԷՑԻՔ Ի ՍՑՆ ՊԻՂԱՏԻԿ ԵՐԿԻՐ՝ ԽԱՂԱՂԵԼԻՆ ՊԱՏԻՒ ԵՒ ԱՌԱՔ

առնէ՝ ի՛ նեղբուստ. և պատաքուստ լինէցէք միշտ անյապաղ երկեր-
ող. Ա՛ի առ ոչ ինչ ունի երկալ՝ ի դժոխոց անհամառձաղանալ, եթէ
ոչ՝ առ՝ ի տանջել զմարդիկս զի կարիցէ վերդովել զերջանկութիւն
զորս ածէ պատրաստացին նոյ.

Պատասխանեաց Ա[illegible]եսիա. առանձին զդիւրութիւն՝ որովք
առնելոյ զհաշտուել. ուրեմն ՚ի բերան հուր եք ՚ի մէնջ առնել
պատճառացն, վն անուն պատուոյ. և կամ՝ մի անիրաւ ազատու-
թիւն, մեծանալոյ մեզ ՚ի վնաս զրպարտից մերոց. Այլ զի՞նչ
կարելիք առնել՝ յորժամ պատանիցն մծոտակայ թագաւոր մի բըռ-
նակալ. որ ոչ ճանաչէ առնին ին զոյլ օրէնս, եթէ ոչ՝ զյատուկ
շահասիրութիւն իւր. և ոչ կորուսանէ ոչ ինչ պատեհ դիպուածս
առ՝ ի կողոպտել զերկիրս այլոց տէրունց. Այլ կարծեցեալ եթէ
առնէ զայս վն Յոսմինեի, ոչ. ոչ և ս ունիմ մէր նէր սոյնպիսի
կարծիք այլ առնէ մէր Արտաշէս (դ) թագաւորի Տայիցաց-
ւոց. յորմէ առնելքին պարտիմք ունել զերկիւղ՝ Զանդի արշա-
մարհէ նա գնաց, և հաւատացեալ եթէ հանգոյն մարդկիք որք ձըն-
եալք են ՚ի մէր երեսաց երկրի, ոչ առ լինել են ձնեալք, եթէ ոչ՝
առ՝ ի լինել զօրէի առնելոյ և պատուոյ իւրոյ՝ ծառայ
ուելոյ իւրեանց. Ա՛ի ոչ կամի նա զհպատակս՝ որոց լինի թա-
գաւոր և հայր. այլ կամի ծառայս և երկրպագուս. և ապա մա-
տուցանել ինքեան պատիւս աստուածս և երկիրպագուս. և ապա մա-
ղանդ եղեւ ՚ի թիկունս, ՚ի յոյժ անկրաւ բռնաւարուելոյ իւր.

Ա[illegible]ղաւարեցաւք մեք զալ ՚ի Այրենեի այսու դիտումբ. Նախ
՚ի բառնալ առաւել զանզգոյ եղ հնամի մի՝ որ տակաւին ոչ սկսի,
եթէ ոչ՝ հաստատել ՚ի նորոյ ՚ի սոյն կողմունս. և ապա դար-
ձուցանել զզինս մեր ընդդէմ այլ իմն առաւել կարող եղ հնամ-
ւոյ. զի աշխանիկ էառ նա զբազում թագաւորս ՚ի դաշնակցեալ
մերոյ. և Ա[illegible]ոլճ ծնցիք կորուսին ընդդէմ նէր զերկուս մրցա-
նակս. Հաւանական նա ամ կերպիւ հնձել զՊարսուելի իւր,
և ՚ի գործ ածէ միահաղոյն զզօրուելի և զդաշնակցեալ, առ
՚ի կարել յաղթահարել զհնամիս իւր Ալենի գունդրեալ զմեծ
զանձս, և զօրականք իւր բարձրք վարժեալք և կրթեալք են ՚ի
մարտս

(դ) Արտաշէս. Քաղաքագէտ Արիւնի, և Տաճկագոյց՝ ամբողջ Փռանկաս-
տան աշխարհս ընդ Ալպեացոյց, մինչ ծովեզերեայ Փռանկիոյ հիւսիսային կողմանց։

մարտ. որպ դիւանակերք զօրաց փորձառեցեալք. Ոչ ժ քարբոք
ձառայեցեալ նա ի պատճառատարաց իւրոց. և զոլով զգոյշ
ինքնին վերահասու լինի հանապազ իմն ամենից իրաց, որք
գործելոք լինին հրամանաւ իւրով. Պատժէ նա խստարար
զվնաբր յանցանս, և փոխատրէ ազատաբար, ըստ առաքինու-
պաշտօնս մատուցեալս ինքեանս. Սիրելի էր պահպանել և
քաջալերել զվատահուելի հաւատոյ զօրականաց իւրոց. Ոչ երբէք
լինէր նա կատարեալ ի ագաւոր մի՝ եթէ իրաւունք և հա-
տարմունք կանոնաւորիչն զարս ըստ իւր. Ոչպէս ոչ յոյժ եր
կրնչի, և ոչ ի խայտոյն խոնջի մատոյ. և ոչ հանդերձ մնալ ինչ
ջանէ և գնոյն ինքն զարթ համբաւուելի. Նկատելով ինա ոչ
մնասի լինի երեք ակնարկել և դէպ միայն, եթէ ոչ ինչ պարտ է
առնել, եթէ ոչ առնձել զողիս ակարաց. Ոչ հանդերձ նա լի-
նիլ ոչ ինչ մնքուտ և բաւական կացուելի, եթէ ոչ յատուկ
նայն ի տրել գնծ փորձառուելի. և լինել ի բիւրոց առնե-
ցուն. առաջն հարկանելով գնոյ տեսոց մերոյ կայնն. Գոյ եթէ
գինք նէր դան երբ իլ ի երկրի մերում. որ եթէ փոքրանուելի այս
քան ամբոխիչ՝ ոչ գիտէ գնա՝ ի կոր ընդդիմանալոյ հանդերձ
ահեկարս եթէ ազատուելոյ՝ բառնէն ի միջ. Ոչդ շահատե-
ուելի Յոանէսէ հանդերձան մերոյս, առ ի ընդդիմանալ
ոսոյց գրաւոյ. որ ոչ կարէ ընդերել ազատուելն գրոյ ի ւ-
բոյ առնել լին. Ոչ եթէ ոչ ինչ ի յոյժ հարկաւորէ Ոչ ահեկ
նա լինի ազատանալ ի սոյն եթ շահատուելի. Ոչ անասցուք ա-
ռնել առնել ինքեան ընդառաջել նմա ի միասին. Ոչ միչ խոսք
Ոչ եթէ այսպէս յատուկ նայն գէպ ի քաղաքն, քանզի Յոա-
ձնէ ազատեալ եր հանդերձ եթ ազատոյ՝ և գիտուր զօրապե-
տաց մատանել առ ի անդուդանել զերիշերն առջոյն.

Ա՛ԺԴ Ա՛հասանելոյն Պրբոյ.

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԵՐԿՈՏՄԱՆԵՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐՔՈՑ.

Ոչ-ումեք յանձն իւրոյ զուարճութեան՝ քննել յօդուածներ տգիտութեան ընթերցողաց Տաճկաստանեայ ընտանեաց իւրեանց. Այնուամենայնիւ ոչ կարեմ ետեւաւորութեան զգաստութեան Սուրենի. Ես իրրեւ զարհուրեալ չերջացութեանէ, ուրուխմունքի իւրով հոգեբուծութեանէ ազատ ուիչցոյ. զի Մուրատ չինչը գլուխ հասցնէր ուշուշոց Արիստոցոց. Օչինչ ոսպնուրիչման նը՝ Աւելի քան զիրուին է ասել ի տես չունաչ տղոյին, Եռանամանգութեան հասոյ չինչ ուրինչ. Տայ ասունել Յուզունչ զոր յանդամոցութեանց զոցաւորաց՝ եչացուրութեանց նոցա. Խոչոնել տայ զարհուրանս չերջին զնուալան բարձրու, յորոց ցանուցեցուլը չինչպէս պղպեղաչ՝ ասչճանաչ եւ չէրացուչ նոցա. ասա՝ ի զանազանել չբնութիւն. Աչրատութիւն զոյն ճանաչութեանց. Եւ վասրէ զանգատոյ ուրչերոյ ասա՝ ի վերայիչել զնոյն պարկեշտութեանէ չերջացութեանէ, ոչ զինչ զարհուրելի յանուանէ՝ եւ ի պատիճ.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԼԱՄԱՐԻ

Գլուխ Երեսուներորդ.

Զամացն զօրականք դաշնակցացն ուղղեցին ահա զվրանս իւրեանց՝ և բանակ տուն ծածկեալ ելիւս՝ ի գոյն զգոյն փարթամ տաղաւարաց, առ յորս զինուորք Հայոց վաստակեալք սպասէին քաղցր քնոյ՝ Իսկ Թագաւորք յորժամ էհետեւակաց իւրեանց մնին՝ ի քաղաքն՝ եդին հիացեալք՝ ի տեսանելն՝ որ՝ ի մէջ պանքան սուղ ժամանակի կարօղք եղէն կառուցանելոյ զպանքան զեղեցկաշէն տունս, և կամ ի վերջ պովմունք այսպիսի մնձի պատերազմի միոյ՝ ոչ ամենեւին եւս արդել աձեցման՝ սոյնոյ նորաձին քաղաքի, առ՝ ի գեղազարդել համանգամանին։

Օ արմայեալ՝ ի վէր իմաստութեն՝ և հակողուն Խոսմինէի՝ որ հնմնեալ էր պսպլիսի գեղազարդ եթագաւորութեն մի, իւրաքանչիւր ոք վճռահատեաց, եթէ՝ ընդմա նղեալ հաշտութեն առաւել ևս կարօղ լինէին գաշնակիցք, եթէ Խոսմինէ մնցէ կապակցութեն նոյ ընդդէմ Տալխացւոց. որոյ և՝ լլինելն յա ռաջագոյն՝ Խոսմինէ ոչ կարացեալ բացատել սոյնոյ ուղիղ առաջադրութեն նոյ, խոստացաւ տալ զօրականս։ Իսկ ըստ քուս Աղնեթոր, ոչ էր ամենևին անտեղեակ պնդ ղամոյ իրացդ որք հարկաւորք են՝ ի ծաղկեցուցանել զտերութեն մի նոր, նոյն պէս և ձանձրանէր, զի զօրութեն Խոսմինէի ոչ կարէին լինել ծանրքան մեծ՝ օրքան և երևէին, կալեալ զնա մեկուսի՝ խօսեցաւ ցայսպէս։

Տեսանես, զի ջնջէ մեր ոչ ելոյն քեզ անօգուտ , ահա
Սալէնեմ զերծաւ ի ներհակէն ձեզ. յորոց սպառնացեալ էր,
եւ ոչ մեզ այլ եւս ինչ եթէ ոչ քեզ միայնակ. առ ի ամբաստանել
զվատս և զպատիժ քոյ՝ մինչև յերկինս, և հանդիմանել խնամ-
ուելն Աստուծոյ սպասուն քոյ, ի կառավարել զաթոռն . Շա-
րահիւսեմ ուրեմն խօսել ընդ քեզ ազատաբար, կարծելով թէ՝ նա
մոհացեալ ես զմարտելն, և զարշիս ի չանային մոլորելոյ զուեղ.
Գիտասջիր ուրեմն, զի մինչ եթագաւորք ամենեքին զովին
զվեմնափառեալ քոյ, խորհէի ես ինքնին զյանդուգնն շարժ-
մունս քոյ.

Ասոյն յանդուգնն բառն՝ փոխարկեաց Յոսմնէ զգոյն
դիմաց իւրոց, և աչք նորա պղտորեալ շառագունեցան, և սակաւ
ինչ, զի չտեսեալ զգոյնս Աստուածոյ չկարէր յայտնիկն ընդ-
իւր. Յոհ Աստուած ասէ ցնա , Համարատ և յարգամեծար իմն
ձայնիւ, բայց ազատ և համարձակ. գիտեմ՝ զի այն բառս յան-
դուգն դժբնկոյդ ղքեզ. և բարեաց առնանեմ. զի ամ ալ ոք
բայ յինէն արտաքոյ իրամանայ ունէր մեզանէդ առնելով այսպես.
Վասն զի պարտ է յարգել զմարգարէսդ, և նմանել զմեծաւոյ-
բարեաց նոցն, ի զգուշանալն ըստ նոսն, ըստորում՝ բազական խո-
յական զնոս չնմարտաւանել, եթագոյ կիսկոյ վնասուցանել բառս . Այլ
հաճատամ եթէ կարես ըմբռնել զոս, զի խօսեցաւդ ըստ քեզ ա-
նանդ քաղցրացուցանելոյ վնասուելն բանիւ իմոյ, առ ի նմա-
նեցուցանել քեզ զսխալանս քոյ . Անառնանդ զի՝ զիտաւո-
րեալն իմ է ի վերայ ի զքեզ, խնամանալ կոչել զիրս խիտական ան-
ուամբ իւրեանց. և նմանապէս նաև եթէ՝ յորժամ այլք առն
քեզ խորհուրդս վնաս կացուսելոց՝ և շարժմանց քոյ՝ ոչ համարձ
ձակին քնաւ ասել քեզ զայն ևս զոր ինքնին մոածեն. ուրեմն
եթէ կասես ոչ լինել խաբեպեալ՝ պարտ է զի միշտ առաւել և ս
խնամոյս, եթէ ոչ ասեն քեզ ընաւ ինչ՝ ի վէր իմիք իրաց՝ որք լե
նիցին յոգուտ քոյ . Յոհ ոչք վէր իմ, կասեմ ես բարեաց քաղց
բացուցանել զբանս իմ ընդ պնասից քոյ, սակայն օգտակար է
քեզ. զի այլ մի՝ եթագոյ իւրոյ շահասիրութեանէ, և առանց համա-
հնեմանոյ ախտից քոց . Ի ծածուկ խօսիցի ընդ քեզ խիստ
լեզուաւ: Այլ ոչ այլ ոք քոյ յինէն համարձակի խօսիլ ընդ
քեզ պարտս, և զոս ևս ոչ տեսանես զձշմարտութենէ, եթէ ոչ
կիսատ, և կամ՝ ինեցդոյ կարճ քօղարկութենէ:

'Ասացեալ բանից՝ Ալեքսիոն խնդրեաց վերադարձնել 'ի քաղաքացն և ցուցանել զպատկառանս մեծապատիւս՝ ասելով. Ոչ ինձ թոյլ. Տեսանեմ ահա զինչ արքայական ընդհանրութիւնդ լինել մարդկութեամբ. Ուրախ պարտաւորս գտցուք իմ քեզ վասն փրկուելոյ հոգւոյ մերոյ. Կամիմ ասելիքն գործիլ 'ի խնամս բանից քոց. որ ոչ գոյ այլ ինձ աւելի և ձշմարտութիւն եթէ ոչ՝ զի հաւատացեալ եմ՝ լինել ինձ երջանիկ 'ի լսել զանս բերանոյ քոյ. ուրուն գիտեմ առ քեզ պատճառս մի՝ զոր համարձակիմ և մարդասիրութեանդ ունիմ քեզ ընծաւորելոյ, որ և ոչ ունի կարողութիւն ընդ ձախորդութեան խրտմի՝ գանել զարս առաքինիս և առատասխրտս, ասել նմա զձշմարիտն. այլ ոչ գոյ ինչ՝ որ բաւական սիրով 'ի բոլ կամիցի զրկրնկալեալ զիս, ասելով ինձ զկատարեալ ձշմարտութիւն.

Այնչափ զգանս զայսոսիկ լցան աչք իւր արտասուօք, և փարեալ խանդագնաբար զպարանոցաւ Ալեքսանդրի. Ոչ ինձ ժամ ձերդ ինչ խնդիր առ ձեզ առանձինս զիս սիրել ասել քեզ ցաւակցութիւն իմով զայրանալ առաւել խիստս, յորոց խոչիմ. բայց կարելի է գոյ ինձ զդիտել քեզ՝ ծածկելով 'ի քէն զձշմարտութիւն, դէր ուրեմն զքեզ փոխանակ էմ, և խոստովան լինիս եթէ՝ այո պարտէի ասել քեզ. Արդ՝ զի եթէ դու խարեցեալ եղեր մինչև ցայժմ, պատճառ ծորինն է, զի դու քոյին յաժարութիւնդ կամեցար լինել. քանզի երկնաւոր ուրեք սրտիս առաւել հարազատս Աղեքսանդր ունիս սրանեալ զրս առաւել անշուշտ ինքնանց՝ և բարեաց յարմարս առ 'ի լինել ընդդիմացաց քեզ 'ի հարկաւորութենէ. Ուրեմն արդեօք ջան եղեալ ընտրել քեզ անձինս՝ պահս սրծարձիչս հաձեցեալ քոց, և սակաւ հոգւոյնակս շահաւէտութեանց խրտմանց, առ 'ի դադարեցուցանել զխռովութիւնս՝ և զանուղղայ զդացմունս քոյ. Ընդ դառն զքեզ 'ինոցունց. Այլ ոչ ամենևին ինչ ես արարեալ զայն՝ որք առնեն այնոքիկ՝ որք սիրեն զձշմարտութիւն և արժանաւորք ձանաչել զնա. Արդ՝ տացուք թէ ունիս այժմ վստահութիւն թողուլ զքեզ խոնարհիլ վէր ձշմարտութեանն, որ զառաջարեալ զքեզ.

Արդ՝ քեզ ուրեմն թէ՝ այն ամ՝ որ առնուիս քեզ զայնքան զվաստանս ոչ արժանի, եթէ ոչ կատարեացս. Ստուգութիւն

քեամ մինչ ունէիր արտաքուստ զայրքան քեշնամիս՝ որք սպառնային նորոյ հաւատոյդ քում՝ տակաւին ոչ բարւոք հաստատեալ. ոչ մնասէիր ինչ՝ ի միջ նորոյդ քաղաքի քոյ, եթէ ոչ՝ ի կատուցանել զդէղեցիկ շինուածս, որք և արժեցան քեզ պնդքան վաճառս և վշտակիր դիշերաց. ոչ դու ինչինն խոստովան եղեր, Հիմ երբեք մնացեալը, ոչ բազմացուցանել զամբոխս քոյ, և ոչ դործել զարգասաւոր երկիրս պատ կողմանց. Ոչ պարտ էր արդեօք նկատել յայս երկու իրս, ոդ յետոյ հեմնուն՝ կարդալ քեզ քո. յի՞ ունել զաղաւմ ասս բարիս և կրթել ս, և զերկիրս բարւոք դործեցուցս առ՝ ի զարմանել ջնոյ. Վհանդի պարտ էր քեղ երկար հաշուելի մի՝ նոր պատիկ սիրեալս. առ՝ ի զատել բազմացուցմանն ամբոխիդ քոյ. և ոչ պարտ էր մտածել զայլ ինչ, եթէ ոչ զերկրագործութիւն, և հաստատել զառաւել իմաստնական օրէնս և կանոնս. Վայրկեան ունայն անախտութիւն մի՝ դրդեալ երեր դեղ մինչև ցանարս զահագին մանց. և բռնութիւն կամիլոյ երկիլ մեծ՝ ունէիս մտած եալ՝ ի երել զշնորհս մեծութիւն քոյ.

Ի՞րդ՝ ջնոյ ուրեմն ապրիլիլ զսխալանս քոյ. ի՞ բաց արկ զայս մեծամեծ գործս շինուց քոյ. Հիմ արտաքսեցիս զերեք շքեղափառութիւնս՝ որք աւերեն զնորահիմեալ քաղաք քոյ, եթէ ի հաստատութիւն հանդչել ամբոխի քոյ. և խոկալ զնել յաստուածութիւն զերս՝ որք հրաշիւորք են առ՝ ի դիւրել զպիղծս սմանութիւն նոյ. Հիմ զիտասջիր թէ ոչ են հաւատարք. եթէ ոչ այնքան՝ որքան ունէիս զամբոխս՝ ի կատարել. և կարդուէք քոյ պարտ լինել ըստ չափու, ոչ՝ ի տարածութիւն երկրի՝ որոյ իշխես, այլ՝ ի եթէ մարդկանց՝ որք քնակին՝ ինն. որք և լինէ քոց են պատրաստք և զդիշք առ՝ ի հնազանդել քեզ. Տերեան ուրեմն բարւոք երկրի միամ՝ որքան և էիք չափաւոր տարածութիւն. և լիւ զնա բազմանալ և բարւոք կրթեալ աշխատասէր ամբոխիք. Հիմ արա, զի ամբոխն այն սիրելի դիտիդ. և լիներ յայնժամ առաւել կարող՝ առաւել երջանիկ և առաւել փառաւոր քան զհանգոյն տիրապետող, որք կործանեն զպնդքան հաստատութիւնս մնափառութիւն.

Օ՞ի՞նչ արարիր ես ուրեմն՝ պատասխանեաց Աւոմիկն, ի՞ նման պոց հաստատոց. խոստովանեցայդ նմ զանկարելի իմ. Երեսիւ է, զի ջնոց աթոռի զերկրագործութիւնս. և ընդ ինքն

զվնասատիանու եղէր, որ այնքան պիւրին է ինձ՝ ի վէր սոյնոյ կողմանց. ոչ մնացեալ ինչ, եթէ ոչ՝ առնել քաղաք մի շքեղ. շուտ։ Պարտ է ուրեմն ոմն սիրելի իմ Աննեղոս, նուաստանալ ինքնին՝ ի ժողովս այնքան եպատաւորաց՝ յայտնել զանխոհեմ մտելի իմ։ Եթէ պարտ է, յօժար եմ ես. և առնեմ զայն ամ զոր հրամայես, թէև որքանիցս այժմիկ ինձ. բառնալ զոտ ցուկըդ եղէ՝ Աշխարհիս եպատաւորն այսպէսիկ է վէր ամբոխից իւրոց, և պարտ է առ զինքն բնորովին ընդ. և եթէ՝ պարտ է նախադասել զամբողջութիւն եպատաւորաւն իւրոյ՝ քան զհամառաւս իւր։

Չդայմանեք և խոհմեցեալ այսորիկ՝ արժանիք են հօր ամ բոխից՝ վերակրկնեալ Աննեղոս. և՝ ի սոյնպիսի բարութեան՝ և ոչ եթէ յունայն շքեղափ սուտ. քաղաքի քոյ՝ վերամանաչեմ լինել՝ ի քեզ սիրտ իմն Աշխարհիս եպատաւորի։ Սակայ պարտ է իմացեալ՝ ի պատիւ քոյ. խոհեալս վէր օգտի եպատաւորութեան քոյ, Ամոզ լինէ ուրեմն առնել զնա. գնամ ես՝ ի խնդրատուս առնել զքաղաքս, եթէ պարտաւորեալ ես՝ ի վերահաստատել զՅուդէա, եթէ տակաւին կենդանի իցէ։ Այլ եկայ գոնէ զորդի նորա նստուցանել՝ ի կարող եպատաւորութեան Հայոց, արտաքսելով բռնութեամբ անտի զսիրասիրս Փիղիպպիկի։ Աստի ոչ կրեն նմա աշխատանս՝ ի զգալ. եթէ այն պատճառաւ խնդրէ քաղաքեցիս զօրս. վայ և համահաւին, զի մի տացես նմա յայտնի կատաղութիւն, եթէ ոչ՝ տակաւ մի օգնուն ինչ յԱդիմ Տալխացոց։

Ի՞ այն բանից Աւուկնէ՝ ոմն այր մի՝ զիրծ եալ՝ ի ծանրութեանց, որ նեղէր զնա. ասէ ցԱննեղոս. գիտեա զոր ոմ սիրելի լե բարեկամ իմ, եթէ համբաւ և պատիւ այսմիկ նորածին քաղաքի իմում՝ յորմ մատնիանի ժամանեն. որպ զակարաւն կատմիս ծածկել՝ ի համայն դրացեայց. Սակայ ոմն յարմար լինի առնել եթէ կամիմ յղել զզօրականս յԱղեաք առ՝ ի վերահաստատել զՅուդէա, և կամ զոնէ զորդի նէր. մինչ գիտէ յայտնաք ինքնին զրաէնեցեալ է զնալ՝ ի պատերազմ ընդդէմ Տալխացոց։

Ա՛ի կանուսցուս բնաւ աշխատանս՝ վերակրկնեալ Աննեղոս. զի ոչ առեմ նէ ամենևին ինչ, եթէ ոչ զՀայաստան. քանզի ես ահա նաւեմբն՝ զորս յղէցեր առ՝ ի հաստատել զվաճառակա նաւեցն, գնան նէ՝ ի կողմանս Եգիպտոսի, և առնեն զիրիւս քրս հանդերձանցն, յոր. մինն առ՝ ի հրաժիրել զաւարական զնա

Ջառափանոս՝ ի կողմանս գրի, և մեռանի՝ որմնել զերդ Յովհաննու
Որ ևիմն տակաւին կենդանի է, պարտ է զի ոչ լինիցի հեռի ի
այն ծովու՝ որ բաժանի զՅունաստան ըստ Ստրաբոնի. մանաւանդ
զի երևեցեալ է նա ի փիւնիկի։ Եւ մինչ յորժամ ոչ ևս լինիցի
ցի յայս վերատանանելոյ գնա. Զաւրք գրի յաւուրս պաշտօն
մատուցանելոյ լինին նմա. տարածելով զհամբաւ անուան նո
տատարէն Ճեմլամաքի յԱրաբ, և ի Հնդիկս մերձակայ քաղա
քըս, որք հաճատացին գնա զոյ մեռեալ ոչ զհոգոյ իւր։ Ոչն
ժամ սկրտիչքըն փիւնէլոփէ լինին մերըմնանալոյ ի լսել ընդ
ի սպառատակի նա վերադառնալ օդնականութիւն կարող դաշ
նակցաց. ուստի և ելեւէջքըն ոչ հաճարձակին հնարել խաղա
նմանութիւն և փիւնէլոփէ մեռեալ՝ ի բաց արկանել զվիշա
ընտրելն զնոր ամուսին մի. և այսու կերպիւ պաշտօն մատուցա
նէս Ճեմլամաքի. մինչ լինի նա փոխանակ գոյ ըստ դաշնակցաց՝
ի նոյն կողմանս Ստրաբոն ընդդէմ Տիմոթեոսի։

Յայսմիկ ասելոցն զդիւրաց Ստրաբոն, երանելի Եղիազար
այն՝ որ պաշտօնանկատ է ի բարի խրատուց։ Ստրաբոն և հա
Ստրաբիմ բարեկամ մի բարւոք օրոք եղեալ ասէ մի՝ քան
զյաղթանակել ղուշտս զօրաց։ Այլ կրկնակի երանելի եղ
զանգն այն՝ որ ձնանչելով զարթիւթացելն իւր՝ զիսկ ար
դիւնաւորել ի գործս իմաստնական խորհրդոց։ Հանգիր
բազմիցս Տանդիսի, որք արք բարիք իմաստուն՝ և առաքինիք
հեռացուցեալ լինին վա առաքինութեանէ իւրեանց. որոց առա
քինութիւն երկիւղ լինի այնոցիկ որք կամին ունել զնոր համոզ
ջըս. որոց նենգութիւն ոչ լինի բնաւ երկիւղ նոյ. որք յոժարին
ի լսել։ Եւ ահա ես ինքնին անկել եղէ ի մէջ այսր սխալանաց,
և պատմելոյս քեզ զայսմ ձախորդութիւնս՝ որք ինձ ի մէջ իմ, ի
աւուր բարեկամի միոջ, որ հանգիպեր զանաւորութիւն իմ՝ ի
ակնհայտութիւն իւրոյ, քեզ և ևս նման նմա պարտ իսկ ի համոզել
զնովքն։

Ի բաց ի նմանէ զդայ դաշնակից եղազարեանց, թէ
Ստրաբոն պարտ հոգաւոնակ լինել իրակութեանց Ճեմլամաքի,
մինդեռ նէ տարկեն զնա ըստ ինքեանս։ Այ յոժարութիւն հանա
Ճանգան ունել նոր դիմակրոց իւրեանց զերիտասարդ զորդին
Ճուլեաք՝ ըստ հարւսւ Արեսացի երիտասարդաց, զոր Ստրաբոն
եւս նման ընկերակցել. որք և էին ծանիկք. յի՝ ընտիրք ազնուաց

ձեզ զերս քաջագործն բերել էր ի ինքեան ի Վրիաւ . Ալինէօր
խրատեալ էր զնա յղել զնա ի տունն պատերազմ. զի պարտ է
առ ջանալ ի ժամանակի հաշտութեան՝ բազմացուցանել զամ-
բոխն . Ասացեալ էր ցնա զի մի բոլոր ամբոխն պղերգացնել
անկեալ ի ագիտութիւն զհնարսն պատերազմի, հարկ է յղել զազ-
նիւ երիտասարդս՝ յաւար պատերազմ. առ ի կրթել և դաս-
ախարհիլ անդ յարհեստս պատերազմի. որպէս և էր բաւական լի
նիւն ունել զերիզս աղջն ի միջ շրխկացնել փառաց , ի սէր զինն
ուրացուց, յարհամարհանս ապտակացն, նաև մահու ինքեան,
և վերջացեալ՝ նոցա փորձառուն արհեստ պատերազմականաց.

Վճռացին զայնմհետէ քաջագործքն հաձոյ յայտնիանալ ե,
հիացեալք ի մէջ իմաստուն Ալինէօրի. և լսելեաց ուրախ էր
յաճախ և ևս՝ զի տանէին ըստ ինքեան զ Մովսէս. Իսկ ի ե-
լանելոյ ոչ կարէր զցաւս սրտի իւրոյ մեղմացուցանել յորժամ
զգաց յինէն բաժանեալ ի բարեկամէ իւրմէ .

Ասէր ամէն ինչ երբեմն զաչառակիցս առանձին զարհուրելիայս
իւրեանց, և երդնուին ի ստէպ պահպանել ըստ նմա գիշանձն
նաւուր զաշխարհս ի քեզ. Ալինէօր ունէր զ Մովսէս ներքինա-
պետ՝ ի միջ բազկաց իւրոց , և առաջանէր զնա արտաքոյ իւ-
րոյ՝ ի առանձինն գիտութիւն, վասն երբեմն իմն առ
ի առանձինն գիտութիւն, և ոչ եմ խոկալ, եթէ ոչ՝ ի ցաւոց բաժան
մանն մերոց . քանզի եմուխ ինձ տեսանել վերսին զայրջանիկ
ժամանակն այն՝ յորում Աղխատացիքն բռնաբարեալ զնա ի
դրկաց քոց՝ հեռացուցին ի քէն , եթերց եղուկս յիս ակնկա-
լութիւն ինչ վերստանալոյ զքեզ.

Պատասխանեաց Ալինէօր՝ ըստ այսց քաղցր բանից՝ առ ի
միտ արարել զնա ահաւասիկ ասէ՝ բաժանումն մի՝ յայժ զանա-
զանեալ ի միւսանգ. զի առ ի կամաւ, և լինելի համառօտ, մանա-
ւանդ զի զնա դու որդեալ դայեկանակուն ի պարտ ոգեհակ
քեմ, զի սիրելոյս զնա սիրով միով՝ առաւել խանդագնա, քանզ ա-
ռաւել վստահ. Արդեաց զքեզ ի հեռաւորութեան իմմէ. քանզի
ոչ ունիմ զնա հանապազ ներկայ. Իշ պարտ է զի լինիցի ի քեզ
խնամատարեալ և առաքինի. մանաւանդ ի ներկայիս ի Ալին-
էօրէ. որ ազդեցեալ առնել քեզ զայն ամ՝ զոր պարտս առնէր
ամէն զանազան զգաստութիւն՝ ծանիցես զ Մովսէսէ իմէ.

քոյ, ափսեւոյլ ի՛ նեռնէ ոգի իմաստութեան, և նախատանուէ. Նաև արիւնէն իմն անդղդելի, և քաղցր բարկութիւն մի՛ ոյք հաւիր զանձին ոչ ամենեքեան ի միասին յառն մուտ. Վնաս ասէր Աստուած, երբ ի մէջ առուել մեծ վտանգի, և լինելոցս օգտակա յամենայնում նուաստ՝ ուր և երթիցես. Մտադրեր մի՛ կորուանել զպատիւ իւր ի երեց վտարելով յինն քեռն գիմանգես պատերազմի մանաւանդ քան թէ ոչ գնաց լալ ամենեքին. Վանդիր ոչ ի պատ ամենեքին՝ զի վստահութեամբ այնմիկ՝ որ չրամայէ պատց, եղեալ լեցի երկեցաւն. Ոչ թէև հարկաւորի ամբոխի մեզ՝ պահպանել զերեսս, կամ զեղծիրս իւր. բայց առաւել և ա տակաւին հարկաւորի նմա՝ ոչ տեսանել ամենեքին երկեպնելի համբաւ իմն, վ քաջանդ՝ Ի միտ ած ուրեմն՝ թէ այն՝ որ հրամայէ, պարտ լինիլ օրինակ համայն միւսոց, արիացուցանելով օրինակաւ իւրով գհամայն զօրանոս. Ի երկնչիր ուրեմն ի վտանգէ իմէ՛ քէ ոչ Աստուածդ. և բարեզդ ի մանաւանդ զի կորնչիցիս ի մէջ պատերազմի, քան թէ յուցանել երկեպնելի արիւնեն քոյ. Համարձիր՝ որք ունիցին առաւել ջանս՝ արգելել զքեզ գնել ի վտանգ ձեր հայր կամ զիպուածով. Ոչ լինին նախկինք ասելոյ ի ծածուկ թէ՝ պահասին ի քեզ քաջութիւնք. Եթէ գտանիցեն զքեզ զերծրին կասել ի ինդնում զեղուածոյ. Այլ մի երթիցես այնպս որ նել զկորուստ՝ քարոյ օգտակարութեան. Վանդի արիւնեն ոչ կարէ լինել այնքան առաքինութեան. որքան եթէ չիցէ կանոնաւորեալ խոհեմութեամբ. Ոչ այլմեանպս լինիլ խելառ արհամարհօրեն կենաց և համարձակութեամբ զի զգիջը, նաև քաջութիւն ամենայն կարկառոր, որ ոչ երբեք ունի հաւասարութեան.

Վանդի նա՝ որ ոչ աչերէ ինքեան ի՛ նեռը վտանգէց, և մանաւանդ զպարագաոտ՝ քան թէ արի. Ունելով հարկաւորութեամբ լինել արտաքոյ ինքեան առ ի զերազանցել երկիւղի. Ընդում ոչ կարէ յաղթել ոչ ինա, ցորքան սիրտ իւր ի ընդունակ կացուած. Ոչ յաջողակ թէև ոչ փախչի երբեք, գանի աղմկել կորուստ նէ զազատութեամբ մտաց իւրոց, որ հարկաւոր կրնմա զի տայցէ զարարիչ կանոնս՝ առ ի կորուանել զանձինն իւր, և օգտել հայրենեաց. Արդ պնդախիկն եթէ ունի վստահութեամբ զինուորեալ ոչ ունի ամենեքին առդակալութեամբ զկապատի մեզ. ասակաւ ինա ոչ ունի քնած արիութեամբ զինուորի մի և ա, ըստորում զինուորն

ուրեմն պարտ է միշտ նկատել եւ պահպանել՝ եւ մեջ պատեհ բանիս զարգացումն ընծայ, եւ զբաղեալ կարդալ հարկաւորն առ՝ ի հնազանդիլ զլեզուական իւրոց։ Եւ լսեմն ոմանք՝ որ յանդգնաբար դնեն զինքեանս յորդորանքի, վրդովեն զհանդարտ պատեհ բանիս վարժ մանկանց եւ տալով օրինակ մի յանդգնութեան՝ ներմուծանեն բազմիցս ի մեծաղաղն ձախորդութիւն՝ զհանդարտ զհնոտ օրենսդրեալսն։ Եւ ասի՝ ի՞նչ ոք նախադատանն զհանդարտ ամբարշտաձեռնութիւնս իւրեանց՝ քան զհաստատութիւն օրէնից հաւատացելոց, արժանաւորին պատուոյ, եւ ոչ վարձատրութեանց։

Վասն որոյ նկատեալ ուրեմն սիրելի որդեակ իմ, որոնել զիմաստս հանդերձ հասկերսն ի՝ քանզի ձշմարիտ միջոց՝ զոմն ներոյ գնալ, է ասասել հանդարտաբար օգտաւէտ ոլխոմանոյ։ Վասնորոյ ներելի՝ առնել զինքն այնքան յաճախ յարգելի, որչափ զոյ յանել զինքն առաւել պարզ՝ առաւել հանդարտ՝ եւ յաճախ լեզուամբ առ անոփոյ ուրեմն։ Եւ ըստ չափոյ առնելոյն հարկաւորութեան՝ դնելոյ զինքն ի վտանգ, պարտ է ունել այնքան ի մտի բանսի զնորոյ օգնականութիւն խոտանութեան, եւ սրտիդրեմն՝ Հնչեալ նա եւ լեմ՝ ոչ է պարտ յորոյանել զնախանձ ուժգ, եւ ի կողմանէ քուսմէ եւ՝ մի ունկնդիր յաչագիտութեան բարեյաղթութեան ուժգ։ Կովիւն մանաւանդ զնո անհնարին՝ որք արժանիք են խիթ զովելոյ, բայց զովեցոյս հոգ բազմութեամբ՝ առելով բարի զնոցունց անարժանաց։ Օգտիկ զբարիս պարոյ, եւ մի՝ ի միտ առներ, եթէ ոչ ցաւակցիլ։ Մի վճռաչափիցես զիր ինչ բնաւ՝ յառաջ քան զկնոպէն զլուսանեալ, որք ունին զայն եւ՝ վարձատրեալ՝ զորս զուս ոչ կարես ունել ինքնին։ Ունին զիր նշ յարգանաց, եւ խորհրդակիցք ըստ նոյ։ Զգաչեա առաւել ի քանոյ՝ զի ուսուցանն քեզ, եւ մի ամաչիր ընծայել դասախոսականեալ նշ զայն ամ՝ լսեալդն զործ՝ զորս առնես։ Ա երջանիկ մի ունկնդիրն բնաւ այնց քանիկ՝ որք զրգռեն զերկիւղացուելի, կամ զնախանձ ընդդէմ քոյ, եւ ընդդէմ միւսոց զլսելոցդ։ Ասասկաց ըստ նոյ ուղղելի է հաստատմանելի։ Երբեմն հաստատ լեմ ունին պահպանելի ինչ՝ ի քեզ՝ յիմիք պարտաւորելի իւրեանց, բայց զսկիզբ քոյ նշ, եւ զայլ յայտնա այն զոմ իրաւունս քոյ։ որք լեմ բարեկանք են զդալոյ զոյ նոյնելի այնոյ յառաջարկելի՝ առանաս զաչսի կամ զոյալ նշ, եւ ընկալուս զայն ամ՝ արդիւնս՝ զորս իրաւամբք կարես

յուսալ՝ ինձզուն։ Հրեշտակապետը՝ եթէ ոչ ինն բաժանեն ընդունողք իրաւունք՝ ձնանալ զայն ամ զորս ունին վիճ քոյ անբրաւարար և համ վանդաւորը, և ղեզմ լինիս առ՝ իշխանել՝ ի փորձանքի՝ ձենչն եզբ ընդ ոչ ունի ձիս ինչ յանդիմանելոյ դէպ ինքնին։ Այլ դէր քան զամ՝ մի ասիցես առանն ինն ունիք զնալիսի մորդկանց՝ որք սերմնանն զանհամանձնելոն և զհնդանուած, զպատանուս վտուց քոց, զորս համատաս ունիլ իրաւունք ընդդէմ զօրագլխաց քանակին յոր բուժ ես։ Այսպէս շարագարեաց Հրեշտակն նաև եթէ՝ ամամ եմ առաւ առ՝ Լսոզնել Տուն՝ նեղ՝ ի՝ ինձ Տարիսուրանե, ուր պարտ է նա աշխատիլ մի բարեբաղդութեան ամբոխ իւրոյ, և զգնել նաև տալ նմա ապաշխնել զոխս լանս իւր, զոր չար խորհուրդք մորդելոյ զայ ներկուածէր ան՝ ինամ, ի հրամարկան նորոյ Հազատութեան իւրոյ։

Հայեցամ ինձ լսանք չհանդուրժեալ եղբայր Հրեշտակն զհիւրացու Ձի՝ ըզ սրհամարհանաց ինչ՝ վասն մարդոյ Տասնեակ ի Հրեշտակն վերակրկնելոյ խրախոյս ինն ձայնիւ։ Հիացեալ ես զոռ՝ առ ձնա, մի պնդ՝ եթէ մորդիկք առաւել յոգեկիք՝ և առաւել վարկանելիք՝ իցեն առականն մորդիկք։ և զոյ ցանկ ձեն առականն Ձեացորդ ինչ՝ ի մորդկային ախտուս նէ՝ ի մի՝ անհիմ Հազորդեց։ և անձողոպրելի չհոմեմ ձանց Հազատուս յիրաւիկ զի Տասնեակ անալ է՝ ինձ ընտանաւորեն և իշխան նուեն, բայց պնդի խնդասաւոր ոք կարէ պաշտպանել զինքն, եթէ իցէ փոխանակ նմ։ Ընդմարիտ է զի յոյժ Հոգեալ է նա զինքն ընդառաջիլ յայցեանն՝ որք ունիցան զհամատարմու Հեն նմ։ բայց առաւել խնդասաւն Հազատոյք խոհեմագոյք եղեն ձիշ, Հեն որքան առաւել պաշտպանիլ կամիցան՝ առ՝ ի ոչ լինել խոհեմագոյն։ Ինանգի Հազատոյ մի՝ ոչ կարէ զոնց առնուլ՝ ինախատաթի իւրմի՝ բառորում օգնեցուլ է՝ ինձանել, զոգալ Համատացեալ նմա զինքն, և ոչ կարէ առնել ինչ Հազոյ նորա։ Այսպէս Հեշտոյ մի՝ քան զյառուկ պլուխ յոյժ պակաս ձնանալ զմորդկիս, որք շրջապատեն զնա, քանզի միշտ կերպոփոխեալ են առ ընեն նը և՝ ի գործ առնն զնամ կերպ Հնարս՝ ի պատրել զնա։ Այ, սիրելի իմ Հրեշտակք, բազում փորձառու Հեն առնեալ ես զոռ։ բայց գիտացիր, զի ոչ զառանի ամենեն՝ ի մորդկիս՝ ոչ նոյն առաքինու Հի, և ոչ նոյն Հմայականուն, որ

ծրտնեալ լինի։ Եւ զմարտ դիտել և ներկուսնանալ ըստ իմաստ
ճարտ դասով մատենիցդ՝ զնատականդ են պիտու և ոչ ժամանակն ևր
քեզ՝ ի վերծանել առնել բազում գմայելիս գայթակղ
ունելն ոչիտայու ըստ ընդհա
ծուր հրաշագործին։ Աստ և են ոչ ոչ՝ ի յամառութիւն յան
քրդմնութիւն և ի յանդգնութիւն։ և ոչ ևս են հաւա
առելիք, և ուղղելիք գնաւ։ Եւ ոչ ըստ առաւել ամբոխս ունելն
ի կատարեալ՝ այնչափ առաւել նախատիս պարտին ունել, զի
ոչ կարծն առնել միջնակ։ Եւ ոչ ըստ առաւել և ս ունելն հար
ջատութիւն մարդկանց՝ որոց հաւատալոյնան զիշխանութիւն
խրատուց։ այնչափ առաւել և ատրաշնելն ի խափել առ այն
ալիսի ընդարձակութիւն։

Ի յիշելի՝ որք այնուիսի հնազանդութիւն ազգս անգիտ
գան գտան զնոցա՝ որք հաւատացեալ
քինիցդ ի վարձն նոցա կարգաւորիցն ընդհանուր՝ յորժ պահս բար
ձոց հաւատարկին ընդհանուր՝ առնելով զնոցն ախտմունս նոցին
ըստ ազգ առնելոյ մեծասքանչ սխալանացս։ Վասնզի կարելի ըստ
հայոցդ և առաքելականացն յորժամ հզօր լինի գոն ինչ խոյ
առ ի բարձրեալ Հաւատարակել։ Ծանիկ զայ գնահան սխալանս,
և վերադարձնալ զնոցա ի նոյն՝ ի խոտորելի ցոյցս մեծս։ և
առնել երկիլ ի հնազանդեան ազգ ազգ մի՝ յայլ կողմանց ազգ առնի
յարգանաց։ Ազգ ազգ իշխանութիւն կատարելոյ՝ զնոյ գհա
ծուցն բնութեանց ի խիստ ինն փորձառութիւն, և զանազ
գիծ առնել սխալանաց։ Վասնզի ազ ոչ ոչ առնալ լինի ազ
գան, որ զարգանալ յաստնանդուր բանի ի յայլ հնդկաց։ և
հասցին պահատութիւնք և յանցանք նոր երկին ազիլ ի բարձր առ
ատչեանի, ուր միջոց յանցանք ունին գնծասին հնազանդ
ազգ և առաւել ևս նոցանք բանալիչ են գնմանագործ։

Ջանացն աշխարհ զարգացալ ըստ ինձ առալ զազգ մի՝ միաց
ցեալ, և զառալ յաստնանդուր ժամուց՝ ազ անաչառութիւն
այնպիսի՝ որք գառնն, ոչ ունելն փորձառութիւն ինչ ի կոյսութիւն
և յանդուգնութիւն յորում գառանն նա։ և ոչ ևս զգան ամենեն ինչ զ
զժոխառութիւնս զորս կրէ։ Ի յայ կամէն, զի մի իցէ յոչ մարդ,
միոչ ոչ՝ այնպան կատարելոյ ի խնդրոյն ընդանուն։ Ծնաղատ
մի ազգան բարի և խնամատուն և ջեղ։ ի տանջանին մարդ։ որոյ
միոցք կամ խնդրակատութիւնք իւր՝ ընդհանուր և առաքինութիւնք

քրոջ մասին և ամենայն ինչ, որ կարող է ծառայել նրա ծանոթացմանը։ Ընդունելով այս կարգադրությունը՝ Ռիչարդսոնը ինքն իրեն ասում էր, որ նա ոչ միայն ընթերցողին ծանոթացնում է Քլարիսսայի հետ, այլև ինքն է ծանոթանում նրա հետ։ Նա ուզում էր, որ Քլարիսսան ինքն իր մասին պատմի, և ինքն էլ ուզում էր գրել այնպես, ինչպես Քլարիսսան կպատմեր։ Ռիչարդսոնը

Ասաց նմա Քէ Յուլիա՝ ասէն Յուլիա Հայր քոյ. որ է նա
խաղաղասիրաբար քաղաքացին Յունաց. մի եմ ես ուրուք այլոյ
եւ նա՝ վասն սակաւութեան, եւ սխալանաս. Ընդ հօր եմ ես Քրիստ
ոչ առաջնորդեցէք նմա քայլ առ քայլ քան թէ անդադար լինել
առարկայ՝ ի չեմութեան՝ և՝ ի կորուստ. ուր բազում խաղայր
ընդ նմա. Զանձն իւր անդադար Քրիստ կալով զձեռն ունի՝ ոչ
ձեռն ուղղել և առաջնորդել՝ ի փառս՝ քան շարիս առաքինութեան.
Քրիստ սպասեցեալ դու յորժամ տեսանելոյս գնա զքոյդ եղբայր
Հոգով լինել ի Յիսուս, դատանել զնա քան զարդ անհատութեան. Ո՛ եթ
առնես զնա այնպէս առանց երկիւղածութեան. Զանգի եմ և ամ
Յունաստան՝ և Ասիա, և տամայն կղզիք ծովու՝ հիացեալ դո-
ղութեան զնա, սակայն քաջ՝ ի սխալանալ իւրոյ՝ զոյն խոհ հաղարա
կերպ զարհանալիք լինին մեզ ազատք (զի յիշեցուք լինին սխալ
մեղք) Հայր երջանիկ լինիս դու՝ ի կարել հեռանալ զայս, և
առանել անդադար ոմն ի գաղափարէ ինչ. Ընդ որ, և լաւ քնձ
ոչի Քրիստոս. առ ի ոչ սպառել ունել յառաջել ինձ ամէն
մարդկանց զան ամ. զոր ձշմարիտ մարդ կու լինի հմուտ ի առ
նել, և երկուասարդութեան ոչ փոքրանալ՝ Քրիստոս զինչն ի հե-
տաքրքրել լինի իմն ամբարհամած ոչ ունի ամ զապաւինարար,
որոց ունի սիրայոյս եմ հեռու երթ, և անկանել ի՝ նոցա անապատին
նեղի յամառութեան. Աբրիա ոչ Քրիստ պարտիս սիրել, և ջանալ
նմանիլ հոր քոյ. Լինի որքան և իցէ անհատար. այլ նաև՝ պար
տիս ունել բարձր խիղ պատիւ և վարկմունս տակաւին մեր Աստ
ծունէն. զի քոյ յայնցանէ ամէն՝ զորս ծանանց դու՝ ի նմանս, և նա
ևս քնականաբար հարազատ. ու զիր՝ հանդարտ առ ատ՝ և բա-
ներս. Ի՝ բնութիւն ի՝ ուրեք կատարեալ. և առ զնաղարտիս ի՝
յորժամ ձանաչել. և ազատ կամօք ղղջալ ձշմարտիւ ի սրտի իւ
րում. Հոգին արտաքին իմացականութեան իւր՝ մեծ են և շա-
փաւորեալ յատկանշեալ իւրում. Ոգիքնուս ի՝ իւր՝ ի խոստա
ձանիլ զյանցանս, քաղցրանալ իւր՝ և հանգերուի՝ ատ. ի՝ ի՝ ա-
զուլ առնոյ ինձ նմա զանս առաձել խիտատ. և մատահուի իւր
քնդդիմ ինքնան ատ. ի՝ ապաքինել հրապարակաւ զնախանձս
իւր՝ վերադնելով ի՝ միւ ամ՝ քննադատեց մարդկանց՝ յուցանեն
զձշմարիտ մեծագործութիւն ոգւոյ. Ստարեքանչիւր ի՝ խորհրդա-
կանութիւն ոգւոյ՝ կարեն օգուտ կերպիւ իրեն՝ յայտ ինչպէս կա-
ցութիւն եղեալ ատեն ինչ. ինչ Ատանին ունի ոչ ընդատեց ընդ

քեն յաւուն, որ կարէ ի ազատել զնա յայնպիսի ահագին վտանգէ։ Եւ ասէ Տէր Աստուած Իսրայէլի, որ ստեղծ զերկինս եւ զերկիր, զծով եւ զաղբիւրս, զարեգակն եւ զլուսին, զաստեղս եւ զամենայն արարածս, որ ի նոսա են, եւ ոչ ասէ, թէ ես ստեղծի զայնոսիկ, այլ ասէ, թէ ես եմ, որ ստեղծանեմ զայնոսիկ։ Եւ ասելով է կարի յոյժ փոյթ առնէ, ասէ, թէ մի՛ երկնչիր ի սոցանէ, որ ոչ են ինչ անկեալ Հնարսն Աստուծոյ, եւ ոչ ինչ կարեն առնել, քանզի ոչ ոք ի մարդկանէ կարէ ազատել զնոսա, եթէ ոչ Աստուած։ Եւ ասէ, թէ ես եմ Աստուած քո, որ ի ծնանելդ քումդ ի մարմին ընտրեցի զքեզ, եւ ոչ ոք ի մարդկանէ կարէ ազատել զքեզ, եթէ ոչ ես միայն

յՅեմէն կողմանց անդէն բարձրացեալ Հիւսիսոյ, որոց ցոյսունքն՝ ել
ինալուն ամենայն, խառնիմբն զոչ ակնարկութեամբ և առ ի մի փոշ
հաց ամբառնային մինչև յաւիտեան։ Ասէին եւ Ասնեղը ընկերակ
ցեալ ուղևորել ի դաշտին՝ զպաշտակցեալ Թագաւորա, որք
հետացեալք հետանային ի պարապաց քաղաքին։ Ասնեղ
ժամանեցան ի միմեանց՝ զկնի տասից ի միոյ և ի միւս կողմանէ
զնացին ձգտելով բարեկամութեամբ։ Ասնեղ ընդունեալ
ուներ զնոսա ի տան իւրում, և ի սեղանի հիւրասիրեաց։ Ասնեղ
ունէր զգուշութիւն մեծ ի պահպանել զանձինս իւրեանց, զի
մի՛ ոք ի նոցանէ ի գինարբուսի մեծի ի գիշերի մի՛ սպանցէ զնա։
Ասնեղ ունէր զգուշութիւն մեծ ի պահպանել զանձինս իւրեանց, զի
մի՛ ոք ի նոցանէ ի գինարբուսի մեծի ի գիշերի մի՛ սպանցէ զնա։
Ասնեղ ունէր զգուշութիւն մեծ ի պահպանել զանձինս իւրեանց, զի
մի՛ ոք ի նոցանէ ի գինարբուսի մեծի ի գիշերի մի՛ սպանցէ զնա։
Ասնեղ ունէր զգուշութիւն մեծ ի պահպանել զանձինս իւրեանց, զի
մի՛ ոք ի նոցանէ ի գինարբուսի մեծի ի գիշերի մի՛ սպանցէ զնա։

քաղիցս ձեռնարկանեն ՚ի ինձանէ լուր՝ որք ՚ի վեր անդր են քան զկարողութիւն իւրեանց։

Ամենեցուն ՚Ինձնէօր. զի խոստացար տալ իրկին անանկ վա ճառականէն . քանզի ինչ ոչ են յանկատորը բարի հաճատար մութիւն, բայց ինն միայն չորք վճռ յանդգնութիւն իւրեանց, ձնամ լուծ ՚ի ձեռանէն ձս, և առցիս չար օրինակ այլոց։ Եւասի և յայնժամ արար կանանց, առցիս կերպ իմն՝ որ դիւրին եղիս ոչ ևս անսնկիլ բնաւ. այ՝ կայցեն զգաստութեան, որոց վճռաւ ականջ առցեն դիւրաւ ընդունել իւրեանց, նաև արդեանց՝ ձախողել և ձեռնարկութեանց։ Երեսս եղիս նմանութեամբ ամենեքին՝ դնել ՚ի վաճառի զբարիս այլոց. Նմանապես և ոչ ևս կարել դնել յորդորել նաև իսկ գիւրութեանցն, քանզ ՚ի կիսոցն ընդունել իւրեանց։ Ուսուցանել ևս՝ առնել ընդդէմ քահանայի՝ ՚ի ձեռնարկութիւնս զրոս ոչ կարեն առնել միայնակ։ Երեսս առնելի է ի կնոնս ընդհակառակ ՚ի նմա, պատճառաւ խոստացեալ պատուոյ եղելոց վճռ նմ, որք ՚ի ձէ ոչ հնաւ իցէ ինչ։ Այսմ ամ ազատաւ ՚ի վաճառականէ հանաւ ՚ի եղիս ՚ինձ կատարեալ։ Երեսս փոխանակ վճռաղնելոյ դնեն հարկադրելի ՚ի խոստացեալ եղեն հանդերձ վաճառականաց վարձատրելի ինչ, այնոցիկ առնելոց՝ որք կարացին առքմբել ՚ի Աստուծոյ զվաճառականաւն այլ ինձ ներդոյ ազգաց։

Ուրեմն ամ ամբոխն անմտարեալ արշաւէր խուռն ՚ի ամ կարմունս և վաճառականաւն ասկոյ քաղաքի եղեն նմանել հոսման և անդ բանտանան Տոմա, և գունդք մտանէին ոչ գալ, որք դրեալ ՚ի հողմոյ՝ դան մի կինի միայ, ուստի և ամ իր բնակեալ և ատրեալ լինէր ազատաբար։ Երեսս ամ՝ որ բերեալ լինէր, էր օգտաւէտ, և զորս առնէին՝ ինդոյզ զայլ ինձ հարատեւ ՚ի փախստական իւր։ Ուստատան արդար բնակիչ ՚ի նահատանդրան՝ ՚ի միջ ազգեան ժողովեալ ամ ազգաց։ Ուստատ ՚ի հատ ատորմեալ ՚ի և հարազատաւ ՚ի Թովմէ ՚ի թագաւորեալ ազգ մի ամբարձեալ պատասխ. Հրամէին զվաճառականս ՚ի յայժ հետաձգ կոզմանց. և իւրացանչիւրոք ՚ի վաճառականաց համ գոյնի յերեկոյ արև ելանն, յորմէ ազգ ազգ յամենայնում աշխարհ ելանն ՚ի կերդոյ ջուրց. և համ զառնային ՚ինդոյ միջ ձոլմ, ուր արեգակն աշխատեալ յերեկոյին իւրոյ՝ դնայ շրջանակել զվաճառականս իւր։ Երեսս ինդոյ ամենեքին ՚ի հայրենիս իւրեանց։

[illegible]

Գ. Ի. Ի. Ի

և զկնիքին քաղաքացուց. յր ազատաց՝ և գնեցաց։ Պղծի ամենի (առեր,) զի աւելի վիրաւորիւք՝ հատուցին զմեծս ի ձեռն իւրեանց՝ ի վէր ահաւոր ալիք որիրամոլութեանց, որովք և հեղ գացուցին զոգիս իւրեանց խանդարեին անզգաստութեամբ զառաջուցեալս ժողովս իւրեանց։ Հանգիպ պարտին նմա հատանել զոտս՝ ի բարեկարգութենէ, և յիշխանութենէ, առ՝ ի քաջերաբեալ այլոց ժողովականց. և ունել զհամբաւս բարիս՝ ինձ խոհական իւրեանց զարթնուցանել։ Պարկեշտ և ժուժկալութենէ ընծայեն զնկնելիս առնել հանդերձեալս։ և արդարև՝ ապ է որ ասէ Աստուածն՝ նաև առնել ուժիգս ի, և բնիկ ահաւոր յոյժ զուա և հաստատ։ Պարտ է քեզ նախ ուրուն պատրաստել գձաշ և զընթերս քոյ՝ ի բարձրք կիրակերոյ, քանզի թերթ իմիք ձաղակելիք արդանակաց։ Հանդի սակ արշևատ մի՝ ի ուեռաւորելոյ գնորդիս գայնսոցիկ ուրք ցաւեհնցուցանեն զանխորժակս իւրեանց, քանզի՝ ի ձմերիսն պիտոյից կենացդ։

Խոսմինի բարձրք ձանաչեցաց գյանցանս իւր՝ ի ծաղուել քննահատ նորոգ քաղաքի իւրոյ պղծութեամբ ապականել գնարս իւրեանց. բռնաթափելով գնա՝ օրինս Պիսոն՝ որ ի մէջ ժուժկալելոյ։ Քանզի խնամատուն Պիսոնի զինեաւ զհկոց և խելամուտ ապար գնա. ի՛ն օրինքն այնոքիկ՝ որպան և ս ի՛ն խղճն վիրանորոգիչ, ևի՛ յատկանալ ի ազատութեն ինքնին ոչ տացեր նոցա օրինակ իմն հնդինակութեամբ իւրով՝ լինելոյ անօգուտք. և ոչ լիք նէր կարելի այլով կնքելիս առանալ գնոսն։ Այդ և Խոսմինի վուժեալ կանանաւ արեաց զանձն իւր, յորում ոչ ևդ, ևի՛ ոչ ղորդն հաց իմն, և գինի քաղաքին, որ էր զօրեղ և անորժակամ բայց յոյժ սակաւ քանակութեամբ, ըստ այնց հատարակ կերակրոյ քոյ՝ զոր ուտէր ըստ այլոց յոտնաց՝ ի պաշարմանն Տրոյիացւոց։ Ուստի ոչ ոք համարձակեր արտաքսանել՝ ի կանանէ միոյ՝ զոր ազգայն ևդ իւրոյ ընթերան։ Այլ այսոքա իւրաքանչիւր ոք արտաքսեալ զշնալաբար վերնաւորի, և զինափիւնի ձաշու և ընթերաց իւրոյ՝ յորոյ սկսեալ էին զաղքիլ։

Ձկատ այսորիկ արդել Նմանապէս Պիսոն՝ նաև ըղ լոյծ և զիշատական երամս շաւիղս, որք ապականէին գհամայն երկրաւորսն։ Այլ զառաւաւրառեաց՝ ոչ սպակաս խոտագին սատ ժոյ՝ զամենայնական երկնցմանս, որք ոչ սակաւ արբեցուցանեն զան զգենին, յորոց և յառաջապէս բարձր և վարք՝ լցեալք

պակ

պակասութիւնք, եւ լրութիւնք. Ուր վիրապարզեաց գՀամայնն
երեք շաւիղքն ճեղն՝ ինաւակատա տանարին, առ՝ ի երկիր
գոմիսատ ոչխ՝ եւ գաղջ, որք նուազն զոլինակս առաւել հաղ
սեագիւտ շնորհս.

Ա՛ն ներքուստ նմանապէս ի ներքն ոչ՝ ճեղն վիր տանարաց՝ գմի
ձագարդ զերազանն կառուցուածս. յի՝ ոչ սեանց՝ գիմնութեանց
եւ կամարաց՝ եւ ոչ ոք. Ուսի վիր տանչ նոյ զգաստիարս՝ եւ գպարզ
ձեւս հատարակ շինուց՝ յոյժ հաձելի. առ՝ ի հիմնել՝ ի ներքն չա
փաւոր տարածութեամբ՝ առաւ ոչ զուարճալի՝ եւ զի բանդեկեսա
գիր ներքնոյ ընտանեաց ոչխ. ոչխալսի քեզ կերակիր՝ որպ զերբք
իմն բարի յարմարեց. եւ ոչ ներանց կամ սենեակք նորին՝ առ
զերաւելք միմն՝ ի միւսոյն. զի կարգք եւ յարատեւութք զերբաւ
լեցին պատճառեցեալք. եւ փոքր իմն ծախիւք պաշտպանեցեալք.

Ասացեալ նախ՝ զի ի բազանդիւք տուն՝ ասիամ՝ ինչ վար
կանգիլ անձանց՝ ունիցէ ապարան ոչ մեծագարկ. (յ՝ Ալանն ոչ.)
եւ փոքրիկ տաղաւարագարկ իմն հատատանալ՝ ի միջ սենեաց, զանձ
առաջանիկ փոքրկոյ սենեկաց, յայտնոյս ունենիկ ազատ անձանց՝
նշանոյ ընտանեաց. բայց արդեւ կարի խոստովի՝ զգաստանիլ
աւելորդ. եւ փառաշուք սենեկաց. Այսոյ գանազան ձեւք ասենց՝ ըստ
մեծաւելիս եւ ի մանաւանդս ընտանեաց՝ օգտին՝ ի գիմնակա
ցութեանել փոքր ծախիւք գմտան ինչ քաղաքին, ուր միւս ասան՝
ասկա եղիցեալ կաց ըստ մեծագործին հանդիսանիլ ի բազանդիւք ըստ
գոլոյ բաց՝ ի մեծ ախտաւորէ՝ յառաջաբերելի ինն՝ ապահովիք
եւ անդանգիտ.

Ուր ասկա ասցն նոր քաղաք չինեալ եղի՝ ինձ ըստ յոյժ սուղ
ժամանակի. Վանգի մեզ ասկա հոգմանք յուսնաց՝ յորդորելոյն
գիմնաս հիւսս. եւ ի կին բազմելիս ոչ ասկա գործաւորք
ի՝ ներքնոյս՝ ըստ ոչց գործաւորաց, պատ պայմանաւ՝ որ գիմնք
հատարելոյ գործոյ իւրեանց՝ բնակիցի ինչ շուրջ գիմնելոյն ի
կոչելոյ զերկիրս՝ ի գործել. ոչք օգտին բազմոցս ցանելոյն
գշնակութեանի գասոյն.

Ա՛ոյր համարեցաւ Ա՛ն ինձ՝ լինիլ պահպանարար եւ
քանդակագործութեամբ վիր գոլոյ այ արհեստ լինի՝ ոչ՝ ի բաց
արհանգիլ. բայց կամ ցաւ, զի ահաւոյ լեցի ներքնոյ՝ կերի ի
ի սոյն արհեստ՝ ի Ա՛ինեի. Հաստատացոյ նոյն վարժարան մի,
չորում՝ կարգեցեալ ինն վարժապետք՝ քաղցր ախորժանաց

որք

որք քննեն զդաստիարակութիւնս երիտասարդաց. քանզի՝ ոչ է պարտ ասել ընտրել զանձինս՝ որք խղճեն նկուն կամ տկար յոր հետսի լինիք. որք թարդ պատճառանաց ոչ են հարկաւորք, սա կացն օգտակաց. վայ և հետ ասար ոչ պարտին կարդալ ելեկ ոչ՝ զմանկունս ներամիտս՝ ի փուճ այնպիսի խնդացականութիւնն. որ խաստանաց զազգութիւն, և հասանի ի կատարելութիւն։ Եւակ միւսքն՝ որք ծնեալք են յաղագս պահու աշխիւ արհեստից. յո լովք լեզին գրաւելցեալք, յաւէտ օգտաւէտութիւն վիր հասարակ պետացեալ ծերակուտին։ Եչ ոչ եւս պարտ է ասել՝ ի զրաւել զքանդակիչս, և զպատկերանկարս, եթէ ոչ՝ ուս ի պահպանել զիշատակ մեծամեծ արանց. և մեծամեծ զործոց՝ արարելոց ի նոցունց։ Եչ այնք եւս ի՝իներ շինուց հասարակաց, կամ ի վիր զներգմանաց՝ պարանն լինիլ պահպանելոյք. վն ներկայեր այնց սմանիկ՝ որք լիալք են զեր ի վերոյ հանճարեղութիւնք միամ յոգուս հոգեբնեաց խրատանց։ Եակ վիր մեռանելոյ՝ բարեկարգուելի և բաւախանալի Եինեմ օրի՝ ոչ արգելից. զի մի՝ ըն զունելոյք զհամոյնս զոյս մեծամեծ շինուածս՝ կարդեցեալս վիր արշաւանաց ձիոց՝ և կառաց. նաև բմշուամարտից և բռնցամարտից. և այլ ամ կրճուեց՝ որք վարժեն զմարմինս առաւել աթագաշարժք, և առաւել զօրեգք։

Եբարձ նահանգս և զազգմունքի ամառականաց՝ որք վա Ջաւելին զկնքասան մեռաբանաց՝ և ոսկեհերիկ, բերելք ի՝ներ ուսեալ քաղաքաց՝ որք կին ծանրապինք։ Եանեաց նմանութիւն և զանազանութիւն ոսկւոյ և արծաթեայ՝ յօրինեալ պատկերք այլ՝ և մարդկանց՝ և ամ անասնոց։ Եչ վերկապէս՝ ի հան գայնոսիկ՝ որ վառուելին զանազան բմպելիս՝ և զմանաեղիս՝ և գանուշհոտ օծանելի խզս։ Եամ ի նմանապէս՝ զի և գործք իւրաքանչիւր տանց՝ իցեն շահաւորք և հասարակք. և՝ ինչպիսիսի ի՝ներ պարտ է ասել՝ զի կեցցեն երկար ժամանակք։ Եչ այսոյ ակն քննելիք։ Եայլելի՝ որք մեծասիս արուեստից զանհատ կին զազգասուելի իւրեանց, սկսան իմանալ ի՝ որքան գոհելոյդ փարեմամելիս ունելին։ Եայլ ի՝ ի՝ներ փարեմամելիք խոզք, որք ազգասացու ցանկին գնել. եակ այժմ վերադառնայեն լինել իրաւասիս փարեմամք, ըն չափու վատահելի որքան չի՝ ի՝ներ մերկացեալք յաւելոյդելոց իւրեանց։ Եդր ակս փարեմամել պատ է, (առ ի՝ներ ինչ անգք.) որ ի արհամարհիլ գայնոսիկ

պիսի

պիսի հարստութիւն՝ որք փնացուցանեն զանձնորութիւն. և այն
կատարեալն զպիտանացուս, որք վերաբերեն ի ձշմարիտ
հարկաւորութիւն բնական։

Յանդ Ինձ օր նահ՝ ի տես եղանել համայն ծովեղեն
պատրաստուածոց որ յաղագս պատրաստմանն նաւուց. և քննել
գայմ ամբարտանոցս նոյ՝ առ ի դիտել, եթէ զինչ՝ և կամ եթէ այլ
միւս հարիւրաւոր իրք պատերազմի իցեն ի բարձր կարգադրու-
թիւն։ Քանզի պարտ է (առէր) լինել միշտ ի պատրաստի՝ առնել
յոյժ զգուշութիւն, մի ոչ լինելոյ ամենեին հասեալ ի կիտ ձա-
խողուածի, առ ի առնել։ Եւ զի գոյանել նոքա զպատուա պակա-
սութիւնս համայն իրաց, փութանակի նա ժողովել զարհեստա-
գործս, առ ի գործել զայնպան յերկաթեայ՝ որպան ի պղպատա՝
և ի պղինձս։ Եւ ասէա առնել զնոսա շինել փառաց վասն և
հնոցաց, որոց ծուխք և բոցք ելանէին հրոց ելելոց ի միտս
մինակ։ Ելեալ լերկին, և շառաւիղքն կամացս ի մէջ սալոյ՝ որք
ձնշելոյք լինէին ի ներքոյ հիմնակերին քարամանց, հնչեցու-
ցանել ի զեղբակաց լերինս, եւ գերեզ ծովս ի միասին, և եթէ
իւր իւրաքանչիւրոց լինել յայնմիկ կողմն ջուրս։ Այլ պանդ
զօրացուցեալ քաջալերէր զԱերելոս իւր՝ ի գործառնի կոչ-
ձակաց հոգ այլ։ Եւ ասէա վէր նախատեսական խնամատուն մեզ
երեսիւր՝ իներ խորին հաշուելի ե յանկ հասուցանել զամ պա-
տերազմական պատրաստութիւնս։

Հետ այնորիկ Ինձնէ օր երեալ ի քաղաքն Նոսայ ինձնէ
գոյ ինն զիմ տարածուելի որպատարիր հերիւն՝ որ ինձար իրք
անգործ։ Քանզի ոչ գոյ գործել ինձ ոչ գիւն, պատճառ
առ գանցառութիւն և չգործարութիւն գործատորաց ուր վն ազ-
գատութիւն պահպանելոյ էին ի վատնութիւնս և յոյժ զուարճ
ծրութիւնս՝ առ ի դնել զերկրագործութիւն ի կատարելոյ ինքեան։
Ի տեսանել Ինձնէ օրի զգաշտն խոպանացեալ՝ առ յեղազ-
ծոն երկիրն ասէա ոչ լինել ինչ նմին ի փորձ առացուցա
նել զբնակիչս. բայց բնակիչքն ներ պատուոր զանձն երկիրն,
Այլոյք ուրեմն գՀամայն աներեւոյթ արհեստագործս՝ որք ին ի
քաղաքին, որոց արհեստք ոչ ծառայեն, նմին ոչ սպասանել
գիտեն և գծեսս ամենեքին, և կարգեացուր զնոյն գործեացն ի
գաշտս ի երեսս ասէր։ Երեսուն է, գի ինձնատուելի իմն է այս վէր
նոյ. գի Համայն մարդիկ ըն պնոգիկ՝ որք կրնեալք են յարհեստս

խրնդրեն կամեցաք ձեզ՝ անաչխատ. և ոչ ընտէ վարժեալք են յայլ
խառնիս. բայց ահաւասիկ մեջոց մի առաքինեալ և գայս Պարսս
ի մանուածրել գանահրուներ երկիրն՝ ի միջի նոյն և հոչիլ զՔրիս
կայ ամբողջն յօգնականութիւն իւրեանց որք լինիցին ենթե հրա-
մանաց նորա՝ ինչ առաւել աշխատութիւնք գոլցին։ Ամրոխն այն յո
ժարութիւն գործէ, միայն եթէ խոստացեալ լիցի նոյն կերպիւ իւրից
յարմար վարձատրութիւն՝ ի թերց նմանց երկրի՝ զոր գործեն,
Ասաց կարեն նոքա և տիրել մանկն ինչ ազգաւ երկրի, և լինիլ
այսպես ներմարմնացեալ յամբոխի քում. որ ոչ ի տակաւին՝ ի
միոյ եթէ ոճ։ միայն թէ իցեն աշխատասէրք և հպատակք օրի-
նաց։ Եւ այսպես ոչ ունելիցիս դու ազ իմն և բարերաց հպատակս
քան զնո, որք ամենայնեան վիարտղութիւն քոյ։ Եւ արդեաւտ
ընդք քաղաքին անդրադարձեալք՝ ի գաշան կրթեն զամենայն
իւրեանց՝ ի գործ, և՝ ի հանապազորդ աշխատեան, առ՝ ի տալիլ
ուժ զանազան։ Ասաւել ևս համայն որմնադիրք օտար քաղաքաց՝
որք գործեն այժմ՝ ի շէնս՝ ինձեր քաղաքի քոյ, դրաւեցեալք
են աշխատել՝ ի մի մասին երկրի քոյ։ և լինիլ երկրագործք,
մարձինացի զնդ ըստ ամբոխիդ քոյ, որպէսզի ամարտակալք լինիցեն ըզ
գործս քաղաքին։ և սոքա շահիլ առիթ լինի գրաւել զամենեսեան
առ՝ ի անցս ցանկալ ինձեան իւրեանց՝ ենթե նորուիլեն միոյ՝ որ ե
մշանջենաւոր պատիսի քացը։ Եւ այն գործաւորք գոյալ ևս
ժողովք՝ օրինակ նոցին օգուտ առ՝ ի գարձուցանել զարհեստս
գործս անդարձափոխեալս՝ ի քաղաքն՝ ի գաշան, ըստ որոց լինիցին
միացեալք։ Ասեն այսորիկ գործք երկիրն լինին քայլմայ ոգոյ, ըստ
ուժ զազգէն և գործոց ընտանեաց՝ առաջաւ ընդ ինձանն յերկրա-
գործութիւն։

Ահ ունելիցիս հոգ մի միայնոյց՝ առ՝ ի բազմացուցանել
զամբոխն, զի փութով ժամանեն նոքա յանձնաձեռնութիւն, միայն թէ
ղեւրացուցես զամենեսեան։ Եւ կիցէ գիւրացուցանն՝ ի յայժ
գիւրին, քանզի իբր թէ հանգոյն մարդկանց յինեալք են յա-
ռաջանալ։ և ոչ այլ ինչ, եթէ ոչ աղքատութիւն միայն որ առ
գնոյս։ Այդր եթէ դու ոչ ծանրացուցես զհարկաւորութիւնն՝
ազգին նոցա ձգանց՝ ըստ կամանց և գաճախ իւրեանց։ Ահա
գի երկիրն ոչ ի ամենեն ազգ բանիս՝ ի գործմանել հանապազ
ազգալք իւրովք գանասիկ՝ որք գործեն զնա աշխատասիրութ-
Եւ ոչ ուրանայ զգայիս իւր, եթէ ոչ ազնուիկ՝ որք ժլատք են

քնծայել նմա զաշխատանս իւրեանց ։ Իւրեանք որքան առաւել
զորգիս ունին երկիւղածք՝ այնքան առաւել փարեալք հնոյ
նմին եղանակ ոչ ազգատացուսկեն գոն ։ Ձանգի որդիք նոյ
՚ի մեռանել մանկուն եղեն իւրեանց՝ սկսանին օգնել հարց իւրեանց
որոց առաւել փոքունք արածեն զգաստիսն ՚ի մէջ խաշանց ։ Եւ
մեռաւն՝ որք են անչնչալք են ամէնք , հովունեն զմեռ երամս հո-
տից ։ Ձմեռ վերջանալ առաւել սաստ սկսին զերկիրն ընկեր-
ծանկացուել հօր իւրեանց ։ Եւ մեղր նոյ ՚ի սկսանել զարդ ընտանեաց
պատրաստ հասարակ և ախորժ կերակուր իմն՝ վասն , և վեռ
սերկալ որդեկոյս իւրոց , որք պատրաստ վերադառնալ ՚ի տուն,
մեռանկալ ՚ի զործոց աւուրն ողջոյն ։ Ձանկ նաև զմեռ իմն
հուր. որք հանցան անմեղ և խոտորումն ընտանեաքն պանդխտի՝
շրջապատեալք կրկնուն զախորժ եղանակս երգոց , և հրճուեցեալ
՚ի բերոյ դիշերն ապասելոյ քաղցր քնոյ ։ Ձոյլ և պատրաստ
մի նոյ պանիր՝ և զշաղանակս , և զոյլ մրգս պահանջեցուս ՚ի
նմանէ՝ Եթէ դալարուն , ոչ կերկ իմանն յայնժամ քաղցեցեալ
Ձնդ հովիւք վերադառնան շէ փոյթ իւրեանց , և երգեն ընտ-
տանեօք հանդերձ զնոր երգս , որք ուսեալք են ՚ի վրանաբնակ
մերձակայ ընտանեաց ։ Ձմ երկրագործք մնանեն շէ կասաց , իր՝
սպրեց , և շէ լծոց ։ Եւ եղինք դան աշխատեալք ՚ի կոր ունելով
գալարանոցս՝ յամր և Եթէ քաղելոյ , վերծանալ ՚ի վշտաց խիմա
նի՝ որ անհոգարերք գոն ։ Ձայնժամ ամ ձգուեալք աշխատանաց
նգերեն շէ աշուրն ՚ի մասին և հանդիսա քնոյ՝ որ ՚ի հրամանէ
նոյ , սիմեալ ՚ի վէր երկին , վոխարկի զամ խաստիսը աշխատնա
նի ՚ի հրամանա , և կայնու զգոյոր բնուելն կասկալ ՚ի նոր
քաղցը և կսկարդել երկնման , և ննջել իւրաքանչիւր ոք Եթէ
նախատեսանելոյ զաշխատանս՝ աշուրն հանդերձելոյ ։ Ձրանկ
որ մնացս պատրիկ՝ որք են Եթէ ոչ ամբարշտասանուելոյ , Եթէ
անհաւատարմուելոյ , և Եթէ նեղոչուելոյ ։ միայն Եթէ ունք
ընդհիկեն նոյ զքաղաչար մի բարի , որ ոչ վերդովիցէ ամենևին
զանձին ուրախանալ նոյ ։ Ձայց ծնել սատանի անդեմանի , որ
վէր ի մնասուս և ամբարտաւանս յառաջադրուելոյ մոյ յայտ-
տակել ՚ինոցունց զքաղցը պատուս երկրի նոյ , զոր ոչ ընկեր-
նան , Եթէ ոչ ՚ի ձեռն ազատ ընտրելոյ ։ և քրտամբք ձախատուց
իւրեանց ։ Ձրդարև քնուելն միայն առ առաւարաւ արտաքրե ՚ի
հերկեալ լանջոց իւրոց զայն ամ՝ որ կարէ պիտոյանալ վասն

աճ

անել իւր բարկութեան և աշխատասէր արանց , բայց հայրասէր և իշխանասէր առաքելոյն ունանց մարդկանց՝ նեղասիրտ զոյնքան անձինս ՚ի սարսափել իմն ազգասէրն ։

Ա՛ւդ՝ զի՞նչ արարիք եա՝ ասէ Յուդիկն. եթէ նդին ամ֊ բոխն՝ զոր ես տարածեցի ՚ի սոյն արդասաւիր գաշտն, զանց արասցեն ՚ի գործելոյ. Պատասխանեաց Ա՛ղնեղոս, արա՛ զ ոմն ներկան պնոյ առնելոյ՝ որ առնասնի հասարակաբար . Վասն զի ամբոխութեան ազատ՝ առանց նախատեսութ՛ ոչ զգայ ինչ մահ֊ ծեն, եթէ ոչ ՚ի ծանրացուցանել զկարկս պնոցիկ հպատակաց իւրեանց՝ որք են առաւել զգաստք և հսկողք, և առաւել հնա֊ ձաւորք առ ՚ի բազմացուցանել զգործս իւրեանց . զի յուսան կարի դիւրաւ ընկալուլ զկարկս իւրեանց ՚ինոցունց. և յայն֊ ժամ սակաւ բնակնաւորեն գպնոսիկ՝ որք երևին ինքեանց վէր ծաւալեալ՝ անկեալք յաւէտ յոգորմելութեան. Ջնջեսա զոս զպա֊ ամ՛վաղեաւ հարգատրութեան, որք վշտացնեն զգործս, և վարք ձառերեն ախտից, ներքնակելով զծուլութեան մի եթէ շուտաւելի, այն֊ քան մի սակաւիկ եթ ազատարկն ինքեանն՝ ոչքան առհասարակ ընդութեան. Ա՛ւդ հարկս ՚ի պատիժ յանցաւորաց . և եթէ հար գառաւ եղէ նաև խստագոյն պատիժս պնոցիկ՝ որք յուսանան յանդգնասանս իւրեանց. ոչ և պատիժս գղեցուցանել՝ որք ՚ի բաց ևն ազատ զանձն պատիժս իւրեանց՝ ՚ի ժամանակի պատերազմի. Ջ֊ անդրադարձարկն տուր պարգևս ըստ քանակս եթէ՝ և որ֊ ժամաւորութեան ընտանեաց որք բազմանան, յաւելուածոյ ընդ հնոյ հնոյժ բանական մնասցն գերկիրն գործելոյ. Ջ֊ ահա վտանգ֊ բազմանան ընտանեաց՝ և թոյլ ոչ գործել. և մե֊ բանակին ըստ ինքեանց ՚ի լինել յարդելիս. Որով և արհամարհ֊ բազմանութեան՝ ոչ ևս լինի արհամարհել, ոչ լինելով վշտաց֊ նելոյ բռնաբանեաց չարութեանց. Ջ֊ առանի պատուով գործա֊ ծութեան լինց, ևս առաւել պնոցիկ՝ որք լինին յազգանախիւք ըն֊ գերի ՚ի շնութեաց Հայրենեաց իւրեանց. Ջ֊ ոչ լինի սակաւ գե֊ գեցկի սերմանելի գործել գերկիրն ժառանգութեանն նախնեաց իւրեանց, ՚ի ժամանակի երջանիկ խաղաղութեան. քան առաւել քան պաշտպանել գնա ՚ի վրդովմանն պատերազմի. Ջհանդի հա֊ մնոյն գաշտն ընդեղ ծագիսն. Ակրկ պատիկ գնա ոսկեզօծ նիզա֊ կաւ հասակաց. Պարբ ջո Ջիլ առ յոտս իւր գկանխատես խաղաղ֊ ութեան՝ որք հասեն զառ ՚ի վայր լերանց գառուս գինեայ՝ աՀՀել քաղք֊

քան զ'Աւգիքեան. Երբ խորք ձորոց հնչեցուցանեն զհամաձայն նուագ իւրեանց ևնուաղաքանաց հովուաց, որք ի հեռուստ ի պայծառութենէ ալեկոծ լերանցն զնդանակս աշխատանաց և ախոռս ժխոյ ի բնանց վազով. մինչ խաչիկք նոյ կացուցանիւ խաչատրիւ արածեն ի մէջ նոսրաբոդբոջ ճարմ խառոց և ի ջրոյ ծաղկանց քաղց հրվիրեն զայրս.

Ես լինիմ դու երջանիկ թռ Խօսիցես ի լինել պատճառ այնքան բարեաց առնելով քոյ ալրիկ ննջեցեալ հովանաւորութեանդ առեան քոյ այնքան ամթոխից ի ներ ապրելի լինի հանդստութեանդ. Այլ վասն արդեսը ոչ է առաւել քաղձալի քան զնայել զերկիրն յաւար առ ի յորուրել զամենեսեան, որով իբրև այնքան ի տան ինքեանց յաղթանակոցաց. որքան այնց օտարաց յաղթեցելոց լինելն կատարուածք, աղմուկք, զարհուրանք. տրտմալի ողբք, երկիւղք, յոյս սահմանուին, և անգութ անմխիթարելի սուգք յառաջացեալք ևնեղասցալք.

Ո՞ն, որքան երանելի է քաղաքացին այն, այնքան սիրեցեալ յոյց. որոյ շնորհէք են այնպիսի սիրտ լինի ձեզ. առ ի կալել լինել ինքեանս պատճառ քաղցր վայելելոյ թե առիթ՝ ամթոխ եւ լոյս. յաւ ցանելով ի համային ոգոյս՝ ներ թաղաւորու թե իւրոց՝ պատճառ քաղցահաճ լինի տեսարանն. որ բովանդակ երկիր փո խանակ պատշտանելոյ զինքն՝ առ ի ոչ տատրանականել՝ ինեն ըզոց կարգուելե նէր ի ձեռն պատերազմի, զոյգեն առ յոտս նէր, ա զատել՝ պաղատել զի կամեսցէ թաղաւորել ի մէր ինքեանց.

Պատասխանեսցես Խօսիցես, բայց գի՞նչ արարիցէ յորժամ ամբոխն դոլով ի մէջ պատիսի հաշատն ին՝ և առաւել բար նաց՝ ազատականիցին ի հնչուտելոց և ի վայելու թե ց, և զատ նոցունն ապատամբիլ ընդդէմ քեզ, նոցունց զորս շնոր հեցեր նոցին պատճառիլ. Այի ևնեցար՝ ասե Այնպես, յայսցանէ անպա տուհասելոց. քանզի՝ այսչ բաղդապոյ լիմ, որ միշտ յեղյեղելն զիազաւորս խոտասիրսս, առ ի համարել զեզբարեան՝ մինչ կա մին ծանրաբեռնել զամբոխն հարկիւդրու թե ց. Այդ դիւրին է զատանել հնարս. Վանպի ահա օրհնեալն զորս ունիմք եդեալ այժմ վէր երկրագործութե ն, ընդեռն զիւանս նէր աշխատելո և՝ իներ առատուն իւրանց՝ ոչ ունելովքն, եթե ոչ միայն զիւրա հարիւրորս. քառորդ մ բաւնամբ զմմ արհատս՝ որք յարդա բեն զաբելոցս. Ես սոյն առատուն պակասն ըն ինքեան՝ ի դիւ

բուէ առնուանելէ. եւ ինչ մեծի բազմաւորութենէ ընտանեաց
Օ՛ր լինելով իւրաքանչիւր ընտանի բակացեալ՝ ի բազում ան
ձանց՝ եւ գոլով երկիրը նոյն սակաւ՝ ունկնդիր հարկաւորութեան միշտ
զգաղել՝ ի գործ անխափան, եթարց տալոյ խմիչ ամենայն.
հնարաւոր է ածուխից են՝ որք ներքնեն զամբոխն՝ ի սահմա
կութենէ, առնելով զնոր ապառաժիս. Իրաւունք է զի ունկնդիրն ազա
զեցաց՝ և զնոմ առաւելութեան, բայց ոչ ունկնդիրն, եթէ ոչ զհասց եւ
զպատուս երկրին իւրոմանց, արդիւնաւորելոյ քրտամբք երեսաց.

Չի առ՝ ի ունկնդրել զամբոխն քոյ՝ ինձ՝ այսմիկ բարեկար
գութեամբ՝ պարտ է ներկայանալ առ կանոնս, վասն ասացեալ երկ
րին՝ զոր իւրաքանչիւր ընտանի՝ պարտ է տիրել. Վիրաւոր գոյ,
զի ունիմք մեք արհեստ զամբոխն քոյ՝ յօգնէ աստիճանս, ըստ
զանազան ոգւոյ եւ իւրեանց. ուրեմն ոչ է հարկաւոր ներկ
ել իւրաքանչիւրոց ընտանեաց՝ յիւրաքանչիւր ըստ աստիճանի՝ կա
րել տիրելոյ աւելի քան զառաջնումն երկրին. եթէ ոչ միայն
նակ վիր հարկաւորաց՝ որքան և դարմանել զօրէ ցմիմեանս այնքան
անձանց՝ յորոց լինին բակիացեալք. Եւ զդայ կանոն գոյ՝ ան
գառնալի. ազնիւք ոչ կարեն առնել զառացուածս ինչ՝ ի վնաս
աղքատաց. Աւասիկ ամենեքին ունկնդիր երկիր ինչ բաւական.
բայց ոչ որ ունկնդիր յոյժ սակաւ, այր վիր և ստիպելոյ լինին բար
ձրս գործելոյ. Չի եթէ զինն ընծայիցէ երկիր ժամանակի՝ այս
կատարեալ առ երկիրք, լինին այլք գաւառք՝ որք բազմաւորեն
զայն որոշեալ.

Ոչ առաւել ես ինքնին, զի պարտաւորիս դու ունել ջանա
առ՝ ի ոչ լծորդել զինուոյ լինել յոյժ հասարակ՝ ի թագաւորու
լեն քոյ, և եթէ անկասելք իմն զգացուիս արքա՝ պարտ է
ձուլել խմիչ արմատասիրէք. Վասնզի զինին է զօրութեան և հիմն
առաւել մեծի չարեաց, ի մէջ ամենեսին, զի նա է որ պատճառ է
չհիմանդութեան՝ ամենի՝ չարաչնարութեան՝ ծուլութեան՝ անձամբ
գործելոյ, և զանկարգութեան՝ ի մէջ ընտանեաց. Ի բեր ուրեմն
զինին պահպանեցուցանել ոգի տեսակ ինչ դեղոյ. կամ՝ ոգի ըմպելի
ից յոյժ հաշուակարեաւ. որ ոչ լինի գործածական, եթէ ոչ յոյժ
ջերմ գոլ, կամ՝ ինաւակատեալ յատուկ. Այլ ես յուսամ
ամենեսին առնել կանոն մի՝ այսպիսի հարկաւոր, եթէ նախ դու
զինքնին ոչ տացես հասարակաց քոց օրինակ. Այդ նա և՝
պարտ է անդադարելոյ պահպանել զջերմն Աստուծոյ. Հուրբ

ՀՂ

զկիրճ աւերեալ մնեկանց. և պարտ է հաստատել հաստարակ վարձա
քանս, յորում դատաքաւարակաւ լինի երկիւղն Աստուծոյ, սէր հպարե
ւաց, յարդումն արհնաց. և նախադատուելի պատուոյ՝ քան ըղ
հեշտասելի և ընդհանո հնոնաց.

Պարտ է նաև ունել զդատաւորս, որք հսկիցեն՝ ի վէր ըն
տանեաց՝ և՝ ի վէր յառաւել ծխից. Երբ զոր ինքնին զգայ լեր
զին ոչ լինիս իսպառ՝ այլ հոգիւ ամբոխիչ, եթէ ոչ հսկել
ջուհ և զգիշեր՝ ի վէր խաչանց քոց. որով արդելուս զանհաւն
բազմելի անկարգութեանց և յանցանաց. և գայնոսիկ՝ որոց ոչ
կարացեր ընդառաջել. (այ՝ արդելուլ.) պատժ եւս յանդգնեալ
խոտորեալ Երբ սակ է տեսակ լինել զլխաւելիս, սակ ըստ պատկանա
ւորելի ամենից՝ օրինակս այնոցիկ՝ որք ունան յընկալացս ան
կարգութեանց՝ Օ՛ք հեղմամբ զգոն լինել հարկաւոր առնան՝ խնայել
լինի բազմացն. Երբ ելիցուն պակասեցեալ լինի՝ ի հոտատակաց՝
եւ արդ հարկաւորեալ է զարձեալ առնել զնոսա՝ ի հոտ։ Ոչ
պիղծ գարշելի իր ինեն՝ ոչ հաստատ ելիցուն մեզ՝ զատանել
զհաստատելի իւր, եթէ ոչ՝ ինքնը վշտացնելի ամբոխից.
ոչ ատելի զնոյն յուսալիս և ոչ առաջնորդելոյ յատաբինելի.
և ոչ ևս զնաւ լինել ինքեան սիրելի՝ ընդունայն. այլ դնել զնոր
երկիւղիւ՝ զինչ և յուսահատուի, և հաստատեալ զինչ ի զոր
հաւերկիւղ հարկաւորելի. կամ ոչ կարել ըմբռնել ապատարար.
և իսկ ջանալ զերծանել յանդուզն ախորոգելի նորին Աստ
ուածպատուելի է այս, արդ և զհաստանի զուցէ՝ ի փառս այսո
ցոնանաւ.

Աստ առ դուս, զի յորում երկրի ախորոգելի է ըստ ճշմարտ
և առաւել ինքնակալ՝ ևն այնորիկ ուր այլեւայլ ի ճշմարիտ
ևն սակաւ կարացեր քանզի՝ խլեն ղնշ գամ՝ և ասէն ևս
յատերաւեն, տիրելով միանակ բոլոր տուս լեր։ Այսպէս ըստ
տուելի այսու կերպիւ՝ ի ծառ ակալանայ. ըստորում երկրին
Աստ անդորդ, և իբր ի խաղանացեալ անասուս. քանզի քա
զաք պակասին՝ ի քնակեալ օրհասուի, և վանատանեալ ևն
ցանկեր։ Երբ որովհետև ելիցուն ոչ կարէ լինել ի ճշմար Աստ
նակ, և ոչ ե մեծ, եթէ ոչ իշխալ ամբոխիչ. ուրեմն ոչնչանայ
ակաւ առ սակաւ՝ յոչնչանալն անզգալաբար ամբոխին իշխող
յորոց առաքելոցն փափաքաւելի է և վիճակուելի իւր, և զա
ռաքինանալ ընդելի իւր յարնաքեալ՝ և՝ ի մարդկանց։ Երբ ոչն
վեր

վերջին կորուստ յայժ առաւել քան՝ և կարի անապատինելի քան զայլսն ամ. Ինքնակալ կարողութիւն իւր առնէ զայնքան դերիս՝ որքան ունէր զհպատակս. Ուրախն ինչ ամենեքին, և ձեռնարկին իւրաքանչիւրքն ի պարտիզ զնալ դաղալով յամի միոյ փոքր հայեցեալ նմ. բայց սպառեան դպին ինչ փափուկութեան. Այն պլանդակ կարողութիւն վերամբարձեալ ինչուն ցվերջին ծայր բռնաւորութեան՝ ոչ կարէ տեւել երկար ժամանակ. զի զդնէ քաւելով և զպարտուցեալ ունելով զարտոր անդամս այսորիկ տեսութեան՝ հարկադրեալ ստիպէ զհամայն մարմինս տրտունջ բաղձալ առանդնադարձ փոխարկութիւնն իմիք. Այս և ինձախինին պատճառ դիպուածոյ՝ որ հանդիպեալ լինի նմա, զարտուղին կործանեալ խորատիւ ոտնատիսեալ յամենեցունց. Հպարժամ՝ աշխատութիւնք՝ նախանձք՝ երկիւղք՝ տագնապք՝ և անհաստատութիւնք, յի մի բան՝ համայն չարիքն չարիք՝ և չարիք միաբանին ընդդէմ միոյ այսպիսի տեսլի կարողութեան. Ընդ հաստատութեան՝ որ ի հիմ անտի բազդատուութեան իւրոյ՝ ոչ գտանէր զի ոք՝ որ համարձակեցեր տալ նմա դիրս՝ ոչ գտանէր ինձեր ձախորդութեան իւրոյ զոնէ զի ոք՝ որ դիմացեր նմա անմեղադիր առնելով, եամ պաշտպանելով զնա՝ ընդդէմ չհամամաց իւրոց.

Ոչ ապա զգուշացաւանութեանց՝ Ալեքսանդր հաստատեցեալ ի Ալինդիս՝ անդադարեաց ի մանանարել զի բացարկեալ երկիրն, առ ի լցուցանել զնոր համայն անհոգուտ արհեստաւորաց, և հեռեալ այնց ամենից կանոնաց՝ որք յառաջադրեցեալ էին ի Ալինդիս. վերադարձեալ ինքնակալ զերկիրս՝ որք տհմանեալ էին ի սմին տղիս զործառութեան՝ որք ոչ կարէին հերկիլ եթէ ոչ զվնաս աւարտելոյ զործոց իւրեանց, որ ի քաղաքին.

Ա՛ԻՐՔ ԼԻԿԱՈՆԱՑԱՆԵՐՈՐԴԻ ԳԼՈՒԽՔ.
ԵՐԿՈՒԱՍՆԻՆ ՀԱՒԱՏԱՐԻ.

Ց Ա Ն Կ

Ցառաջ նշանակեալ թիւեմբ և էջից մատենադրաբար՝ նեղ տառիկն կա
տար պատմութիւնս պարունակելոյ, ըստ կարգի տիեզերական։

Աղայեկ վարդապետ իմաստից և ծիսից կրօնացուց. էրէս.
կամն Նա ուսանիլ զիմաստասիրական օրէնս միջոյն. 87.
ընկալնուլ զերիս օրէնացն միջոյն յարեւմտեայսն. 119.
զնա՞ յԱ՛ն ի քէ լամաք. 89.
հրաժարի ՚ի լինելոյ ինքեանց կրօնացուց. 217.
Ակյա, կամ Հեռ. կղզին սիրած. 24.
Ալանեի ինքեանց մատրիանեանց. 218.
Ալեհամահ կախարդեալ ՚ինչ բղուէիէ. 177.
Ամսեաւ որ էր նոյն ինքն հնդրնւէլ. 76.
Անձնեան և ամբարտաւան բարք նոր. 207.
Անթեռնեի կամ ամանեուս քաղաք հէպտոսի. 69.
Անուանդամու նկարագիրքն ի. 64.
Անրիկի բրնի, և զհարդուեի ազնոյ ոճուհոյ. 91.
Այաքսէ որ վիճէր ընդ ակադեմեանն. վասն գինուց աշխարհի. 185.
և ամբարտաւանութեի սորա. 207.
Անգլիացիք առատ են և համեստք. 170.
Անեի իգոյ մեծ մայր յուլիսի. 15.
Անհամաձայնութեի, և իւր ոսկեայ խնձորն. 175.
առ աղուիւր և արմատ՝ առ ի ջրառատութեան. 213.
Անչիղ, որպ գերեզմանն էր ՚ի սիսիլ. 29.
Աչսեի ինքեանց սիսիլացուս, որ էր որդի քրինիկի. 28.
յետագրած առաքառակեալ լինի ՚ի բարբարոսաց. 30.
ընկալնուլ զոգնուեի ՚ի միջնեօրէ և ՚ի քէ լամաքէ. 31.
Աչեի ա գերազանց նուագիչ.
յաջողհատուեի սորա՝ վասն նուագելոյ միջնեօրէ. 161.
Աչիլէ, որպ փնտրէի ինքեանց քաջասալից, ոչ լեալ էր հռչա-
կաւոր ՚ի պատերազմանն տրոյեցւոց. 75.
գինք սորա. 185.
գաղափարական բարք սորա. 207.
Աչիստանքն ի աղուիւր առատուեի. 63.
Աչեի արտել էին փիլիմելեան թագաւորին քրէտացւոց. 70.

հնա

հնարագիտութիւն սորա՝ ի գաղէլ գաւառութիւն իւր
՚ի փիւմալեանն որ սիրէր զնա, 70.
՚ի դերեզս սիրէր առ գմայլանօք, 71.
սիրահարու թիւն սորա վասն ժօաքարի, 150.
Քիւնէ գիւմալեան, 152.
Պոլ ենթարկիւճ քարկուիլ ամբոխին,
Քիւնէ զինքն ինքնին, 155.
Աթըկ դուստր ժուալիէրի, 166.
Աուիկ Քէչէր Քէօսալիու, 45.
Աորաթ Քէչէր արկոյլ և տուիլեացւոց և վաճառ քարք
սորա, 221.
Աոօամ հղացաւ Նարպալի, հրամանատար Նաճու,
քարեկամանալ և սէր սորա առ Քէլամնք, 149.
Աոօն որքն սէնէրայ Քաղաճորի կիլրոսի,
փախուստ սորա ՚ի վարագ, և անդրադարձն ՚ի վէնիս ակ 162.
Արիսթոտէմ և որպիսութիւն նոր. և Քաղաճորին ՚ի կրկին, 117.
Արիանոսեանք, որք էին հակառակ յոյնաց. 65.
Ասչաճանք կառավար առ ՚ի Քաղաճորի հրեաց. 103.
Ափսուխացիք ամբոխ բնի զարհուրիլն. 197.
Ափսոյն Քէ ո՞ր. 123.
վասն երր անկած յերիկնր. և յինչ պարապեցաւ. 44.
վասն երր վերակոչեցաւ յերկիրն. 46.

Պառաչս կղզի սպանեաց ոչ պէքէհանց 64.
Պեղի ցկուիլի և հրաժարանք վէնէտիկ. 174.
Պինի և չար ազդեցու թիւն նոր. 168. 250.
Պօլու, կամ կոյս. կղզի ժիմիկի. 16.

Պաշտակիցք հերհակք խոսմինեի. և առնեն խաղաղութիւն
ընդ նմա. 196 218.
Պաշան եղիկեի. 84. 491.

Դիլիպոս Քաղաճորու թիւն մեծ. և առաւութիւն նր.
քարերը կառավարու թիւն նր. 35.
Ընտիշտու թիւն և օգուտ նորին. 160.
զորքն ՚ի սմանէ վանիլն ՚ի քէֆէկէ, և զորն պահպանիլն 242.
Ընդոգ դուստր ժիկնորի. 88. և 184.

Ողորմանալ ի զղեստուց, ի ձանձալէ զաստիճանաց ընակ-
չացն սալէնեաւ. 241.

Ժիտ ոգուալ ի սոյնպ զարհուրելի վահանին ՔՆԵԼԻՆ 143.
ՔՆԵԼԻՆ ասպ զատ եթ լաւացեր՝ ի պահպանուելն. 230.
քուվիտան ոչ կարաց եթ ազատանել զնեա իւր՝ ի ամա. 79.
Տանմանանալ ի նմ ըստ վահանին ժուպիեէ. 31.
Հիտ կէն աշխարհ. 29.
Վերբի յաւերժահարան քալխիասի. 128.
Անա լեառն՝ որ արտահանէ զհուր. 45.
Ալի զուսար ժուպիեէ. և ածուի հողմոյ. 91.

Հրաշանրտուելն զոլ սովորութի՝ ի կրիտէ. 102.
Լինելութիւնք առանպ գյաղթանակուելի՝ ի սմա. 103.

Ազատ ոգիք որք առնեն սիրելի զինքեանս, զանազանեալք են
յայնցանէ, որք պահու ցանեն զսմբոնս. 55.
առ արիայք, որոց պարսին հետեւիլ եթ ազատ ոգիք. 56.
՝ի սեպհականս անձինս ունիք եթ ազատ ոգիք. 221.
յոյժ իմաստուն է նա և խոհեմ գործ է նա. 40. և 235.
զնե շուռ առու եթ ինքեանց ոչ կարեն ինքեանք առանել. 51.
բարի եթ ազատ ոգիք՝ ողբացեալք լինին զինի մահուան. 49.
խնդան՝ ի մահու չար եթ ազատ ոգոց. 153.
որպիսու եթ ասելն չար եթ ազատ ոգոց. 49.
որպիսու է նա, որոց իմասուն ոչ բարն կարգէ զքաջու. 51.
որպիսու եթ ազատ եթ ազատ ոգոց. 58.
Խրատանել եթ ջուրբ, յորում պարտ է կայնալ. 97.
Նա որք կարեն լինել երջանիկ՝ ընդ այլոյ զամբոխն իւրեանց
յաղթամէլու, ապիրքնանիկ է նա զեմ մարդկան. 107.
Եթ ոգուրք որք ոչ զիտեն կատարել ոչ՝ ինչ պատուական,
և ոչ՝ ի հաշուոյ, ոչ են, եթե ոչ կէս եթ ազատ ոգք 108.
Եթ ոգուրն մարդկի, եթե ի խաղալատ ըն՝ իսկ նախանձոյ. 107.
Եթ ոգուրք ոչ են, եթե ոչ զիրենք ծառայ ածք. 116.
յորում պարտին նք զերազանցել քան զնդակս իւրեանց 120.
յորում կայանայ ձշմարիտ փառքն ամենեցուն՝ նոցա. 158.
վանդ ոգ առաւել ոչինչ քան զայս. 183.
վերամբարձուելն նց, առաքեալն զնս համարձակ երկիւղիւ. 188.

զի՞նչ պարտ է լինել վճռահուէիչ նմ՝ ի պատերազմի. 230.
առ ուր պարտ է լինել կարողութիւն նոցա չափակցեալ.
ընդէ՞ր կէտրիճ պարտին նոցա որսանել գիսառս. 232.
պարտաւորութիւք նոցա առ զբաղութեան բանակին.
սխալանք նմ առաւել ներելիք են յայնց, որք և այլն. 233.
(Ա)ազատութիւն ի՞նչ է. ոք որոնէ վն ինքեան, ոչ ազատ լինի է. 116.
՝ի թագաւորութիւն հրաժարեցան, մինեւ օր, ի՞նչ լսանք և ա՞յլք. 116.
(Ա)ազատութիւնն արևմտեան ոչ ընդունելաց՝ ի՞նչ ոչ կրնք պատմանաւ. 119.
(Ա)անկանել ի՞նչ ո՞ւ. և զի՞նչ. 158.
(Ա)տրանքի քաղաք սակաւիկ ացուց հիմնել՝ ի ձալանի է 189.
(Ա)ղի իջանել՝ ի դժոխս. 75.
(Ա)ղմանք որդի յուլիոսի և վէնէտոսիկ. որպ վն դնաց՝ ի սիսիլ
հաց ընդ մինեւ օրն. որ հետեւ եցաւ նմա յաւուրն. 15.
անկանել յարտաքսիկ՝ ի Հռովմ ընդունելոյ՝ ի տրոյեացւոց. 26.
գասանին՝ ի սիսիլ զոյլ տրոյեացիս. 28.
կամին զոհիլ գնդ՝ ի սիսիլէտ. 29.
զերծանին նախագուշակս ի ձեռն մինեւ օրի. 29.
ուղեւորին ընդ Հաւու ինկնիսանդ յիլիոք. 32.
ընդունին յունգիպատոսէ, և բաժանի՝ ի մինեւ օրէ. 35. և 40.
առաքի յանտոսատ՝ ի ծառայութիւն հօտից. 40.
ըսկ զգուշակութիւն դաքիրացին. 42.
գասանէ զի՞ երկրորդի. 43.
բարեկարգի զհովիւս, և սպանանի զառիւծն.
վերակոչի յունգիպատոս՝ ի սիսոսի րէ. 47. և 48.
գասանէ ազատաւ ի՞նչ գառնալոյ յիլիոք.
տրգելանի գարձեալ յունգիպատոս՝ ի բրզոյ. 50.
զերծեալ հետեւի ընդ մինեւ ացս. 54.
խրատս և ջանք նորպալի սրտոյել զնա՝ ի փլիմալիոնէ. 60.
որպէս՝ ի փլիմալիոնէ. զի բժիսի հնարիւք առեւ արսէ ի 69. 70.
քառանի՝ ինամ ընդ կիպրացիս, և ուղեւորի. 72.
առևսել երազով՝ ինամուն. 78.
ժամանել՝ ի կիպրոս. և գարշի յախտից նոցա. 82.
գասանէ զմինեւ օր ընդ ապտէլի, և հետեւ ի նմա. 85. և 87.
չուէ՞ ամառ ընդ մինեւ օրի և ապտէլի՝ ի կրետէ. 89.

ուենին դնել խոսակցութեանց մէնեմօրի և տպագրելը,
անանուն գրելընա, և զամ ինչ ըլլալ նշանն ծռուկին ծռոց, 91.
ժամանակ ի կրնաւ, լսել զրպարտութեան խոսիչներ 98.
մըցանակի ըլ այնասիկ. որք պարտէին յաղթել անակնկալ առա-
նալ զմեծագործութիւն կրնացուց, 103.
բացայայտ զօրինաց մինոսի. պատասխանելոյ հարցմանցն
ծխրատնեաց, 106.
կրնացուցիք կամին վնաս ընդունելոյ ցանկալ, 113.
հրաժարիլ ի սոյն պատուոյ, 113.
նամանաւոր և մէնեմօր հրաժարիլ, 115.
չուէ անտի գնալ յիմաց. և քննախնդրութիւն մինոսի՝ հան-
դիպի ալ կոծութեան. և բնակեալ նաւուն՝ անկանի ի կղզին
քալիպսոյի, 120. և 123.
սիրաշարի անդ կիքարիի, և դժ ընդացանէ զքալիպսո. 132.
յաւէրժահարսնութիւն այրեն գնաւն, զոր մէնեմօր չընկալ կը-
ա արգելանի չուելու ընդ նոսա անտի, 145.
գաղափիժ ի մէնեմօրէ ի դաղ, և ելանէ ի կղզւէն, 145.
նաւն մինէհատոյ ընկղմիւ գնաւս, 147.
առաջ վիպի նմին զպատմելն ի իրիատոյ, 149.
նամանաւր և սիրելութեան, 163.
նէրտունն հետացութեանն գնաւն յիմաց, 177.
հասանի ի քաղաքն սալմնէ.
սկզբով ընկալեալ լինի յիատմնէ, 180.
լսէ զնախագահ շահուելի քրմապետէն, 186.
դնայ ի բանակն զաշնակցայ խոսիլ ընդ մէնեմօրի, 210.
մնայ պատանդ ինն տարի հաշտուելի խոսմնէ, 217.
գրաւի գնալ ի պատերազմ ընդ պաշնակցայ,
բարբար դատախարտին ի մէնեմօրէ, գնայ ի պտղաբազմ 230.
մնէպտ. շքեղ զահագործութիւն սոյնոյ քաղաքի, 38.
մնէրսէ մայր քալիպսոյի, 15.
մնէրմիւ ելի եկէ ո՞ իցէ, 54.
մնէրմնգիրքն քուրմ ափօլլոնի, 50.
մնէտիան տիրանի սկզբնկին պայ, 186.
մնէիի ելի եկէ ո՞վքր, 158.
մնիր քաղաք միներսացւոց. և փառք նմին ազգատացեալ, 63.
մնիրքիայիք կամ միներսացիք. փառքն ամուի և կարողութեան, 64.

Ծովին ծոր. 91։
Ծովիա ամուսինն վիկմալիսնի. 71։
Ծագաբար երբեսասարդ Թ իբիացի յայժ վարթամ Հռոմանի սա-
թառպետ. 150։
Պաբարգարեալ Թ և առաքեան առն իգարարդի. 71։
Ինքնակալք արքայն առաքել ինքնիշխանք են, այնքան յաբէտ
անկարողք լինին. 251։
Առա. լուսաւն կրնտի առաքել բարձրագոյն. 94։
Առալի լուսաւն կիպրոսի. յորում ամէն աստաձարն վկնիւսի. 82։
Առաքինի Թ ազատ կրնտի. առնի ուխտ յանդուդն. 98։
Ձեռամբ իւրով զհնի զորդին իւր ընդ զոհի. 100։
վախճի 'ի կրնտ առ սահնի. 101։
Հինին անդ նոր իմն Թ ազատու Թ իւն. 181։
Ձգի ընկալնու սիրով զանձնէ օր և զնէ լսանք 'ի սահնէ. 190։
Գրաւի պատ բարվել. և խնդրի զոգնուն 'ի նոցունց. 210։
'ի գնալն Թ էլսանք առ պաշտաւիցս, անձնէ օր տայ նմա ամէն
տես հաշատ Թ է. 238։
քանզանն դաշնակցայ չորիցն գինի, անձնէ օր և խոսանի աշ
խատին 'ի կրկնագոյ զսալնի. 174։
Կրնտ գուսաց Թ առամայի. սուրհանդակ ժողովի և տնօրէն
անձնէ. 157։
Քանօն որդի վիլ ժ'ի Թ ազատ օրի Թ է սահնոյ
արիւրենէ առ որ 'ի կրնտ. և որ յեգիպտոս. 98։
Ահ լի Թ հայր յաւնէ. որդի սրտնոյ. 15։
արգանի գառատ վիլ ի փսխ կ. յր մնա այս. 202։
Հայ ընկնօ քնակիչք լսոյ. զորոց Թ ազատորի Թ ան-
Թ իմանի Թ. 24։
Կրնտան որդ անտառք պատրաստի ընի Թ ա նաւուց. 67։
Կիպրոս կղզի 'ի միջ ի կրնտ ծով. 205։
Կնօս որդի ամոլնի. 44։
Նահապե ի դերազանցագոյ զառաքեալ. 163։
Հպատակեն Թ է գինչ. 219։
Իրիսի մայր Նաթանիի. 162։
Աստանիայիք ամրոք Մարտիկք հեռի ի բոյ. 197։
Աջգանիայիք ամրոք անցագի Թ ի Թ. 196։

Խոհ

Ամահաման լեզ համ խնամառուլ, և Աշմարիտ ասաիչան նզր. 166.
հանդարտակցուցանել զսիրտս. 217.
Ամարտիսը այր սիրելուիք. 23.

Անրուներք օրհնառուցցք միմեանս. և բարիք ոգուլ ինչ 104.
Անուլ ի ընծայել զամբարիշն լինել առաջնոյն և ապստամբս 249.

Արեամբն քաղաք անիրաւութեան՝ հիմնեալ ի սխալանս. 58.
Աիպարտացոց բարք և վարուշտառելի իրանք.
Աիբերս կդգի միջն իրիկնայ ծագուս. և օրախոտ լեալն նորա. 82.
Աիրեցայոց երկանկառուելի ձևք. և օրէնքն միմեանս. 95.
հեթոմ քնորս լեռնան նոցա ի բնակ եղ ազատուց. 101.
Աիրեան որ նեղեցուցին կոչի քանանեայ. կղզի ի միջերկրեայ ծո-
ցուս. երկիր արգասալիք. յորում շուք և անախտառելի իւնք
անձանօթք են. 94.
Աիրեալ իւն ժանկանց. և որպ վասն պարտ ունել ջանս. 96.

Ապրեսցիք զսէր ձշիկիք նախատացու եան. 219.
Ախոսիրի գաւառս միշտ ի ասշմանս իսալելոյ. 178.
Ախորհելն ս որդի ժուպիեի երբ. 76.
Ախրեմ օր յայլի յայլն է, որ կը քաջն տրեյիացուց 75.
Ախիմ ը քաղաք ի սխալանս 31.
Ախիսեանք կամիք անցանել ի կամարաուելս գիշ կամաքիս 104.

Բանք բն ասցին՝ կալեալ խոտ ունի և յուլիսի. 185.
Բերեն ինի որոց ասա նշանակի զիսաղաղելի իւն. 195. և 204.

Գալաշօն արշամարհն զանիս ատրի, և կորնչի ի ինանէ: 71.
Գանատրիայիք ամրոխք ի եղ ապաւառուելն նարսիսեա, որք
եղուն զերկրս ծովս խաւնեն. 194.
պայմանն զոր առնուն ընդ խաւնեն. 195.
պատասխանն ի պատերազմ. 196.
գաշնակցուելք իւրեանց հաշտին ընդ խաւնեն, միջնորդու ընդ
միմեանս. 218.
Գանձուելի և իգաբարոյութեի խանգարել զեղ ագաւորու. 65.
տիկնր սա ի կիպրոս. 84. և 86.
անձանօթն կր ի կրետէ. 96.
Գնեի ափնեեի քաղաք ի ծովածոցին եղ արանեի. 202.

Ակ ծվիկի սեղուկ ինն, անկուսն, և վերականգնուսն, 40։
Ակնհայ կամ ո՞րպէս, 25։
Ակնոցաւոր կամ ո՞րպէս, 17։
գործն վաճառ ի յեղ ոսկիոյ, 41։
դատաստարակի գազգակ մինչ գործի էր նմա, 87։
դատաստարակութեան նորա՝ զոր տայ խոստնեկի, 223։
Ակսոսվի դատաս կերկրի օգտանելի է, 198։
Ակնհայ առաջնորդեալ դատաստարակի զգեստ լամպաք, ինչ բերայ կերպարանի մինչև օրն, 17։
նկատակութիւն ասմոյ ածուհոյ, 79։
վասն ի՞նչ այսու կերպիւ երեք եցաւ գեղ լամպաքի, 120։
Ակնոս կամ ո՞րպէս և դատաստարութիւն նորա՝ ի ղժոխս, 88։
լաճագոյն օրինք նորա, 97։
յարդանք և պատիւ. որք ունեն վասն օրինաց նորա, 105։
Ակնք սպարապետ անգլիացւոց, 154։

Բուլիս կամ ո՞րպէս, 15։
անհանդուրժ սէր իւր վասն վինեգոթիի, 23։
աստիճանն որպիսութեան նորա, 36։
ի գնալն որոշիս, ասէ խոստաս կամ լամպաքի, 56։
Նա և գազափար կապաւորացն յուշաց, 236։
Բուշկապարիկք և որպիսութիւնք նորա, 91։

Գյարթիալ հրամանատար նահանգն վինեգոթիոյ. որ ընկալաւ զգեստ լամպաք ինձանէն իւր, 35։
Հոդ նէր առ ի գազգ գեղ լամպաք ինձանէ կամ ի վիկիմալիանի, 60։
վարանաւորն նէր յորժամ բացասրեցին զգեղ, և ձգ գերծաւ, 69։
Հաճատարիմ գոլն կապաւորին իւրոց, 60։
վերակացեալ գազգակ ազգի՝ գնչ ի գահոյս, 153։
հատավարութիւն իւր կամ պակ ազգի, 159։
Գյարտիզ կամ ո՞րպէս. և ձգ անգրագիտեցաւ, 162։
Գյասոս կղզի ի ճերկրկիսեայ ծովու, 148։
Գերգունն վասն վինեգոթի վերկ ժառանգէր լինել կամ լամպաքի, 121։
Գյլեօ կապաւոր վիլօ՝, 202։
Գեմ սկ ածուհի պատմոց, 99։
Գերկ քոռ ածուհի ծովու, 160։
Գերկեօ ներկայացեալ կոչի նորաս, 198։

Ոչնաւորքի լեառն արքատեսչի, 80։
Ճ
Ճարպատիւ առատաժ, ի մէջ սիսիլու և նաւիսլի, 24։
Պ
Պատարագ բաւիւն խաւսիդի առ նէրսուն, 98։
Պալի վեհ, 90։
Պարէտաւոր որդի փիկմալիսնի՝ առաքիլն ի սամօս, ընկերացեալ լինի ի ծով, 150։
զերծանի ի հեղձմանէ, 153։
պատնայ ի լիւր լուսաւորել զինի մահուան հօր իւրոյ, 155։
բարերար շարժուածն և կառավարութի իւր, 158։
Պատահմունք լիւ լսածքն, զոր պլաքանուէ բանաստեղծին 18։
Պաքքանի քրմուհիքն պաքքոյի, 82։
Պաքքոն քրմուհիքն պաքքոյ. որդի ժուպիլիէրի, 125։
զվառոյր պոծք նորա, 95։
զարդացումն նորա ի յաւելուժահարսիցէ նասսոյի, 128։
Պիւթիր գաշտա. այնիբայու. որ ընկալաւ զանուն ի գնացին 149։
նախարարութի քաղաքին և հիանալի ծէս թնակչացն, 163։
գործածութի իւն երկրագործութեան ի սմա, 165։
Պիլօ կապաւոր կիրն. որ սիրէր զամբոխն իւր, 58։
Պիքշօրի յաջորդի հօր իւրոյ ահասցի և որպիսու ի նմ, 49։
խաւսի իւր պատճառ զապստամբուէ և կործանէ ի նմանն 52։
Պինտայիք առաքնաք հնափրեայ, 198։
Պուսիթայիք նմանութ, 197։
Պօրիօնան գաւքս. և ոնդուի նմ յերեսաստղուն իւրում 21։
սիրելն գաւտիարակուէ նորա, 35։
ծնունդ և մահ նորա, 18։
Սահմանքս որոյ կապաւորուի կիւիւր գոր ոսկեայ, 163։
Սահման որ ներկայացուի երկիր սկսանելի, 179։
հիմնեցեալ լինի յիսուսէ, 214։
Սահմանայիք որոյ մկրտիլքաք կր ի կիշերուէ նաւիսլեայ, 179։
Սէռի գործի ինչ բանալիք մարտնէլայ, 103։
Սոսկալի և դրաւատք նորա, 38։
ոչ յանդգնանաւ նա՝ եթէ ոչ վասն երկու իրաց, 39։
ակիպտացիք անփութութեամբ կերպն վասն մահուան նորա, 49։
Տէրն ամուսնի յարենայ, և ապա պատուոյ երկրի, 95։
Տէր

Ակռայքն է շուն եռապատիկ յանցս գժոխոց, 162.
Ամէնքս պէտ գժոխային ճանապարհէ, 80.
Անգին եմ ես ո՞իցէ, 158.
Անէծքի՝ ի կէսպատս կղզի ուր պաշտեաւ լինէր վէնեբս, 83.
Անէծքն լիասէն մերձ եմ ասել, 82.
Անբան դուստր արեգական,
կղզի Ճորա, որ կոչէ նաև այիա, 24.
Անունք հետքիւ է, 57.
Անբոյժ վտիտին մեռան և խորտիսը ոչը իւր, 23.
Անբոծնիմ զնոշ խրատս ես խոժոժեմ ես ՚ի յցուցանել զնոսա
ուսմն իւր, 100.

Ա

Ինեաս կամ Էնէատ. և ոտքն Ճորա, 79. և 173.
Նիստակերատուն տանջարի Ճորա որ ՚ի սկիզբն է,
՚ի փափ և յիատլն ՚ի կիպրոս կղզի, 83.
և պաշտօնն՝ որ ընծայն նմա,
վասն ժննդոցն նոր մեր արհամարհոց եմ լինելի. 121. 127. 175.

Ճ

անիտանոք յիատն դատաքն և տյնն,
Ճանաչ եմ ոգւոց արիչն, 157.
Ճարտարոս եմ ես զի՞նչ տեսիլ էցէ, 91.
Ճիտոյն հոգւոյն ոչ ակնարկեր անձն. վասն լաթի բրնեթոսին հրեայ, 98.
Ճիտոն կին սիրելի. 58.
Ճիտոյեան որդի եմ իտէի. եմ ՚ի ՃԺոց ես օրէի յանդուգն վատաշ. 207
աթերն ձիոց բէտոյի. 185.

Հ

ասաս եմ ազգոյ եմ թրոյեի. ապրանքն ՚ի յոյլիսէ և ՚ի իտալիա
տէէ. և լափեալ լինէր ՚ի ձիոց իւրոց. 185.
Հանաոր կին հիանալի. 86.
Հարեմ ամուսին է ազգիւր անհանգստուհի և չարաբաց. 58.
Հարիտ եմ ո՞իցէ. 175.
Հեմիլ վասն ինր հիմնեալ եղեւ. 189.
Հելէ անհամաձայնող է, հարկ ինձոր ոսկեայ. 175.
Հելէ ինձնէդ որ այժմ մեռայ կոչի. 120.
Հլուս քաղաք եղիպտոսի. 50.
Հնամի ազգ մանր. 188.
Հնհլոփէ կին յոյլիսի և գնդիցիոյ Ճորա. 23.

փիլիպպէից տմբռնեաք նէ սէմօրի, 203.
փիլմաւիճն՝ թոնաւորութի և անպէտութի նորա, 58.
Քոզու զիօ՞նա օրինաւոր ամուսին իւր, 7.
վասն ի՞ր սպանանել զինաւոյն զորդի իւր և յղէ զպաղատացը
՛ի սամա՛ա, 150.
մեռանի Քեռնոզ յասի արպէ՛է, 152.

Պալիտա տծուհի զուսոր սէ՛լանէի,
էր անմիսիմար վասն չուխանն յուլխի, 15.
ժամանուհ Քէ՛լամպի ՛ի կղզի իւր մինէ արէ՛լ զնա, 16.
որպիսու՛թի՛ տծուհուցն. և պրէ իւրոց, 19.
՛ի տաշն նորա Ջաշ Քէ՛լամպի, սէրաձարի նմա, 22.
հոգ տանակու՛թի իւր ՛ի հանգուցանէ՛լ զնէ՛լամպ, 23.
ոչ կարէր ըմբռնէ՛լ մինէմ օրի, 78.
զանգ նէ՛ տա ՛ի բնծայի՝ զնէ՛լամպ սէրաձար ընգեանն, 138.
յաչագինուհ Քէ՛լամպ նորա վասն կ՛զբարէ՛լ, 135.
շուտպատ մն իւր վասն արտաչանելոյ զինէմօր և զնէ՛լամպ
՛ի կղզոյն իւրմէ և յուցանէ զտեղին շէնման նաւուն, 136.
քաստեու՛թի՛ նորա ընդդէմ նոցա, 138.
յաչագիաձարսուհանգ նորա պրէն գնաւն,
կղզի նորա էր անմատչելի մարդ կանց, 145.
Պատրօ կրկրոզ լուզաւորը անդրէնացուց, 154.
Պուրթէ՛ան որպէ՛ վէնէ՛սի. ձեռ սէրաձարու՛թէ՛, 79.
ողջագուրմամբ զատանանու՛թի՛ նորա, 129.
Պրօթէ՛ան քաղաք քալաթրիայու,
Պրօթէ՛ան հացուոց արագու՛թի՛ արձակելոյ գնէ՛ա, 197.
Պրօվէ՛նս՝ կոանք նորա. և որպիսու՛թի՛ նորա, 59. և 154.
Պօսթի գնա՛ և փրկէ՛, 139.
Պօրսէր, քօրմու կղզէն, 24.

Ով աչք անապատ եղէ՛ պատասխ, ուր յղէ՛ցիս՝ զնէ՛լամպ. և
աքսորե՛լ նէ՛ զնէ՛ հիւրճիկոտապան նէ՛ տաօր, 41.
Ով իժ ունի կղզի՛ էր և ոչ անտ՛անէ՛լու, 16.
Ով՛ն Քէ՛ ո՞ իջէ՛. լըմնէ՛ ՛ի զժոխս, 44.

Ֆալանէ՛ զլուսապետ լաւ՛ զնէ՛ մնացուց, 189.
որպիսու՛թի՛ նորա, և Քէ՛ զոր քաղաք հիմնէ՛ացյ, 201.

Յաստակէ որդի վիկմալիճեի, 150։
Յհասկնացէք ուր յուլիս ԺՀ ի վղղի նոցա, 24։
Յհնհատցէք որք են թիւրիցք . և կարողութիւն փարթամաբ
թե նոցա, 57։
Ֆիլոքթէթէ որդի փանք. քարձրացուցանէ զպարիսպս վիճակ
լի ի հեսփերիայ, 189։ և 203։
Յօլիտ քաղաք ինչ յարքատիայ։ 296։

Վ Ե Ր Ջ